

מערכות

ירחון המגן ואיש-הצבא העברי

מחזור החיטוי - ירחון המגן
מאת אריאל שרון

אייר תשי"ב
מאי 1952

עב-ע

תוכן הענינים :

6	פרופ' ברצ. דינבורג	במערבה : יום העצמאות
7		קרבות הרבת-מחאו
31		ממורשת ההגנה : תכנית לתובלה לשעות חרום
		לחמת-ההרים :
33	סגן-אלוף י. בר	לחימה בהרים
40		עוד הר אחד נוסף
53	לפי י. בן-מתתיהו	מפלת הרומאים במעלה בית-חורין
56		מלקח קרבות בהרי הקרפטים
58		גורמים ובעיות במלחמת הרים חדישה
72	מרשל פ. פוש	דברי מפקדים
		מכתבים מקטיים : זרוע-אוויר / הגבלת חופש האויב
74	"לוחם"	ותפקידי כוח אוויר / הפצת מודיעין / מצעדים.
78	ג'ורג' מרה	חיל הרגלים החדש של צרפת
81	קפיטן ס. ברי	אגד-קרוב-לוגתי
82		המבנה והחידוש של גדוד רגלים אמריקאי
86		מערכת השליטה והקשר באגד-קרוב-פלוגתי
88	רביסון י. מודעי	על הרזרב
89	ח. עטרון	המצפן הגיאוגרפי של המדינה
97	בנימין עציוני ז"ל	אל הנגב
100		מכתבים אל קצין-מילואים : הלחימה אל היעד ועל היעד
102		במת "מערבות"
		על בעיות טקטיות ומתודיות בלחימה על היעד. / חינוך טירונים. / מגמה
		צבאית בבית-הספר התיכון. / השגות על "הרתיעה" כלים ללא רתע
		הרקטה. — והתשובות / על חיל הרגלים ב"מכתבים טקטיים" ובמציאות.
117	לויט. קול. ו. וינסטון	בטחון בדרכים
120		ציונים להכנת תכנית-גיוס לשירותים טכניים מיוזג-גרל י. מידלסוארט
		בעתונות הצבאית :
124		קבוצת הקרב / פרקיילקח מזירת קוריאה / הניחו לנשים לעשות זאת!
135		ממדף הספרים : זכרונות רב-שריון גרמני — ולקחם ס/אלוף ש. אבידן
139		בתחומה של מלחמה אמפיבית : הדאק רב-סרן ש. ארם
143		אווירית מלחמה ובעיותיה : הנשק האווירי החדיש (ב')
146		בעולם החמוש : החיל האנטי מטוסי החדיש — כוחו אתו /
149		להתפתחותם של טקטיקה ואמון-גייסות "אטומיים".
151	"משקיף"	"הפורצים"

על המעטפה :

פרדות-מעמס בהרים — בתמרוני צה"ל

המערכת והמנהלה : תל-אביב, רחוב נחלת-בנימין 57

דפוס "ספר" בע"מ תל-אביב

חברת ראשוני הנחשונים בע"מ

חברה מאוחדת לבנין פתוח ותעשייה

מיסודם של קצינים משוחררי
צה"ל וותיקי ההגנה

המשרד הראשי: תל-אביב רח' יהודה הלוי 39 / טלפון / 2155 ת.ד. 1466

THE UNITED SHIPYARDS OF ISRAEL

« O G E N » LTD.

המספנות: המאוחדות בישראל

« ע'גז » בע"מ

שרות סירות מנוע

בנין ותקוני עץ בספינות

קבלני צלילה

HAIFA

תבת דואר 67 P. O. Box

חיפה

Phones :	{	Offices	4487	משרד	} טלפונים :
		Workshops	6052	מספנה	
		Motorboat Service	4385	שרות סירות	

בנק ארצישראלי לתעשייה בערבון מוגבל THE PALESTINE INDUSTRIAL BANK LTD.

תל-אביב, רחוב מונטיפיורי 13

טלפון 4311/12/13 — ת.ד. 2297

חיפה, מרכז מסחרי חדש

(בית בובים)

טלפון 2367 — ת.ד. 639

המוסד הכספי של התעשייה הישראלית

יום העצמאות הטי"ב

... וְבֹנִים בַּחֹמָה
וְהַנְּשָׂאִים בַּסֹּבֵל עֹמְשִׁים
בְּאַחַת יָדוֹ עֹשֶׂה בַּמְּלָאכָה
וְאַחַת מִחֲזָקַת הַשְּׂלָחַ:

נחמיה ד'יא

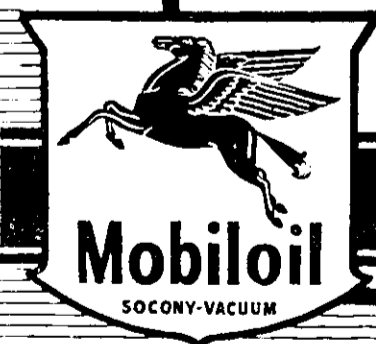
חברת "שמיר" חיפה

באחתה ככה
 ליום העצמאות

מובילאוויל

בשרות המדינה
 באוויר, בים וביבשה

חברת סוקוני-וקום אויל איינקה.

המשביר לצרכן

החנות השיחופית

ל א ש ה
ל ג ב ר
ל י ל ד

ירושלים • יפו • תל-אביב • חיפה • באר-שבע
נתניה • חדרה • מגדל-אשקלון • אילת

שירות טוב
מקור הספקה
נאמן לאדם
ה ע ו ב ד

לחברי אגודות הצרכנים ומשקים הנחה

מסורת

מדוד לדוד מקיימים את
המסורת המפוארת של חג הפסח
מכל פינות הארץ מתקבצים בני
המספחה - מסובין אל שולחן
הסדר כמנהג אבות אבותינו
מימים עברו.

גם בעולם הבנקאות משמרת
המסורת בערובה ליציבות
ולהתמדה. מסורת זו היא
הנכס היקר ביותר של הבנק.

בנק לאומי לישראל בע"מ

בנק אגוד לישראל בע"מ

UNION BANK OF ISRAEL LTD.

נוסד ע"י

אגודה ארצישראלית בע"מ
והחברה הכלכלית לארץ-ישראל (ארה"ב)
ההון הנפרע 1.000.000 לירות

קשרים בינלאומיים
שרות אינדיבידואלי

הול אביב. ירושלים. חיפה

לצבא הגנה לישראל

שמו אור ובה

שמואל גוקאילו

"יומרה" בע"מ

בית-חרושת לצרכי חשמל

תל-אביב, רח' הרצל 84

יום העצמאות תש"ב

ד. רכופורט

מהנדס

ס ש ר ד

טכני כללי

וקב לני

ח י פ ה

רח' העצמאות 45, מלבון 2229

"החופר"
 אגודה שתופית בע"מ
 תל-אביב, רחוב לוינסקי 81
 טלפון 62947
 מוציאים לפועל:

עבודות הפירה, מילוי ויישור של מגרשים, הפירת מרתפים, הכשרת קרקע לכבישים ודרכים וכו'.

מחפרים, דחפורים ע"י מכונות, מכבשים, קומפרסורים וציוד חדיש אחר. הספקת קורקר וחול השאלת קומפרסורים.

ה לואה וחסכון

יפו - תל-אביב

אגודה הדדית בערבון מוגבל

תל-אביב, רחוב הרצל 21
תבת דאר 151 טלפונים 6061-2-3

טניפים:

תל-אביב, שדרות קק"ד 47, פנת רח' דיזנגוף, טל' 67673
תל-אביב, רח' לוינסקי 63, טלפון 66596
יפו, רחוב 2 (בוסטרוס) מס. 3, טלפון 80138

■ ■

ליום 30 בנובמבר 1951:

- (1) מספר החברים 41376
- (2) ההון העצמי (לרבות קרנות מלאי) 517501 ל"י
- (3) פקדונות וחסכונות בכל הצורות 5307850 "
- (4) יתרת ההלוואות 4023931 "

מגדל

חברה לבטוח בע"מ

נוסדה 1934

כל ענפי הבטוח

ירושלים

תל-אביב

חיפה

לונדון

חיפה ת.ד. 1696
טלפון: 4350, 4359

לצבא הגנה לישראל
על כל שלוחותיו

ברכת החג מירושלים

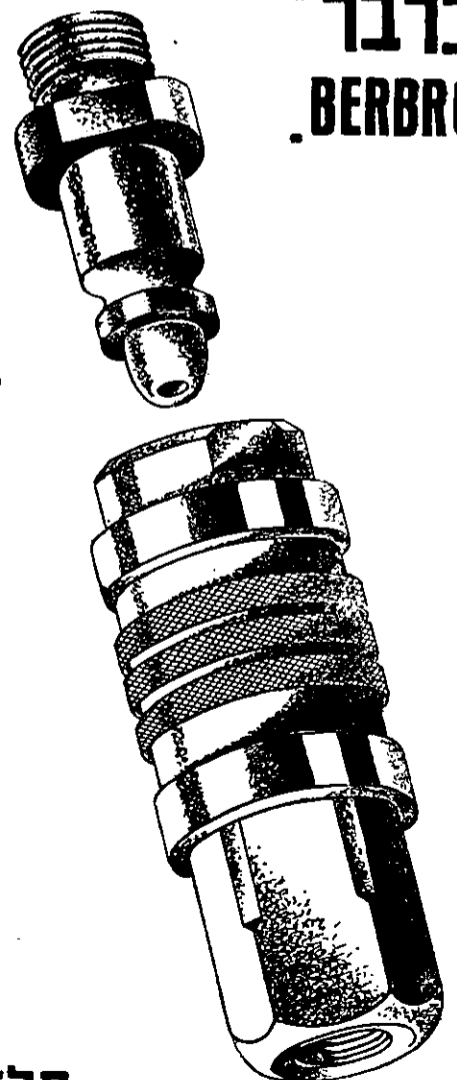
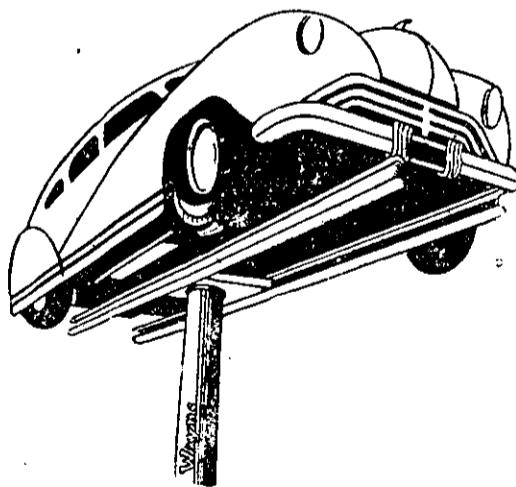
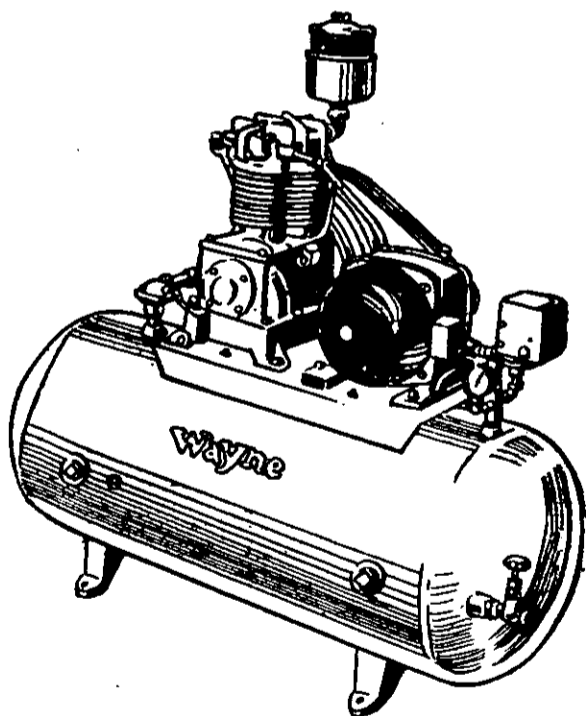
בית-חרושת למצות
י. שמעוןוביך ובניו
ירושלים

קואופרטיב להובלה "הנמל - החדש"

כלים מיוחדים
להובלת משאות

חיפה

רח' הנמל 45, טלפון 3829

ברבר
BERBRO

האחים ברנשטיין

ציוד והספקה הנדסית

תל-אביב, דרך פתח תקוה 13, ת.ד. 765, טלפון 67495

לצבא הגנה לישראל
משחרר המולדת

ש א ב ר כ ה
ליום העצמאות הרביעי של ישראל

צ ב י ס ב י ר ס ק י

חברה קבלנית לבנין

רח' ארלחורוב 6

רמת-גן

א. ויסלפיש בע"מ

באיכח ומשרד מכירה
של תוצרת בתי-חרשת
ישראלים למוצרי מתכת
ספק למוסדות ממשלתיים

תל-אביב

טלפון 80583

רחוב הנדוד העברי מס' 8

ת.ד. 2868

מי ומה בחוברת

ציונים לקורא

השפלה, זו רצועת הגבעות הארוכה, מבוטרת-הגאיות, המשתרעת בין מישור-החוף הפלשתי לבין מצודת-ההרים של יהודה — שימשה מאז ומעולם שדה-התמודדות והכרעות בהאבקות השונות על גורל הארץ. וכשלא לא היתה „השפלה“ במת הכרעות עצמן — יש ושימשה איזור-מעבר-חיוני לגבי התוקף, המנסה לחדור אל תוך תחמו של היריב — וחיוני למתגונן, המתאמץ לסתום את המבואים אל שטחו. כך היה בימי מלחמותיהם של שבטי ישראל; ושוב — בהתהוות מלכות ישראל; בהאבקות מלכות יהודה על חירותה וקיומה; ובמערכות העצמאות של החשמונאים. ואין זה אלא כי משהו ממצבי ההתגוננות ההם גונב גם אל תוך מלחמת-העצמאות של עם-ישראל בשנות תש"ח-תש"ט; לפחות, אל פאתה של מלחמה זו. ימי המאבק על חרבת-מחאז, (עמוד 7) ומסביב לה, רק ביטאו, בעצם, את מצבה וערכה האוביקטיביים של רצועת-השפלה, שהנה שוב, כבתקופות קדומות רבות בתול-דותיה של א"י, חצויה בין אומה לאומה ובין מדינה למדינה. ראשיתה של ההאבקות על חרבת-מחאז היתה מקומית, וביטוייה — טקטיים מצומצמים; בהמשכה השפיעה, אם גם השפעה בלתי-מכוונת וכמעט שלא-מדעת (עכ"פ — בהכרת הגורמים המקומיים שפעלו בה) לתזות-מה בהצטרפות-המסיבות האופרטיביות המורכבת אשר אפפה את המתרחש באותו איזור של חזית-הדרום; ואין זה מן הנמנע, כי היא גם תרמה תרומה צנועה משלה להכשרת הדרך להכרעות האיסטרטגיות החיוניות אשר נפלו עם ראשית „מבצע-יואב“ באותו שבוע שלישי של חודש אוקטובר 1948; שבוע שהיה כה גורלי להתפתחות המלחמה על הגישות אל הנגב ולעיצוב שטחיו של דרום-ישראל.

מימי „מבצע יואב“ נחתמה בהכרת הציבור ובזכרונו העובדה של פריצת דרך אל הנגב. ואמנם היתה זו עובדה כבירה, פתח לכל אשר בא בחודשיה האחרונים של מלחמת העצמאות. אולם רבת-ערך לאין שעור לגבי אפשרויות קיומה ו„נשימתה“ התקינים של המדינה לימים-יבואו היתה גם עובדה אחרת, אשר הורגשה פחות: התהוות ה„כתפים“, לצואר-המעבר הצר הראשון ההוא, שממרכז המדינה אל מרחבי הנגב; ומעל לכל — ההיאחזות בשרשרת הגבעות שבמבואות הרי-יהודה, המלנה את הנתיב-אלה-הנגב לכל אורכו ומבטיחה אותו ממזרח. שורה של מבצעים שונים, בינוניים וזעירים, מהם גם בלתי-ידועים כמעט, ממאי 1948 ועד ראשית 1949, היא שרכשה את הנכס הזה. לעמידת-המגן של יחידות צ.ה.ל. שבפאתו הצפונית של „הנגב היהודי המנותק“, שעה שהותקפו ע"י הכוחות המצריים וערביי ההר, וליכולתן להדוף את התוקפים בקרבות שהתנהלו על תלים בגיאיות שבין תל-אל-קוניטרה לבין חרבת-מחאז (ראה הסקירה שבעמ' 7 של חוברת זו), היה חלק לא מבוטל בעיצובו של הישג זה.

בנודע הוא כי פעולות-מלחמה יש והן מעלות תוצאות — רצויות או בלתי-רצויות — שיש בהן כדי להפגיע אף את עורכיהן. סופר צבאי, מן הידועים והשנונים שבדור זה, עשה את ניתוחם של מצבים כגון אלה כמעט „מקצוע“ ספרותי-היסטורי משלו (ראה במיוחד ב„האיסטרטגיה של הגישה העקיפה“, וב„פוש: איש אורליאן“, ליד-ה-ר"ט). אין לדעת האם מתכנניה ומבצעייה של ההתקפה-המצרית (וה„פוע“ של ערביי-ההר) על יחידותינו שמצפון-מזרח לדרך דורות-רוחמה-שובל — קראו מימיהם בנייתוחים מעין אלה. אולם, כגיבור של מוליאָר, שדיבר כל חייו בלי דעת בז'אנר ספרותי מסוים, ו„פרוזה“ שמו — זכו אף הם: וע"י מעשיהם כתבו, בזעיר-אנפין, „היסטוריה צבאית של א"י“ — אמנם, היסטוריה אשר הצמיחה תוצאות בלתי-צפויות, שהיו ה היפך ממה שהתכוונו לו...

לפני י"ג שנה, בשוחה עם רביאלוף י. דורי שנתמנה אז זה-מקורב לכהן כראש-המטה הכללי הראשון של ארגון ההגנה בא"י (ואשר זכה אח"כ לכהן בתפקיד דומה גם בראשית פעלו של צה"ל) הוצגה בפניו השאלה בדבר הצורך לטפח בהגנה ענפי-צבא שונים — חילות ושירותים, על חימושם וצידם — שישמשו כגרעין לצבא העברי העתיד, בעל היכולת המקפת: „בשעה זו — אמר הוא — הכרח לנו להתרכז במשימה-הראשה האחת, הדחופה-מכל: יצירת חיל-אינפנטרי טוב“. אכן, גם החזון הרחב יותר לא נעלם מעיני ראשי ארגון ההגנה; אלא שהצעידה לקראתו היתה אטית והדרגתית, שעל-שעל, לפי דרכים שנתגלו ולפי היכולת שצמחה. עם תקופת המאבק שב-1945-1947, החלו מסתמנים צרכים נוספים, ואף מתן תשובה להם. אחת הראיות לכך, היא התעודה המובאת בחוברת זו (עמוד 31) שתאריכה הוא 15.6.45, שהיא הוראת היסוד לכינון הגרעין הראשון לחיל-ההובלה. אל יגרע, איפוא, חיל-ההובלה מבכורתו! בן שבע הוא!

מי ומה בחוברת

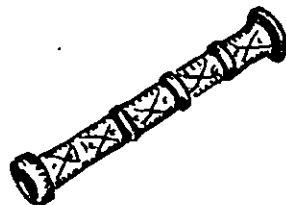
אין לראות, כידוע, "צל הרים כהרים". אולם מה נעשה וחלק לא קטן של ארצנו הנו הר בלתי-מפוקפק לכל הדעות; וחלקים ניכרים (אפשר אולי לומר ניכרים מדי) של האזורים שבספר משתרעים וחיים ממש בצל הרים — ואף להם ענין חיוני מאוד-מאוד באותו הר-לא-לנו אשר "יושב" ו"רוכב" עליהם. למותר, איפוא, להכביר מלים להסברת ערכו של נושא "המלחמה בהר", המוצג במאמרו של י. בר (סגן-אלוף, מקציני המבצעים בימי מלחמת-העצמאות — ומותיקי התורמים לדפיהן של "מערכות") המופיע בחוברת זו (עמ' 33); ובתוכו משובצים עוד כמה קטעים נבחרים מהספרות הצבאית-המקצועית של ימינו, שענינם הוא — גורם "ההר" במלחמה.

אנשי "החטיבה היהודית הלוחמת" ושאר יחידות עבריות שפעלו בחזית איטליה הכירו היטב לדעת את נוף האפנינים ההררי, ובמקצת — אף את תנאי הלחימה בו (עכ"פ — את תנאי התובלה הצבאית — שהנה, כידוע, אחד הגורמים המכריעים במבצעים הנערכים בשטח ההררי); אולם הסיכום הצבאי-המקצועי לבעיותינו, מסיבותיו וגורמיו של אורח-המלחמה בשטחים אלה, המופיע בחוברת זו (עמ' 58) כתוב, דוקא ע"י אחד מאנשי האויב, מי שפקד על קורפוס גרמני, בחילו של פ.מ. קסלרינג הידוע, שעודו כלוא (מי יודע, האם לאורך ימים...) במאסר בעלי-הברית על פשעי-מלחמה מן הימים ההם, כך הוא מנהגו של העולם: ראשית לימוד — מן השונא; עכ"פ — כך הוא במקצועות הצבא והמלחמה. פטר הגדול, מקימה של הקיסרות הרוסית כמעצמה חדישה, שתה, עם תום מערכת-פולטבה: "לחיי מוריו רבותיו": השבדים — אשר "היכוהו לא פעם, אך לימדוהו בינה צבאית". מצביאי הצבא הסובייטי ודאי שלא שתו לחיי הגנרלים הגרמניים; אך אין ספק שהב למדו את אשר היה ללמוד ממשנתם הצבאית ומיכולתם האופרטיבית של הללו. עכ"פ, עובדה היא שאת הסיכום המקצועי הטוב לנוסח-המלחמה שהתפתח בהרי איטליה התיכונה-הדרומית, מסביב לקסינו — תוך פירוט מאלף, לסוגיותיו של כל חיל וחיל — מצאה המערכת דוקא, "בכלי-אויב" (ליתר דיוק, בכלי-מבטא צבאי שביצרי — אלא שהמאמר עצמו שאוב מנסיונותיו של אותו מצביא גרמני, הגנרל פון זנגראונד-אטרלין). אפשר ואין זה אלא פרי מקרה — ועוד ניתקל אולי בסיכומים דומים במקורות שיהיו פחות בלתי-אהודים עלינו; משנמצאם, ודאי שניתנם ברצון; אולם בינתיים, איננו רואים עצמנו רשאים לותר על מקור רציני לידיעה והתמצאות בשטח מקצועי חיוני זה.

הרי סמינאום, — הם אשר שימשו מקום המבחן החמור לצבאות רומי בשעתם (בסוף המאה ה-4 לפה"ס), כאשר הוקפו והוכו ע"י הסמניטים באותו שטח מבוטר וקשה, ולאות כניעה וחרפה אולצו להעביר את גייסותיהם בפרהסיה, בזחילה משפילה, מתחת ל"עול" הסמלי אשר הוקם בשבילם ע"י בני-סמינאום המנצחים. הרי סמינאום אלה — הם-הם אותם הרים עצמם אשר מסביב לקאסינו וצפונה ומזרחה ממנה, בהם התחוללו המערכות של שנות 1943-44, שניתוחן מוגש במאמרו של פון-זנגר (עמוד 58). והנה, טעמה ולקחה המרים של תבוסה בארץ ההרים — הם שהורו לרומאים, כפי שמספרת מסורתם, את הדרך להתפתחות טקטית חדשה, ולסדרי-קרב שטרם נודעו אז שכמותם: קם ונפתח אז סדר-הקרב ה"מניפולארי", אשר הפך את הרומאים למשך כמה דורות למוריו ורבותיו הטקטיים של העולם התרבותי דאז. סדר-קרב זה נתגלם באותם נסי-המניפולים (שימשו אף כאמצעי האיתות והניצוח-הטקטי) שצורתם נראית כאן. כעבור כמה מאות שנים נפלו כמה נסים כאלה, כמלקוח, בידי בני-היהודה הלוחמים במחנה הרומאים שבבית-חורון — בשעת נסיגת צבא גלוס מירושלים (עמוד 53).

לפני חדשים מעטים חגגה צרפת 100 שנה להולדתו של פרדיננד פוש. מצבות-זכרון נחנכו במקומות שונים הקשורים בדרך חייו ופעלו. בכתבי-עת צבאיים וכלליים הועלתה מחדש דמות האיש, נבחנה משנתו הצבאית, וסוכם מעשהו כמחנכם של קצינים ומצביאים. קטעי-האימרות המעטים, הניתנים על דפי "דברי מפקדי ס" (עמ' 72) אין בהם כדי לבטא אף שמץ-מנהו של האיש ומחשבתו. דומה כי ניתן לומר, כי אפשר, לא התורה היתה העיקר בו אלא דריכות-הרצון ותקיפות-ההחלטה. אכן, גם מאלה יש ללמוד. וכמה מאמרותיו והגיגיו ודאי שעשויים לשפוך אור מאלף לא רק על האיש עצמו אלא גם על תקופתו — במושגים הצבאיים, במחשבה האופרטיבית, בחיפושים אחר "מפתח הקסם" להצלחה בשדה-הקרב למול אויב כביר-כוח. ואילו מחשבותיו של פוש ביחס לנדרש מהמפקד-בעתיד ומהכשרתו — ודאי שטרם נתישנו כלל ועיקר.

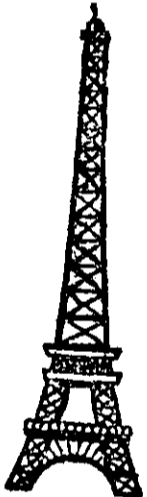
מי ומה בחוברת

אין אולי כמקצוע הצבאי לתמורות במצבים ולתהפוכות תורות. והנה רצה הגורל האירוני, כי אותו איש עצמו אשר, בהטיפו את מצוותה, עשה של-מפקד לקציניה המשתלמים של צרפת, הצביע תמיד על ההכרח העליון לרכז את המהלומה לנקודה אחת, זו, החיונית ביותר לגבי האויב ולגבינו" — הוא גם האיש אשר, כמצביא עליון של בעלות-הברית בחזית המערב ב-1918, מצא את התרופה למכת, "התאבנות החזית" בתחבולה של התקפות חליפין בלתי-פוסקות הנערכות בזו אחר זו ברציפות, בגזרות החזית השונות — אותו המתוד של "רולאמנט" ("גלגול-לפי-תור") אשר אמנם הביא את הנצחון. ודאי שאין לנזוף בו, בפוש, על "בגידתו" זו, על כי לא שמר בנאמנות על תורתו-הוא; גדולתו כמצביא — דוקא בגמישותו וכושר-הסתגלותו אלה.

האמנם המכונה היא כבר המכרעת-יכול במלחמה — או שעדיין האדם הוא הגורם המרכזי שבה? "ככל שיפליא אולי הדבר, הרי שאלה זו מתלזה כמאליה אל הרשימה, מצעדים" שב "מכתבים טקטיים" (עמוד 74). כי אם המכונה היא העיקר — די להציג בפני ציבורי-צופים את הרכב הכבד, ועוד כיו"ז. ואולם, אם הדגש עודו על האדם — כי אז יש ערך לגאותו, הכרתו העצמית החיילית, דריכותו (הגופנית והרצונית כאחד) של זה. ואת אלה, בין שאר האמצעים, משמשים ומטפחים גם המצעדים. ודאי: אסור כי ההרגל "להתישר לפי-הקו", יהפוך גם הרגל טקטי בשדה-הקרב. אין כונת המצעדים לטפח מטרות-קיבוציות נוחות לאש אֶנפילדית של האויב. אולם זקיפת הגב, ליכוד היחידה, הדיוק בזמן, בשמירת המרחק, בכיוון התנועה — כל אלה, ועוד אחרות, הנן תכונות אשר ניתן לטפחן במצעדים. והרי לגבי "צופים" — עיני העם — המצעד הוא התגלמותו המוחשית של הצבא, צבאם.

גורג מרה, מחבר, "חיל הרגלים החדש של צרפת" (עמ' 78) — שם לו ומעמד בחוגי הספרות-הצבאית של צרפת. הוא עורכו הצבאי של העתון הגדול "פיגארו", אשר מדורו הצבאי הנו (יחד עם זה של "לה-מונד", שעה שאותו עתון מקצה מקום לכך) המשובח שבעתונות צרפת; ולא מעטים הם המקלים בהם הוא מספק אינפורמציה רצינית על מגמות חדשות בחימוש, או על תמורות ארגוניות בצבא, עוד בטרם הוארו עיניים אלה כראוי ע"י עתונות-הצבא המובהקת. המאמר עצמו (כפי שצוין בשורות-המבוא) משמש, בעיקרו של דבר, מעין מבוא לנושא המרכזי שעוררו — טיבו ומגמותיו של תקנון-הקרב החדש לחיל-הרגלים הצרפתי. תוספת ידיעה והארה לנושא אקטואלי זה תנתן בהקדם מעל עמודי "מערכות".

מזה שנים רבות נשמעה ההגדרה: — "קציני-צווער, מפקדה של מחלקת רגלים, הופך בתנאי הקרב החדיש להיות כמעט מפקד העומד-ברשות-עצמו". אולם הגדרה אחרת, הנשמעת יותר ויותר בזמן האחרון, שונה הנה והיא אומרת — "הקצין המפקד על יחידת-רגלים קטנה — כמוהו כמנצח על גוף-חילות-משולבים". ובכן, הלכה — לחוד; ומעשה — לחוד. וכל עוד נשארת הסיסמה בגדר ההלכה בלבד — עשויה היא לעורר יחס מסויג כלפיה. אולם המאמר, "אגד קרב פלוגתי", (עמ' 81), מרשימותיו של מפקד-פלוגה אמריקאי, שאין אנו יודעים עליו פרט לזה שבמשך חדשים שימש מפקדה של פלוגת-רגלים בזירת-קוריאאה והתנסה במה שהוא כותב אודותיו — הופך את ההגדרה התיאורטית לתצלום-מציאות. בכך — ערכו הרציני, לגבי קצינים מתחילים — ואף לגבי אלה שאינם עוד בגדר "מתחילים". להבנת רקע המבנה והחימוש — צורפו למאמר שני "חלונות" אינפורמטיביים (על "המיבנה והחימוש של פלוגה וגודד אמריקאיים"; ו"ציוד הקשר"). אופק רחב יותר בענין אגדי-הקרב המשולבים מספקת הרשימה "קבוצת-הקרב", שבמדור "בעתונות הצבאית" (עמ' 124).

"אין אני יכול לשלוח לקרב את הרזרב האחרון שלי, כאן, 1000 מיל הרחק מצרפת!" — זו היתה תשובתו של נפוליון המהסס, בשדה-המערכה של בורודינו, כאשר נדרש להטיל לתוך ההיאבקות את ה"גוארדיה הישנה" שלו. בזאת, בעצם, אף הכריע בתוצאת המערכה: שלא לנצחון שלם ומכריע. אולם אף שלא צדק במסקנתו-למעשה אותה שעה, הרי בהחשבת דבר הרזרב — ודאי שצדק, ועד כמה דבר הפעלת הרזרב הנה "חרב פיפיות" (כי לאחר מכן — כמעט ונשמטת מידי המפקד היכולת לנצח על התפתחותו של הקרב) — אף את זאת הפגין נפוליון עצמו, שעה שאמנם שלח לקרב את ה"גוארדיה הישנה".

מי ומה בחוברת

בשליבה הכרעה של מערכת וטרל... הרשימה "על הרזרב" (עמ' 88) איננה הולכת דוקא בגדולות, ואינה משתמשת בדוגמאות היסטוריות מסוג אלה שצינו כאן; היא מתבססת הרבה יותר על מציאותנו ולקחנוראנו. אולם, "יש בטיפת המים כל אשר יש באוקינוס"; ועיקרי הדברים, עליהם עומד רביסרן י. מודעי (המשמש עתה בנספחות הצבאית שליד צירות ישראל בלונדון), אינם רחוקים במהותם מן השיקולים והברירות אשר ניסרו ודאי בשעתם במוחו של המצביא הקורסיקאני.

אין זו הפעם הראשונה ש"מערכות" מעלה את נושא השטחים, שגורלם או למזרע או לשימון — זו הבמה הדינמית של התרחשות המהוה את ספר-ארצנו ואף חלק לא-מבוטל בתוכה-פנימה; עוד בחוברת ל"ז נמתחו, במאמרו של ד"ר מ. אבייונה, הנגב וערכו הצבאי והאיסטרטגי בימיקדם, קוים לדמות-הפניכס, הגונעת-והחוזרת-לתחיה, של חבל-הספר הישראלי; — ומפת מסעי מלכי ישראל ויהודה, מאז דוד ועד אלכסנדר ינאי, 1000 שנה ומעלה, — תוכיח, מה רבות הופיעו-ונעלם חבל זה בתולדותיה של ישראל הקדומה. מאמרו של ח. עטרון, (עמ' 89) התורם-מאז לתוכנם של גליונות-מערכות" שונים — הנו השני בסדרת סקירותיו על ספרייסוד העשויים להאיר שטח-ייסוד במחשבתנו ההגנתית, הישובית והצבאית כאחד. הוא מוקדש לספרו של פרופ. א. רייפנברג: "מלחמת מזרע ושימון", בו מנסה המחבר להעלות את הזיווג הגורלי בתולדות ארצנו של חרב-מגינים ומחרשת-הקלאים, — קו, העובר כחוט-השני בספר המאלף והחשוב הזה.

"המקטיקה הזעירה — היא-היא הגורמת למצבות-החללים הגדולות". אמרתו השנונה הזאת של קפ. לידל-הארט הושמעה על ידו כאזהרה למאמנים, למען יזכרו היטב עד כמה דוקא ה"קטנות" שבהכשרה-הטקטית של כיתות, מחלקות

מכתבים אל קצין-מלואים

ופלוגות (ושל מפקדיהן) הן הקובעות גם את ממדי האבידות וגם את ממדי ההישגים. אמת זו נשמעת גם מתוך ה-

המוקדש לענין הלחימה אל היעד ועליו (עמוד 100). ומה גם, שבמלחמה (וביחוד במלחמת תנועה, או במלחמה סדירה-למחצה, כפי שתקרה במסיבות קרובות בארצנו) יש והיעד עצמו איננו בגדל דבר המוגדר, והנראה, בבהירות; אלא יש ו"כיפה" מותקפת מתחלפת לפתע בשכנתה, או ששתיהן גם יחד הופכות "יעדים-מאונס" לתוקף. אכן, הלך שבאותו מכתב יש בו כדי לאלף (קציני-מילואים וקצינים-פעילים" כאחד...) כדי להזהיר מתקלות, ולהכשירן לנוהג הטקטי הנכון. וכנראה שנושא הלחימה על היעד התעורר באקטואליות ניכרת; שהרי בחוברת זו עצמה, ב"במת מערכות", מתפרסמת אגרתו של סגן ידידיה ארגמן, אישרגלים ומאנשי הדרכה, והמוקדשת אף היא לאותו נושא עצמו (עמ' 102). כמובן, שבתורת קרמנחה יש לראות, בראש וראשונה, את "המכתב אל קצין המילואים"; צלא שישנו כמובן, מקום להשלמות, ולתוספת-הבהרה — וכידוע, גם לויכוח בונה.

לאופין של "אקדמיות הצבאיות", בבעלות פרטית, הקיימות בכמה ממדינותיהן של ארה"ב. אופינית המודעה המתפרסמת בעתונות האמריקאית מטעם "אקדמית-קאלור", והיא אקדמיה המוזכרת בגוף הרשימה בענין "המגמה הצבאית" המתפרסמת ב"במת מערכות" (עמוד 108).

במדינת אינדיאנה האקדמיה הצבאית של קאלור

על גדות האגם מאפסינקאקי.

הכנה יסודית לשנה הראשונה במכללה.

רמה לימודית גבוהה.

הנחית החניכים מתוך הבנה לנפשם.

מפתחת יזמה, אדיבות, שליטה-עצמית, כוח-עמידה גופני, אופי.

אימון בכושר-מנהיגות.

סידורי-עזר יוצאים מגדר הרגיל. כל ענפי האספורט. קורפוס-הכשרת-קציני-המילואים, הענף הקשיש.

משלוח קטלוג לפי דרישה:

שדרת פרשינג 26, העיר קאלור, מדינת אינדיאנה

עיון של שימת לב במודעה זו עשוי לחסוד הסברים הרבה לגבי אופיו של המוסד (שהוא אחד הגודעים בסוגו באקדמיות הצבאיות שבארה"ב).

מי ומה בחוברת

משרד החינוך
לונדון, ניו יורק
המחלקה הכללית

החייל הטוב

חטיבת חיילים

בבית הנבחרים
המוצאת: משרד החינוך

משאלתו של „הרגלי“, ברשימתו על הרצוי ועל המצוי בחיל הרגלים (עמוד 116). כי יותן אף בספרותנו העברית תיאור מקיף והולם לפעלו ודמותו של איש-הרגלים, לא על נקלה תבוא על סיפוקה. רחבה מדי היריעה. ועשירה מדי בבעיות. ואף יכולתנו — מצומצמת היא. רק בהדרגה, קורא-לטי תצויר דמותו, בימי-חולין ובימים-גדולים, של העושה במלאכת-המלחמה העיקרית. אולם יתכן ותרומה לא-מבוטלת להעלאת דמות זו ימצא הקורא בספרו של הפיי א. פ. ויינר, „החייל הטוב“, שהופיע עתה בעברית בסדרת: „כתבי-מופת צבאיים“, בהוצאת „מערכות“ וביחוד — בפרקיו המוקדשים, לפי הקטע השירי המובא בראש הדברים, לאותם

»הנצרים שפכשו הגבצה ושקם לא נזפר«.

מצויים בצבא חילות אשר אין פעלם עולה מדי יום לדיון ולציון. ועם זאת — הכרחי וחיוני הננו. ואם גם התפקיד שהוטל עליהם אינו קל, ולא תמיד מלווה הוא בהערכה ראויה מצד השאר — הרי אין בכך כדי לגרוע כמלוא הנימה מחיוניותו לאותם „השאר“ עצמם ולכלל הצבא ותעודתו. ה ב ט ח ו נ

ב ד ר כ י ם הנו, בעצם, מענינים הישיר והמתמיד של שני חילות: חיל-התובלה והמשטרה-הצבאית. אך אי יהיה לאותו צבא אשר ישאיר מעמסה זו רובצת על כתפיהם של שנים אלה בלבד. נחלת-הכלל הנה — ועל כולם לשאת בו. המאמר, שתרגומו ניתן בחוברת זו (עמוד 117) נועד להזכיר אמת זו — ולציון כמה קוים לקיומה בפועל. המערכת תשמח באם שני החילות שהם, כאמור, הנושאים באחריות מיוחדת (אם כי לא יחידה) לסוגיה זו, יעלו מתוכם הערות, הערכות והצעות לגבי הענינים שהמאמר דן בהם.

להבנת תקציריו של המאמר על „גיוסם של השירותים הטכניים“ (עמ' 120) אפשר ויהא מן המועיל בהגדרה דלהלן השאובה מתוך „מלון מונחי צבא ארה"ב, לשנת 1945“: — „שירות-טכני — אחד מאותם ענפי חיל-הצבא, כגון: חיל-האפסנאות או חיל-החימוש, — אשר משימתם הראשית היא השגתם וחלוקתם של צרכי-הספקה הנדרשים בשביל יחידותיו השונות של חיל-הצבא. בעבר כונה שרות כזה — „שירות-אספקה““. כמובן. שיש וחילות-שירות כנ"ל מגישים לגופי הצבא השונים לא רק אספקה, אלא גם שירותים. הגנ' מידלסווארט, בעל המאמר, בוגר של „קולג' המלחמה“ של צבא ארה"ב ו„קולג' התעשייה-של-הצבא“, משמש כיום אפסנאי-ראשי לצבא ארה"ב באירופה. עם כל הגון המקצועי-האפסנאי אשר לסקירה — יש בה כדי לאלף קהל קציני-צבא בכללם: הן בשל המושג הניתן בה על טיב מעמדה של האפסנאות במערכת-הגיוס הכללית של צבא, והן בשל ההצעה לתוך תהליכו של תכנון.

אין זו הפעם הראשונה ל„מערכות“ להעלות את ענין חלקן של נשים בארטיילריה האנטי-מטוסית הלוחמת. ציונים כאלה, מלקחה של בריטניה, כבר ניתנו בחוברות קודמות של הירחון. מאמרו של הקול. ג'והן דיויס (מחיל-התותחנים של צבא ארה"ב) אשר תמציתו ניתנת בעמ' 130 מציג את הנושא תוך גישה אקטואלית ורחבה כאחד: הן על יסוד לקחן של בריטניה וגרמניה, מימי מחלה"ע — והן על רקע בעיותיהן הדוחקות של ארה"ב כיום. בהצגה זו של הנושא יש כדי להשלים את ראית תפקידה הגדול של האשה בהגנה ובמלחמה בתנאי הזמן החדש שגילוינו הם: — עבודה בחקלאות ובתעשייה, שירותי רפואה ועזר, הגנה א.מ. פסיבית-אנורחית, על כל שלוחותיה, משטרת-עזר וכבאות.

שירות-מסייע בצבא; וכן, במסיבותינו אנו — הגנה מקומית ועצמית; ובתנאי המלחמה-הכוללת ה„גדולה“ ה„משוכללת“ — גם השתתפות פעילה בהגנה אנטי-מטוסית לוחמת.

מי ומה בחוברת

אין גייסות שביצריים מצויים בקוריאה; אולם משקיפים שביצריים עשויים להגיע לשם, וכן ניתן ל"קציני-מקצוע", בני הארץ הניטרלית, לכנס ולעבד את ניתוני לקח-הקרבות, אשר מקצתם נתפרסמו בעתונות המקצועית (באמריקאית — בראש וראשונה) ומקצתם ניתן לקלטם מתוך שיחות עם קציני הצבאות השונים, תוך ביקור באזורי החזית והעורף. על כל פנים, נסיון הסיכום-הארעי שנעשה לפני מספר חדשים ע"י קולונל-המטה-הכללי השביצרי מ. ואיבל מעיד על שליטה בחומר המצוי ועל התמצאות מציאותית בו. אותם פרקי-לקח — מאלה שכונסו על ידיו בסדרת מאמרים ב"כתבי-העת הצבאי הכללי השביצרי" — והמובאים במדור "בעתונות הצבאיות" (עמוד 127) שבחוברת זו — מציינים רק בחינות בודדות בלקח הטקטיקה והחימוש. בשל הענין הממשי שבהם, יתכן ופרקים נוספים מסיכום זה יובאו במדור "בעתונות הצבאיות" גם בחוברות באות.

שעה שעיתוננו של היל-השריון האמריקאי ערך אשתקד בין כרי-הסמבא "שאלון" בענין עתידו וגלגוליו-הצפויים של נשק-השריון — תפס את אחד המקומות הנכבדים במעין-סימפוזיון זה פסקו של גנרל-השריון הגרמני לשעבר, היינץ גודריאן. אכן, איש-מקצוע מובהק הוא לכל הדעות, הגם שאין לקבל את הערכותיו בענין-עתידו של השריון כהלכה-פסקה (ואת דעותיו המדיניות לא כל שכן...). ודאי שאין לזלזל בלקח נסיונותיו השונים בשטח המקצועי הצר, ואף הרחב יותר, של ארגון צבאות וסדרי ניהולם. סגן-אלוף ש. אבידן, בעל הסקירה על ספרו של גודריאן (עמ' 135) — הנושא "צבא גרמניה" אינו זר לו. כי עוד בטרם ימי "גבעתי", בעודו "שמעון קוך", היה לו ענין מאוד בלתי-אמצעי עם ה"יחידה הגרמנית" אשר טופחה בשנות מלחה"ע בקרב הפלמ"ח, לפעולות נועזות בשיתוף עם הצבא הבריטי, פעולות שבשבילן "התאקלמות" מרחיקה לכת בסדרי הצבא הגרמני ונוהגו היתה בגדר תנאי מוחלט.

בחוברת ע"א של "מערכות", במסגרת מאמרו של י. בר, "התקפה משוריינת והתגוננות בפניה", הובא קטע מדברי ה. גודריאן ("נחל-גועש השריון...") וב"מי ומה בחוברת" שבאותו גליון (בעמ' 4—3) צוין הקטע מספרו ("הזהרו, טנקים!", משנת 1937) אשר הופיע בשעהו בקובץ "אשמורות", קובץ — שהוא למעשה, החוברת השניה בסדרת "מערכות", — נובמבר 1939.

המושג "מים ובצעים" (שם-הקבע למדורנו הימי) מתרחב, בעצם, בחוברת זו — עד כדי לכלול עניני חופים, ובמצבים ידועים — אפילו נהרות. כי רכב-התובלה האמפיבי, לו מוקדשת סקירתו של ש. ארם (עמוד 139), ולא זו בלבד שהפך חיוני בפעולות-צייים המכוננות כלפי חוף-אויב (או אף אולי שנועדו לאספקתם וסיועם של גייסות יביותיים במקומות, החסרים סידור-ינמל), אלא שהוא יהיה לכלי רבי-כולת גם הרחק מים, שעה שנהרות ואגמים מופיעים כמכשולים — או כאפיקים הנוחים לפגיעה ביריב. מכאן — חשיבותו של כלי גמיש ורב-פנים זה לגבי אנשיים ואנשי-צבא "יבשתיים" כאחד.

ענין "הכונת-המחשבת" המוזכר בחלק ב' ל"נשק-האוויר החדיש" שמתפרסם בעמ' 143 ומשלים את הסקירה הראשונה באותו ענין, שבחוב' ע"א — הריהו ממלא כאילו, לפי כמה ידיעות שהתפרסמו בעתונות, תפקיד חיוני-ביותר בהיאבקות האווירית הגערכת מזה כשנה בשמי קוריאה.. ואם אמנם כך הוא, הלא אין בזה אלא משום ציון, אחד מני-רבים, לערכה המכריע של ההשתכללות הניתה-מת-מדת, המגיעה מדי פעם את כף-המאזנים הזו או האחרת במהלכה של התמודדות בין כוחות-אוויר חדישים; אוי לו למפגר ולקופא-על-שמריו בדורנו זה, ובמלחמת אוויר — לא כל שכן. כאן, ההתקדמות — הריהי תנאי מוחלט לאי-פיגור.

מצויים בהיסטוריה צבאות אשר ניתן לומר, כי עיקר מכנם היה מושתת על הפמלים. כזה היה צבא רומי (אמנם, מושג ה"סמל" חפף שם — במקצת, בדומה לצבא הודו בדורות האחרונים — אף תפקידי פיקוד ביחידות המגיעות לגודל פלוגה, ולמעלה מזה). כך היה הצבא הבריטי, במאות הי"ה-הי"ט — ולא מעט ממסורת זו נשתמר בו אף עד היום. כי גם בצבא ארה"ב מצוי יסוד זה במידה לא-מבוטלת — עובדה זו תתבלט, ודאי, למי שראה את הסרט Break-Trough — הפורצים" אשר רשימת-התרשמות בעקבותיו ניתנת בעמ' 151. בדרך כלל יצוין, כי לא מעטים הם הסרטים — לעתים סרטים טובים — בעלי תוכן צבאי המוצגים מדי-פעם בבתי-הקולנוע בארצנו. וספק הוא האם ציבורנו, גם זה הקרוב לעניני צבא והנתון בתוך-תוכו, מפיך דרך-שיטה, ניתוח והבחנה, את מלוא התועלת-בכוח הצפון בהם.

בגוף המאמר: "הרתיעה, כלים ללא רתע והרקטה" (בחוב' ע"א עמ' 71-74), נשתרבה, למרבה-צער, כמה טעויות, אגב עריכת החומר וקיצורו. בעל המאמר מסתייג לחלוטין מדמיונו המוגדש של הצייר — ומקוה בכל לבו, שבשום כלי-ללא-רתע לא תושם קופסת ט.נ.ט., במקום חומר-הדף... אוי, דמיונו של הצייר... הוא עצמו — חומר-נפץ, כ.ט.נ.ט....

ב מ ע ר כ ה

יום העצמאות

ביום זה הכריזו נציגי העם היהודי לא רק על זכותם להיות עם חפשי בארצו אלא הדיעו ברורות לעיני ישראל והעולם, כי נכונים הם לקיים את זכותם זאת ולהגן עליה מכל אויב ומתנקש.

ביום זה בא לידי גילוי בהיר, ברור וחזק רצונו האיתן של העם היהודי לשים קץ לענותו ולשעבודו, לגלותו ולפיזורו. ביום זה נסתיימה פרשת השעבוד של ישראל שהחלה עוד מאה שנה לפני חורבת הבית השני.

שומה עלינו ביום זה להתבונן קצת מעבר לתחומי של היום, להתבונן בדרך הארוכה של יותר מאלפים שנה מיום אבדן עצמאותנו המדינית ושל אלף שמונה מאות ושבעים ושמונה שנים מיום חורבנה של ירושלים — וגם להתבונן בדרך שעברנו במשך ארבע השנים של עצמאותנו.

שומה עלינו ביום זה להעלות בזכרוננו את כל אלה — מי ימנה את מספרם! — אשר מסרו את נפשם על ישראל וייחודו בעולם, ונתנו את חייהם על עצמאותם הרוחנית ועל היותם היהודית, ובמסירות נפשם, בעצמת אמונתם, בתקיפות רוחם, באהבת עמם ובנאמנותם לארצם ובאיתנות בטחונם — ציוו לנו את החיים עד היום.

ביום זה אנו מעלים את זכרונם של כל מקדשי השם לדורותיהם, מימי חורבן ירושלים וגזירות השמד של אדריאנוס עד דורו של חורבן הגלויות והשמדת ששת המיליונים של האחים היקרים בידי הנאצים. ביום זה אנו מעלים דורות אלה על זכרוננו והם נאספים אל עמם בארצם.

ביום זה עלינו להעלות על לבנו את זכרונם של כל אלה אשר לא השלימו עם השעבוד והנכר, מרדו

בגלות, העפילו לארץ, שמרו על גחלת הישוב לבל יכבה נר ישראל בארצו ודחקו את הקץ.

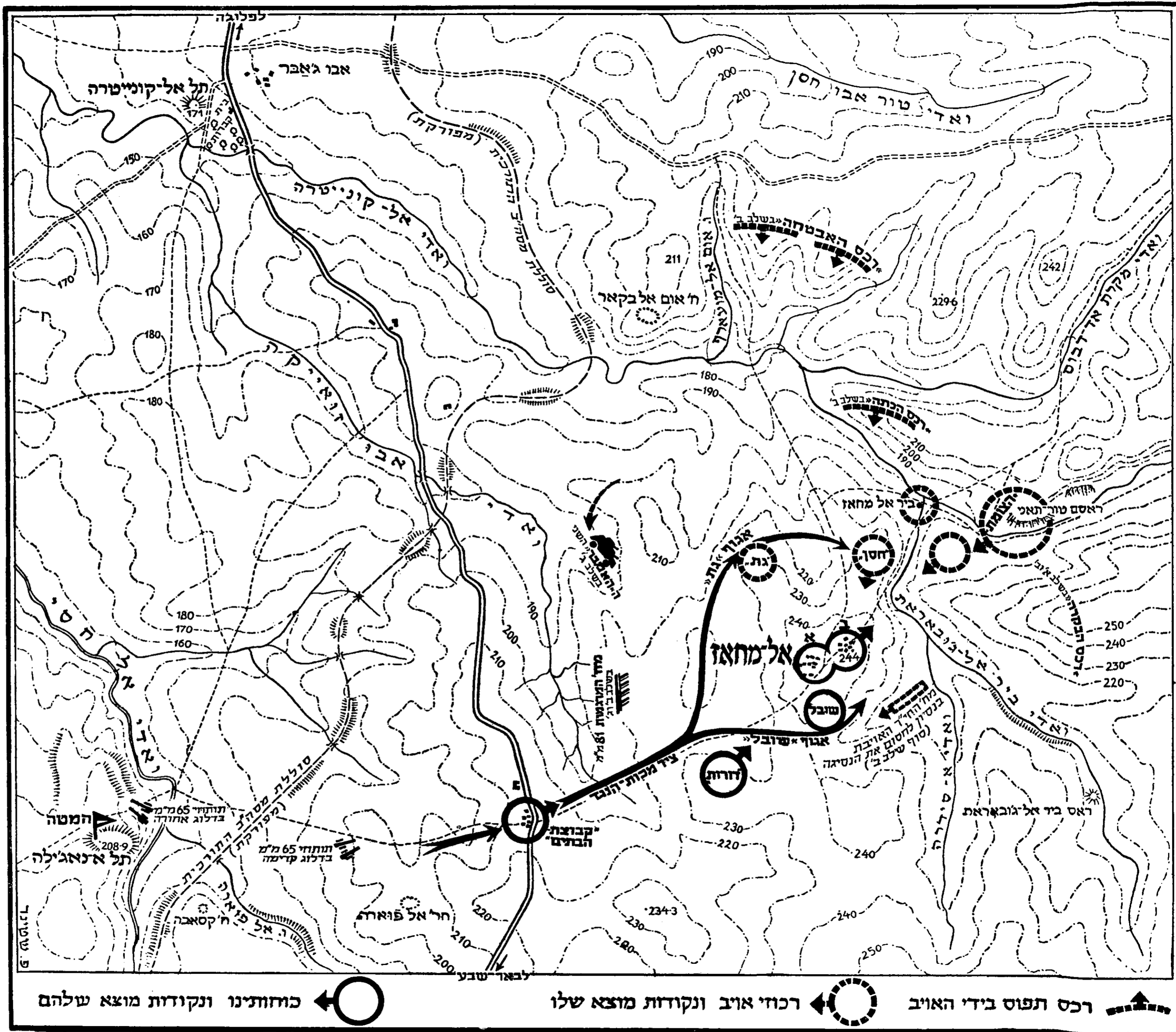
דור דור ומורדיו, ודור דור ומעפיליו: מקנאי ירושלים וגיבורי ביתר, מורדי צפורי ומתקוממי לוד, לוחמי טבריה ומגיני חיפה, מ"אבלי ציון" ומקונניה העומדים בשעריה, משורריה, חולמי חלומות שבותה ומבכי ענותה, עולי ספרד ואיטליה, מצאים וסורים, חסידים — מעפילים מפולין ומאשכנז ופרושים שומרי חומותיה מליטא ומאונגריה. ביתר יחוד עלינו להעלות על לבנו ביום זה את שלושת הדורות האחרונים, אשר בהם הרימו מעטים ונאמנים, תמימי-לב ואמיצי-רוח, את נס המרד.

וכך קם עם היושב על אדמתו ורואה את עצמו כחלוץ שהוטל עליו לפתוח מבפנים את שערי הארץ לפני העם העומד לשוב הביתה ולחדש ימיו כקדם; גרעין עם שידע גם לכוונן ולהקים מערכת-מגן ומאבק שהקימה אלפים ורבבות שאימנו את ידם וחינכו את רוחם לעמוד על משמר העם וכבודו, ולהאבק על עתידו ולתת את נפשם על שיבת העם לארצו ועל חירותו ועצמאותו בה. ביום זה נעלה את זכרם על לבנו ונצרף אותם כראשונים לשורות הפלוגות והמחלקות, הגדודים והחטיבות של צבא ההגנה לישראל, אשר נלחם בגבורה ובתהלה את מלחמת השחרור של ישראל באויביו וצורריו. — — —

אבות לבנים יספרו על מאמצי מדינת ישראל לעמוד במשימות הגדולות שהעמידה לפניה. נכשיר את עצמנו להיות ראויים ליעודים הגדולים שהוטלו עלינו!

שר-החינוך, פרופסור **בן-ציון דינבורג**
בשידורו ערב יום-העצמאות, תשי"ב

איזור קרבות
 הרבת-מהאז
 ושלבי-קרב
 עיקריים

רכס תפוס בידי האויב ונקודות מוצא שלו

רכוזי אויב ונקודות מוצא שלו

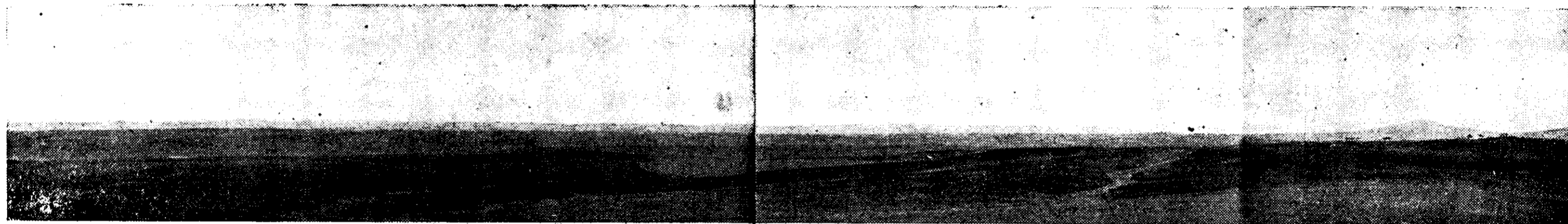
כוחותינו ונקודות מוצא שלהם

קנה מדה קוי: 0 1 2 3 ק"מ

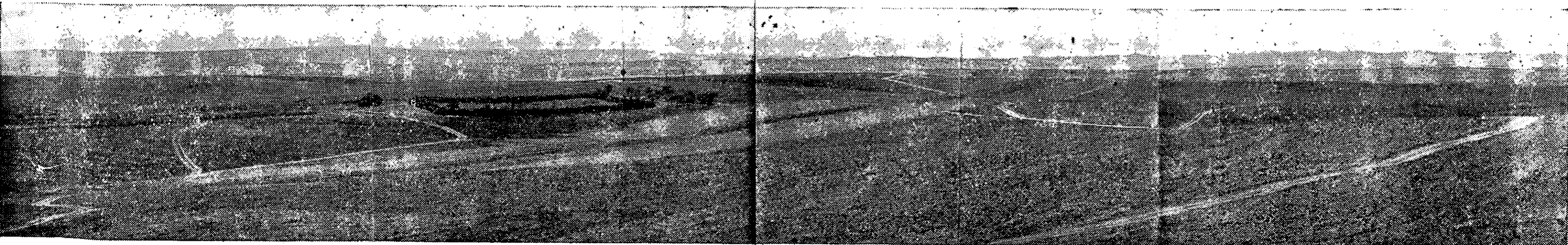
זירת הקרבות של חרבת-מחאז

מראה כלפי החזית — באופק, הרי יהודה, לפנים — הכביש פלוג'ה—שובל.

נוף הגבעות העולה ממערב אל חרבת-מחאז

ביראבורג'אבר. מימין לביראבורג'אבר הכביש אל פאלוג'ה

קרבות הרבת מהאז

אספקה מהם ועל ידי התנפלויות והטרדות מתמידות.

ג) בשלב מאוחר יותר — השמדתם של הישוב העברי והכוחות העבריים על ידי הפעלת הגורם הערבי המקומי החצי-סדיר, לאמור: „האחים המוסלמים“, שפעלו בנגב המערבי והצפוני-מערבי והסיייעו בבסיסי המצרים בעזה; הכנופיות החצי-סדירות והאספסוף הכפרי מסביבות הר חברון, שנתרכזו בבית גוברין ופעלו בנגב הצפוני-מזרחי, כשהם מסתייעים בבסיסי המצרים בפאלוג'ה ובעירק-אל-מנשיה.

מערך הכוחות הישראליים בנגב היה מושתת על גושי הישובים ולפרקים — אף על ישובים בודדים. עיקר מטרתו היתה: להגן על ה„יש“. (להוציא מהכלל שלבים שונים באבטחת קו המים — שבעצם היה גם בה משום נסיון לקיים קנין ישובי נתון, שבשעה זאת היה — כמובן — גם בעל ערך לגבי האיסטרטגיה של השתלטות על מרחב הנגב הצפוני). בהתאם לתפיסה זו פוצל הכוח פלגות-פלגות, שחננו כמעט בכל ישוב — מעין „הגנה קוית“, — לאו דוקא מבחינת צורתו של המערך, כי אם מבחינת חלוקת הכוחות השנהמינימלית לכל נקודה במערך, מבלי ריכוז „נקודת כובד“ ורזרב תמרוני. בשל עדיפותו של האויב באשר למספר, לצידו, ולעצם טיב-המערך — הביא מצב זה לידי קפאון בענין פעילותו. מצב זה נבע משני גורמים אוביקטיביים נתונים:

- א. ההכרח המוחלט לשמור על קיומה של כל נקודה ישובית.
 - ב. העדר יתרת-כוחות המאפשרת רזרב כל-שהוא — ונטילת היזמה.
- במצב זה, באמצע אבגוסט 1948, „הורד“ לנגב כוח בעל עצמה ניכרת.

בשלהי יולי 1948, עם תחילת ההפוגה השנייה, היה ניתוקו של הנגב — אותה שעה — עובדה מוגמרת. שלוחה של הפלישה המצרית, שפנתה מעמק-החוף מזרחה — המערך המצרי הרצוף לאורך הכביש מג'דל-פלוג'ה-חברון — הפרידה לגמרי בין כוחותינו שבחבל-הדרום לבין ישובינו בנגב, והיותה חץ פיזי, שמנע כל קשר יבשתי סדיר בין אזור-הנגב המבודד לבין מרכזי-המדינה שמצפון לקר-המצרי. הקשר הסדיר והרצוף היחיד (פרט להסתננויות מועטות), קיים בעזרת מטוסים, שהמריאו ונחתו בשדה-תעופה פרימיטיבי שהוכן ע"י רוחמה.

בנגב-המנותק עצמו לא היתה לנו כל שליטה מתמדת על מרחבים שבין קבוצות הישובים או במרחק מהם. כל ישוב היה מוגן על ידי אנשיו-הוא, שנסתייעו בכוח-קטן של חיילים. הנשק היה זה הרגיל ביחידות-רגלים-לא-גדולות, והתחמושת בצמצום. נשק כבד לא היה בנמצא (ורק בשלבים מאוחרים יותר החל להופיע נשק ארטילרי בממדים מצומצמים), וכמו כן עדיין הורגש אז מחסור חמור בנשק נ. ט. ארוך-טווח.

דרכי התחבורה, שבחלקן היו „משותפות“ לשיני הצדדים — לא הובטחו בקביעות ע"י שום צד, ומיקוש וצליפות היו תופעה שכיחה.

נסיונם המר של המצרים בנסיון הדברת נקודות עבריות בודדות (יד-מרדכי, כפר-הרום, ניצנים, נגבה, בית-אשל, נירים, בארות-יצחק) גרם לנטיתם לנצל תחת זה ניצול מפסימלי את היתרון הטמון בעצם מערך-כוחותיהם, אשר ביתר את הארץ לרוחבה.

את הכחדת הנקודות העבריות והכוח העברי שבנגב-המנותק נתכוננו להשיג ע"י:

- א) הניתוק — אשר מנע בעד אספקה ופינוי סדירים ובדרכים-מקובלות.
- ב) התשה פיזית ונפשית איטית של הנצורים ב„פיתור הגדול“ ע"י מניעת

א. מהלך הקרבות

אחד ממפקדי החטיבות מסביר

וניידות, — בניגוד למצב-הדברים הקודם, אשר עקב תנאיו המיוחדים במינם ציננהו פיזור הכוח ואופיו הנייח.

לצורך התמורה המבוקשת שינינו, עוד בטרם ירדנו לנגב, את מבנה הגדודים: בכל גדוד שולבה „פלוגת סיור“, שהורכבה ממספר חצאי זחלים ומספר ג'יפים ותפקידם: קיום שליטה במרחב וגישור על פני הפרצות שבין המערכים הגדודיים. מבנה כזה הביא לידי כך שנשתלבו בתוך הגדוד שלושה נתונים: עצמת-אש, ניידות ורזרבה — בממדים של ממש.

לרגלי הגירסה שנקטנו בענין „מלחמת המ-ניעה וההרחקה“ (מניעת האויב מגישה לנקודות החיוניות — והרחקתו ככל האפשר מתחומן) כזונו לבסוף שני גדודי החטיבה אל שני צירים חיוניים: אחד הגדודים שלנו (ת') פעל בציר קו-המים (בעיקר בחלקו המערבי של הקו) — ותפקידו — למלא את הדרישה הנ"ל של הבטחת קו המים והחיים התקינים באיזור, ולהרחיק את גורם ההפרעה המקומי, או המקומי-בחלקו. דבר זה הושג אמנם על ידי המפלה הניצחת שהנחיל הגדוד ל„אחים המוסל-מיים“ בקרב „מכרות הגפרית“. ואילו גדוד אחר שלנו פעל לאורך כביש פאלוג'ה—באר-שבע, בתפקידים דומים, כשהוא מטהר את גזרתו מכנופיות עוינות ומפלגות מסתננים. ביסודם, היו אלו, איפוא, תפקידי אבטחה בהיקף מוגבל, של הגזרה האמורה. ברם, האויב עצמו — הוא שהציג בפני החטיבה, כגורם מרכזי לתכניותיה, את תפקיד האבטחה של עורק האספקה הראשי אשר לנגב — זה אשר נקודת המוצא שלו היתה בחלקת הנחיתה וההמראה למטוסי התובלה והקשר הבאים מצפון.

ירדנו לנגב כשמאחורנו תקופה ממושכת של פעי-לות-קרוב בצפון-הארץ ולאחר כך — ההשתפות במע-רכת לוד-רמלה וכיבוש הפרוודור. ניתנה לנו שהות להתארגן ולהתרענן באחד הבסיסים. משימתנו היתה: להוות את „הסדן“ לאותה מהלומה, אשר המטכ"ל ומטה החזית התכוננו להנחיתה בהזדמנות הראשונה לשם פריצת המצור המצרי על הנגב. מטרה זו עמדה לנגד עינינו משך כל תקופת הפעילות שבאה לאחר מכן; והיא אשר הביאה לידי כך שהתגבשה אצלנו תפיסה טקטית וארגונית, השונה ממה שהיה נהוג בנגב עד אז.

עוד לפני „ירידתנו“, בעת לימוד המצב העובדתי בנגב, משעמדנו על לקח החולשות שבמצב-הדבר-ים — הוברר לנו כי יצירת „הסדן“ לאותה התקפה צפויה תיתכן רק באם תקוימנה במלואן שתי דרישות ראשוניות:

(א) הבטחת השליטה במרחב הנגב והחיים התקי-נים בו. (ב) אבטחת דרכי אספקה אל הנגב ובנגב. עצמו.

האמנו כי שתי דרישות אלו, בהתגשמותן, תבאנה לידי האפשרות להכין ולרכז כוח לפריצה מבפנים, מתוך צפוננו של איזור-הנגב עצמו.

התנאי הראשון נתפרש במציאות כשניים: אבט-חת קו המים, ונטילת היזמה במרחב, ע"י סילוק גורמי ההפרעה הערביים המקומיים. קיומו של תנאי זה היה עשוי לסייע במישרין להשגת התנאי השני, זה של אבטחת חלקת ההמראה ע"י רוחמה והדרכים ממנה ואליה.

פירוש כזה הביא אותנו לידי ההכרה שהדרך היעילה היחידה בתנאינו המיוחדים להשגת מטרות אלו בשלמותן — הרי היא דרך ריכוז הכוח,

קצין המבצעים של אותה חטיבה מספר

של כביש זה, ע"י שנקדים ונתפוס אותם עצמנו. באורח מקרה נתהוותה פעולה זו תוך „שלב-התיחום“ אותו עברה באותו פרק זמן/החטיבה: שלב של תפיסת-משלטים, לצורך יצירת חגורה ותיחום גבולות מוחשיים למרחב הנגב.

אור ל-8/9 תפס הגדוד את תל-קוניטרה, תל-נגילה ותל-מוליחה, ובכל מקום הושארו שתי כיתות. בבוקר 8.9 הופיעה על הכביש, מכיוון פאלוג'ה, שדרה משורינת מצרית, בת 12 כלי רכב, שנעה דרומה.

בראשית ספטמבר נתברר לנו שהאויב מתכוון להוציא מכלל פעולה את חלקת ההמראה והנחיתה שליד רוחמה על ידי כך שיתפוס משלטים בקרבתה. האויב החל לבצע (בשעות חשכה) עבודות התחפרות במשלטים אלה, מתוך מטרה לתפסם בכוח מלא משתסתיימנה הכנותיו. נסיון כזה עשה בתל-מוליחה, על כביש פאלוג'ה—באר-שבע ובסמוך אל דרך השיירות מצפון הנגב העברי אל הישובים שמדרום לבאר-שבע. החלטנו לאבטח את שורת התילים לאורכו

האויב גילה את תנועת כוחותינו בלילה הקודם — תנועה אשר מבחינתה הוא שינתה את המצב העובדתי כליל. היהודים הצליחו לעמוד על כננותיו, ולבצע בזריזות את הנסיון לאבטח את מקור-האספקה היחיד של הנגב, הוא שדה-התעופה של רוחמה. יתר על כן, בתפסם לשם כך את מערך התילים לאורך השליש המרכזי של הדרך פאלוג'ה — כביש עזה—באר-שבע — החלו מסכנים את הקשר המצרי המחבר את זירת מגדל עיראק-סואידן עם הר-חברון, ולכל הדעות הביא קידום המערך היהודי לידי יצירת „לוח-קפיצה" בכיוון גת—גל-און. למעשה, מבחינת האויב, נראו כוחותינו מאיימים על כל שלושת כננותיו העיקריות, כפי שפורטו לעיל. מתוך הערכת מצב מעין זו מחליט האויב לעקור את כוחותינו בכל מחיר מעמדותיהם החדשות. כבמטרה ראשונה הוא בוחר בתל-אל-קוניטרה, אשר היא הקרובה לכביש פאלוג'ה—חברון ולמערך המצרי שבגזרת פאלוג'ה.

מפקד הכוח בתל-אל-קוניטרה מספר

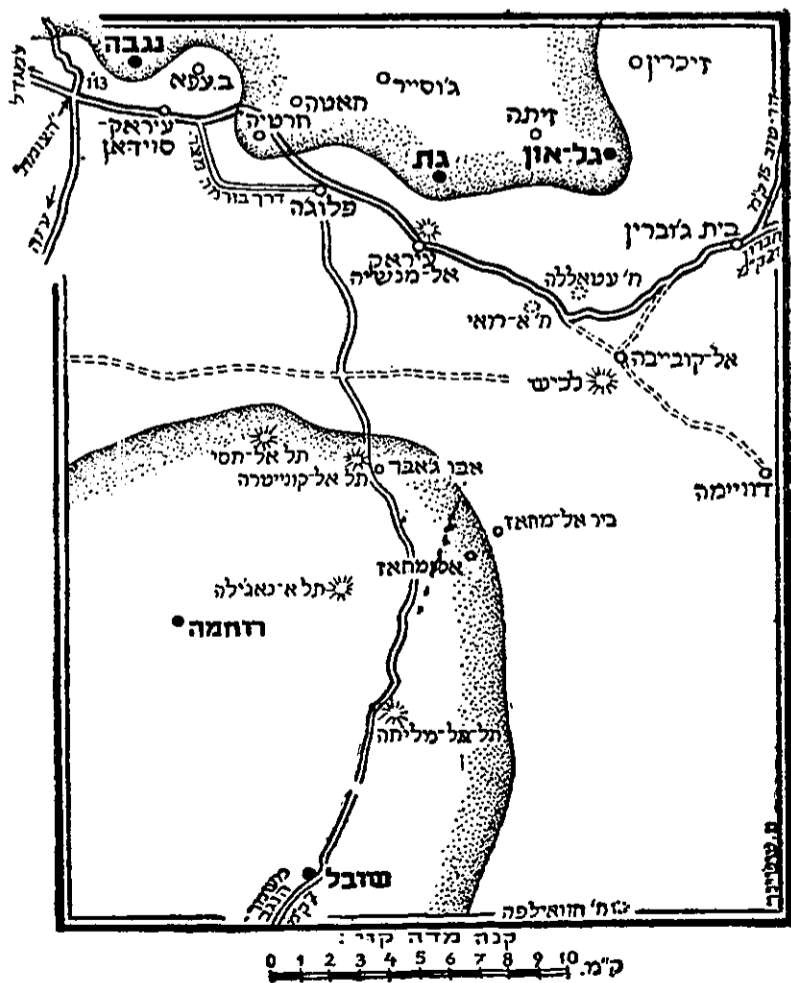
הנחיתו תותחי 65 מ"מ שלנו אש קטלנית בפגזי שרפנל על האויב בשטח הפתוח. בשעות אחר-הצהרים הצליח האויב להוציא את הזחל שלו שנפגע, והסתלק לעבר פאלוג'ה.

עוד באותו יום ה-8.9, ב-1400, החל טיווח של תותחים (ה-25 ליטראונים) ומרגמות 4.2". הורעשנו עד 1600, אך לא נגרמו לנו אבידות. ב-1600 התקרבו בכביש מצפון כ-6 משורינים נושאי-תותח, התפרסו בחזית ועמדו כ-200 מטר לפני התל כשהם יורים מכל הכלים. בחיפויים, הגיחו מבין בניני אבו-ג'בר כשתי מחלקות של בלתי סדירים ומחלקה מצרית סדירה. כוחות אלה פוזרו באש רובים, וחלופי היריות נמשכו עד הלילה.

במשך הלילה ניתנה תגבורת נשק למגיני תל-אל-קוניטרה: „בוה" אחת, על התל עצמו, שתי בזות — על השביל שבדרום-מערב לתל, ובעמדה מרוחקת יותר באותו השביל לצד מערב — שני תותחי 65 מילימטר. בפרדס אבו-ג'אבר הוצב תותח 20 מ"מ, וכיוונו — לכביש.

באותו לילה מוקשה גם ההצטלבות פאלוג'ה—באר-שבע—בורייר—קובייבה.

עם שחר 10.9, ב-0500, החלה שוב הרעשת תותחים ומרגמות אשר נמשכה לסירוגין כל היום. הופיעה שדרה משורינת מעבר צפון-אבו-ג'בר ואחד מזחליה עלה על מוקש ונפגע. בחיפוי השדרה וההרעשה החלה ב-0800 תנועה לקראת הסתערות של פלוגה מצרית סדירה, אשר נפוצה מיד עם היריות הראשוניות, על אף הפקודות החוזרות ונשנות שניתנו לה להסתער. כעבור שעתיים, ב-1000, הופיעה שוב פלוגת רגלים, והפעם בצירוף נשק מסייע גדודי. המשלט הותקף מחדש, אך ללא תוצאות, שכן במקרה זה

אזור-הקרבות ח. קוניטרה — ח. מחאז והצואר המצרי בין שטחי-ישראל שמצפון ושבנגב.

האויב לא הצליח לעקור את כוחותינו מהמערך החדש בהתקפת־פתע חזקה, כפי שהתכוון לראשונה. הוא לא ניסה כזאת בשנית, כנראה מחמת גורמים פוליטיים (הפוגה), והחל תחת זה מפעיל את הגורמים המקומיים — את ערביי ההר. ואמנם, חבלנים ערביים החלו פועלים במיקוש דרכים ובצליפות בגזרה המזרחית של המערך היהודי, המופנה כלפי הר־חרון; כן הפעיל האויב, בשטח הצפוני, פטרולים של שריון וחיל־רגלים, לפי שחשש כנראה מנסיון ישראלי לפריצה מתוך הנגב צפונה.

עובדות אלו הביאו לתפיסתנו ב־16.9 את תל־אל־חאסי, ששימש לאבטחת התותחים באותה גיזרה ולקיום מגע עם משלטי חאטה־קרטייה שמעברו הצפוני של המערך המצרי — וכן לתפיסתה, ב־29.9, של חרבת־מחאז ע"י גדוד אחר לצורך אבטחת הגזרה המזרחית.

מפקד החטיבה ממשיך

השטח — גרמה לנו לפריסת־יתר של המערך. שדה־התעופה היה בעל סידורי המראה ונחיתה פרימיטיביים ביותר, אשר עלולים היו לגרום נזק לאוירונים הגדולים והפגיעים, ואשר עקב שהיית־יתר במקום לצורך תיקונים עלולים היו להסתכן. במצב זה עלול היה קידום כלי־נשקו של האויב להוציא מכלל פעולה הן את השדה והן את האוירונים, — חשש שגרם לחרדה הרבה לאנשי להק־התובלה־האווירית.

כל אשר בא מאז ההתקפה הראשונה על חרבת־מחאז ואילך — היה, בעצם, בגדר צפוי־מראש. לכן גויסו לאיזור זה, שרגישות האויב כלפיו הראתה על חיוניותו בעיני המצרים, — כוחות מתאימים נוספים וזאת ע"ח מערכים אחרים של הגדוד ובסיכומו נתבטאו בכוח של שתי פלוגות. כאן אמרנו ליצור את הסדן למבצע הפריצה. ב־29.9 פקדתי על מ"פ ד' של הגדוד... לתפוס את חרבת־מחאז ולהתבסס בה.

כאשר תפסנו את חרבת־מחאז — אף כי מעשה זה נראה לראשונה חסר־משמעות רבתי ונועד להיות, לדעת רבים, זמני בלבד — הוכח מיד כי על חרבה זו מתנגשים ישירות שני האינטרסים: ניתוק הנגב, היינו האינטרס המצרי, מחד — ופריצתו של ניתוק זה, היינו האינטרס הישראלי — מאידך גיסא; חיסול שדה־התעופה — למול אבטחתו; הכחדת „לוח הקפיצה" הישראלי שבעורף המערך המצרי — למול המשך החזקה בו.

מצבה הטופוגרפי של חרבת־מחאז הורה על אפשרות פריצה לעבר או מעבר גת—גלאון, כשכיוון־הפריצה מונח בשיפולי ה„הר": מכיוון חרבת עטאללה וחר' א־ראי. ברם, הדחיפה הממשית והסור פית לתפיסתה של חרבת־מחאז נבעה מההכרח לאבטח את שדה־התעופה. לא רק הצרכים המידיים, אשר התבטאו הן בגיליון מבעוד־זמן של כונת־ההשתלטות של האויב על שדה־התעופה והן במיקוש הדרכים השכיח באיזור, אלא בעיקר החשיבות שבאבטחת

מפקד פלוגה ד' מספר

מספר אנשים בקדחת, דבר שדלדל באופן חמור את מערך כוח האדם. ב־29.9 ב־0800 נקראתי אל מטה החטיבה (המג"ד היה אז בסיר בנגב הדרומי) והוטל עלי להשתלט על חרבת־מחאז השוכנת מזרחית לכביש פאלוג'ה — באר־שבע על מנת לאבטח את השליטה על כביש זה ואת גיזרתו המזרחית של הגדוד. ב־1400 פקדתי על מ"מ מחלקה מס' 2 לתפוס את חרבת־מחאז ולהתבסס בה.

שעה שקיבלתי את הפקודה השתרע מערך פלוגתי (מצפון־מערב לדרום־מזרח על פני תל־חסי, תל־קוניטרה, תל־נגיליה ותל־מוליחה. מחלקה אחרת של הפלוגה, אשר חנתה בשובל, — עסקה בפעולות טיהור וסיור בסביבה. עמדת הפיקוד היתה בתל־נגיליה, אך באותו זמן, עקב בעיות מרובות של „אספקה" ופינוי" — ישבתי עם מטה־הפלוגה במשטרת שובל. בעיות האספקה היו מרובות ומטרידות, וביחוד אספקת מים. בגלל מציאות מי־עומדים בסביבה חלו

מפקד מחלקה מס. 2 מספר

הערכות ב„קבוצת הבתים" על הכביש. שם ירדו האנשים מהרכב והחלו נעים לעבר חרבת־מחאז (מגמת־בינים — „דורות") במבנה הבא: כיתה אחת

לאחר שב־1400 קיבלתי פקודה מהמ"פ לתפוס את חרבת־מחאז, הנעתי את המחלקה במכונית מסע שלווטה ע"י הג'יפ־הקרבי; וב־1600 תפסתי נקודת־

בלילה חפרנו שוחות אישיות ושוחות נשק אך ללא הצלחה, בגלל סוג הקרקע שהיתה סלעית וקשה. הצליפות נמשכו לסירוגין משך כל הלילה, ואף נשמעו קולות ערבים מואדי ביר-אל-גובאראא.

השחר מצא אותנו עייפים מחוסר שינה ומחפירה רצופה. מיד בבוקר הובאו למשלט מרגמה 81 מ"מ עם 70 פצצות, אך ללא מפקד המאמן לנצח עליה ועל הפעלתה, וכמו כן טלפונים שבאמצעותם חוברו שני חלקי הכפר. ניגשתי לטיווח המרגמה מבלי שיהיה לי מושג כיצד עושים זאת, ואמנם בזכותי כ־10 פצצות ללא תוצאות.

ב־1000 ראינו ריכוזי ערבים באיזור „הצומת” מצפון-מזרח למחאז ב'. ומיד לאחר מכן נפתחה משם אש רובים ומקלעים יעילה. ניסינו לפזר ריכוזים אלה ע"י המרגמה וה„בזה”. הראשונה נכשלה וה„בזה” הצליחה. ברם, הדבר לא הביא לתוצאות מכריעות: הערבים התרכזו שוב משפסקה האש — ואנו לא יכולנו להמשיך באש ברציפות מחמת ההכרח לחסוך בתחמושת.

בשעות אחר הצהרים נראו מכוניות אויב נעות בדרכי העפר, מעבר צפון ומעבר מזרח. חמש מהן, עמוסות אנשים, פנו מזרחה לעבר „הצומת”. כמו כן הבחנו בעוד מספר כלי־רכב שלא זוהו בבירור, אך נראו כמשוריינים. עם הגיעו של הכוח הזה ל„צומת” נתחזקה האש־האבטומטית, כשהיא מוגברת ע"י אש מקב"ים, מאותו כיוון.

בינתיים הגיע מפקד המרגמה ובעזרתו פיזרנו את הריכוזים, אך האש האויבת לא רפתה. ב־1630 נפגע באופן אנוש חייל מאנשי צות הבזה, והזמנתי אמבר לגס להעבירו. משהגיע האמברולנס, ב־1700, לערך, נפלה עלינו הפצצה הראשונה של 4,2. ניסיתי להודיע על כך למטה הפלוגה — אך הקשר נותק.

מפקד פלוגה ד' מספר

בתל-מוליחה נמסר לי כי המקום מותקף קשה ע"י רגלים ומרגמות, ומצבם קריטי. המשכתי לנוע לאורך הכביש, ולפני „קבוצת הבתים” פגשתי במ"מ מחלקה מס' 2 כשהוא פצוע בראשו ובעיניו. הוא מסר לי כי המחלקה נסוגה. החזרתיו לשובל ושם פגשתי את המג"ד.

מפקד הגדוד, מספר

המחלקה. בשובל פגשתי את המ"מ הפצוע ואת מ"פ ד'. מיד עליתי בלוית מ"פ ד' אל „קבוצת הבתים”, שם מצאנו את המחלקה הנסוגה כשאחד המכפ"ים מארגן אותם. במקום נודעו לנו הפרטים הבאים:

פרושה לרוחב, לפנים ובאגף ימין, והכיתה השניה — פרוסה מאחור ומאגף שמאל. הגיפ נע לעבר גבעת „דורות” ותפס עליה עמדת-חיפוי, אך קיבל פקודה לא להיגלות אלא למקרה של פתיחה באש. לאחר שנערכנו במזלג הוודיות להסתערות והתחלנו להתקדם לעבר הכפר, נפתחה מתוכו אש של כמה רובאים. הכיתה הימנית הנחיתה מכת-אש על הכפר, ובחיפויה הסתערנו וטיהרנו את הכפר לפי הסדר „א”, „ב”. במקום מצאנו סימני בריחה מבוהלת וכמו־כן שני רובים צרפתיים ישנים ורובה אנגלי אחד.

ב־1700 החילוננו להתבסס, והגיפ חזר אל מטה הפלוגה. ב־1745 נפתחה עלינו אש רובים בלתי מדויקת מעבר ואדי באר-אל-גובאראא מטנח של עד כ־800 מטר בערך. לאחר שלמדתי את השטח הסתבר לי שדרך-העפר המוליכה אל הכפר מצפון עלולה לשמש ציר להתקפת שריון, ואילו השטחים המתאימים ביותר להסתערות-רגלים אויבת גיליתי בצפון-מזרח, מקום הצטלבות של שלושה ואדיות, ושטח מת עד כ־150—100 מטר מקצה גבול הכפר. גם 150 המטר הפתוחים לא ניתנו לשליטה יעילה של כלי נשק מוצבים בכפר. כמו כן חששתי לאגפים הפתוחים בין שני חלקי הכפר, היות ולא יכולתי לתפוס ברציפות את כל היקף המשלט כיון שלרשותי עמדו 25 איש בסה"כ. נשק לא חסר לי אמנם, מאחר שנוסף לנשקה של המחלקה הובאו בלילה מקלע בינוני („בזה”), מקלע קל, ופיצוט.

עקב כל השיקולים הללו הקצבתי כיתה ו־2 מקלעים + מקלע בינוני ו„פיצוט” ל„מחאז ב'”, וכיתה אחת עם מקלע, בצירוף מטה המחלקה (וכעבור זמן — גם מרגמה 81 מ"מ) — ל„מחאז א'”.

הקשר בין שני חלקי המשלט הוטל על רץ.

ב־1700 חזרתי למשטרת שובל מסיורי השגרתי במשלטים. זמן קצר לאחר מכן פגשתי באמברולנס של הגדוד אשר הודיע לי כי החלה הפגזה קשה על חרבת-מחאז. פרטים נוספים לא נודעו. מיד יצאתי למקום, ובדרך סרתי אל תל-מוליחה אשר קיימה קשר אלחוט לחרבת-מחאז.

משחזרתי מסיורי נודע לי על התקפה קשה על חרבת-מחאז. שלחתי את מ"פ מסייעת עם מח' המרג"מ מות 81 מ"מ לחיזוק המקום. ברם, זאת לא הספיק כלל לעשות, אלא שסייע במשורין שלו לנסיגת

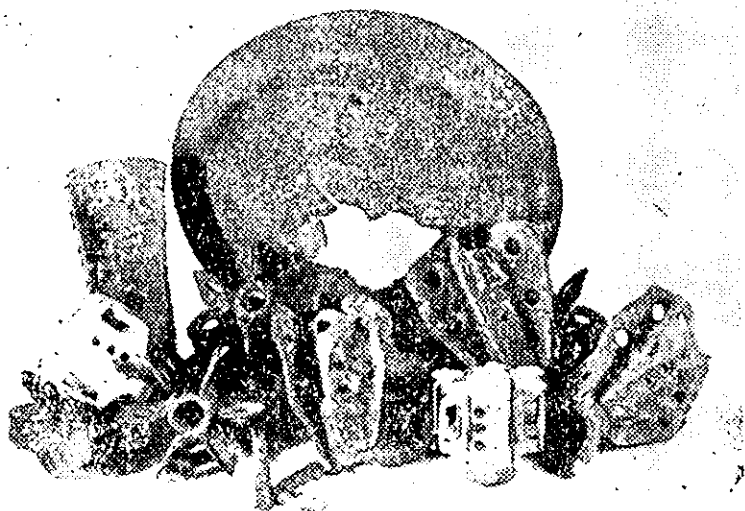
אחד האנשים מספר

המקלע. בינתיים הגיעו הערבים לשטח המת. ברגע זה פקד עלי המ"כ במקום לחזור אל מפקד המחלקה ולהודיעו על כך.

כאשר חזרתי כעבור 15 דקה לחרבת-מחאז א' — מצאתי את שוחת הפיקוד הרוסה בפגיעה ישירה של פגז מרגמה ובתוכה את גופתו המרוסקת של סגן מפקד המחלקה. מאחורי אחד הבתים חבשו את המ"מ ואת מפקד המרגמה ואת מספר 1 שלה.

תוך כדי מסרי דו"ח למ"מ, שהיה פצוע בראש, זב דם רב, ולא ראה דבר — נשמעו צעקות והת-פוצצות רימונים ממחאז ב'. הגיעו במרוצה מ"כ

„עזרתי להכניס את הפצוע לאמבולנס כאשר נפלה לידינו פצצה של 4,2. המ"מ פקד על האמבולנס לחזור מיד ולהודיע על תחילת ההפגזה. מיד נפלו עוד כמה פצצות, ומאותו רגע לא פסקה ההפגזה, ופצצות החלו לכסות את המשלט על חלקיו. נוסף לזה נפתחה אש חזקה של מכוונת-יריה מכיוון ביר-מחאז והקשר על חלקי המשלט הופסק כליל. תפסתי עמדה ליד המ"מ ששכב כ-6 מטר לימיני, בשוחה אחת עם סגן מפקד המחלקה. המ"מ ניסה להתקשר בטלפון עם מחאז ב', מקום ממנו נשמעו יריות — אך הקשר נותק. הוא פקד עלי לרוץ לשם ולברר את המצב. כאשר הגעתי לשם בזחילה נזכתי כי האש האוטו-

משאריות הקרב שנאספו

ושני חיילים וצעקו לנו כי הערבים התפרצו לחרבת-מחאז ב' ונערך שם קרב-גוף-אל-גוף. המ"מ פקד על אחד המ"כ לארגן את הכוח לנסיגה, ומסר לו את הפיקוד על המחלקה.

נסוגנו במפוזר קבוצות-קבוצות, עם דמדומים ראשונים, כשאנו משאירים במקום את ההרוג ואת מרגמת 3. ה"בזה" הוצאה (אך החצובה שלה נשארה במקום). עם חשכה הגענו, רצוצי-גוף ומדוכדכים אל „קבוצת הבתים“.

מטית מכיוון „הצומת“ היא כל כך צפופה, עד כי אין קשר בין רובאי אחד למשנהו. עברתי בכל הגזרות ומצאתי שיש מספר פצועים. מהואדי למטה נשמעו קריאות קרב של ערבים ומעמדת המקלע בגיזרה הצפון-מזרחית ראיתי כ-150 ערבים מטפסים אלינו במדרון התלול המסתיים ב-150 מטר של שטח מת. אנשי ה"בזה" והמקלעים הודיעו על אזילת התחמושת. ואמנם בעמדת המקלע ממנה התבוננתי אזלה התחמושת לגמרי, ובעמדה הסמוכה לה עסק הצות בתיקון

מפקד הפלוגה המסייעת מסביר

למחלקת המק"ב ניתנו "קומנדקארים" כרכב כיתתי.
מחלקת המרגמות, הוסעה על מכוניות ג'.מ.ס. 6x6.
ב. ה"כלים" שצורפו ליחידות, כגון מק"ב — שומשו רק ע"י מס. 1, ו-2 מחיילי הפלוגה המסייעת, ואילו את שאר המספרים סיפקה היחידה עצמה. נסיון זה נעשה הן בתל-קונייטרה והן בחרבת-מחאז.

מרגע התחלת פעולות-האיבה ברור היה לנו שבגלל אופי-השטח וסוגי-המערך נאלץ להפעיל מכסימום כוח-אש במינימום כוח-אדם.
דבר זה השגנו בשתי דרכים עיקריות:
א. הפלוגה אורגנה כיחידה בעלת ניידות מובהקת.
מחלקת החבלה היתה מוסעת, וכך היה גם מחסן החבלה על כל אביזריו.

מפקד הגדוד ממשיך

במשך יום המחרת, 1.10, הובאה למקום פלוגה א' של הגדוד וכמו כן הובאה סוללת תותחים מהבסיס והוצבה כ-300 מ' מצפון לתל-נג'ילה.
באותו יום ב-1000 הוריתי למ"פ א' לתפוש בלילה מחדש את חרבת-מחאז ולהחזיק בה.

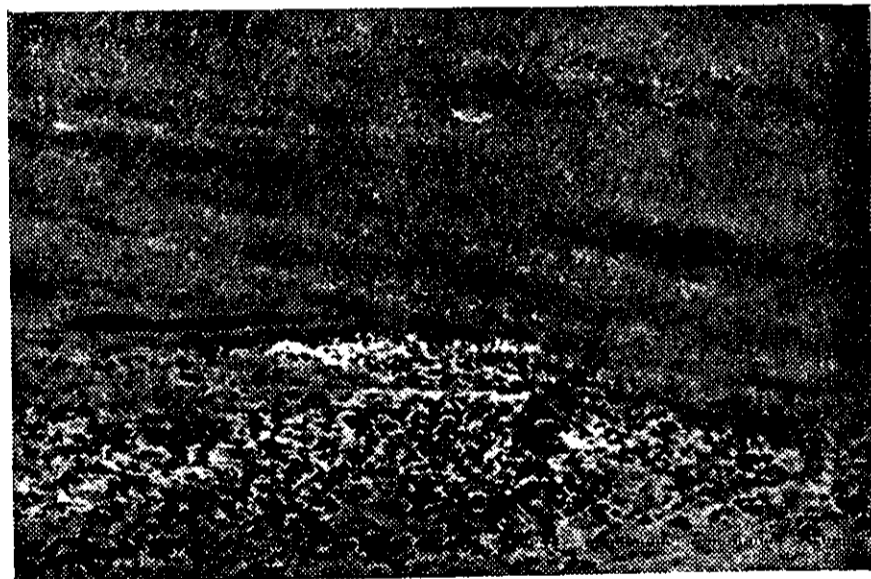
מששמענו את סיפורו של אחד האנשים הנסוגים הציע לי מפקד הפלוגה לערוך התקפת-נגד מיידית, מתוך שיקול שהאויב טרם הצליח להתבסס על החרבה. אולם, לאחר ששקלתי את המצב ונוכחתי כי אין בידי כל רזרבות לקראת התפתחות אפשרית, והמחלקה הנסוגה היא מעורערת ומדולדלת — החלטתי לחכות ולרכז לכך כוח כולל אמצעי סיוע.

מפקד פלוגה א' מספר

לאחר שב-1000 קיבלתי פקודה לתפוס את חרבת-מחאז, נסעתי מיד בלויית מפקדי המחלקות לתל-נג'ילה, וממנו צפיתי על השטח ועל דרכי ההתקרבות, ובו במקום עיבדתי עם מפקד התותחנים תכנית סיוע.

מפקד התותחנים מספר

...למחרת בבוקר סיירתי עם סגני את המקום, ובחרתי עמדת-תותחים ועיבדנו סופית את פרטי-ההתקפה. בשעות הצהרים חזרתי לבסיס. היחידה עמדה ב"מצב הכן". היחידה מנתה אותה שעה 3 צוותות (ואף הם לא מלאים), ומספר הפגזים היה מצומצם ביותר. ברם, פגזי-שראפנל היו במספר מספיק. בשעות אחה"צ, יצאה היחידה לעמדותיה,

שטח ההסתערות בהתקפה א' (מצולם מעמדת המקלע)

שנקבעו מראש (כ-200 מ' צפונית לתל-נג'ילה).
נמנענו מטיווח מוקדם, מטעמי השגת-אפתעה.

מפקד פלוגה מסייעת מספר על ההכנות להתקפת-נגד

הוצבו (לאש מחלקתית) כק"מ אחד צפונית ל"קבוצת הבתים" ובדיוק מערבית (אגפית) לחרבת-מחאז, מקום שנתן שדה-אש ותצפית. המרגמות הוצבו בואדי כ-500 מ' דרומית-מערבית מעמדת המקלעים, ולידן רוכזו רכבי-הפלוגה. הטיווח לשני סוגי-הזין בוצע בעזרת מפה, והיה מוצלח ביותר.

לצורך הסיוע להתקפת-הנגד ארגנתי את הפלוגה בהרכב מצומצם, אך מובחר. כוחי כלל מחלקת מרגמות, מח' מק"ב, וכמורכן חלק מהחבלנים ומחסן-החבלה הנייד.
עם חשכה באנו לשטח, וזאת ללא הכנות מוקדמות, כיון שסמכתי על ניידות, ועל הלילת המקלעים

מפקד פלוגה א' ממשיך

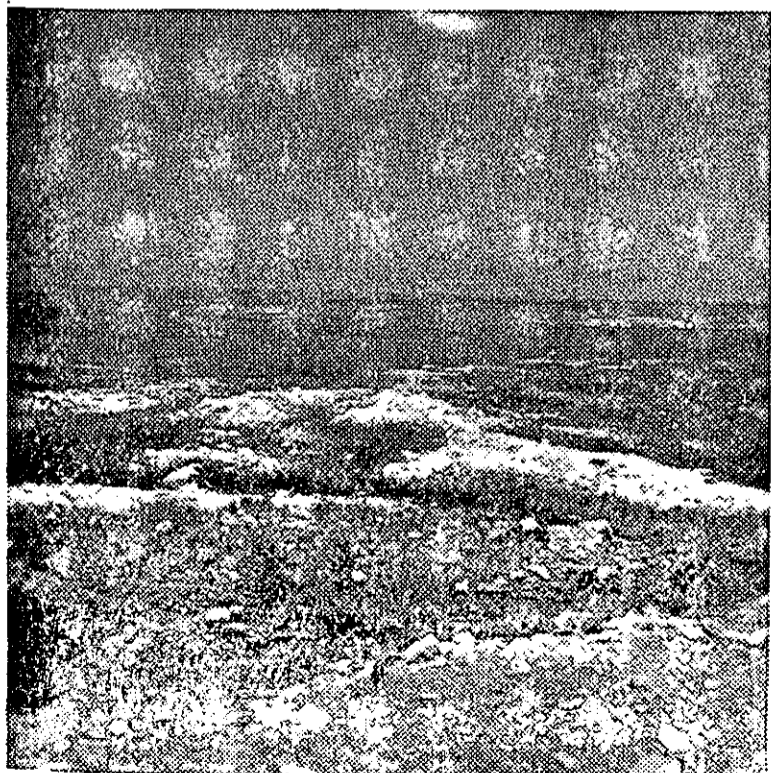
נענו לעבר שובל, ומכאן הבחנו בחירבה. בינתיים נתמכנו ע"י אש המק"ב והמרגמות. אף כי היה זה סיוע בלילה, הנה היתה האש כה יעילה עד שיכולנו להתקרב לתחום הבטחון המינימלי. מחלקה אחת ניגשה לטהר את היעד, ובהגיעה הודיעה לי שהמקום נעזב לפני זמן קצר. חיכינו עד אור הבוקר, ואז השארתי במקום מחלקה מוגברת, ועם שאר הכוח חזרתי לבסיס.

מפקד פלוגה מסייעת מספר

פרט לכלי אחד שהוצב במשלט עצמו. פיקוד המרגמות היה ברוחמה, המאפשרת תצפית על הגזרה אשר גבולותיה הן מצפון ועד מזרח. הגזרה מדרום ועד מערב, אשר לא ניתנה לתצפית ממקום זה — הוכנסה לשטח התצפית של מפקד המק"ב על המשלט. הקשר של המרגמות עם עמדת הפיקוד היה בטלפון, ועם עמדת התצפית (בחר' מחאז) — באלחוט. קשר זה היה פנימי, של הפלוגה המסייעת, והוכיח עצמו כיעיל ביותר.

מפקד פלוגה ד' ממשיך

קודמה ל"קבוצת הבתים". על תל-נג'ילה עצמה היתה עמדת-פיקוד גדודית מוכנה לצורך ההתפתחויות הבאות בגזרה זו.

קטע-חפירות אפייני בחרבת-מחאז

ב-2000 יצאנו מתל-נג'ילה ונענו לעבר "קבוצת הבתים", שנתפסה עתה ע"י הפלוגה-המסייעת. במקום הוצבו לסיוע מרגמות 81 מ"מ ומק"בים, שטייחו עצמם לפי מפה. משם נענו בשדרת מחלקות לעבר דורות, אך התחלנו תועים בדרך. ביקשתי אש תותחים לציון המטרה, ואמנם נורו אי-אלו פגזים, שכפי שנסתבר אח"כ פגעו אמנם בין שתי קבוצות הבתים של חרבת-מחאז אך הבהק-התפוצצויותיהם לא נראה, ולא עזרו לי בהתמצאותי. לבסוף התמצאנו. מדורות

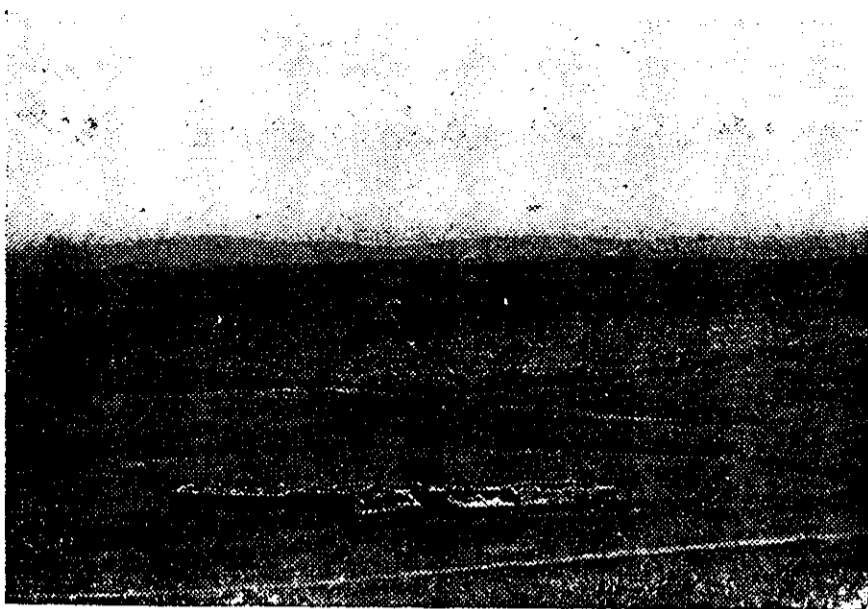
מיד לאחר שנתפסה הנקודה, קודם מחסן החבלה והחבלנים יצאו למיקוש דרך ואדי-מועריף במונ"רים ומוקשים אנטי-פרסונליים, וכמורכב מוקשו סביבות המשלט.

עם שחר, משנוכחנו כי המרגמות מוצבות בטנח מכסימלי, וזאת למתן אש על המשלט עצמו, ואילו דרישות-האש הן לשטח הקדמי — קידמנו את המרגמות בשעור של ק"מ וחצי, והצבנו אותן ב"מזלג הערוצים". מח' המק"ב נשמרה כעתודה,

לאחר כיבושה מחדש של חרבת-מחאז ע"י פלוגה א', קיבלתי לידי את הפיקוד על הגזרה. לרשר תי הועמדה סוללת תותחים של כלים בני 65 מ"מ שהיתה מוצבת בין תל-נג'ילה לכביש, וכמו כן עתודת שריון לצורך אבטחת הנשק המסייע (שהוצב בסביבת "קבוצת הבתים") ולהנחתת מכות-נגד. עמדת הפיקוד

מ"מ מס' 3 של פלוגה א' מספר

עם שחר של ה-2.10 קיבלתי את הפיקוד בחרבת-מחאז. מעיקרו קיבלתי את מערך ההגנה של המחלקה שקדמה לי כאן ונסוגה, ואת עמדות הנשק לבזה ול-81 מ"מ ואת גזרות האש שלה, בהציגי 3 כיתות על מחאז ב' וכיתה אחת על מחאז א'. השינוי היחידי היה זה שאת עמדת הפיקוד קבעתי במחאז ב'. עוד בלילה החילונו להתחפר בקרקע הסלעית הקשה, אך עם אור היום נוכחנו לדעת כי העמקנו מעט מאד. נראו ריכוזי ערבים בתל-חיראקה, כ-2.5 ק"מ צפונית-מזרחית למחאז ב'. בבוקר התיצב בפני קת"ק של סוללת התותחים, וחפר לו עמדה לידי. משביקשתיו לטיח לתל-חיראקה, הודיעני כי המטרה נמצאת מעבר לטוח היעיל של התותחים. בצהרים התקרבו הריכוזים

ביר מחאז — המבט מחרבת מחאז

משהחילותי בטיווח, לאחר ירית הפצצה הראשונה — נסתבר לי כי המרגמה לא עמדה כלל על קו־האפס, ועל־כן נגשתי אל עמדת־המרגמה, וכיונתיה במרידי. כמור־כן יעצתי להעביר את עמדת־המרגמה למקום אחר, כיון שעמדתה הנוכחית נפגעה בהתקפה הקודמת, (לפי דעתי, ולפי עדויותיהם של חיילים מספר, היו בקרי־אש על הרכס, הידוע בשם „רכס הבקרה“).

את עמדת התצפית תחילה קבעתי בחלקו הצפוני של המשלט. ברם, לאחר שנוכחתי כי לפני שטח מת גדול, ובאותו הצד ממנו חששנו להתקפת אויב — העברתי להחלק הדרומי, אשר ממנו היתה לי תצפית טובה יותר לגבי כל הסביבה.

כאשר נפתחה התקפת האויב, והבלתי־סדירים החלו מתקדמים כשהפגזה התומכת של האויב נפסקה — פקדתי על תותחי לפתוח באש חנ"מ על האויב. על אף החשיכה, יריתי מספר פגזים בתוצאות יעילות.

עם סיום התקפת־ערב זו, נתחדשה ההפגזה האויבת. פגז אחד הוציא מכלל פעולה את מכשיר האלחוט שלי ופצע את עוזרי הטכני. נכנסתי, איפוא, לרשת הכללית. בחצות חזרתי ליחידתי.

מפקד יחידת שריון מספר

ולכביש, את התקפת־הנפל המצרית. כיווני ההתקפה וצורתה העמידוני על מבנה השטח, ועוד בו ביום נועדתי עם מפקד הפלוגה לצרוך תכנון מכות־הנגד, אך לפתרון מוסכם ויעיל הגענו רק למחרת, לאחר שנערכה התקפת שריון מצרית נוספת.

בלילה חזרה יחידתי אל רוחמה, עם הוראה לחזור מיד עם שחר, שכן התכוננו להתקפה מצרית עם שחר.

הגיעו ל„צומת“. החלו צליפות מדויקות ותכופות וטיווח של מרגמות 4,2" על חרבה א'. בחיפוייה של התקפה זו התקרבה מכיוון צפון שדרה מצרית — מספר זחלים ומשוריינים — לעבר ביר־מחאז, ותפסה עמדות חיפוי כ־400 מ' צפונה למחאז ב'. בחיפויים החלו מתקרבים, תוך קריאות קרב, כ־150 כפריים. הפעלנו את ה„בוה" נגד המשוריינים, ומרגמה 52 מ"מ — נגד האספסוף. לאחר מספר פצצות נפוץ האויב בבהלה כשהוא משאיר כתריסר הרוגים בשטח. לאחר בריחת הכפריים הסתלק גם השריון.

מפקד התותחנים מספר על חלקו בהדיפת ההתקפה!

ב־2.10 סירתי במשלט, ולפי ציון המפקד טינחתי את התותחים לשטח שבין „גת" ל„חסאן", לביר־מחאז ול„צומת". בעת הטיווח הבחנתי בתנועה חשודה בביר־מחאז, משם צלפו ללא הרף לעבר המשלט במקלעים, שהוצבו באשנבים שנפתחו לצורך זה בקירות הבתים, וכמור־כן צלפו, בעצמת כיתה רובאית לערך בתוספת מקלע, מעבר גדר־האבנים שעל הגבעה, כ־1000 מ' משמאל (צפ־מז') ל„צומת". עוד לפני הטיווח הבחנתי בביר־מחאז במספר בובות (שתיים־שלוש) אשר הונעו בעזרת חוטים; בדבר זה הבחנתי יפה בעזרת הפריסקופ. לאחר הטיווח עברו הצלפים מהצד המערבי של קבוצת הבתים לצד הדרומי. בדרום ביר־מחאז נראו קב' בלתי־סדירים, כאשר אחד מהם מוסר הוראות, תוך הצבעות ונפנוף־ידיים לעבר עמדותינו.

בזמן הטיווח נסתבר לי שלצורך סיוע לחי"ר יהיה עלי להרחיב את טנח־הפעולה ע"י קידום התותחים. אי־לזאת, קידמתי פלגה אחת (שני תותחים) כקילומטר וחצי מזרחה מתל־נגיליה, לואדי במחצית הדרך בין תל־נגיליה ל„קבוצת הבתים".

עם גמר הטיווח פנה לעזרתי מפקד־המחלקה אשר בחר־מחאז וביקשני לטווח את המרגמה 81 מ"מ.

ב־2.10 חניתי עם יחידת השריון שלי בהוג', כאשר קיבלתי פקודה לעבור לפקודתו של מ"פ ד' בתל־נגיליה. נעתי לשם עם גיפ קרבי אחד, 3 חצאי זחלים נושאי־רגלים ו־2 משוריינים נושאי מקלעים. הגעתי למקום אה"צ והחנתי את הכוח בואדי מזרחית ל„קבוצת הבתים". כעבור דקות מספר ניתנה לי ההודמנות לראות מגבשושית שבסמוך לואדי

היתה זו עובדה מתמיהה ביותר כי חרבת-מחאז נמצאה ריקה מאויב בליל היכבשה מחדש. אמנם, צבא סדיר לא רצה אולי להחזיק בחרבה מחמת שלא רצה לפור כוחותיו. אך הן יכול היה להותיר במקום כוח בלתי-סדיר במספר מספיק והמוכן להתנגדות עקשנית. העדרם חייב את המצרים עצמם להתערבות נוספת, גלויה, דבר אשר בשום אופן לא רצו בו. אמנם, בלילה הקודם נראה מספר רב של בלתי-סדירים כשהם מתחפרים במקום. ניתן לשער כי כוחות אלה, שהיו בלתי-מאורגנים, ברחו בהפגזה אשר קדמה להתקפת-הנגד שלנו. העדרו של הגורם המצרי הסדיר בהגנה מסביר מדוע לא גילה האויב התנגדות עקשנית בהגנה כשם שגילה זאת בהתקפה. ברם, יש לשער כי האויב לא היה מעונין כלל להעביר את נקודת הכובד של פעילותו למקום זה, ואולי דוקא משום שהיה זה מקום תורפה במערכו — כי לא רצה, כנראה, לגרום לריכוז אמצעי התגובה הישראליים לנקודה זו. יתכן כי כל אשר נתכון לעשותו לא היה אלא הרחקתם של כוחותינו, בבחינת „נהימת אי-רצון“ אך משנוכח בכנותנו להחזיק במקום זה — עמד גם על גודל הסכנה, שינה מיחסו הקודם והחליט לסלק איום זה ויהיה-מה. ועל-כן הגביר את עוצמת ההתקפות והכניס בהדרגה את גייסותיו הסדירים. סידרת ההתפתחויות אשר תצוין להלן יש בה כדי לאשר זאת.

מפקד מחלקה 3 של פלוגה א' ממשיך

צעקות רמות. הם הגיעו לטנח של 150 מ', ונעצרו בהמתנים להתקרבות השריון. השריון הגיע למרחק של 200 מ' צפונית למחאז ב' ונפרש לחיפוי (וזה נוסף על שני המשוריינים אשר חיפו בכיוון ביר-מחאז). האש היתה צפופה ביותר, ועשן ההתפוצצויות היה מסנוור למשך דקות שלמות. בכל זאת הצלחנו להבחין בהמונים נוספים מתקרבים מכיוון תל-חיראקה לעבר הריכוזים שב„צומת“.

שלב זה היה קריטי ביותר, ופקדתי על הבזה, — אשר נצרתי את אישה עד לשלב זה — לפתוח באש על הרגלים. הבזה החלה לקצור, והאספסוף, תוך קרי-אות כאב ובהלה החל גולש ומתגלגל מהמדרונות אל המסתור בואדי. בינתיים הופעל הפיאט באש תלולת מסלול, ואף כי לא פגע פגיעות ישירות — השיג תוצאות מצויינות בפגיעותיו בין המשוריינים, שהחלו מסתלקים מיד מהמקום.

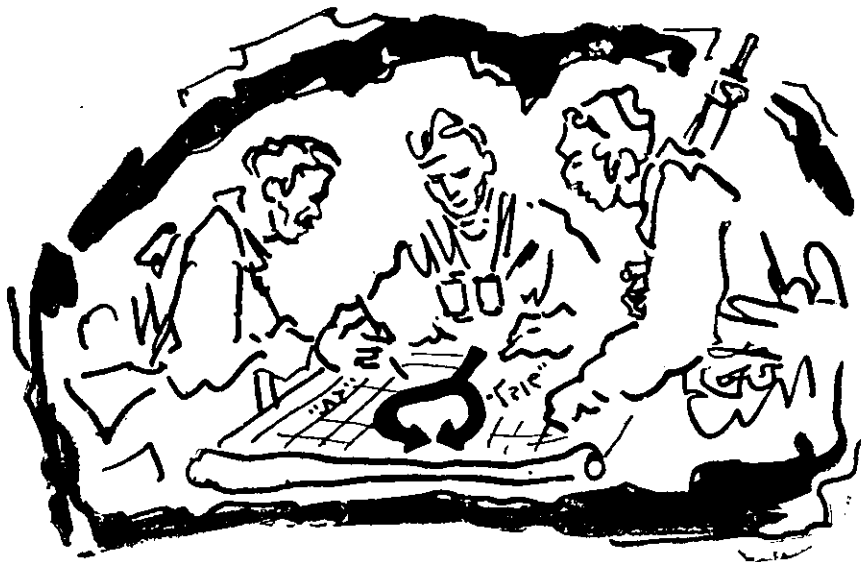
ההתקפה נהדפה, אך הצליפות נתנועות הכפריים בשטח נמשכו. אחה"צ הגיע אלי המ"פ, ואתו התכנית להפעלת מכות-נגד.

בלילה הגיע אלי רץ, ואתו פתק מסגן-מפקד-הפלוגה בו נמסר לי על הכנות מצריות להתקפה חזקה עם שחר. אף כי האנשים התחפרו, תחת אש צליפות, כל הלילה — הכרותי ב-0500 על מצב כוננות חמור, והמערך היה נכון לקבל את פני ההתקפה. חולקה תחמושת ונעשו כל הסידורים ההכרחיים ללחימה אף תוך ניתוק הקשר בין יחידות-המשנה שלנו שעל המשלט עצמו. קרוב ל-0600 נראו ריכוזים בביר-מחאז, בטנח של כ-1000 מ'. טיוחתי אליהם את מרגמת ה-81 מ"מ, אך חוסר נסיוני במלאכה זו הביא לידי כך שלא הושג אלא בזבח פצצות בלבד; אכן גם בזה היה כדי שהערבים יעשו „ויברח“. אך מיד עם גמר הטיווח שלי החלה הפגזה שיטתית במרגמות בנות "4.2 וכן, אש „ויקרסים“ מדוייקת מכיוון ביר-מחאז. מצד חרבת-אום-אל-בקר נראו יורדים לעברנו מספר שריונים נושאי תותח מלווים בחצאי-זחלים. שני משוריינים כבדים תפסו עמדות חיפוי ברמה שמעל לביר-מחאז דרום מערבית ממנה. הכפריים, במספר רב (עד 200) החלו לעלות במרוצה במדרון תוך

במקום תורפתם — דהיינו, מלמעלה. פקדתי על אש-שרפנלים שהתפוצצו מעל חיל הרגלים, שנסוג מיד עם ההתפוצצות השניה. בינתיים החלו נושאי-הברן, אשר נפגעו אף הם, לתמרן בשטח, ולסגת בגררם אחריהם את הנזוקים (3-4).

לפנות בוקר הוערתי בהודעה כי האויב הכניס למערכה „טנקים“. משהגעתי למקום מצאתי כ-9 נושאי-ברן של האויב ערוכים מצפון למשלט. מימינם נערכו להתקפה רגלים בלתי-סדירים. החלטתי לפזר תחילה את חיה"ר האויב, וכמרכן לפגוע בצנתי נושאי-הברן

מפקד פלוגה ד' מספר על תכנון מכות-הנגד

תחילה השריון לאורך השביל כנ"ל, אלא שאח"כ יפנה ימינה, יתפוס את שובל — ומשם ינחית מכת אש ובמידת הצורך — יפעיל גם את הרגלים המוסר-עים אשר אתו. להתקפה זו נקבע אות-מוסכם „שובל“.

עיבדתי עם מפקד יחידת השריון את התכנית לפרטיה, אך היתה לנו הרגשה קשה בשל העדר נשק ג.ט. שיתאים לטנחים שהלחימה בשריון, בעצם, חייבה אותם.

מיד לאחר ראשית ההתקפה, עם שחר, הגעתי לחרבת מחאז ומסרתי על התכנית למפקד המחלקה.

מפקד מחלקה מס' 3 של פלוגה א' ממשיך

שצוינו בעיקר על ידי רבוי השריון ויחידות סדירות. ההתקפה השלישית באותו יום (והשניה אחה"צ), שנסתיימה עם חשכה, השאירה אותנו סחוטים ומרר-טים לחלוטין. בקושי רב הצלחתי לעורר את המחלקה מותשת הכוח להמשיך בהתחפרות, תוך הצליפות מנשק אוטומטי שניתכו ללא הרף. בשל העייפות הרבה ירד מצב הרוחות לגמרי.

בשתי ההתקפות הדומות שבאו אחה"צ, הפעלתי שוב, בגלל ההצלחה בהתקפה הקודמת, פגזי-שרפנל. באחד המקרים התפוצץ פגז כ"2 מ' מעל נושא הברק, אשר נגרר מהמקום.

את יום הקרבות סיכמנו בחמישה פצועים בלבד, וזאת הודות להתחפרות הבלתי פוסקת וההכנה מראש ללחימה במנותק. אך עיקר ההרגשה הרעה נבעה מהעובדה שידענו כי עיקר המאמץ עוד לפנינו.

התפתחות הפעולות השונות בגזרה זו העמידתני על כך שאת השריון אוכל להפעיל למכות-נגד משני סוגים:

(א) התקפת נגד מונעת (בעת הערכות האויב להסתערות).

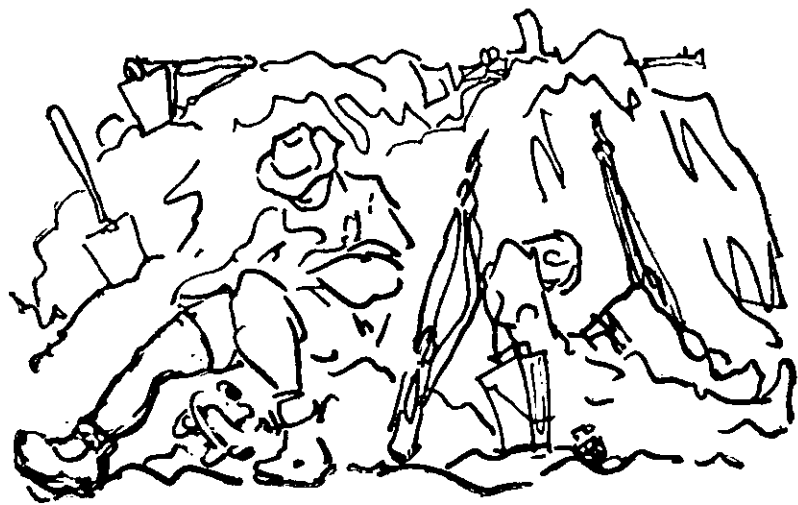
(ב) התקפת נגד על המשלט עצמו, במקרה שיפול.

בהתחשב בכיווני התקפתו של האויב, כפי שלמדנום בימים האחרונים ובהתחשב בפני הקרקע, הבאנו בחשבון, ותכננו, שתי התקפות-נגד מונעות של השריון:

(א) במקרה שהתקפת האויב תבוא בגזרה שבין כיווני המצפן „צפון“ ו„מזרח“ (מהמשלט לנקודת המוצא) — יבצע השריון שלנו תנועת איגוף. לשם כך ינוע תחילה דרך השביל המוליך מ„קבוצת הבתים“ למחאז, — ומשם יפנה שמאלה, ירד לואדי בין מחאז א' ל„רוחמה“ וינחית מכה מעבר „גת“.

במקרה שהתקפת אויב באה מהצפון ומ„חסאן“ — במקרה שהיא באה ממזרח. להתקפה זו נקבע אות-מוסכם „גת“.

(ב) במקרה שהתקפת אויב תבוא בגזרה שגבר לותיה הם בכיוון „מזרח“ ועד כיוון „דרום“ — ינוע

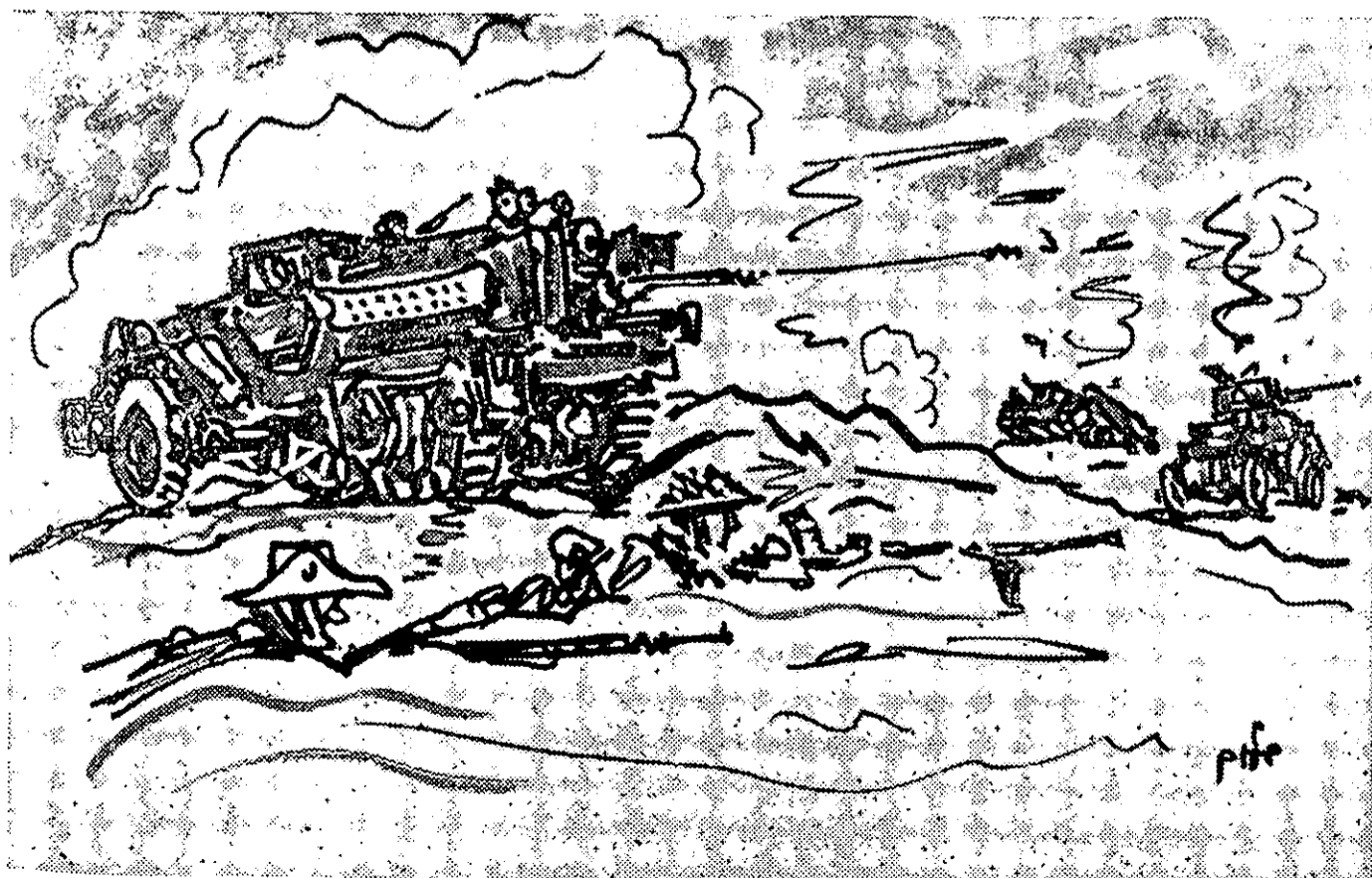
ואכן, האויב עוד טרם הנחית את מכתו המכרעת. ניכר אמנם דרוג של קו עולה בעוצמתן ותכיפותן של התקפותיו, והזרמתו המתמדת של הגורם הסדיר להרכב התוקפים. אך כל אלה טרם חרגו ממסגרת הפירושים העשויים להינתן על-ידו לגילויים של „מלחמה זעירה“ (במקרה של התערבות או"ם). האויב טרם הפעיל אויריה ושריון-זחלים כבד ובמידה שהפעיל רכב קרב וארטילריה — היו אלה מצומצמים ושימשו כסיוע לבלתי סדירים, אשר היוו את עיקר הכוח התוקף. לא הופעלו עדיין יחידות-רגלים סדירות לגמרי. זאת ועוד. האויב הבחין בסכנה הצפויה לו מהתמוטטות הרוחות של האוכלוסיה הכפרית שבערפו, באזורי הגבעות וההר, ובהתערעות האימון בו ובכוחו. לכן הוא מגביר כוחו ומטרתו האחת — עקירת היהודים מח"מחאז.

מפקד מחלקה מס' 3 של פלוגה א' ממשיך

שמאלה ונערכו מדרום לביר-מחאז. המשוריינים ו„ויקרסים“ מוצבים על הקרקע החלו „מחלקים“ אש יעילה ומדוייקת לכל עמדותינו הראשיות אשר התגלו לאויב בהתקפותיו הקודמות. כשמסך ארטילרי הכולל פגזי-פוספור מתקדם לפני השריון, החל זה לנוע, ובעקבותיו כ-150 כפריים. המשוריינים נערכו כ-200 מ' דרומית ל„גת“ והפרידו באשם בין שני חלקי המשלט, ואילו המשוריינים, שעמדו ליד ביר-מחאז ניתקו באשם את המטה משאר הכוח. בשלב זה הונחת מספר רב של פגזי עשן, אם לצורך הסוואתו של חיל רגלים סדיר שהוכנס להתקפה, ואם לצרכים פסיכולוגיים. עשן זה מנע כל קשר ותצפית. קריאות האויב נשמעו ממרחק של מספר מטרים בלבד. קראתי למ"פ להפעיל את מכת-הנגד.

ב-4.10 עם שחר החלו שוב הצליפות התכופות, ואור היום מצא את המחזיקים בחרבת-מחאז יגעים ותשושים.

הוספנו להתחפר בשארית כוחותינו עד שעות לפנה"צ המאוחרות, ואז הוכרו על מנוחה. תוך כדי המנוחה, ללא הזהרה מוקדמת וללא סימנים מקדי-מים — נחתה עלינו לפתע הפגזה כבדה ביותר ובעיקרה היתה זו ארטילריה. ההתקפה מצאה אותנו מופתעים ובלתי נכונים בהחלט, כי סמכנו על נסיוננו הקודם ולא ציפינו לשנויים באורח פעולות האויב. על כן היא מצאה את האנשים מפוזרים וריתקה אותם כל אחד למקום בו נמצא והפסיקה מיד כל קשר על המשלט. דקות ספורות להתחלתה הופיעה שדרת שריון בעוצמה העולה על אלו שהפעיל האויב עד כה, ובעורפה מספר משוריינים נושאי-תותח, שפנו

מפקד פלוגה ד' מספר

ואשר חלק מהם היו משוריינים נושאי־תותח. ההפגזה על המשלט היתה בעוצמה אשר טרם ראינו כמותה. עוד בטרם הספקתי למסור הוראות כל שהן למ"מ, הופסקה האש והשריון נראה עולה על הגבעה הדרום־מערבית. מתוך העשן החלו מגיחות דמויות שהתקדמו לאטן ובחוסר סדר לעברנו. הבינותי כי המשלט נפל והכוח נסוג. פקדתי על מפקד יחידת־השריון לצאת לקראת הנסוגים, לאבטח את אגפיהם ולאספם לחצאי הזחלים.

מפקד השריון מספר

שנמצאה בזחל הנחיתה מכת אש, והאויב נעלם ולא הופיע עוד (היתה זו כנראה מחלקה סדירה שהוכנסה לקרב בחיפוי העשן, ונעה עתה בתנועת איגוף לניתוק דרך הנסיגה). בינתיים אספו שאר חצאי הזחלים את הנסוגים ואת הציוד של הפצועים ואפסי־הכוח. עם גמר הנסיגה חזרתי ל"קבוצת הבתים" משם שמעתי את סיפורם של הנסוגים:

חייל מהמחלקה הנסוגה מספר

נסיגה, תוך חיפוי עצמי על עצמנו ברימונים, תת־מקלעים ורובים. משירדנו מהגבעה, ראינו את האויב מתרוצץ בין הבתים, מנופף נשקו וזועק. על המשלט נשאר 2 הרוגים ושלושה פצועים... (עם כיבושה של החרבה מחדש נמצאו הגופות. מהן כרותות ראש, ובכולן סימני התעללות קשה. אחד הפצועים הספיק, כנראה, לאבד עצמו לדעת ברימון).

מפקד פלוגה ד' ממשיך

מפקד החטיבה שנזדמן למקום פקד לבדוק מיד את האפשרויות לערוך התקפת־נגד מידית. המג"ד ניגש להכנות לביצוע התקפה כזו עוד בו ביום. פקדתי על השריון להתארגן מאחורי "קבוצת הבתים" להתקפת־נגד קרובה, ובעצמי נעתי לגבעה צפונית ל"קבוצת הבתים" על מנת לצפות את תנועות האויב. את הידיעות דינחתי למג"ד שנזדמן למקום יחד עם מפקד החטיבה.

עוד בביקורי השגרתי במשלט בבוקר ה־4.10 הודיעני מפקד המחלקה על מצבם הקשה של אנשיו. יעצתי לו לתת להם אפשרות לנוח. משירדתי מהמשלט והגעתי לנקודת הפיקוד הפלוגתית, בשעות הצהרים בערך, הוחרדתי מסידרה רצופה של התפוצצויות מכיוון חרבת־מחאז. מיד הודיע לי הקשר שמפקד המחלקה קורא לשיגור מכות־הנגד. ברם, לא היה לי כל נשק נ.ט. מתאים להתמודדות עם המספר הרב של כלי־שריון האויבים

לאחר שקיבלתי לסייע למחלקה בנסיגתה, פקדתי על שלושה זחלים לנוע דרך דורות לכיוון שובל, ואת שני המשוריינים איכונתי לעבר רוחמה, לחפות על אגף הנסיגה.

אני עצמי נעתי בגיפ לבית הבווד ליד הבוסתן (דרומית־מערבית לדורות). חצי זחל אחד שעמד ליד שובל גילה תנועת איגוף של מחלקה לבושת האקי, בואדי שלמרגלות שובל, בטנח של כ־600 מ'. הכיתה

"לפתע נפסקה האש המסייעת כולה, ולחרדתנו ראינו את הרכב המשורין עולה בכל המהירות אל הגבעה במדרון המתון, בכיוון צפון למחאז ב'. ה"בוזה" ניסתה לפתוח באש אך נושאת־הברן עלתה עליה, פשוטו כמשמעו.

חולית ה"פיאט" עזבה את מקומה מחוסר אונים שהביא אותה, כנראה, לידי בלבול החושים. השריון הגיע עד פאתי־הכפר, ובעקבותיו — האספסוף. החלה

יחד עם ההוראה לשריון פקדתי גם על התותחים לפתוח מיד באש חזקה על המשלט שנעזב, ואילו שני התותחים האחרים מאותה סוללה, אשר עם התקפת הנגד הראשונה שלנו קודמו לצרכי־סיוע לחרבת־מחאז — קיבלו פקודה לסגת ולהצטרף אל סוללתם בואכה תל־נגילה.

מהשגיעה לבסוף המחלקה הנסוגה, בשעה 1430 בערך, מצאנו שאבידותיהם מסתמכות ב־5 הרוגים ושמונה פצועים, וכמו כן כל הציוד הכבד.

מפקד הגדוד מספר

ההפגזה המדוייקת ורצופה של תותחינו. באשר למועד ביצועה של התקפת הנגד, חייב הייתי לכונה לאותו זמן כאשר שריון האויב נושא התותח ירד מהגבעה. ואמנם, ברגע שירד — פקדתי על יחידת השריון לפתוח בהתקפת-נגד לכיבושה מחדש של התרבה.

מפקד יחידת השריון מספר

ובחיפוי המשוריינים מ„רוחמה“ החלה התקרבות עד אל תחום הבטחון המינימלי.

(ו) גבעת „שובל“ נתפסה ע"י הזחל הימני לשם מתן חיפוי-מקרוב, לאבטוח אגף הימין, ולחסימת דרכי הנסיגה לצד דרום-מזרח.

(ז) יתר הזחלים, עם הרגלים פרצו למחאז א' תוך אש מקלעים חזקה והטחת פגזי פיאט.

עם חשכה היו שני חלקי המשלט בידינו כשהאויב משאיר במקום אבידות מספר וכמו כן נשק ותחמושת.

...הצעתי למג"ד מסך-אש-נע לפני היחידה התוקפת. עלי לציין שהמג"ד הסכים עמי מיד להצעה זו, ואי-לכך בוצעה ההתקפה בהתאם לכך, בדיוקנות רבה, ובתוצאות מצוינות — את תצפית-האש ניהל הדרג-המסתער עצמו.

בעיתי העיקרית היתה לרזרב ולריכוז עצמת אש. לבסוף הוכנו השניים בעוד זמן: באשר לעצמת האש, נמצאה תחת ידי סוללת תותחים, הפלוגה המסייעת ופלוגת השריון. המחלקה הרכובה על הזחלים, אשר נטלה עד כה חלק בקרבות, היתה רזרבה מצויינת. את האויב החזקתי במצב של דריכות מתמדת ע"י

ב-1645 לערך קיבלתי את פקודתו של המג"ד להתכוון להתקפת נגד.

ב-1745 קיבלתי את הפקודה להתקפה, אשר נערכה מיד והתפתחה בשלבים כדלהלן:

(א) השריון נערך ליד „קבוצת הבתים“.

(ב) התותחים פתחו באש מהירה על ה„חרבה“.

(ג) שני משוריינים נעו ותפסו את גבעת „רוחמה“

והיוו את הרתק המקומי.

(ד) שלושה חצאי זחלים המסיעים מחלקת חי"ר

(במבנה סגול) ובעקבותיהם כיתת חי"ר תפסו את „דורות“.

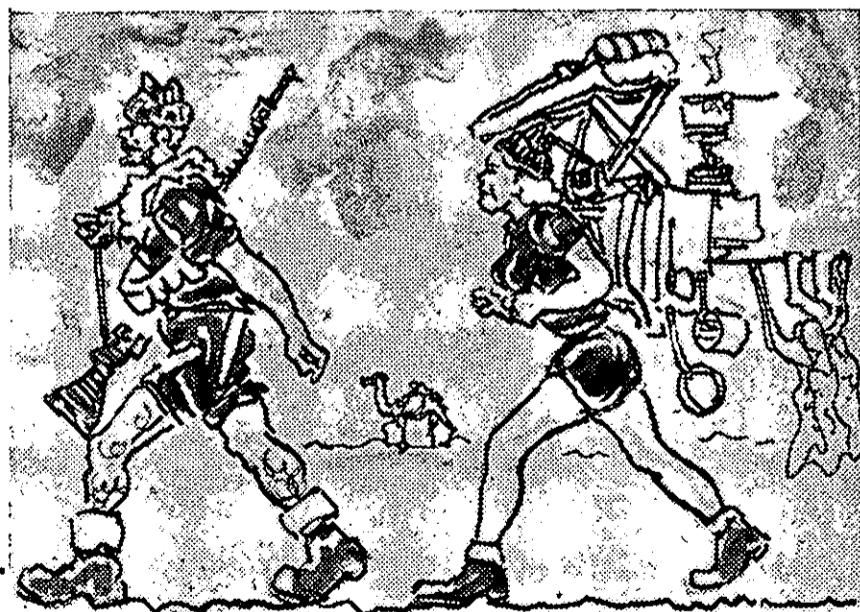
(ה) מ„דורות“ התקדמו חצאי הזחלים במבנה זה

עד כ-500 מ' ממחאז א'. נשלחה קריאה להפסקת

אש התותחים, אך משהופסקה — פתח האויב מיד

באש ממחאז א'. האש חודשה, איפוא, ובסיועה

מפקד פלוגה ד' מסכיר

צומת והיו לה תכונות מובהקות לחלוש על השטח ולפקח עליו.

מכאן ואילך נושאת שוב המערכה אופי של „מלחמת הרחקה ומניעה“ במלוא מובן המלה.

הרכבה ואורח פעולתה של אותה מחלקה אשו כבשה את חרבת-מחאז בשלישית — היא נסיון מיוחד במינו שצריך היה לענות על צרכינו הטקטיים והעיקר — על בעית כוח-האדם שעמדה בפנינו ואשו הרגשנו במחסורו ובעיפותו כאחד.

הדרך החדשה התבססה על כוח קטן, אך בעי עוצמת אש רבה, המחזיק במוצב באמצעות רזרבו ניידת רבת-מחץ הנמצאת במרחק מה ממנו.

אשר לרזרבה זאת, (שבמקרה זה — כוח שריון) — הנה היתה נעדרת נשק מתאים, נגד שריונים. אי לזאת הורכבו עליהם בו בלילה שני תותחים 20 מ"מ.

נוסף לזאת היו שני תותחים, לצורך מתן אש נגד סוללתית, והיא אשר אפשרה בשעתו את הנסיגה.

שיטה זו חייבה פיקוח מרכזי יעיל, ושדה תצפית טוב, — ולכן הועתקה נקודת הפיקוד הגדודית אל תל-נג'ילה, שלגבי אזור הפעולות היתה נקודת-

כיבושה מחדש של ה"חרבה" ע"י הכוח העברי העביר את האויב על דעתו כליל; ובניגוד לכל התאפקותו וזהירותו בימי המערכה הראשונים — הטיל בבת אחת ביום ה-5.10 למערכה את הגורם האוירי, כאמצעי חריף וחד פעמי לשיתוק תותחינו אשר הרבו להציק להם בימים האחרונים ולגרשנו מהמערך.

מפקד מחלקה מס' 1 פלוגה ד' מספר

האנושי המשופר שממנו הורכבה המחלקה. למחרת בבוקר החלו צליפות והפגזות מרגמות. נראו ריכוזים ערביים, וחיכינו להתקפה כבדה. לפני הצהריים הופיעו מטוסי אויב — 8 ספיטפיירים בשני גלים. 2 מהם פנו אלינו והתקיפנו בפצצות, אך החטיאו. על כל פנים, באותו יום לא היה כל קשר בינינו לבין המטה, וכמו כן לא קיבלנו כל אספקה, ובעיקר — לא תחמושת, שהיתה כה חיונית לכלי הנשק המרובים שברשותנו.

בליל ה-4—5 החלפתי את מחלקת הצאי הזחלים ותפסתי את המשלט בכוח 4 כיתות מלאות ונשק רב: 12 מקלעים, 3 פיאטים, 3 מרגמות 52 מ"מ, ו"מק"ב, "בוזה" ר"1 רובה נ.ט. בס"ה כ-50 איש. אך מצב-רוחם של האנשים היה בלתי-נוח במקצת, בעיקר בגלל "השם הרע", שיצא למשלט ובגלל מציאותם על המשלט של גופות אנשינו מהמחלקה הקודמת.

ברם הרוח עלתה חיש-מהר, וזאת בגלל החומר-

מפקד הגדוד מספר

הכנסת הגורם האוירי מצד האויב היה עבורנו ניון קשה, אף מאלף ביותר.

האויריה האויבת הוכיחה עצמה כגורם מבודד ממדרגה ראשונה, ובשעת הופעתם הופסקו כל קשר ותנועה בגיזרה ואפשרות השליטה על המקום.

לא היינו מוכנים לקדם פני גורם זה, ונהגנו באי-זהירות: הרכב היה מרוכז ובלתי-מוסוה, לא נשר מרה משמעת-שבילים ולא נמצא ברשותנו נשק נ"מ. רק המרגמות, שהיו מוסוות, המשיכו לפעול בהצלחה.

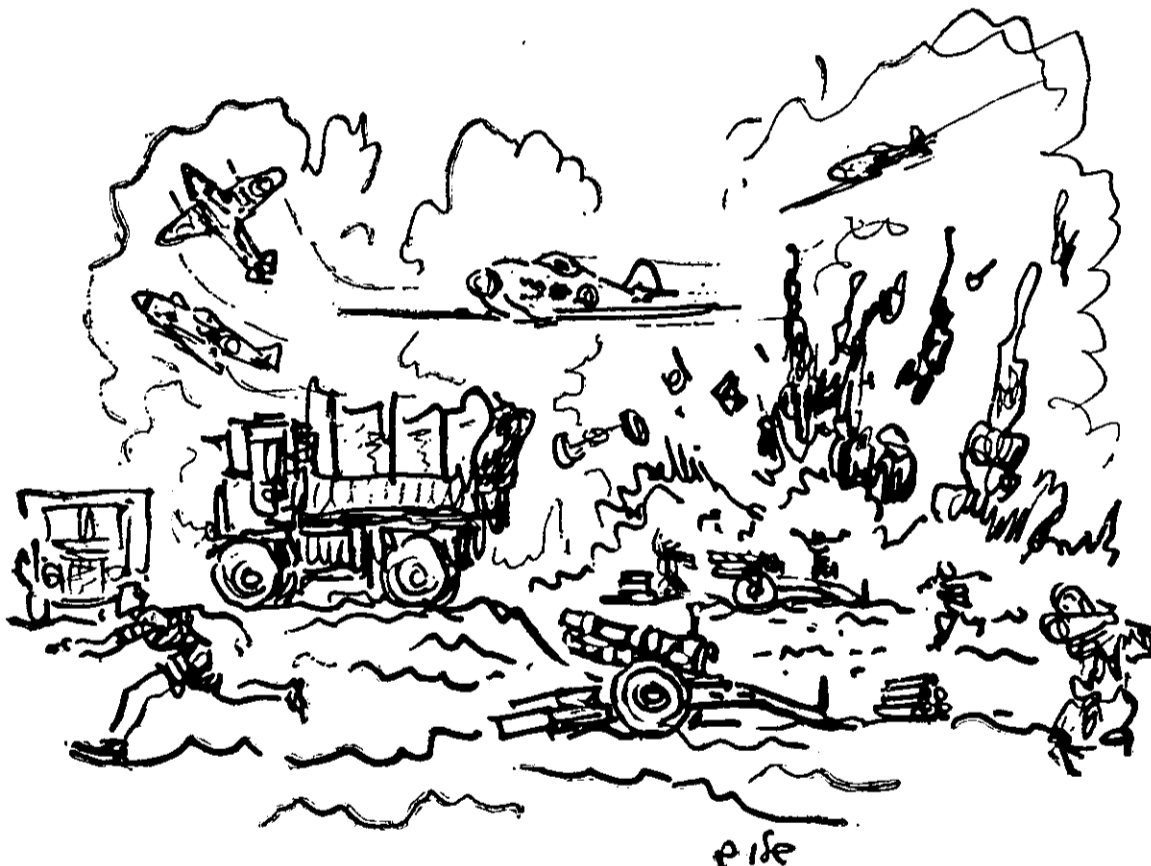
"יום האויריה" הסתכם באבדן

רכב. זו הפעם הראשונה שטעמנו טעמו של מטה מותקף, דבר אשר לזמן-מה הפסיק את אפשרות שליטתנו לחלוטין בהנהלת הפעולות.

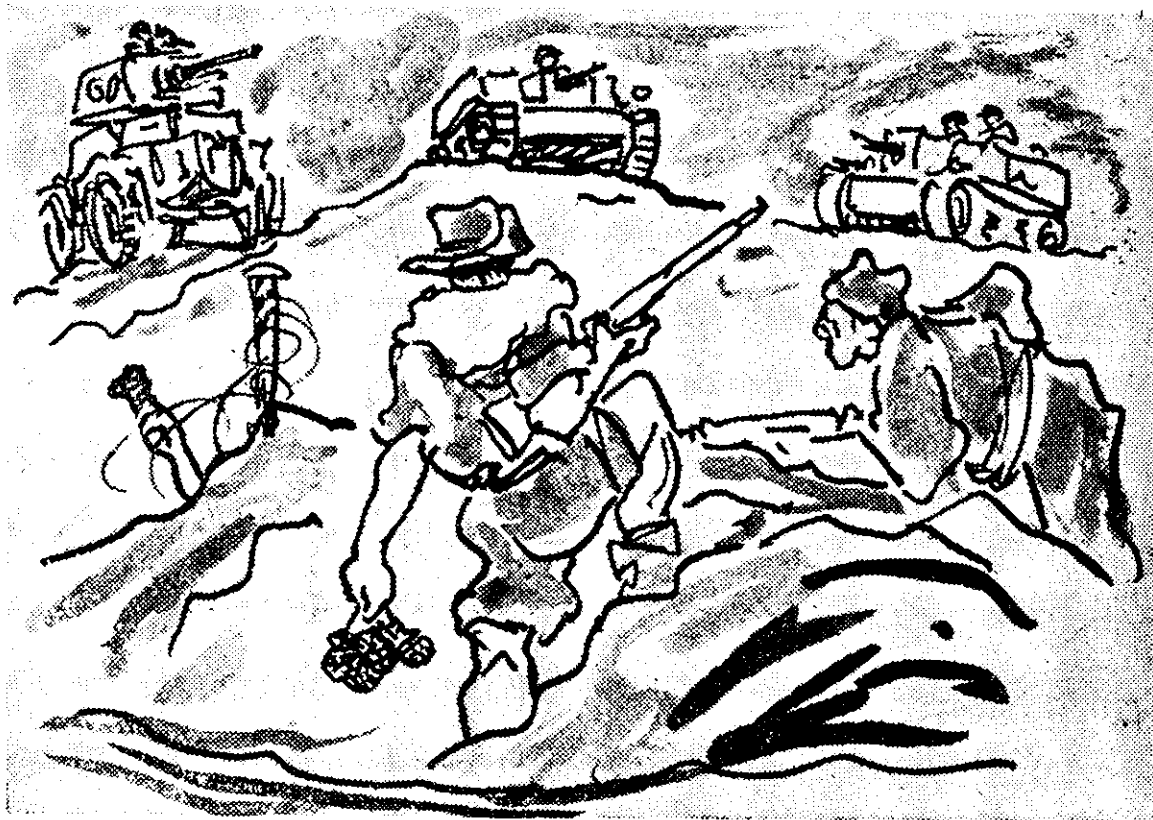
מפקד מחלקה מס' 1 של פלוגה ד' ממשיך

התקדמו מספר מחלקות סדירות, ובמרחק מה — עשרות רבות של האספסוף המקומי הרגיל. כל הכוח הזה נעצר כ-100—150 מ' צפונית מהמשלט. מיד פתחנו באש על הרגלים, והללו נצמדו לקרקע.

בבוקר ה-6.10 קמנו לקול הרעשת תותחים כבדה שלא נפסקה במשך שעות מספר. כשעתיים לאחר תחילתה הגיחו מכיוון צפון, שבין "גת" ו"חסאן", כ-12 כלי שריון של האויב שנעו בשדרה. בעקבותיהם המרגמות, שהיו מוסוות, המשיכו לפעול בהצלחה.

אין ספק שלו ידע האויב לנצל גורם זה כגורם מסייע להתקפת קרקע, ומשתלב עמה — היה מעמידנו במצב קשה למדי.

פוסקים אך ללא ההסתערות הרגילה. המצב נראה כאילו אינו מגיע כלל ל"שיאו". הינו עסוקים בחילוּפי היריות ובקשירת רימונים להדיפת הסתערות-השריון על המשלט עצמו, אם תבוא, כשראינו לפתע 2 משוריינים עולים באש ומתפוצצים.

משהפסיק חיל הרגלים את התקדמותו בכיוון זה, נראתה תנועת איגוף מכיוון דרום-מזרח, שנערכה בחיפוי פצצות עשן ממרגמות "2". נשמעו משם יריות וצעקות-פקודות, אך לא נפתחה כל הסתערות. דריכותנו ומתיחותנו גברו עם המשכה של ההתקפה. התקפה זו נתבטאה בהרעשה ובאש מנשק-קל בלתי-

וזאת ע"י תפישת עמדות על גגות הבתים (כנגד שריון). האנשים גילו רוח-תחבלנות והחלו להכין צרורות-רימונים הקשורים זה לזה בשרוכי נעל...

נסיון ההתקפה הקודמת הזהירנו בפני האפשרות של שטיפת המשלט ע"י גלי-הסתערות של השריון.

על כן, עוד בטרם החלה ההתקפה ניתנה ההוראה ללחימה נ"ט. במשלט עצמו.

מפקד פלוגה ד' מספר

החי"ר ואת צנתות הזחלים של האויב. יחד עם זאת, לאחר שבחנתי את פריסת האויב בשטח, פקדתי על מפקד יחידת השריון לבצע את איגוף "גת".

עמדת-הפיקוד שלי היתה ב"קבוצת הבתים". משעמדתי על ההתקפה המחודשת פקדתי על התותחנים לפתוח באש פגזי שרפנל על מנת להדביר את

מפקד יחידת השריון מספר

של האויב להסתער על חרבת-מחאז, בחיפוי מסך עשן. בצהרים ראיתי כיצד שריון אויב עובר להתקפה לכיוון ה"גת". בה בשעה קיבלתי פקודה לאיגוף "גת". שלחתי את הזחל נושא תותח 20 מ"מ שהיה עמי, אל משורין שב"רוחמה" וזה תפש עמדת ב"גוף מ"מ של פ"ה שריון על "גת". כשהופיע שריון האויב בטוח של 250 מ' צפונית למחאז, פתח חצי הזחל שנמצא במרחק של כ-500 מ' ממנו בתנועת

ביום ההתקפה, 5.10 הגעתי עם שחר ל"קבוצת הבתים" כשלפקודתי 2 תותחי 20 מ"מ מורכבים על הצאי-זחלים. משורין אחד עבר להבטחת מחלקת המרגמות שחנתה ב"רוחמה", חצי-זחל אחד, נושא 20 מ"מ, תפס מקום על ציר איגוף "שובל", ושאר הכוח נותר עמי ברזרבה בואדי, מערבית ל"דורות". עם תחילת ההתקפה בבוקר ה-6.10 הכרזתי על מצב כוננות והייתי עד לנסיגותיו החוזרים ונשנים

לכו רימונים. לבסוף הוכנס פנימה רימון והצוות שבמשורין האויב נספה.

...בזמן התקפת האויב פעלתי לראשונה בשני התותחים הקדמיים נגד נושאי־הברן וחי"ר האויב אשר התקדם לעבר המשלט ובו בזמן החלו שני משוריינים נושאי־תותח ונושא ברן אחד בתנועת איגוף למערב. הודעתי על הנעשה למפקד־הפעולה ותיכף יצא לאבטח חצי־זחל עם פיאט וחצי זחל שני עם תותח 20 מ"מ. המשורין האויב הראשון התקדם בכיוון דרום־מערב, ואחר שהתגלה לאנשי חצי־הזחל נושאי־התותח החלו להתקדם לקראתו.

משורין האויב השגיח בחצי־הזחל והחל מפנה כלפיו את תותחיו. חצי הזחל התקרב לטוח קצר מאד מהמשורין וירה שני צרורות. המשורין החל לבעור. בינתיים התקרבו לעבר המשורין הנושאי־ברן והמשורין השני. הפעלתי את התותח שבעמדה הקבועה בפגזי חנ"ם לשם הגנת חצי הזחל. הפגיעות היו מדויקות מאד, נושאי־הברן נסוג, ואילו המשורין נשאר במקום ולא זז. אחרי זאת הוברר כי נפגע בגלגלו ע"י פגיעותי. חצי הזחל עם הפיאט התקרב אליו וירה בו וחיסלו. באותו זמן כיונתי גם את אש השרפנלים נגד נושאי־הברן שתקפו את המשלט. חיל הרגלים האויב נסוג. ולאחר שאבדו לו שני המשוריינים — החלה נסיגתו הכללית. בהתקפה זו הוכנס גם גורם רגלי סדיר אשר איבטח, כמצוין במפה.

איגוף צפונית יותר — ובהגיחו, בתנועת „דורס" מאחורי קפל־קרקע — מצא עצמו באגפה של השדרה המצרית, כ־100 מטר ממנה. לרגע קט נדהמו שני הצדדים, אך בטרם הספיק משורין האויב להפנות צריחו — פתח התותחן שבחצי הזחל באש בטוח של כ־105 מטר. מיד נפגע משורין נושאי־תותח שהחל בוער ומתפוצץ, וכמו כן זחל מצרי שאנשיו נהרגו. חל הרגלים האויב החל נסוג למראה המשורין הנושאי־תותח 20 מ"מ שלנו הוסיף ל„חלק" צרורות לכל אורך השדרה המבולבלת וחסרת האונים. השורין האויב החל לתמרן בשטח ולסגת לאיטו אך מבלי שירה בתותחיו. יש להניח כי רובו לא ידע כלל מה מתרחש כאן בדיוק.

באותו זמן הודיענו באלחוט הנהג של המשורין שב„רוחמה" — כי הבחין בסימנים לכך, כי אחד ממשורייני „האמבר" נושא תותח של האויב מנסה לאגף את „רוחמה" בואדי שמצפון־מערב. ואמנם הבחנו במשורין אשר פרש מן השדרה ונכנס לואדי שבצפון־מערב ל„רוחמה". הוריתי לאחד מחצאי הזחל לצאת לקראתו. חצי הזחל הגיח אליו, ירה בו בפיאט ובמקלעים. המשורין נעצר, ולא נראתה ממנו כל תנועה. מיד נצטרף לחצי הזחל המשורין מ„רוחמה", ובחיפוי הדדי התקרבו לטוח רמונים. אנשינו קראו לצות להכנע, אך לא נענו. מיד נורה עוד פגז פיאט, ולאחר זאת ניסה מפקד הזחל לשלשל רימונים בעד הצריח הפתוח. מתוך הצריח נורו יריות אקדח והושך

מפקד הגדוד מסכם:

חרבת־מחאז — אך עם הופעתם של מטוסינו התפזרה מיד, ונסה בבהלה ובחוסר סדר אל בסיס מוצאה. באשר לנו — הנה התישו חמשת הימים והלילות הרצופים של הקרבות את כוחו של הגדוד, אשר כל יחידה בו עברה בדרך זו או אחרת במעגל התפקידים שהתרכזו סביב חרב־מחאז. כן שילמנו בעד השגינו בהרוגים ופצועים, דבר שהכביד לא במעט על כוונותו הנפשית של הגדוד. אך המשימה בוצעה בשלמותה: משמעותה מתבררת יותר ויותר משסוקרים פרשה זו מתוך פרספקטיבה של מבט כלפי העבר.

עם חיסולו של ה„האמבר" נסתימה למעשה ההתקפה השביעית, והחזקה ביותר, שערך האויב על חרב־מחאז, במגמה להרחיק ממנה את כוחותינו. שיטת המניעה וההרחקה אשר נטקנו בה — הוכיחה עצמה כמתאימה ביותר לצורה זו של לחימה. עתה נפלה ההכרעה הסופית, וכולה לטובתנו. האויב לא ניסה לתקוף עוד, אף כי נערך בעצמה רבה לערך באום־אל־בקר, כ־1.5 ק"מ צפונית־מערבית לחרבה. יתר על כן, רוחו נשברה כליל: ביום המחרת נראתה שוב שיירה גדולה יוצאת מפלוג'ה לעבר

ב. ע ס י כ ו ם ה מ ע ר כ ה

1. מהרהוריו של מבקר ממיטה החטיבה

העיקרית (במבצע „עשר המכות“) שבאה מכיוון אחר, כידוע.

(ב) נשתבשו מערך-כוחותיו ומערך נשקו של האויב.

באשר למערך כוחותיו, הנה הוצא כוח מצרי לא כל כך קטן מאזור-החוף (מג'דל) — דבר שהחליש ודאי במידת-מה אותו חלק של המערך המצרי אשר עתיד היה, כפי שנתברר אח"כ, לספוג את המהלומה הראשונה ב„עשר המכות“ — והועבר לאזור פאלוג'ה. כוחות סדירים נוספים הוצאו גם מאזור הר-חברון עצמו, אשר אף הוא שימש נושא להתקפה עם מבצע יואב“. מאיזור הר-חברון הוצאה גם יחידת מרגמות 4,2 (הרושם הוא, כי היא היתה היחידה שנמצאה באותה גזרה) — והועברה לגזרת חרבתי-מחאז. יחד עם הנזק אשר יתכן שהביאה לאויב העברת כוחות זו ממערכיו החיוניים, ימים ספורים לפני אופנסיבה רבתי, כדאי להצביע גם על העובדה שכוחות אלה רוכזו במרחב פאלוג'ה, אשר גרם לו מזלו כי יתפרסם כעבור זמן קצר בתור „כיס-פאלוג'ה“. ובקרבות חרבתי-מחאז הרי השתתפו יחידות מצריות גם מסוגי-החיל השונים: בתוכם — כמובן — גם מחיל-השריון, אשר אף הוא סבל כאן אבידות.

כוח-אויב אחר אשר הושפע ישירות מקרב חרבתי-מחאז, היה גדוד-השריון המצרי. גדוד זה, שהיווה כוח-מחץ רציני בכוחות-המצרים, ובשלבי הפתיחה של הפלישה המצרית — כוח מחץ עיקרי (כפר-הדרום, יד-מרדכי, ניצנים, „69“). — נשבר כליל ולא הופיע ב„מבצע יואב“ (ליתר דיוק — עד למערכת „כיס-פאלוג'ה“). עובדה זו מסתברת בשלוש סיבות:

- (1) נהרגו צוותות ומפקדי שריון, אשר בלא-הכח היו בכמות זעומה ביותר בצבא המצרי.
- (2) הוצאה מכל פעולה (הושמדו, עלו על מוקד-שם, ניזוקו נזקים מכאניים, וכתוצאת בלאי) כמות לא מבוטלת של שריונים;
- (3) והיא אולי הסיבה החשובה מכולן — נתערערו יסודות-תפעול-השריון אשר לפיהם נהגו המצרים עד לחרבתי-מחאז. שיטה חביבה על המצרים היתה השימוש הרב-גוני בשריון: להרעשה-של-טרם-הסתערות (תוך תפיסת עמדות-צריח או אפילו בשטח פתוח מטנח של 250 מ'), לחיפוי-על-הסתערות-חי"ר, ולבסוף: ככוח-ההלם ממשי — המסתער על היעד.

משבאים לסכם את פרשת קרב חרבתי-מחאז — ניתן לציין כמה הישגים:

(א) הצלחנו להחזיק בחרבתי-מחאז על אף שבע התקפות חזקות, ולקיים ע"י כך לוח-קפיצה לעבר גת-גלאון.

(ב) הצלחנו להרחיק את האויב (הסדיר והבלתי-סדיר) מתחומה של חלקת-ההמראה ברוחמה, וע"י כך לאבטח את עורק האספקה הראשי והחשוב ביותר של הנגב המנותק. קשה, אמנם, להתנבא, באיזו מידה היינו מצליחים ליצור את אפשרות הפריצה לנגב בכיוון זה — לאורך שיפולי-ההר — עקב היתרון שהשגנו בגזרה זו — היות ובסופו של דבר נערך מבצע-הפריצה בכיוון האחר. אך על-כל-פנים ברור, שבקרבות חרבתי-מחאז, ובתוצאתם היה משום שיפור הרקע לפעולות עתידות שבגזרה ה — וניתן לומר, כי רישומה של סידרת-התנגשויות זו ניכר היטב בכל שלבי-הפתיחה, והשלבים הראשונים בכללם, של „מבצע-יואב“ („מבצע עשר המכות“) — שהחל כשבוע ימים לאחר סיומו של קרב חרבתי-מחאז.

את ההישגים הבלתי-ישירים והמידיים שנתבלטו עם סיום ההתכתשות סביב חרבתי-מחאז ועם תחילת „מבצע-יואב“, אפשר, לסכם ב-3 נקודות עיקריות.

(א) האויב הוכה, זו הפעם הראשונה, בקרב-יום פתוח.

הקורא בפרשה זו יבחין ודאי מיד, כי ההתכתשות סביב חרבתי-מחאז, לא היתה, בעצם, סדרה של קרבות בלתי-רצופים, כפי שנראתה אולי למבט הראשון — כי אם זו היתה, למעשה, התמודדות צבאית ופסיכולוגית בין שני כוחות, שנבחנה בנסיון הנשנה והעקשני של כל אחד מהם להשתלט על נקודה זו.

נצחוננו בהתמודדות — ולא הצלחתנו או כשלוננו בקרב זה או אחר — הוא, למעשה, אשר קובע כאן. היתה זו הפעם הראשונה בה הוכו המצרים ונהדפו אחור בהתמודדות גלויה וממו-שכת; דבר, אשר השפיע ודאי ישירות וחמורות על רוח חייליו ו„עורפו“ — האזרחי של האויב (המדובר כאן בערבי ההר והגבעות) — ממש בה במידה שהשפיע על כושרו ועצמתו הצבאית. ואין לשכוח כי היתה זו מכה מוסרית ונפשית חזקה, שהונחתה שבוע אחד בלבד לפני הנחתת המהלומה הצבאית

ההר חרדו ביותר לכל חדירה יהודית לעבר גבולם, משום שחששו לגמול על מעשיהם בעבר; ובגלל אופי השתתפות החצי-סדירים בהתקפה על חרבת-מחאז יש לשער, כי המספרים שצוינו בגוף-הפרשה — אינם מוגזמים.

ברם, גורם ערבי-מקומי זה — הוכח, ולא אחת — אלא 7 פעמים; וזאת תוך ימים ספורים. מכאן אולי הסבר לכך כי גורם זה נטשטש בהרבה בהתפתחות הצבאית שחלה מאז חרבת-מחאז ועד לסיום המלחמה. בשלוש התוצאות הללו, על משמעותן, התבטאה הצלחת ההתמודדות.

אך לא רק בכך נבחנו. קרב חרבת-מחאז היה הקרב שהכשיר את החטיבה, יחידותיה ומפקדיה — לעמידה בקרבות באים מסוג זה, — קרבות בנוסח של „תקיעת-טריז“ והחזקה עקשנית בו. הקלסי שבין קרבות כאלה הריהו הקרב של „טריז-בית-חנון“, אשר החל בליל ה-15.10.48, כשלב ראשון ב„מבצע-יואב“* תופעותיו של קרב זה: ריכוז כוח למכות-נגד ולפיתוח פעולות באגפים, איזונו של הכוח בשריון ובחי"ר, פעולתם של התותחים והנשק הנ.ט. המוסע — שרשיהן נעוצות בקרב חרבת-מחאז, אשר למדנו אותן שנה ולמוד, בזמן הקצר שעמד לרשותנו בין שני הקרבות. הרי זה אחד מגורמי-הצלחה בכל מלחמה ובכל קרב — לימוד-תוך-לחימה; ובצדו — הגשמת הלכת, אף היא — תוך לחימה. ובאשר לאלה השנים — הפקנו ברכה לא-מעטה מקרב חרבת-מחאז.

שלבי ודרכי-פעולה אלה הופיעו כמעט בכל קרב עד להפוגה-השנייה. ברור שהשיקול העיקרי לתפעול כוח נועז (ויעיל) של שריון נבע מהעדרו של נשק ג.ט. ארוך-טווח ורב-עצמה ברשותם של כוחותינו. ועל-כן, משהופיע נשק „מעין זה“ בשלהי התמודדות סביב חרבת-מחאז נתערערו כליל מושגי הלחימה השריונית של המצרים, מושגים אשר היו מותנים בהגבתנו שלנו. האויב לא מצא מענה, לתגובתנו, ועל כן גבר אצלו החשש, והוא ביכר שלא להכניס את שריונו למערכה אשר לנתוניה טרם התרגל.

ג) עורער הגורם הערבי המקומי כגורם לוחם להפעלה צבאית-תוקפנית. ערביי הר-חברון היו מאז ומתמיד גורם צבאי חצי-סדיר לא מבוטל. עד לפרשת חרבת-מחאז מילאו תפקידים פעילים בגזרתם: השתתפות בהדברת גוש-עציון, אבטחת הר-חברון, הטרדת גזרתנו המזרחית וכו'. בקרב חרבת-מחאז עצמו הוכנסו כגורם מבצע, וזאת במספרים גוברים והולכים, וכנראה — גם תוך גיוס כוחות תגבורת (אולי — נוסח „פזעה“) ברחבי אזורי ההר. יתכן כי הדבר היה דרוש למצרים לא מסיבות צבאיות בלבד — אלא ודאי גם מסיבות פנימיות. גיוסו של עורף נושא-נשק היה עלול לפתור הרבה מבעיותיו של הצבא המצרי לשחרור גופי-צבא מתפקידי משמר ואבטחת קו-האספקה והעורף. כיוונה של ההתנגשות על חרבת-מחאז הביא, כמובן, לתוספת ערנות לגביה בקרב אוכלסיית-ההר, אשר נענתה, כנראה, לקריאה לצאת אל חרבת-מחאז. ערביי

2. הלקח הטקטי של חרבת-מחאז

ההגנה על עמידה-סטטית. כוחותיו לא יספיקו לעולם לכסות באש את הגישה למשלטיו. הסיכוי-לנצחון לגבי מגן כזה — צפון, איפוא, אך ורק בהגנה-הדינמית, הגמישה.

לאור הצלחתה הבולטת של ההגנה-התוקפנית כפי שמצאה את ביטויה בקרב חרבת-מחאז — מן הראוי להסיק לקח מהפעלתו של כל גורם מגורמי-הקרב, שבמידה שהופעל נכונה, או במידה שסטו מדרך הפעלתו הנכונה, השפיע ישירות על מידת-הצלחה, הן הסופית והן בשלבי-הקרב השונים.

סדר הגורמים, כפי שהוא מובא להלן, אינו מבטא את סדר חשיבותם, אלא מקביל לסדר הופעתם בגוף-הפרשה.

העמידה העקשנית בחרבת-מחאז השיגה את מטרתה בשלמותה. דבר זה נתאפשר בראש וראשונה ע"י הגשמתו — בעקביות ובהתמדה — של הרעיון, שהונח ביסודה של צורת-הלחימה, שנקטו בה אנשי החטיבה במקרה הנדון: ההגנה-התוקפנית. ההגנה, שכדי להבקיעה חונר ושובר עליה את מרפקתו התוקף, הלמה במיוחד את הצד החלש בחרבת-מחאז — בהיותו מחוסר נשק מת-אים, מחוסר כוח-אדם ועתודות רעננות, חסר עורף-מאורגן, ובעל פחיתות-מספרית מוחלטת לעומת האויב.

במה דברים אמורים? — בהגנה תוקפנית, שאינה סטטית, שאינה צמודה לחפירות-המשלט בלבד, המשלבת תכנון למכות-נגד מפתיעות. יתר-על-כן: מגן, שכוחותיו מועטים-באדם ובנשק — נידון מלכתחילה לתבוסה נחרצת אם יכסס את

* ראה ב„מערכות“ חוב' ס' על „קרבות-טריז“, בפרשת „מבצע יואב (עמ' 26).

מבנה וארגון

היותה אלא אגד של צנתות-נשק, שהוצבו על המשלט, ואשר עצמתם בנשק, התקרבה לזו של פלוגה. 5 ימים בלבד עברו בין הנקיטה במבנה האחד בשלב א' לסיגול המבנה הגמיש יותר בשלב ג'.

ג) ליקוי רציני יש לראות בעובדה, שבשום שלב משלבי המערכה לא ראינו מטה המרכז בידו את כל גורמי הסיוע, וביחוד חסר היה מטה-ניהול-אש. חסרון זה ניכר בכל השלבים, וביחוד בשלב

מחפרת לאחסנת תחמושת

האחרון-המכריע (מיגור התקפת-השריון של היום). יש לציין את השימוש-ההרסני בפלוגה המסייעת, שהיה יעיל ומדויק. ברם, לא היה שיתוף בין הפלוגה-המסייעת לתותחנים.

לימוד חוך קרב

בצטרפו יחדיו ואיפשרו ברגע המכריע „לקרוא קריאה נכונה את משמעותו של המתרחש בקרב“. וכתוצאה מכך — נתאפשרה נקיטה נכונה באמצעים לצורך הכרעה מהירה והחלטות.

מודיעין

מהעוצמה הבלתי-צפויה של התקפת-האויב הראשונה — הנה בכל שאר השלבים היה תהליך המודיעין יעיל ביותר. התהליך התבסס על תצפית-קרקה, תצפית-אוויר וגורמי מודיעין חשובים אחרים — שעברו

א) אין ספק, שאחת המסקנות שיש להסיק מהקרב הריהי זו, המורה על ההכרח שבאיזון-הרכבה של יחידה עצמאית, הפועלת בשטח מישורי. שטח מישורי פתוח מעמיד בפני המתגונן (כבפני התוקף) שפע של אפשרויות להתפתחויות-בזק ואיומים בלתי-צפויים המתעוררים בפתאומיות רבה, ואשר עליו לקדם ולטפל בהם בכוחו הוא, אשר — במקרה זה, — חסר סיכוי של עזרה מידית. אי-לזאת, חייבת היחידה הפועלת עצמאית בשטח מעין זה לכלול בתוכה את כל סוגי-הזין (תותחים, שריון, נ. ט. ונ. מ.), ההכרחיים הן לביצוע משימתה העצמאית והן למתן המענה הנדרש מדי-פעם תוך כדי הקצב המהיר והמשתנה של הקרב. כן שומה עליה לכלול יסוד של שריון (ניידות + כוח-אש) למכות-נגד, חיפוי אגפי וכו' (עיין בענין זה „חיל-רגלים משורין“, מערכות ע"א). מכאן שהדרישות הראשוניות במלחמה במסיבות אלה, פרט למספר סוגי-הזין והרכבם, הריהן הגמישות והניידות שבהפעלתם. שני גורמים אלה ניתן לקיימם אך ורק ע"י איזון נכון ותכליתי של סוגי-הזין ביחידה, הן מבחינת סוגיהם והן מבחינת מספרם (דוגמה אופיינית במקרה שלנו — הפלוגה המסייעת).

ב) באשר למבנה היחידות, יש לציין את הגמישות שנהגו בסיגול המבנים לצרכים השונים, על-סמך הנלמד משלבים קודמים ולקראת אפשרויות עתידות. בעוד שבשלב א' הוחזקה חרבת-מחאז ע"י מחלקה קטנה, הנה על סמך-הנסיון מילאה תפקיד זה בשלב ג' מחלקה מוגברת שאי-פ-שרה גמישות יתר במערכי-ההגנה. ואף היא לא

הלימוד כלל, למעשה, את כל שטחי-הלחימה. הוא היה מהיר ובלתי-פוסק ומסקנותיו הוגשמו הלכה-למעשה לא-ל-ת-ר.

לימוד השטח, לימוד האויב ודרכי-פעולתו, לימוד שגיאותינו שנעשו בשעות-הקודמות — כל אלה

מכל גורמי-הקרב התבלט ביותר גורם-המודיעין. שימושו והפעלתו הנכונים של גורם זה על ידי כוח-חינו היו, למעשה, יסוד להצלחתם. לעומת השלב הראשון, שבו הופתעו כוחותינו

תהליכי-עיבוד ותהליכי-הפצה מהירים — ומשום כך יש והקדים לא-במעט כמה מפעולות-האויב. תצפית-הקרקע קוימה באופן מרוכז ומתמיד ע"י הפלוגה-המסייעת והתותחנים, שקיימו רשת-קשר ענפה אל קו המטה-האחורי. (לעתים יש, כמובן, להסתייג מקשר „עצמאי“ בקנה-מידה כזה). נוסף לזאת בילה הקמ"ן שעות רבות, מדי-יום באירון תצפית ולא נמנע — במצבים חמורים הדורשים

תכנון

פעולה-מידית — להעביר דו"חות לכוח עצמו. תהליך המודיעין הטוב הריהו פעולה, שמשתתפים בה כל הגורמים עד לדרגיהם הנמוכים ביותר, — ואין גבול לגילוי-יזמתו של הפרט. הצורך בהחדרת הדאגה להשגת מקורות המודיעין האחרים עד לדרגים הנמוך כים, כפי שמתברר בקרב זה, מחייב הכנה מראש ע"י אימונו והכשרתו הבלתי-פוסקים של כל פרט ופרט כגורם-מודיעין בפועל.

התכנון-הכולל והתכנון-מראש (בשלב הקרב האחרונים) התבססו על העקרון של ההגנה התוקפנית, עקרון שלא סטו ממנו בכל חליפות ותמורות הקרב, לאחר כיבושה הראשון של חרבת-מחאז ע"י האויב. מכאן העיקביות וניצול מרבית האפשרויות של תכנון בקרזה. מאליו מובן, שהמודיעין הוא שאיפשר תכנון-מראש יעיל, למסיבות השונות ותוך המסיבות המשונות, ואף זאת בצורות שונות, כפי שהכתיב המצב: התקפת-הנגד בלילה (שלב א'), התקפת-הנגד ביום (שלב ב') והמכה-המקבילה (שלב ג').

חלק חשוב בתכנון — מילא תכנון-העתודה. בעדותו מוסר המג"ד שהיתה זו, למעשה, עיקר עבודתו ודאגתו. ואכן, גם בכך אין פלא, אם נזכור, שהעתודה היא הגורם-המכריע בהגנה, ובהגנה-תוקפנית בפרט. בקרב חרבת-מחאז היתה בעית-העתודה גורם בעל חשיבות-יתר — וזאת בגלל העדר-עתודה מספיקה בדרג הגבוה. היווי של עתודה תוכנן, איפוא, בכל שלב ושלב ולכל דרג שהוא — והגיע לגיבוש המכסי-מלי בשלב ג', כאשר עוד יצוין.

מקום רב בתכנונו של המפקד יש להקדיש לתכנון עתודת-הנשק הנגד-טנקים ככל עתודה,

שלבי ההגנה

בין המשלטים. הן המ"מ והן סגנו ישבו במטה זה. ולא זו בלבד, אלא שאף יחדיו באותה שוחה. בלט גם העדרו של איבטוח אזור-הפעולה: הכוח הקטן שהוקצה לחרבת-מחאז היה למעשה מנותק מבסיסו הקרוב ביותר (תל-נגילה), שהיה במרחק 6 ק"מ. דבר זה נבע מהעדר העתודה בדרג הגבוה יותר.

השלב השני הולך לקראת אותה תפיסה של ההגנה, שנתגבשה אח"כ, בסופו של דבר בחרבת-מחאז: הגנה-תוקפנית, המתבססת על כוחות בול-

בהגנה היו שלושה שלבים — כששתי התקפות-אויב, בהן הצליח לכבוש את חרבת-מחאז, מפרידות ביניהם.

השלב-הראשון התבטא בהחזקת המקום בכוח קטן, דל נשק וציוד. בשלב זה כדאי להצביע על השגיאה של פיזור הכוח לאורך שני חלקי המשלט, והעדר כל עתודה שהיא, מקומית ככללית. המטה כולו מוקם באחורית שבשתי הנקודות ולמעשה גם לא היתה לו כמעט שליטה עליו, במהלך-הקרב, בשל העדר קשר קוי או אלוטי

השריונים של האויב. חסר עדיין הנשק הנ"ט, שהיה בעל מחץ וטנח מספיקים; ומחסור זה קובע בסופו של דבר אף את צורת ההגנה בשלב זה.

הקורא יזכור ודאי גם את עייפותם הפיזית הרבה של המגינים, את העובדה שלא נמצאה כלל אפשרות (מסיבות אוביקטיביות) להחלפת הכוח במשלט. כוח זה עסק בהתחפרות בלתי-פוסקת ביום ובלילה, ולבסוף חייב היה לקדם התקפות-מחץ, שנערכו ע"י אויב עדיף וחזק. המפקד חייב לראות את ענין החילופים בקו — אפילו הם מבוצעים טפין-טפין ובפרקי זמן קצרים — כדבר חיוני ביותר.

מי-והודפים קטנים-לערך במערך גופו — ולעתודות ניידות (הכוללות נ"ט, ושריון) בקרבת המערך, שהיו נכנסות לפעולה שעה שהאויב נתון בהתקפותיו על היעד.

ואמנם בשלב זה מצויים כבר: עתודה-ניידת (פלוגת-סיור), סוללת-תותחים (ערוכה בנקודות-קדומניות) ומטנחת, פלוגה-מסייעת המופעלת באורח-מרוכז והעיקר — תכנון-מראש (אמנם — בקיום כלליים) להנחתת מכות-נגד. ברם, ההגנה טרם העמידה מענה יעיל לנשק-

בתורת מהנדסים לוחמים, כפי שהנם עכשיו.

בקרב-ההגנה יש להקדיש תשומת לב רבה להחזקה מתמדת ביזמה ולשליטה בשטחי-ההפקר. פטרולים-תוקפניים, פשיטות, חדירות ומיקוש לעומק שטחי-האויב הנם דרכים בדוקות להגשמת מטרה זו.

מן הראוי שמהנדסי-השדה יסיקו את מלוא המסקנות מהעובדה, שמחלקת-השדה של המהנדסים לא השכילה לבצע משימות ביצור ומיכשול בחרבת-מחאז. לא מן הנמנע, שההכרעה בקרב זה היתה מושגת ביתר מהירות וכאבדות פחותות — לו היו, אמנם, אנשי הנדסת-השדה מחונכים לקראת משימותיהם

שהופכים את היעד למעין מבצר יורק-אש. לרשותו של מפקד הפעולה עומדות עתודות, המוכנות להגיב ביעילות על כל מצב טקטי העלול להינצר תוך הקרב והכוללות סוגי-זין, שיש בהם משום מענה לאותם סוגי-הזין של האויב. (נ"ט. נייד כנגד שריון).

בשלב השלישי היה משום המחשה המת-קרבת-לשלמות של עקרון ההגנה-התוקפנית: ביעד עצמו מחזיק כוח בולם-והודף אופייני, המורכב ממספר מצומצם (ביחס לכלי-הנשק שעליו להפעיל) של מגינים, המהוים — למעשה — אגד-צנתות-נשק,

התקפות נגד

זמן קצר, עוד בטרם הספיק האויב להתבסס כהלכה על היעד. המומנט בצד הזה, "הכמעט מידי" היה גורם חשוב ביותר בהצלחתה אף שלא תוכננה מראש ובמדויק, והגם שנערכה ללא אמצעים מתאימים לקדם התערבות אפשרית של שריון-אויב.

ההתקפה השלישית מדגימה הדגמה ברורה את "התקפת הנגד-המקבילה", כלומר התקפה הבאה תוך התקפת האויב ובמקביל לה.

בהתקפה מסוג זה יש לקחת בחשבון שאויב התוקף בשריון מבטיח עצמו בעיקר על ידי ניידותו וכוח-אשו של השריון עצמו. אי-לזאת חייב עליו להיות נייד ורב-עצמת-אש. דבר זה נכון גם אם חיל-הרגלים מהוה את עיקר הכוח התוקף של האויב. במקרה זה לא מן הנמנע שהשריון יאבטח את חי"הר; או שחי"הר יאבטח עצמו באמצעות אמצעי-זין משלו — ועל הכוח המופעל להתקפת-נגד להיות מוכן לטפל בהם, וביעילות.

התקפות-הנגד בחרבת-מחאז, שנערכו מדי-פעם כתוצאה מהמסיבות השונות והמשתנות, נערכו במספר צורות שונות. התקפת-נגד לילית, התקפת-נגד ביום, מכות-נגד "מקבילות".

התקפת הנגד הראשונה, הלילית — היתה למעשה התקפת-נגד מאוחרת, כלומר: התקפה הנערכת לאחר שהאויב התבסס במידה כלשהי ביעד שכבשו. אין, כמובן, להסיק ממנה מסקנות מרחיקות-לכת מדי לגבי השפעתה, למשל, של התקפת לילה לגבי אויב בלתי-סדיר, אך יש לשער על-כל-פנים שאש מרגמות ותותחים מכוונת ומדויקת (כאשר קדמה הפעם להתקפה), הניחתה לפתע בלילה — הנה יעילה ביותר נגד אויב מסוג זה, לאבטחת הצלחתה של התקפת-נגד.

גם התקפת-הנגד השנייה היתה במהותה התקפת נגד מאוחרת, אך שלא כקודמת אשר הונחתה כעבור 30 שעה, התקפת-נגד זו נערכה כעבור פרק

„הספקה-זופינוי“

דלחמה-במנותק, שנערכו מבעוד זמן: ערום תחמושת, ערום ציוד, ערום מזונות במשלט עצמו, ובפוכים (בצדי חפירות או שוחות שנכרו לצורך החזקת תחמושת) או סידורי אחסנה אחרים. הכנות אלו נתאפשרו בראש וראשונה, תודות לאספקה בלילה — פרט, הזקוק להדגשת-יתר — ולאספקה-זופינוי תוך-קרב, שאפשרו על ידי רכב משוריץ: משוריץ „סאנדויץ“ וחצאי-זחלים.

אחד המקרים המענינים בשטח זה קרה, שעה שהועברה אספקה לחרבת-מחאז באופן ישיר מאפסנאות החטיבה, תוך „קיצור דרך“, ע”י דליגה על אפסנאות הגדוד, שבמקרה זה היתה מרוחקת יותר. אף כי היתה כאן סטייה מהנוהג המקובל — הנה בכל זאת מנע מעשה זה סירבול-יתר, וחסך זמן וסיכון יתרים. מכאן המסקנה, כי יש צורך בגמישות במחשבה האפסנאית.

במסגרת האספקה הסדירה והרצופה למש” לט, נהנה כל לוחם מ„לופסוס“ של החלפת-לבנים וגרביים תוך-קרב. דבר זה נתאפשר ע”י ה„אימהות“, כלומר בנות-ההכשרות אשר היו בגדוד. כמעט כל חייל זכה ליהנות מפרי דאגה „אימהית“, שטיפלה בו ושקדה על צרכיו, לפני הקרב, במשך הקרב ולאחרי-הקרב. היה זה נסיון מאלף ביותר ואחת התופעות היפות ביותר בפרק-מלחמה זה.

בעית אספקתו של האוכל הטרי והחם למשלטים, בכל תנאי שהוא, היא בעיה המחייבת תשומת-לב מצד כל מפקד. הלוחם, המתחפר במשך רובה של היממה תוך תנאי-קרב קשים, מגלה מיד כי קיים יחס-גומלין בין כוונותו הגופנית לבין כוונותו הנפשית. עייפות פיזית — גורמת לדכאון נפשי. ההזנה המתאימה היא אחד מגורמי-ההצלחה החשובים, והמפקד חייב לראותה כאחת הבעיות הנכבדות, העומדות בפניו.

קרב חרבת-מחאז עורר בעיות „אספקה-זופינוי“ מרובות ורבגוניות ביותר. ההתקפות החוזרות ונשנות של האויב, כמויות התחמושת הרבות שנדרשו, אחוזי הנפגעים הגבוה, ריחוקה (היחסי) של הנקודה מבסיס-האספקה, — כל אלה יצרו מכלול-בעיות חמור, שהמפקדים לדרגיהם השונים הועמדו בפניו. בעיות אלה הניג חמורות שבעתיים משום שלא היו אלא חלק מבעיות רבות אחרות, שנת-עוררו סביב קרב זה.

כדבר הראשון, ראוי לציין שמפקדי היחידות, — דהיינו המג”ד, המ”פ והמ”מ — הסירו מעצמם את הדאגה הישירה לבעיות אלו על-ידי העברתן לטיפולם של סגניהם. בכל יחידה היה הסגן — האדם, שבעיות „האספקה-זופינוי“ היו עיקר דאגתו, מכאן, יעילות הפתרונות שמצאו לבעיות הללו. העובדה המאלפת השנייה, הריהי העדות להכנות

מגע עם יחידות-המשנה ושליטה עליהן

מצב-משתנה.

(ב) הקשר. מהלחמה על המשלט הוברר, שהקשר על המשלט עצמו חייב להיות קשר-אלחוט, ואילו הקשר בין המשלט לבין העורף יהיה בטלפון. זו המסקנה הנובעת מהניתוק המתמיד בקו-הטלפוני משך ההפגזות על המשלט. כמובן — אם המשלט חפור כראוי וכולל בתוכו אמצעי-עים נאותים להגנת הפבל-הטלפוני — מן הראוי להשאיר סוג קשר זה, הנות יותר לתפול.

הליקוי הבולט במסכת הבקרה-השליטה היה — העדר-השיתוף בין דרג הגדוד לבין הדרגים הנמוכים יותר (פלי ד, המחלקות) הן לגבי המודיעין, הן לגבי תכנית-האש והן לגבי

בעית עמדת-הפיקוד ניצבה במשך שבועי-הקרבות במסיבות שונות עד-מאד. באופן-כללי יש לציין, שהציוויים הנובעים מבעיה זו קוימו ביעילות לגבי שתי הנקודות העיקריות: —

(א) חשוב שעמדת הפיקוד תאפשר תצפית רחבה ככל-האפשר ואפילו מחייב הדבר הרחקת עמדת-הפיקוד לעומק-המערך (בתנאי, כמובן, שהדבר לא יסכן את קיום הבקרה והשליטה על מהלך הקרב) — או העתקתו קדימה, אפילו יש בכך משום סיכון בטחון הפיקוד (העתקת עמדת-הפיקוד מתל-נגיילה ל„קב’ הבתים“). זו, למעשה, משמעותה של הגמישות בבחירת עמדת הפיקוד, המחייבת את הדרגים הנמוכים של הפיקוד להימצא קרוב ככל-האפשר לגזרה, על-מנת לאפשר הגבות מידיות לכל

צורות הדרשה לא שוסימנים המוסים כמים.
אף כי ליקוי זה כדאי היה לציינו בפרק התכנון, הנה הוכנס לפרק זה דוקא, כי אכן בתחום הקשר נתבלט.
בסיום, ראוי לציין, כי בשלב האחרון של הקרב

פעלה רשת-קשר אחת, שכללה את הפיקוד, החטיבה, הגדוד, הפלוגה, המשלט, השריון, התותחנים והפלוגה המסייעת — כולם על אותו ערוץ. המפליא הוא שהרשת לא סורבלה כלל, ואילו הדבר אפשר שליטה מרכזית וקריאת-הקרב ע"י כל הגורמים.

הסואה והעלמה

נוקב בתותח-האווירון.

בקיזור, כל אשר לא הוסוה אז לא הועלם — כפג את חלקו בצורה החריפה ביותר. יחידת-המשנה היחידה, שהמשיכה בפעולה במשך ההתקפה האוירית היתה מח' המרגמות הגדולות דית — כי על-כן הוסוה והועלמה מבעוד זמן ביזמתה של סמלת-הנדסה ערנית ובעלת-מרץ.

העובדה שהשטח, המבותר ברובו, איפשר העלמה והסנאה נאותים, והעובדה שדוקא מטות ותותחים היו בין קרבנות ההזנחה הרציניים ביותר — מורה על ההכרח שבחינוך המכון והמתמיד של רמות-הפיקוד השונות.

אין זה סוד, של העלים אפשר בעזרת ידיעה אלמנטרית ורצון-טוב בלבד, ולהסוות — בעזרת כל הבא ביד. הסוד הוא בחינוך חיילים לקראת בחינה הכרחית וחירינית זו של אורח-הלחימה בכללו.

אין לך דוגמה בולטת יותר לאשר מביאים שאננות זולזול בלתי מוצדקים בגורם ההסואה והעלמה, מאשר "יום-האוויריה" בפרשת הרבת-מחאז.

טייס האויב לא התקשה ביותר באיתור המערך כולו.

שכן, חוסר משמעת-שבילים — הביא אותו מיד למטה בתל-נגילה, אותו תקף קשות וגרם לתקלות רציניות בשליטתו של המטה במשך ההתקפה האוירית. ממנו טסו המטוסים במקביל ל שבילים השונים, והגיעו לעמדות הפזרות ע"פ השטח.

סוללת-התותחים אשר החזיקה בקרבתה המידית את רכבה מרוכז בצורה סימטרית ומבהיק בשמש — ספגה את שלה, שכן, כעבור צלילות מספר הוצאו כ-60% מרכבה מכלל פעולה. משורין, שנסע בשאננות משך ההתקפה בשביל המוביל מתל-נגילה ל"קב-הבתים" —

לקחה של הפלוגה המסייעת

4. בעיות-ההתחפרות מהוות בעיה כאובה בפלוגה המסייעת, על דרישות ההתבצרות הרבות שלה. המתחפר בלילה (ברציפות או בקרקע קשה) פוחת כושרו להלחם ביום. רצוי, שההתחפרות תבוצע (בשעה שאינה בבחינת הכרח מיידית, כגון: בהתבססות או בהתארגנות-מחדש) ע"י גורם מרכזי: יחידת-עבודה, או אזרחים.

5. עתודה חייבת להימצא בכל דרג שהוא, ולו גם בכמות המצומצמת ביותר. המפקד חייב לראות את בעיות הזרמת העתודה במשך הקרב — כאחת מהדרישות החיוניות העומדות בפניו.

6. בקרי-אש חייבים להימצא בקו-עצמו. רק במקרים שאין השטח מכתוב זאת — יעברו לכל מקום שיאפשר בקרה יעילה, וגם זאת — קרוב ביותר לקו.

1. על הפלוגה המסייעת להיות ניידת. ניידות אין פרושה מילוי בלבד של תקן כלי-הרכב; אלא — חינוך ואימון לקראת ניידות, המתבטאים באורח מחשבתו של המפקד ואורח פעולתו של כל פרט ופרט בפלוגה.

2. בניידותה של הפלוגה המסייעת יש מקום רב לאימפרוביזציות בהתאם לאופי-השטח וסוגי-הלחימה. לדוגמה: מכונית-משא 6 × 6, המסיעה 81 מ"מ — אינה נופלת ולפרקים אף עולה על שימוש ברכב אורגני של 4 × 4. דוגמה נוספת — קידומו של מחסן-החבלה הנייד מדרג א' לדרג הלוחם, המאפשר גמישות רבה בתפעולה של מח-החבלה.

3. השימוש הנכון בנשק-המסייע-הגדודי, בכל שלב משלבי-הקרב, תלוי בראש וראשונה ברמת הכשרתם הנאותה של מפקדיו הישירים של נשק זה: הרב-טוראים והסמלים.

15.6.45

תכנית לתובלה לשעת חירום

כדי להיות מוכנים בכל המובנים לכל העלול להתרחש, על יחידותינו להיות קלות תנועה — כלומר, יש לקיים תחבורה מסודרת כדי שתהיה אפשרות להעביר, במינימום זמן, את התגברות והרזרות ממקום למקום.

כדי שנוכל להשיג את המקסימום האפשרי בשטח זה, יש צורך בגיוס כלי־רכב לפי תכנית מיוחדת, במסגרת תכנית ההגנה שלנו, לתפקידים הבאים —

1. העברה מהירה של כוחות ויחידות לנקודות הנתונות בסכנה.
 2. העברה מהירה של תגברות וכוחות־חלופין.
 3. העברה מהירה של אספקה וציוד. 4. קשר. 5. לוי שיירות.
 6. הבטחה ופעולות פטרולים נגד התקפות אפתעה. 7. לוי אוטובוסים בסביבות מסוכנות.
 8. הגשת עזרה ע"י השרות הרפואי במקומות שציוד התחנות המקומיות אינו מספיק.
 9. בתי־מלאכה נעים לתיקון נשק וכלי־רכב. 10. בקרת.
- הפעולות שיש לבצען לשם הגשמת התכנית, (חלק מהן — כבר כעת) הן משלושה סוגים —

(1) הכנה בזמן שלום

- א. הקמת ועדה ישובית שמתפקידה לבוא במגע עם בעלי־מכוניות (סולל־בונה, חברת־החשמל, קואופרטיבי האוטובוסים המקומיים, אגד, שרותי הטקסי, חברות פרטיות של מכוניות־משא וכ'').
- ב. הועדה הישובית תקבל רשימה שלפיה יש להבטיח את כל כלי־הרכב הדרושים בשעת חירום לפי התכנית.
- ג. סדורים טכניים מוקדמים במכוניות, (ראה להלן „סדורים מיוחדים“).
- ד. ארגון קבוצות נהגים שיעברו אימון רגיל בהגנה עצמית ואימון מיוחד בנסיעה בדרכים. לשם זה יהיה עליהם להשתתף בהסעת חברינו לאימונים בזמן שלום. האימונים יעשו ע"י מדריכים מיוחדים.
- ה. מנוי מפקד על כל הנהגים והמכוניות. עליו להיות חבר המטה העירוני; בכל חטיבה יהיה אחראי הממונה על הנהגים והמכוניות שבחטיבה, והאחראים יעמדו לרשות קצין המטה לתובלה.
- ו. אימון הנהגים לפעולה בקרב.

(2) מצב הכן

בהנתן ההודעה על מצב הכן מטעם המפעל⁽¹⁾, על כל הנהגים והמכוניות להמצא במקומות שנועדו להם לפי התכנית הכללית.

(3) מצב גיוס מלא

בהנתן ההודעה על מצב חירום, יש להכריז על גיוס מלא, ומרגע זה עוברים הנהגים עם מכוניותיהם לפקודת מפקדי־החטיבות שלרשותם הועמדו.

סדורים מיוחדים

- א. 6 משוריינים. לתפקיד זה מתאימות מכוניות־משא במצב טוב. השריון צריך להיות מוסה ומתפרק. ב. 4 אוטובוסים. להבטחת דרכים והעברת יחידות.
- על האוטובוסים להתאים לתפקיד זה. לשם כך יש לבנותם באופן מיוחד שיאפשר עליהם להיות משוריינים עד גובה החלונות.
- (1) עליהם להיות משוריינים עד גובה החלונות.
- (2) יש לסדר רשתות על החלונות נגד חביות⁽²⁾. על הרשתות להיות קבועות לא בתוך חלל החלון, אלא על מסגרת המחוברת מלמעלה מחוץ למכונית. באופן שתעצר חביות וגם תאפשר יציאה מן האוטובוס דרך החלון.
- (3) יש לסדר פתחים מול כל מושב. הפתחים יפתחו ע"י ידית אחת ליד הנהג.

יחידת־תובלה ע"י בהמות־משא: יחידה זו תשמש רק בזרעים⁽³⁾. תפקידה כדלקמן —

- א. העברת אספקה וציוד ליחידות מנותקות הנמצאות בשטח ללא־דרך, או במקרה שהדרך חסומה.
- ב. במקרים ידועים — העברת הנכבד⁽⁴⁾ וציוד. ההרכב — 2 חמורים, 4 פרדות, 1 סוס למפקד.

יחידת־סיוור רוכבת: 10 סוסים (בעתלית או בית אורן).

(1) המפעל — כנוי לארגון ההגנה. (2) — כנוי לרימונים. (3) אנשי־חי"ש. (4) הנכבד — נשק כבד מסייע.

לחמת ההרים

מאז עבור צבא-פרעה, בדרכו אל מגידו, במיצרי רכס-הכרמל; מאז לכוד יהושע בן-נון את העי; מאז יום-גלבוע; מאז מערכת אפק, בין ישראל לארם; מאז קרבות אַמְאֹס ובית-חורון; ועד מסע-אלנבי; ועד ההיאבקות על הגליל ועל סביבת ירושלים במלחמת-השחרור — קשור ומשולב גורל המלחמות על ארץ-ישראל בגורמי ההר, הפסגה, המדרון, הסלע, הגאי הנלחץ בין גבעות, השביל ההררי, הנקיק, המצפה, המעון, המחבוא, המכשול. כך — בארץ; וכך — בחלק לא קטן של פני-היבשת בעולם.

המאמרים הניתנים בזה מכוננים לראשית הצגתו הכוללת של נושא הקרבות-בהר בפני קוראי „מערכות“; וההמשך — הן השיטתי, לפי תכנית מתוך-מחשבה-תחילה — והן הדינמי, העשוי לבוא תוך הגבות, כירור וויכוח — יצטרך ודאי להיות רחב ומקיף פי-כמה, ובמהלכו יבוא גם ליבון יתר של מושגים, והתגבשותם בהדרגה.

המאמר-הפותח (ל.י. בר) מנסה לשרטט את קויה-היקף של הבעיה; ולתוכו משתלבים שני הקטעים המעלים תמצית-רשמים ולקח משני מסעות-הרים קשים, מפרכים ומאלפים: בהרי-איטליה, 1943-45, ובקרפטים — 1944-45. חלק סקירה שנכתבה ע"י אחד ממציאי האויב (גנרל זנגר א.ו. אטרלין) על אותו הנושא של לקח מסע-ההרים באיטליה התיכונה (שבמרכזו עמדו „מערכות-קאסינו“) מציגה בפני הקורא ניתוח שיטתי (ובעיקרו — עניני) של מערכה-רבתי בארץ-הרים. בעצם, פרט לכמה גרעינים של „לימוד-זכות“ גרמנית, מהוה כל אחד מהפרקים-השלוחות שבסקירה זו (הערוכים לפי מעגלי-הענינים שלכל חיל וחיל) מעין מאמר מאלף רב-תוכן בפני עצמו.

ושוב: המערכת אינה רואה בניתן כאן אלא את החוליה הראשונה בהצגת סוגית „ההר במלחמה“ וליבונה, והמשכם יבוא במסגרות ודרכים שונות.

המערכת

לחמה בהררים

ושיטות, מיוחדים. אלא שזירות מעין אלו אינן רבות, יחסית.

כנגד זה, שטח הררי למטה מהגובה הנזכר — היהו משולב בדרך כלל, בצורה זו או אחרת, עם סוגי שטח סמוכים אחרים למערכת גיאוגרפית צבאית אחת; וכזאת מצוי בארצות רבות — וגם בארצנו. בעיות קרב, כפי שמציגן שטח הררי מעין זה — חייבים כל החילות לפתרון תוך שינויים מינימליים ביחס באשר למבנה, חימוש וארגון. והאימון השגרתי הרגיל צריך להכשיר לקראת כך את אנשי כל הדרגות. דבר זה יפה במיוחד לגבי צבאנו, שלגביו פעולה בשטח הררי בגובה בינוני מעין זה היא מבחינת אפשרות יום-יומית.

אין, כמובן, פירושה של דברים אלה שלא-קיימים הבדלים ניכרים מאוד, בתכנון ובביצוע, בין משימות בשטח גבעי והררי בעל גובה-בינוני — לבין אלו שבשטח מישורי. ולסימונם של העיקריים שבהבדלים אלה נועדים ראשי-הפרקים הניתנים להלן.

פרק א': עקרונות איסטרטגיים ואופרטיביים

נקבעת במידה רבה ע"י כך, באיזה אופן הוא חופף את אזורי התעשייה והאוכלוסיה הצפופים, מקורות חמרי-גלם, בסיסים ימיים ואיריים ראשיים, וכדומה, או גובל אתם; וכן, אם עורקי-התחבורה הראשיים עוברים דרכו, בטוח שליטתו או בריחוק ממנו. (4) מבנה השטח-ההררי עצמו.

נודעת השפעה אף לאופי השטח עצמו: אם מדרר נותיו תלולים — או משופעים; אם חוצים אותו גאיות המתרחבים אח"כ לבקעות — או שהללו צרים, ואינו כולל כל סוגי-קרקע מישוריים וכן — אם מסתעפים מהגאיות-העיקריים ערוצי-משנה רבים — או לאו: ובאיזה כיוונים מוליכים הללו (האם בזווית ישרות, פחות או יותר, אל הגאיות-העיקריים עצמם — או אם בכיוונים שבעיקרם הנם מקבילים.

ב. סוגי זירות הרריות.

לאור הגורמים שצוינו לעיל, אפשר להבחין שלושה סוגים עיקריים של זירות-מלחמה הרריות, העשויים להופיע, כל סוג וסוג, לחוד — או גם להיות משולבים זה בזה.

(1) "חומת הגבול".

הרי זו זירה שבה משתרע השטח ההררי

בתורת-המלחמה מבחינים, כידוע, בין סוגי-לחימה רגילים מזה — ומיוחדים מזה. במושג הראשון כוללים את כל אותן משימות-קרב תקינות שלקראת צרכי פתרון בנויים בדרך-כלל הגייסות ומכוננים מכשי-יהם השונים ואורחות-פעולתם.

לעומת זאת, מגדירים כסוגי-לחימה "מיוחדים" את אלה אשר עקב מסיבות שונות (בעיקר — גיאוגרפיה ואקלימיות) מחייבים שינויים מרחיקי-לכת במבנם, חימושם, ארגונם ואימונם של כל החילות או של מרביתם — וכן שימוש באורח בלתי-רגיל בעקרונות הטקטיים, האופרטיביים והאיסטרטגיים מקובל למנות את מלחמת-ההרים על סוגי הלחימה המיוחדים — בדומה למלחמת-המדבר, מלחמת-הג'ונגלים וכד'.

אכן, ניתוח מעמיק יותר יוליך אל המסקנה שאין לדבר על "מלחמת הרים" בעל-מא. הלחימה בהרים גבוהים (למעלה מ-800 מטר) — מהווה באמת סוגיה מיוחדת-במינה והיא טעונה כוחות,

1. השפעת השטח ההררי על טיבן הגיאוגרפי-הצבאי של זירות-מלחמה

א. גורמים.

הגורמים הבאים קובעים את השפעת השטח ההררי על המבנה של זירת-מלחמה בתור שכזאת. (1) אופי הזירה בכלולתה.

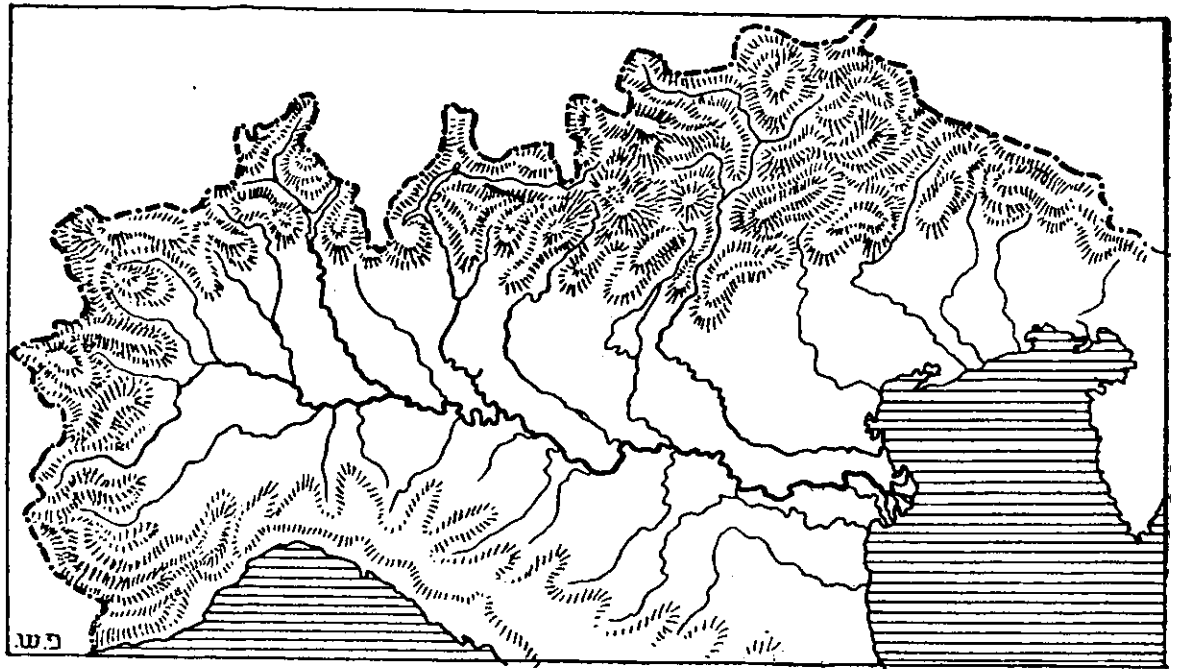
המשמעת הגיאוגרפית-צבאית של שטח הררי שונה הנה בזירה "עמוקה" או "שטוחה", רחבה — או צרה. כן משתנה היא במידת שהזירה כוללת חוף-ים רחב, לובשת צורה של חצי-אי, או שהיא יבשתית גרידא.

(2) מקום השטח ההררי והיקפו. סוגי-קרקע הרריים יכולים להשתרע על פני חלק קטן — או גדול — של הזירה; או אף למלא אותה כולה.

(3) תנוחת השטח ההררי לגבי אזור-רים החיוניים שבזירה.

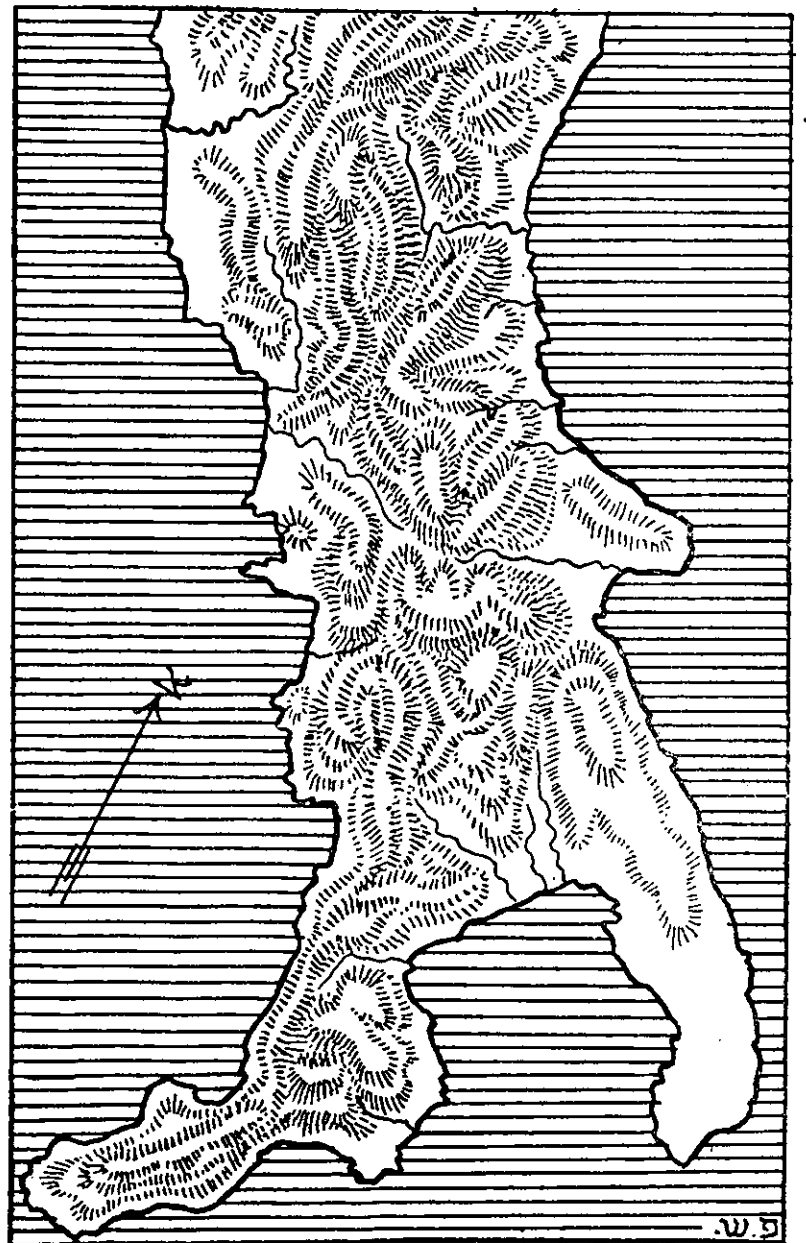
השפעתו הגיאוגרפית-צבאית של השטח ההררי * הדוגמאות לא' — קמפניה-הרומאית באיטליה-התיכונה; תיסאליה בצפון-יוון; והיפוכו — בנורבגיה ובלבנון. הדוגמאות ל-ב' — דרם-איטליה, קוריאה. הדוגמאות ל-ג' שביצריה, טירול, הקוקז-התיכון — המער.

איטליה הצפונית —
זירה אופיינית של "חר"
מתגבול" הררית.

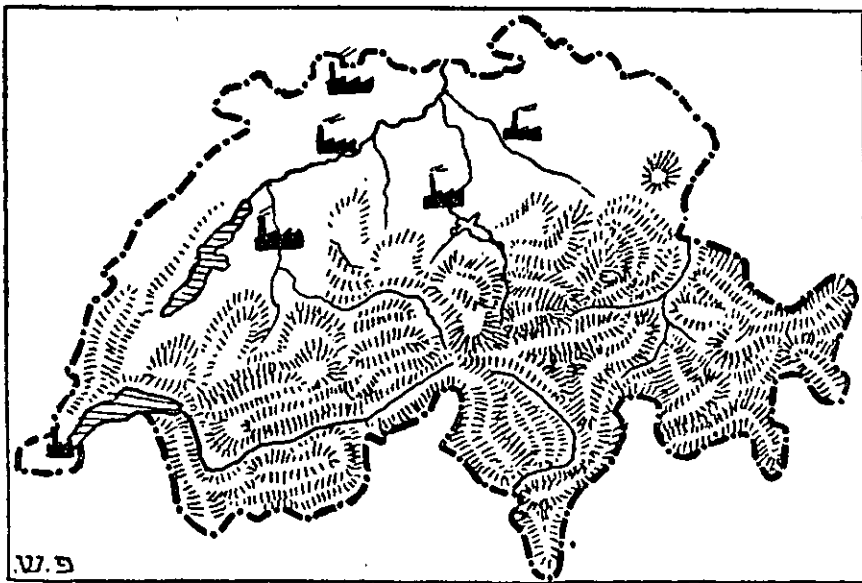

במפה מסומנים רק שטחי-
ההר שבתחומי-איטליה — ולא
המשכם, שבמדינות הסמוכות.

דרום-איטליה — דוגמה של זירת-חצי-אי
זכה זירות-משנה הרריות, "מוצקות".

"מעוזי-הרים" — ויחסו אל האזורים החיוניים שבמדינה:
דוגמה של שביצריה.

הלקח ממפה-סכימטית זו הנו מורכב, בולט ההבדל
בין מעוזי-הרים הרם (ודלילה-אוכלוסין) שבדרום למרכזי
המשק שב-"ארץ-התיכונה" של שביצריה, שאין ל-"מעוז"
שליטה-למעשה על רובם — והם עלולים גם לשמש
דרך-מעבר, ממזרח ומצפון, לעבר מערב (או להיפך).
אינם בולטים מתוך המפה "מיצריה-תנועה" האיסי-
טרטגיים (מנהרות, מסה"ב הבין-לאומיות וכבישי-ההרים)
שבנתיבי צפון-דרום, הראשיים, הנמצאים בתוך ה"
"מעוז" — והם אשר שיוו לו מעמד אסטרטגי חיוני
במלחה"ע השנייה.

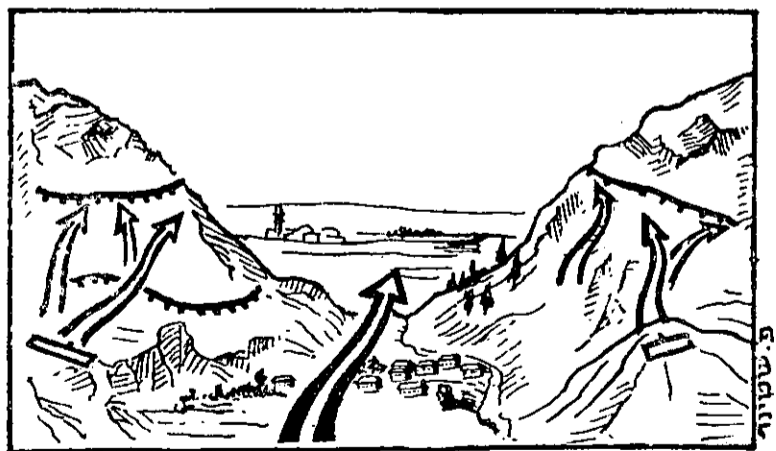
מתפצלות, בהתאם למערכת העורקים האלה המצויה בפועל, לזרועות מוגדרות-מראש, שאין בדרך-כלל לשנות מכיוונן שנגזר-עליהן.

(2) הגבלת קצב התנועה.

הצמצום ב"צירים" הניתנים לתנועה-על-פניהם וכן אופים שעל-פיהם נמצא, בסופו של דבר, בלתי-משוכלל למדי: עליות וירידות, סיבובים חדים וכו' הרגילים בדרכים-בהרים — מגבילים את השימוש ברכב-ממונע ודבר זה מחייב לעתים קרובות שמהלכים אופרטיביים (וכמעט תמיד — כל המהלכים הטקטיים) בשטח כזה, ללא דרכים מפותחות, יבוצעו תוך שימוש באמצעי תנועה ותחבורה שהנם אטיים יותר כשלעצמם (מסע-ברגל, שימוש בבהמות-משא, וכו'); כן, מחמת קשיי מזג-האוויר וקשיי פיתוחם של שדות-תעופה בשטח הררי, מוגבל השימוש בתובלה אווירית. על כן התנועות שבמהלכים השונים — הן מבצעיים והן לוגיסטיים — מתנהלות בקצב אטי יותר ודרוש בשבילן זמן רב יותר מאשר בשטח מישורי.

(3) שליטתם של ההרים על צירי-התנועה.

על פי רוב, כמעט כדבר של-קבע, עוברים עורקי-התחבורה העיקריים בתוך גאיות, במעברים ומיצרים שחולש עליהם השטח-הגבוה. לכן נמצאים בדרך-כלל היעדים האיסטרטגיים והאופרטיביים בעמקים וגאיות; ואילו היעדים הטקטיים — בהרים שבצדיהם.

מרשם סכימטי לציון מגמות-עקרוניות — לא מצבים טקטיים!

"היעדים הטקטיים — בהר, חולשים על היעד האופרטיבי" (כאן — גיא המעבר).

בעיקר בספר שלה, ואילו בעומק שלה הריהי — בחלקה או בעיקרה — מישורית, או מהוה תשלובת של סוגי-קרקע הרריים ומישוריים. ערכה הגיאוגרפית הצבאי של "חומה" מעין-זו יהיה שונה בזירה רחבה ובזירה צרה. לדוגמה: החשיבות השונה הנודעת לאלפים כחומת-גבול לגבי איטליה וצרפת — מחד גיסא, ולגבי שביצריה — מאידך גיסא.

(2) "מעוז-הרים".

ה"מעוז" מצוי בזירה, שבה רק חלק — ולא אזורי-הספר דוקא — הנו בעל אופי הררי. מעוז-הרים כזה יכול לחפוף עם החלק המרכזי של הזירה, או עם פינה מסוימת. בידודו הוא בזה שאינו חופף בכלל, — או לפחות לא בחלקם העיקרי — את האזור רים שהנם החיוניים מבחינה האיסטרטגית של הזירה. דוגמה לכך ישמשו — לגבי חלק מסוים, ומשתנה לפי מצבים איסטרטגיים, של שטחי-מדינותיהן — הרי יוגוסלביה, נורבגיה ושביצריה. אכן, מובן הדבר שהשפעתו של מעוז-ההרים המבודד על שטחי-המפתח המישוריים הנה, שוב, רבה יותר בזירה מצומצמות, כשהוא נמצא בטוח-יעיל משטחי-מפתח אלה, מאשר בזירה רבת-היקף. כדוגמה לכך תשמש שוב שביצריה וכן מחוזות הרי יהודה, שומרון והגליל בארצנו.

(3) הזירה ההררית "המוצקה".

כך מגדירים זירה, שהשטח ההררי משתרע על פניה כולה ובו גופו אפשר להבחין בין סוגי-משנה, בהתאם לאופי השטח עצמו: אם ההרים שבו מהווים גושים-גושים, עם פרוצות מישוריות גדולות ביניהם; — אם מהווים הם חומה רצופה, של גלים-גלים המש-תרעים בעומק; — או אם השטח-ההררי לובש צורה של מעין חוט-שדרה העובר במרכז הזירה — ומשני צדיו מצוי שטח מישורי.

2. התכונות האיסטרטגיות הכלליות של זירה הררית

לכל הזירות-ההרריות למיניהן — מספר תכונות-יסוד משותפות המשפיעות הן על קוי-השעולה האיסטרטגיים והן על הכנון-המבצעים האופרטיבי בהן. שלושת התכונות החשובות ביותר הן:

(1) הגבלת חופש התנועה.

עורקי-תחבורה מפותחים — מועטים הנם בשטח הררי. נובע מזה, שהתנועות המבצעיות והלוגיסטיות של גופי-צבא גדולים — שהנן מרותקיה, בטבע-הדברים, לעורקים אלה — מוגבלות בחירותן; ואף

3. עקרונות איסטרטגיים

א. הזירה ההררית אינה מתאימה, לרוב, להכרעה איסטרטגית.

היות והתכונות שצוינו לעיל מגבילות את השימוש באמצעים האופנסיביים העיקריים (גופים משוריינים אופרטיביים, נחיתות גדולות מן האויר, היל-אויר טקטי* ומקשות על ריכוזן — ואספקתן של פורמציות גדולות בכלל, ועם זאת על יצירת מאמץ-עיקרי אופרטיבי בעל-מימד — הרי הצד שבידו הזמה האיסטרטגית, לא יבחר בדרך-כלל שבידו היזמה האיסטרטגית, לא יבחר בדרך-כלל זירה הררית להתקפה, אלא בשני תנאים: (1) אם מטרתו בזירה זאת הנה מוגבלת — כלומר, כשהוא פועל לצורך הטעיה איסטרטגית, או לריתוק כוחות האויב; (2) במקרה, שרוב כוחות האויב מרוקנים בזירה אחרת — וקיים על כן הסיכוי ליצור

מי שמנהל מלחמה בהרים אסור לו לנוע דרך מיצרים מבלי להשתלט תחלה על הפסגות שלצדן; בזאת ימנע את סכנת המארבים ויוכל לעבור בבטחון. אחרת גדולה סכנת כיתור-ההשמדה — או ההכרח לסגת, תוך אבדות רבות... לעומת זאת אם האויב נמצא כבר ניצב במעברים ועל המשלטים הסמוכים להם (דהיינו, ב"צירי התנועה" י. ב.) — עליך להסיח את תשומת לבו ע"י שתעמיד פנים כמנסה לפרוץ דרכך — כשלאמתו של דבר הנך מחפש אישם דרך-לעבור-בה. זאת היא הדרך הטובה ביותר, ואולי היחידה, להתגבר על מערך-התגוננות אויב חזק. ידיעתו, שיש ביכולתך להמנע מהסתערות חזיתית, ולעקוף, — תזעזע את בטחונו; כי לא ראה זאת מראש והביא בחשבון רק את הדרכים שבשגרה: דהיינו, במקרה זה, את הדרכים הרגילות והתקינות. ולעתים יספיק איום בלבד של איגוף על מנת לאלצו לסגת מעמדה חזקה אף ללא-קרוב. אל תרתע מקשיי השטח. גם בהרים הנראים כפראים וקשיי-המעבר ביותר ישנם נתיבים לאגוף — אם רק תחפש אחריהם. ואם תעשה כן — לך יהיה היתרון.

"חלומות צבאיים". למרשל דה-היפפ

יתרון-עצמה מוחלט במקום התורפה, יתרון שיש בו כדי לאפשר התגברות על קשיי-פני-הקרקע.

כמובן, שעשויים להיוצר אף מצבים איסטרטגיים שאינם משאירים לתוקף שום ברירה ביחס לבחירת הזירה.

הצד שנמצא בהגנה יפעל בזירה הררית, אם חופש-הברירה בידו, באחד משני התנאים:

- (1) כדי לרתק ולהתיש את כוחות האויב, — על מנת ליטול את היזמה-התוקפנית בזירה אחרת.
- (2) במקרה, שלאור יחסי הכוחות אין לו סיכוי לעבור לאופנסיבה ולנקוט בנסיון-להכרעה —

זמרתו האיסטרטגית אינה ומניעת הכרעה, בלבד.

ב. אופיה המיוחד של מערכה בשטח-הררי.

(1) מההגבלות, אשר התנאים הטופוגרפיים גוזרים על תמרון איסטרטגי, על הפתעה איסטרטגית ועל יצירת נקודת-כובד, נובע שהמערכה בשטח הררי היא, ברוב המקרים בערכת השעה — ולא מערכת הכחדה**.

(2) כן נובע מהתכונות המצוינות לעיל שאין כמעט מתרחשת פגישה בין שני גופי-צבא יריבים, תוך תנועתם — אלא שהמגן, ברוב המקרים, ניצב בעמדות איסטרטגיות קבועות***. לכן מערכת-התקפה בשטח הררי, הנה לעתים קרובות ביותר מערכת הבקעה — ולא מערכת תמרון; וכיוונה, על פי רוב הנוחזיתית — גם אם מגמת-היסודית נועדה להוליך אל איגוף או כיתור איסטרטגיים.

ג. השפעת הזירות-ההרריות לצורותיהן על אורח-המבצעים מבחינה איסטרטגית.

(1) הזירה המוגדרת לעיל כזירה-הררית, "מוצקה" היא-היא הקשה ביותר למערכת-התקפה; ולעומת זאת — הנוחה ביותר למגן אשר פועל למען רוח-זמן ופניו למניעת הכרעה. אמנם, אם עוברת ההגנה האיסטרטגית, משלבי הבלימה וההתשה, אל שלב פותחת אפשרויות רבות יותר לפני ההתקפה האיסטרטגית המתכונת להבקיע במהירות חומה זו ולחדור האופנסיבי-ההנגדית — חלות כמובן גם על זו כמעט אותם הקשיים וההגבלות גופם כאשר לגבי האופנסיבה-המובהקת עצמה.

(2) הזירה, שהוגדרה לעיל כ"חומת-גבול", לשטח המישורי אשר אחריה. בזירה מעין-זו יכול לפעמים הצד שבידו-היזמה אפילו להשיג הכרעה ולפתח את מערכת ההבקעה למערכת הכיתור וההשמדה — אם נכנע המתגונן לפיתוי לערוך את מרבית

* לגבי נחיתות-הרבתית מותנה עיקר הקושי במציאת מקומות מתאימים — ושאינם מוגבלים-מדי — לכינון חלקי-המראה ו"ראשי-האויר" לבסיסי-האספקה הקדמיים בשביל הכוח שנחת; אשר לחיל-האויר הטקטי — יתכן גם מצב, בו קירבה-יחסית של בסיסי-אויר בשטח המישורי, שבידי התוקף, תאפשר לזה-האחרון את הפעלתו בהיקף רחב. — המער.

** כמובן, שיתכנו "יוצאים-מן-הכלל המאשרים את הכלל"; וזאת הבולטים שבהם — השמדת הארמיות התורכיות השביעית והשמינית בהרי ארץ-ישראל התיכונה, במסעו של אלנבי בסתו 1918 — המער.

*** מקרה מענין, יוצא-דופן מבחינה זו, היתה ההתנגשות בין גופי-הצבא הבריטיים והגרמניים בנורבגיה, שעה שפרצו אלה ואלה, ב-1940, לארץ זו משני עבריה כמעט בזמן ובעונה אחת. המער.

...אף משמר-גייסות אינו צריך להחשב כמבצר; אין בכך בושה — לותר על משמר כזה לאויב העדיף-במספר; נהפוך הוא, היא-היא אמנות-המלחמה: לסגת בזמן, ללא אבידות, ואילו התנגדות תקיפה, לשמירת משמר זה או אחר, היתה עולה ביוקר — וממילא היו נאלצים, בכ"ז, כעבור זמן, להניח אותו לאויב העדיף בכוחו... משמר מבוצר — ניתן לכבושו מחדש; ואלו אבדן אנשים — אין לו תקנה; ולעתים קרובות יקר איש אחד מאותו משמר עצמו. (מהוראות סבורוב לגנרל האוסטרי קראי, שערך גייסותיו לשרשרת „משמרות“, נוסח „קורדון“).

כוחותיו לאורך חומת הגבול; היערכות, אשר מטבע-הדברים חייבת להיות קוית, ואף מפוזרת פחות או יותר.

אכן, המתגונן הנכון ישתמש בחומת-גבול כבמכשול איסטרטגי בלבד, ולא יציב בו אלא כוחות מצומצמים, לתפקידי בלימה והשהיה; ובו בזמן ירכז הוא את רוב עצמתו בשטח מישורי יותר, לאופני-סיבה-נגדית על התוקף עצמו — המגיח דרך מעברי-„החומה“ כשהוא מפוצל ומותש.

לגבי התנאים האיסטרטגיים של זירה מסוג זה יפים עד היום דברי קלאוזביץ: „אין אנו אומרים שספרד מוגנת יותר בלי הפירנאיים; אלא שצבא ספרד אשר מסוגל לקרב הכרעה — יטיב להתרכז אחרי גהר האברו, תחת להתפצל ב-15 מעברי-הפירנאיים... אותו דבר אומרים אנו לגבי הצבא האיטלקי. אם הוא התחלק בתוך האלפים — הרי כל תוקף בעל-יזמה יתגבר עליו; ואילו במישור של טורין יש לאיטלקים כל סיכוי להצלחה במערכת-הכרעה... אין הדברים האלה מבטלים את החשיבות האיסטרטגית של הפירנאיים או של האלפים, כי אין זה כלל-וכלל קל לתוקף לחצות חומות כאלו ולהשאירן בעורפו — ובמיוחד, אם השאיר המתגונן רק כוחות מצומצמים להגנה-זמנית בה בשעה שהוא מתרכז, עם רוב גייסותיו, במישור“.

ההשפעתה של הזירה המוגדרת כמעוז-הרים מבודד, הן על האופנסיבה והן על הדפנסיבה, תלויה ממקומו של אותו שטח-הררי בתוך כלל-הזירה; או, מדויק יותר, במידת ריחוקן מאזוריה החיוניים. אם „מעוז-ההרים“ נמצא בריחוק מהאזורים האלה, וההתקפה האיסטרטגית תהיה מכוונת לאלה האחר-נים — יבטיח התוקף את עצמו ע"י „מיסוך“ (הצבת כוחות הבטחה-ובלימה) כלפי השטח-ההררי; ולפעמים ישאף הוא להכריח את המתגונן, ע"י תמרון, לסגת — לפחות עם חלק של גייסותיו — אל תוך „המעוז“ הזה ולהפריד ע"י כך בין הכוחות הלוחם הזה מן המקורות שמהן הוא שואב את חיותו. דוגמאות חלקיות לכך: — המסע הגרמני בנורבגיה;

ההשפעתה של הזירה המוגדרת כמעוז-הרים מבודד, הן על האופנסיבה והן על הדפנסיבה, תלויה ממקומו של אותו שטח-הררי בתוך כלל-הזירה; או, מדויק יותר, במידת ריחוקן מאזוריה החיוניים. אם „מעוז-ההרים“ נמצא בריחוק מהאזורים האלה, וההתקפה האיסטרטגית תהיה מכוונת לאלה האחר-נים — יבטיח התוקף את עצמו ע"י „מיסוך“ (הצבת כוחות הבטחה-ובלימה) כלפי השטח-ההררי; ולפעמים ישאף הוא להכריח את המתגונן, ע"י תמרון, לסגת — לפחות עם חלק של גייסותיו — אל תוך „המעוז“ הזה ולהפריד ע"י כך בין הכוחות הלוחם הזה מן המקורות שמהן הוא שואב את חיותו. דוגמאות חלקיות לכך: — המסע הגרמני בנורבגיה;

ההשפעתה של הזירה המוגדרת כמעוז-הרים מבודד, הן על האופנסיבה והן על הדפנסיבה, תלויה ממקומו של אותו שטח-הררי בתוך כלל-הזירה; או, מדויק יותר, במידת ריחוקן מאזוריה החיוניים. אם „מעוז-ההרים“ נמצא בריחוק מהאזורים האלה, וההתקפה האיסטרטגית תהיה מכוונת לאלה האחר-נים — יבטיח התוקף את עצמו ע"י „מיסוך“ (הצבת כוחות הבטחה-ובלימה) כלפי השטח-ההררי; ולפעמים ישאף הוא להכריח את המתגונן, ע"י תמרון, לסגת — לפחות עם חלק של גייסותיו — אל תוך „המעוז“ הזה ולהפריד ע"י כך בין הכוחות הלוחם הזה מן המקורות שמהן הוא שואב את חיותו. דוגמאות חלקיות לכך: — המסע הגרמני בנורבגיה;

4. עקרונות אופרטיביים

א. התקפה — מגמות.

המגמות האופרטיביות של התוקף בשטח הררי הן:

- (1) הבקעה עמוקה וגמורה של מערך האויב.
- (2) פתיחת מספר גדול ככל-האפשר של „צירים“ לתנועה מבצעית ולוגיסטית — ומניעת התבססות מחדש של האויב, לחסימה מחדשת, על אחד או כמה מ„הצירים“.
- (3) ניתוק צירי-התנועה-וההספקה של האויב, ע"י איגוף וכיתור.

ב. התקפה — אורחות-פעולה.

- (1) היעדים.

יעדי ההתקפה-האופרטיבית הם הגאיות, בהם עוברים צירי-התנועה, וההרים, או קבוצות ההרים, החולשים על אלה. ואין להפריד את האחד מן השני: כי בה במידה שכיבושו של שטח-גבוה אינו מביא תועלת זו ואינו ניתן לניצול ע"י

תנועה בעמק — הרי כל התקדמות בעמק זה, מ ב ל י
הבטיח את הגבעות וההרים שסביבו, טומנת סכנה
של מלכודת. הא-ראיה: ההשמדה של הדיביזיה האי-
טלקית „ג'וליה" בחזית האלבנית, בנובמבר 1940 —
כאשר כותרה בבקעה, הואיל והזניחה את לכידת
הרכסים שחלשו על הבקעה.

תנאי-מסייע חיוני להתקפה-אופרטיבית ניתן לו
לתוקף שעה שנמצא כי גאיות רבים חוצים את אזור-
הפעולה בכיוון המקביל לצירי ההתקדמות. לער-
מת זאת, באם עבורים הגאיות בכיוון מאונך אל אותם
צירים, עלולים הם להוות מכשול, ואף סידרת
מכשולים, וביחוד אם זורמים בהם נהרות.

(2) המבנה.

בו בזמן שגוף טקטי, כפי שעוד יוסבר להלן,
חייב להיות חפשי בתנועתו המבצעית והלוגיסטית
בשטח, ובלתי-צמוד לכבישים ודרכים, אין גוף או-
פריטיבי יכול לשחרר את עצמו מריתקו לעורקים
מפותחים; ועל כן חסרה לגופים אלה, בשטח-הררי,
אותה מידת החופש והגמישות בבחירת המבנה
כאשר בשטח-מישורי.

התוקף ינסה להתגבר על מגבלה זאת על-ידי כך
שיתקדם, בשלב הראשון של ההתקפה, על פני כל
הצירים האפשריים תוך פריסה רחבה —
ויקבע את המאמץ-העיקרי שלו רק לאחר המגע
היסודי הראשון באויב. דוגמה לכך תשמשה הת-
קדמות הבריטים על ירושלים, על פני חמשה צירים,
ב-1917; וההתקפה הגרמנית, ב-1941, על יוגוסל-
ביה ויון — על פני שבעה צירים. לפריסה הרחבה
ולריבוי בזרועות נודע — בהתקפה האופרטיבית —
גם היתרון של הטעית המתגונן ומתיחת מערכו
(ההופך ממילא דליל יותר, וניתן יותר לפריצה).

אולם מבנה-התחלי זה של ההתקפה, בשדרות
רבות, אסור שיביא לפיצול-יתר של הכוח, להזנחה
בקביעת המאמץ-העיקרי באופן מוחלט במועד הנכון,
או לאיחורה. כן יש לשמור בהקפדה על קשר הדדי
בין שדרות ההתקפה ועל הבטחת הרוחים ב-
ניהן; כי דווקא אלה הם מקומות-התורפה הטבעיים,
להתקפת-הנגד האופרטיבית של המתגונן.

התוקף יוכל להגדיל את הגמישות האופרטיבית
של מבנהו גם ע"י פיתוח צירי-תנועה נוספים,
בעת הפעולה עצמה. תיקון דרכים ובנין — הן פעור-
לות-לואי מקובלות תוך כדי התקפה אופרטיבית.

(3) ניצול ההצלחה הטקטית — להצ-

לה אופרטיבית.

גם בשביל התקפה-אופרטיבית בשטח מישורי

מגיע, כידוע, השלב המכריע, עם ההפעלה של
הרזרבות האופרטיביות (ובעיקר — של פור-
מציות משורינות) דרך הפירצה-ההתחלית, להעמק-
תה — ולהבקעה גמורה. אולם בשטח הררי — עוד
גדלה בהרבה חשיבותו של שלב זה, מחמת היכולת
העדיפה של המתגונן כאן לסתום פריצות-התחליות
ולשמור על רציפות מערכו ועל חסימת צירי-התנועה,
גם לאחר נפילת מספר משלטים.

לכן ישאף התוקף להשתלט על שטחים — או,
לפחות, על ציר אחד — שיהא בהם כדי לאפשר לו
את פריסתם והפעלתם של כוחות-שריון ויחידות ממור-
נעות. הדבר אפשרי — אם לשני הצדדים כוחות שוים
מבחינת חימוש החדש — רק שעה שמצוי יתרון
אורי; וזאת — בשלב המעבר מפריצה לתוך
מערך-אויב אל הבקעת-ממש, ובמקום בו מת-
רחש מעבר זה.

את התשובה לבעית חדירה-מהירה-לעומק —
שהיא, כאמור, קשה ביותר לפתרון בתנאי שטח
הררי, — מספק לפעמים איגוף אמפיבי: אל
כיוון ציר-התנועה הראשי, או אל הצטלבות של
צירים. אך דבר זה ניתן עפ"י לביצוע רק כשלזירת-
המלחמה צורת חצי-אי. (אנציה, באיטליה 1944;
אינצ'ון, בקוראה, 1950).

ג. התקפה — מכשירים.

כלי-הביצוע של ההתקפה-האופרטיבית בשטח
הררי יכולים להיות אלה:

(1) פורמציות משורינות ופורמ-
ציות-רגלים, המאוגדות בגוף אופר-
טיבי אחד. כשסוג הגייסות הראשון הוא
המשמש בתור הזרוע העיקרית של ההתקפה. מכשיר
מעין זה מופעל לרוב בצורה הבאה: השריון מפתח
את ההתקפה, באופן מהיר ומבקש-הכרעה, לאורכם
של צירי-התנועה הראשיים, בסיוע מתמיד של האוי-
ר-הטקטית; וחיל-הרגלים לוכד את המשלטים
המפריעים להתקדמות המשורינת ומתגבר על אותם
מרכזי-ההתנגדות, שאינם נופלים מעצם מהירות-
התמרון והמהלומות-מן-האוויר.

דוגמה למכשיר כזה עשויה לשמש הארמיה הגר-
מנית שבצעה את כיבוש יון ויוגוסלביה: 10 דיבי-
זיות משורינות, 9 דיביזיות חיל-רגלים, מהן שלוש —
של חיל-רגלים הררי מיוחד.

אולם כלי-ביצוע מעין זה יכול להיות יעיל רק
נגד אויב הנחות בשריון ובחיל-האוויר ומשולל עצמו
לגמרי, או כמעט לגמרי, אמצעי הגנה נגד חילות
אלה — כפי שאמנם אירע במקרה שצוין לעיל. מכ-

ב. הגנה — אורחות־פעולה.

(1) מערכת קדמית של משלטי הסחה־הפרעה־והשהיה לפני המערך העיקרי. המתגונן ישאף להגביר, ע"י פעולה תכניתית, את פיצול כוחות התוקף ואטיות תנועתם — תופעות שתנאי־השטח גורמים אותן בלא־הכרח. לשם כך ישתמש בכוחות מצומצמים, המוצבים קדימה במרחק רב־ביחס ממערכו העיקרי, על מנת להעלים את זה — המתגונן — ולא לץ את התוקף לפריסה מוקדמת ובלתי־נכונה. יחידות קדמיות אלו תפעלנה באורחות־ההשהיה; וחלים עליהן אותם הכללים אשר יצוינו בפרק ב', לגבי צורת־קרב זאת. יעילותן של יחידות אלו תוגבר ע"י מערכת מתוכננת של חבלות ומיקוש.

(2) משלטי המפתח. בשטח הררי לא יוכל מערך־ההגנה להיות קוים רצופים; נדירים הם המקרים בהם מספיקים גם כוח־אדם וגם אמצעי־לחימה בשביל להקים מערך צפוף, שיכלול כל משלט האפשרי־להלכה לפי מבנה־השטח. (כזאת אמנם עשו העממיים בקוריאה). לכן יבסס המתגונן, בדרך כלל, את מערכו על מספר גושי הרים או גבעות אשר בשמשם כעמדות־תצפית ארטילריות ועמדות־אש לנשק בינוני, ממלאים את התפקיד של סתימה גמורה לגבי צירי־התנועה הראשיים וצירי־המשנה.

גאיות העוברים בכיוון אנכי ל"צירים" אלה יהיו מכשולים יעילים המסייעים לביצור המערך — ובעיקר, אם עוברים דרכם נהרות ונחלים, שחציתם, בניגוד למקובל בשטח המישורי, מעמידה כאן קשיים לא־מעטים לפני התוקף. (דוגמא — הנהרות האיטל־קיים, הזעירים־יחסית, במלחמת־העולם השניה).

(3) ההתקפה־הנגדית האופרטיבית מבוצעת עפ"י תוך סיכוי־להצלחה רק נגד אויב הנתון בתנועה — ובטרם יצר לעצמו בסיס מוצק. במצבים אלה היא תהיה, כרגיל, מכוונת לרנחים שבין שדרות התוקף — אשר, כפי שכבר צוין, מחמת תנאי־השטח נאלצות הן להתקדם במפוצל. מטרת התקפת־הנגד — לבודד ולכתר אחת (או כמה) משדרות אלו.

לתכלית זאת, יתקדם במקרים רבים המתגונן דרך גיאות־המשנה, המצטלבים בגיאות העיקריים בהם עוברים עורקי־ההספקה של התוקף.

גורם מסייע חשוב להתקפת־הנגד של המתגונן עשויות לשמש יחידות הנמצאות בעורפו של התוקף

שיר כזה, בזעיר־אנפין, הופעל במבצע "חירם" — אולם נגד אויב חצי־סדיר, שלא היה מאורגן כהלכה ומחוסר נשק נ. ט. ור. מ.

(2) פורמציות חיל־רגלים עם סיוע ארטילרי, אוירי והנדסי מוגבר, בעל כושר־תנועה בשטח הררי ללא־דרכים. זהו כלי־הביצוע המקובל של התקפה אופרטיבית במלחמת הרים נגד אויב מאורגן, ושאינו נחות באמצעי־לחימה. בגוף מעין זה יחידות קטנות של שריון מאוגדות עם חיל־הרגלים, לתמיכה טקטית בלבד. זהו ההרכב של המחנות המתמודדים ברוב הזירות ההרריות; בעבר — באיטליה, ובהווה — בקוריאה. היתרונות של "מכשיר" לפי דוגמה זאת הם: יכולת ללחימה רצופה ולהתגברות על מערך־הגנה מפותח. מגבלותיו: — כושר מוגבל להכרעה מהירה — מחד גיסא; וכובד לוגיסטי מסוים — מאידך גיסא*.

(3) פורמציות חיל־רגלים, מצוידות אך ורק בנשק קל ובינוני. דוגמה למכשיר מעין זה ישמש הצבא הקוריאי והסיני, בתורף 1950 ובאביב 1951. אורח פעולתו העיקרי: התקפת־הסתגנות. יתרונותיו: ניידות טקטית, ובמידה רבה — גם אופרטיבית, בשל קלות־תנועה וצמצום המערכת־הלוגיסטית; וכן יכולת לנצל ניצול מכסימלי את תכונות השטח. מגבלותיו חוסר־אפשרות לנצל את הפריצות ההתחליות להבקעה מרעפת, רגישות מיוחדת לאמצעי־אש מרוכזים ולמכות־נגד של המתגונן, "נשימה" לוגיסטית קצרה־ביחס.

א. הגנה — מגמות.

המגמות האופרטיביות של המתגונן בשטח הררי הן:

(1) להכריח את האויב להתקפה חזיתית מוב־הקת ע"י סתימת כל צירי־התנועה העיקריים, ובמיוחד אלה העוברים בגאיות רחבים־יותר והמאפשרים פריסת כוחות משוריינים וממונעים והפיעלתם; וכן ע"י חסימת צירי־המשנה, שדרכם אפשר לאגף את הצירים הראשיים הנ"ל.

(2) למנוע מהלומת נגד לתוקף, בטרם יספיק הלז ליצור את המאמץ־העיקרי שלו.

* אכן, ספק הוא האם ה"מכשיר" מטיפוס א' — שאמנם מסוגל הנו לתנועה זריזה יותר (שעה שהדרך לרשותו) — יצטיין ביתר "קלות" לוגיסטית, לעומת טיפוס ב' זה. — המער.

ההרים — הריהם המכשולים שאין־לגבור־עליהם, אשר תמיד מתגברים עליהם". גנרל ז'ומיני.

(הפרטיזנים, יחידות פשיטה, גופי צנחנים; — דוגמאות לכך מצויות בלקח הפעולות בקוריאה).

בו בזמן שישנו אפשרויות רבות להצלחה בהתקפת נגד על אויב מפוצל, בעת התקדמותו, (בדומה למכת הנגד המידית, שעוד ידובר עליה) חלות על התקפת נגד כלפי אויב שהתבסס על יעדים אחרי כיבושם, אותן ההגבלות החלות על ההתקפה עצמה. במצב זה, רק עדיפות בעצמה יכולה, ברוב המקרים, להביא לנצחון; והרי זו לרוב אינה עומדת לרשות המתגונן, באשר הוא מתגונן. התקפות נגד שלא הוכנו מבחינת הסיוע והגן

בלתי מספיקות מבחינת העצמה, נידונות מראש לכשלון ובשטח הררי עוד יותר מאשר בשטח מישורי; (דוגמא לכך — התקפות הנגד הנועזות, רבות האבידות והבלתי מוצלחות שערכו התורכים נגד הבריטים בסתיו 1917, בבית חורון, זיתון, בנבי סמואל ואל-בורג'). המתגונן, שאין ביכולתו לערוך התקפת נגד אופרטיבית בקנה מידה גדול, או אשר מאילו סיבות שהן כבר החמיץ את האפשרות הטובה לכך, ייטיב להשתמש בכוחותיו להעמקת המעורר ולהצבת סתימות נוספות — תוך ויתור על שטח שאבד — תחת לבזבזן במאמצים ללא סיכוי.

— — — ההצלחה האיסטרטגית הסופית ב-1918, של ההתקפה מדרום, בארצות-ההרים, על הברית-המרובעת — נבעה מכך שכמה מצביאים נוכחו לדעת ולראות כי מכוונת-היריה, אשר קצרו בחיל-הרגלים במישור, לא היו כה רבות ימעש בהרים. רניה פחותה של השטח ע"י גייסות — איפשרה שם הסתננות ותמרון. ניתוקם של דרכי-התחבורה הנדירים — היה מביא שם לידי הנק, תוך שעות מספר, ארמיה-שלמה... אכן מאז, תודות לשריון ולסיוע-אוויר, החזירו לעצמם הצבאות במישור את אפשרויותיהם להתקפה, לתמרון ולתנועה — והמתגונן החל, בדרך-הטבע, מבקש את האפשרות להחליף מסכנות אלו ע"י שישעין עצמו אל שטחים יעריים והרריים, שבהם, לאחר הבל, מוסיפים כלי-הזין החדשים להיות בעלי יכולת פחותה. מאותן סיבות עצמן, העדיפו הגרמי ליות — ומוסיפות להעדיף — את הפעולה בהרים: יהא זה במרוקן, בווארקור ובהרי-הגליל, שבצרפת, ביוגוסלביה, בקוריאה או בהודו-סין".

עוד הר אחד נוסף...

תמצית מנסיונה של מחלקה רובאית אמריקאית בהתקפה בהרי איטליה

קשיים של תנועות התוקף אל היעד.

גודדנו כבש את פונדי, העיר שנחשבה כעמדת מפתח לקו היטלר, וחשבנו שעתה תהיה לנו מעט מנוחה. אולם, כרגיל, קיבלנו פקודה לכבוש הר אחר עוד לפני שהצלחנו להחליף את הגרבים. כמעט כל הלילה עבר עד שנערך הגדוד כדי לטפס הלאה. חשבתי כי אנשי לא יהיו מסוגלים לעשות אף צעד אחד נוסף, אולם, למרות העייפות הכללית, שוב התחלנו במסע במשעול אשר עלה על מדרון תלול מאוד.

שבילים ברורים אינם ציר תנועה יעיל, כי הם נתונים לתצפית האויב ואשו.

זמן מה התקדמנו בשורה עורפית ארוכה, כי למדנו מהנסיון שאם תסטה מן המשעול, עלול הנך להכנס לתוך שדות-מוקשים. לכן בחרנו כציר-התקדמות שבילים פחות או יותר ברורים, אך הואיל ובלתי אפשרי היה להתפרס על פני המדרון התלול הזה, נענו במבנה אשר עלול היה מראש להעמידנו במצב קשה במקרה של התקלות באויב. התקלות זו לא אחרה לבוא. פתאום נפתחה עלינו אש למעלה. הרושם אמנם היה שמולנו רק רובאים בודדים; אמנם, היותם מעלינו, בהסתר, כשאנחנו ניצבים לפניהם

בא חודש מאי, אבל האביב לא שיפר את מצבנו. הכינו למזג אויר חם יותר, אולם קור, גשם ולפעמים שלג רטוב, הפכו את כל הסביבה לבוץ, והכבידו על תנועה וחניה כאחת. כתמיד, בראש וראשונה צריך היה לסבול חיל-הרגלים.

אין מערך רצוף בהרים.

לא ידוע היה בגודד מי באגפנו ומי בערפנו, ולפעמים נפסק גם הקשר עם יחידות הארטילריה ועם הנשק התומך, שסייעו לנו באופן ישיר. הדבר אינו לפי התקנון אבל כזאת קורה לעתים קרובות בשטח הררי.

הדיביזיה שלנו היתה בפעולה רצופה כבר 12 יום מאז שהתקדמנו מקו "גוסטב" בהתקפה על קו "היטלר" (הערה: אלה הם שמות של המערך הקדמי והעיקרי של מערכת ההתגוננות הגרמנית באיטליה המרכזית).

השטח ההררי מקל על התגוננות-משחה בעמק. במשך עשרת הימים האלה, התבסס האויב תמיד על הר חדש, על ציר תנועתנו. רק הצלחנו לטפס על פסגה אחת וללכוד מוצב גרמני, מיד צץ קן מק"ב ומרגמות חדש, בהר אחר. כמה התפללנו כבר לעמק רחב! אולם שרשרת ההרים לא נפסקה.

פרק ב. מספר בחינות טקטיות

א. תכונות השטח מבחינה טקטית.

1. כל מה שנאמר מבחינה איסטרטגית ואופרטיבית על הגבלות התנועה והאטת הקצב, וכן פיצול הכוחות ע"י השטח ההררי, בהתקפה ובהגנה, — תוקפו יפה עוד יותר כשהמדובר הוא מבחינה טקטית; וביחוד, בהתחשב בעובדה שצוינה לעיל — שהיעדים הטקטיים נמצאים כמעט בשטח הגבוה בלבד, ולא בגיאות. נוסף על אלה, משפיעים על אורח-הלחימה הגורמים הבאים:
2. רבוי ההסתרות הטבעי, המאפשר מצד אחד תנועה במחסה, ולעומת זאת מגביל את הטווח היעיל של רוב כלי-הנשק וכן את אפשרויות התצפית.
3. בו בזמן, שהתצפית בטוחים-הקרובים הנה, כאמור, מוגבלת ברוב המקרים — מצויות בשטח הררי לעתים קרובות אפשרויות יוצאות-מגדר-הרגיל לתצפית לטוחים בינוניים ואף רחוקים. אפשר לאמור, איפוא, כי בדרך כלל מגביל הקרקע ההררי את יכולת-התצפית של חיל-הרגלים — ומגדיל את זו של חיל-התותחנים.

4. השטח ההררי מקשה על תנאי-הקשר, הן הקוי, הן האלחוט, והן על תנועת רצים. לאיתות-ראיה ישנו, איפוא, בתנאים אלה ערך גדול יותר מאשר בשטח המישורי.
5. מזג האויר, המשתנה בשטח הררי, לעתים קרובות, הוא גורם בעל השפעה טקטית מרובה.

ב. השימוש בחילות.

מהעקרונות האיסטרטגיים והאופרטיביים, ומהשפעה הטקטית של פני הקרקע, נובעות המסקנות הבאות בענין שימוש בחילות, מבנם, ותכונותיהם.

1. חיל-הרגלים.

חיל זה, בתנאים נורמליים, הנו אחת מזרועות-הקרב העיקריות בשטח הררי, ובו מותנית פעולתם של כל החילות האחרים. למען יוכל לפעול בשטח הררי ביעילות, חייב חיל-הרגלים לפתח את התכונות הבאות: יכולת-מסע בכל צורות השטח ההררי, ללא תלות בדרכים ובאמצעי-תובלה ממו-

בשורה ארוכה גלויה, עשה אותנו למחוסרי אונים פחות או יותר ברגע ההתקלות, והגדוד רותק למקומו, כשכל אחד מנסה למצוא לו מחסה בגדר האפשר.

פתיחת ציר תנועה רק ע"י איגוף עמוק של המשלטי-החוסם של האויב.

מחלקתי קיבלה את הפקודה שציפינו לה. המ"פ הורה לה להתקדם במדרון התלול בצד השמאלי של המוצב הגרמני, ומחלקת החוד תתן לנו חיפוי-אש.

לא תמיד אפשר לארגן סיוע ארטילרי יעיל בשטח הררי.

בינתיים, פתחו גם מקלעים קלים ובינוניים גרמניים באש מאוכף בין שני הרים. גילינו את מקומם של חמישה מהם, וניסינו לכוון אש תותחים עליהם. אולם הארטילריה הודיעה לנו שמחמת פני השטח דרושות להם שעות אחדות על מנת לארגן תכנית אש לכך. על כן פקד עלינו המ"פ לתקוף בלי סיוע ארטילרי.

פני הקרקע ההרריים לא תמיד הם לטובת המתגונן; השטח-המתמספיע לתוקף תקיף בדעתו ומאומן.

חשבתי שמחלקתי הולכת לאיבוד-מדעת, אולם התברר שיכולנו להתקדם בצלע ההר בהסתר עד אשר הגענו לטוח-הסתערות של קני-המקלעים של האויב, ועלה בידינו

לחסלם בקרב רימונים. באין התנגדות לפנינו, טיפסנו הלאה לפסגת ההר.

קשיי הקשר בשל האויר ההררי.

כשהתקרבו לפסגה, (הנוף שלפנינו נתגלה לעין), זרק הקשר שלי את מכשירו SCR 356 כי ידע מנסיון ששטח כזה יחסום את כל ערוצי הקשר. אמנם אחר כך הוא קילל את עצמו ואני הסכמתי לו בכל לבי. מה שעלינו גבוה יותר, קשתה עלינו הנשימה כי האויר היה לקלוש יותר. כאשר הגענו לפסגה, לא רק שאנשי היו רצוצים לגמרי, אלא התברר לי שהפסדתי כל מגע עם יחידתי.

החלטת המפקד.

כאשר נוכחתי לדעת שבאגפי לא נמצאות אותן המחלקות שהיו צריכות להתקדם בתיאום אתנו ושאינן לי קשר עם המ"פ שלי, בדקתי את המפה, וראיתי שאנו נמצאים במרחק קטן ביחס מהכביש הראשי. מהעדר הוראות אחרות, החלטתי להתארגן על צלע הר השולטת על הכביש.

כדידות של יחידה קטנה בהרים — חזיון לא-בלתי-רגיל; אולם יזמת המפקד יכולה להפיק תועלת גם ממצב זה.

ברגע שירדנו למקום שאליו נתכונתי, ראינו מכוניות גרמניות במרחק של 800 מ' בערך, על הכביש תחתנו. בלי לחכות לפקודה, תפס אחד מהמקלעים שלי עמדה

נעים — ויכולת לחימה בכולי הנשק הקלים והבינוניים של עצמו, (וביחוד, באלה בעלי מסלול-תעופה גבוה) עד לרמה אשר תאפשר לפרקים ויתור על סיוע בנשק כבד, שלפעמים קשה לארגנו בשטח הררי. פני-השטח ההררי גורמים לפיצול בתנועה ובלחימה לא רק ברמה האיסטרטגית והאופרטיבית אלא גם ברמה הטקטית. על-כן נפתחות בהתקפה אפשרויות רבות לתכסיסי הסתננות; בהגנה — גדול הערך של החזקה בכל משלט בודד ושל ניצול כל יתרונות הקרקע לתצפית-אש ולמחסה — בהתחשב עם חוסר-הרציפות, המציין בדרך-כלל מערכי-התגוננות שבשטח הררי.

מכאן — גדלה חשיבותה של יחידת-הרגלים הטקטית הקטנה, החל מפלוגה והלוך וירוד, עד לכיתה; ומכאן גם האפשרויות (ולעתים קרובות — אף ההכרח) להטיל על יחידות כאלו תפקידים עצמאיים-למדי, בכל אורחי-הקרב.

העצמאות היחסית של גופי-רגלים טקטיים קטנים מחייבים, מצדה, ציוות מפוצל יותר של אמצעי הלחימה והאמצעים הלוגיסטיים. ולעתים קרובות יוקצב לפלוגה, ואף למחלקה — הן בהתקפה והן בהגנה — נשק מסייע בינוני, ובהתאם לתנאים נשק נ.ט. וכן תהיה היחידה הטקטית היסודית במלחמת-הרים, צות-הקרב הגדודי, שבו

יסופחו אל חיל-רגלים לעתים קרובות מרגמות כבדות, יחידות הנדסה ואף ארטילריה.

את גבול עצמאותו של צות-הקרב הרגלי באשר לאמצעי-לחימה, יקבע בשטח הררי, עוד יותר מאשר בשטחים אחרים, הגבול של היכולת הלו-גיסטית; בעיקר — לגבי הספקת התחמושת; וכן תחום יכולת אמצעי התובלה הבלתי ממונעים המצויים. כן ייקבע אחוז הציוות — בין יחידות-הרגלים לאמצעי-אש נוספים וכבדים יותר — ע"י ההגבלות שאלה האחרונים מטילים על ניידותן של היחידות. ולא אחת ינתר חיל-הרגלים, הפועל בשטח הררי, על עצמת-אש כוגברת, למען יכולת-תנועה גדולה יותר. הרמה הגופנית של חיל-הרגלים הנה, לאור עובדות אלו, גורם ממדרגה ראשונה במלחמת-הרים. הצחותיהם של הרגלים הגרמניים בחזית האיטלקית במלחמת-העולם הראשונה, של הרגלים הבריטיים וההודיים — בקרבותיהם בהרי יהודה ב'18-1917, ההצלחות של הצבא העממי בשלבים הראשונים של מלחמת-קוריאה ושל הרגלים של הצבא האמריקאי — בשלבים המאוחרים יותר; כל אלה היו מותנים לא-מעט ביכולת נשיאת הנשק הבינוני והתחמושת

לכל היחידה, צרור מהתת-מקלע שלי. אמנם, קטן היה מספרנו, אבל בהיותנו מצוידים בשלושה מקלעים קלים ובתת-מקלעים ורובים חצי אוטומטיים לרוב, היה כוח הלחימה שלנו גדול.

המכונית הראשונה היתה כמעט מולי כאשר יריתי צרור על תאו של הנהג, ואחר כך פתח המארב באש בכל מה שנמצא בידו.

החזקנו בחסימה במשך תקופה שנראתה לנו כאיך סופית. כלי רכב רבים עברו וכולם ספגו מכות אש הזקות; רק לאמבולנס אחד הרשינו לעבור ללא פגיעה. לקחנו שבויים רבים שיצאו מהמכוניות ההרוסות והייתי צריך להפקיד עליהם משמר. שיגרתי גם פטרול לעורף ופטרולים לאגפים, על מנת לחפש מגע עם כוחותינו. כל זה, צמצם, כמובן, את כוחנו.

הייתי לכן, מצד אחד, שמח שחזרו הפטרולים, מצד שני, הודעתם שהם לא מצאו אף איש מאנשינו, הדהימה אותי. החזקנו במארבנו על הכביש הראשי כבר כמה שעות ללא מגע אחר אלא עם האויב. היו לנו כבר 20 שבויים, מהם כמה פצועים קשה והרוגי האויב נערמו כבר ערימה בין המכוניות הבוערות אשר היו מונחות לאורך הכביש ולרגלי

והוריק כמה מחסנאות על כלי הרכב. לא רציתי להאמין לעיני כשראיתי את אחת המכוניות מתפוצצת ומתדרדרת מעל למדרון לתוך ואדי, ואתה כיתה שלמה מאנשי האויב. הצלחה זו דירבנה אותנו ורצנו לקצה המדרון אשר שלט יפה על הכביש. ספרתי את אנשי והתברר שמשתי מחלקות שעמדו לפקודתי בתחילת הפעולה לא היו אתי אלא 18 איש, ולא ידעתי היכן האחרים. אמנם, בתחילת ההתקדמות שלחתי זוג לכל אגף, על מנת לשמור על המגע. אך עתה היה ברור לי, שאין לנו יותר אגפים ועורף ושאו הננו לבדנו לחלוטין.

המארב החוסם ותוצאותיו.

מכוניות אחרות עברו על הכביש והתכונו לקראתן. שלחתי כיתה למדרון בצד שני של הכביש ונערכנו במקובץ על מנת להשיג את הריכוז המכסימלי של האש. הצלחנו להכין מארב לדוגמא כאשר עברה המכונית הראשונה, מלאה חיילים גרמנים. הוצאתי תצפיות בעמדות נמוכות שלנו, אשר תוכלנה לראות קטע גדול של הכביש, ולהודיע את כל תנועה שעברה עליו. לי היה קשר-עין עם התצפיות האלה ואני מצדי קבעתי כסימן לפתיחת אש

והמוזן, לכמה ימי קרב, של האיש עצמו, תוך כדי מסעות ממושכים, ללא כל אמצעי-תובלה אחר.

2. חיל-שריון וגייסות ממונעים.

אין הגירסה ש"שטח הררי מונע הפעלת חיל-שריון" עומדת בפני מציאות הקרב. בענין זה מן הראוי לציין את התקנון הסובייטי, האומר: אין קרקע טוב או רע לשריון; כל שטח שבו הוחלט להפעיל טנקים — צריכים הם ויכולים לפעול בו. וכבר צוין כאן, שגם בשטח הררי אין לעתים קרובות להעלות על הדעת הכרעה אופרטיבית בלי ההפעלה של פורמציות משוריינות וממונעות.

כמובן, שמבחינה טקטית יהיו בשטח ההררי אורח-יחיתו של חיל-שריון אחרים ושונים מבשטח המישורי. הוא לא יפעל ביחידות גדולות ומקובצות, אלא בצוות-קרב שבהם אחוז הרגלים יעלה בהרבה על זה של כלי-הרכב המשוריינים — בין השאר, כדי שיובטחו אלה בפני מארבים אנטי-טנקיים, שקל כל-כך להציבם בארץ-הרים. שיתוף פעולה הדוק בין שריון לרגלים יהיה הכרחי במיוחד שעה שחסרים שטחים משוריינים נרחבים יותר כל שהם, בתוך ארץ-ההרים, לפעולתו של הראשון — והוא ירותק, כפי שזה קורה לעתים כה קרובות, אל כבישי ההרים בלבד. במקרה זה, לא יספיק הדבר שחיל-הרגלים יבטיח את אגפי תנועתו של השריון, וילכוד את המש-

לטים המאיימים עליה; אלא, היות וברוב המקרים צירי-התנועה הם מטרות הנתונות במיוחד להרעשה ארטילרית והפצצה מן האויר, תחייב הפעלת השריון בשטח-הררי גם שיתוף-פעולה הדוק עם חיל-התחנות והחיל-האויר.

כן יכולות יחידות ממוכנות קלות (כ"ג'יפים") למלא תפקידים חשובים כגון, סיורים, פשיטות, ולפעמים גם הסתננויות בתוך פריצות-מערך-אויב, בשיתוף עם חילות אחרים או אף בלעדם.

3. חיל תותחנים.

הפעלת חיל זה מושפעת ע"י התכונות המיוחדות של השטח ההררי; ובעיקר — מבחינת סוגי הכלים וסוגי האש, אופן הניידות, שיטות התצפית והקושי באספקת התחנות.

מובן מאליו שלכלים בעלי מסלול-תעופה גבוה, יש יתרון ידוע על אלה בעלי מסלול-תעופה השטוח; וזאת — הן בהתקפה והן בהגנה. בראשונה מצורות-קרב אלו עולה, עוד יותר מאשר בשטח המישורי, חשיבותם של "ריכוזי-אש" מכינים, קצרים ומדויקים, ושל סיוע אש צמוד לצוותת-הקרב התוקפים, עד הטוח הקרוב ביותר — לעומת הכנה-ארטילרית שגרתית וארוכה. דבר זה נובע מגורמים שכבר צוינו לעיל: —

הנסיגה.

החושך התקרב והתלבטתי מה לעשות. אולם האויב החליט בשבילי. הופיעו משוריינים והטיחו אש מק"בים לשני צדי הכביש. אמנם הם לא גרמו לנו אבידות, אולם החלטתי לסגת חזרה מעל ההר. פקדתי להשאיר את השבויים הפצועים קשה ליד הכביש כי מספר השבויים הבלתי-נפגעים עלה כבר בעצמתו על יחידתי.

הלילה מסייע באופן מיוחד ליחידה קטנה בשטח הררי.

עדיין לא התקדמנו יותר מ-500 מ' כששמעתי רעש של צעדי מסע על הכביש. הוריתי לאנשי לתפוס מחסה במדרון ההר, והודות לחושך, היינו בטוחים מפני גילוי. שררה דממת-מות והודעתי לשבויים שנהרוג את כולם אם יוציאו הגה. רעש המסע על הכביש נמשך ללא הפוגה. הערכתתי שעובר לפחות גדוד, ורק אז נוכחתי כמה נכונה היתה החלטתי לסגת.

קשיי התאמצות בהרים בלילה.

הלילה עבר עלינו כחלום מבעית. היינו צריכים להשאיר

שבויים ופצועים נוספים. שעות טיפסנו על המדרון החשוך, וניסינו לחזור לנקודת-המוצא שלנו.

שעות אחרי שעות הבקענו לנו דרך בצמחית-ההר אולם לא היה נראה שום שביל ובלילה החשוך לא יכולתי להבחין בשום עצם להתמצאות; וסימן הכיוון היחידי שלנו היה קו הרקיע. למרות שהיינו רוצים עד מות, המשכנו לכת ולא חשבנו אפילו על אוכל ומים. כלנו מתנו לישון ושקלתי כבר בדעתי האם לא לעשות חניה עד אור השחר. פתאום שמעתי מישהו קורא בשמי. היה זה קול של מ"מ אחר והתברר שהוא נשלח עם מחלקתו לחפש אחרינו. הדבר יצק בנו כוח מחודש. ובדרך חזרה עלה בידינו אפילו לכבוש עוד קן מקלעים של האויב, שעברנו על פניו בהתקפת אחה"צ הקודם. הצלחנו להעביר את כל שבויינו למוצב הפיקוד של הגדוד, ושמחנו לקראת ארוחת הערב והשינה הצפויות לנו. אולם כשישבנו לאכול קיבלנו פקודה להעריך להתקפה ב-07.00 על הר חדש. לאכול אכלנו כבר בהליכה ואינני זוכר מתי ישנו...

*

תמיד היה לפנינו עוד הר אחד נוסף.

ריבוי המחסה וההסואה המצויים בשטח; וכן מהיכולת שבידי היריב לחצוב לו בתוך סלעי ההרים ביצורים, שבהם אף אש-ממושכת, המפוררת על מרחב גדול, ואפילו כמותה גדולה — אין באפשרותה לפגוע; ורק קליעה מדויקת, אחרי הכרת המטרה באופן ודאי ומפורש ותוך הכנת תחמושת בעלת-מרעומי-השהיה עלולה לזעזע אותם. סוג-אש שיש לו ערך מיוחד בשטח-הררי הוא אש הטרדה, בטנחים בינוניים וארוכים, על צירי-התנועה שבעורף האויב; ובאופן מיוחד — על מיצרים, מעברים, גשרים וכדומה; והוא הדין לגבי מקומות העשויים לשמש מחסה להערכות ריכוזים. העיקר בהטרדה הארטילרית בשטח ההררי הוא רציפותה והתמדתה.

מחמת הצורך, הן בהתקפה והן בהגנה, לבנות צוות-קרב מעורבים ולהעמיד לרשותם הישירה את כלי-הסיוע הנחוצים להם, כפי שכבר הוסבר לעיל — ומחמת קשי התצפית והנהלת-האש בשטח ההררי, שעוד ידובר עליו להלן — הכרחי, שכל ארטילרית-השדה תהא ניידת-בשטח, ללא כל ריתוקי-לדרכים. כלומר, היא חייבת להיות נישאת על גבי פרדות, ודבר זה תקפו יפה כמובן גם לגבי המרגמות הכבדות והבינוניות. הכרח זה נובע מכך, שארטי-לרית-השדה, שעמדות האש שלה צמודות לדרכים, תהיה מטרה מצוינת לאש אנטי-סוללתית, ללא כל אפשרות להחליף, במהירות, את עמדותיה.

לעומת זאת, אפשר לה לארטילרית בינונית, משום טוחיה הגדולים, ועל-כן ריחוקה מן הקוים הקדמיים, להיות ממונעת — וצמודה אל צירי-התנועה המפותחים, מבלי שתסכן, או תכבול, את עצמה יתר-על-המידה. כבר הודגש כאן, שבשטח ההררי משמשות לסירוגין נקודות תצפית השולטות על מרחק רב מאוד — כאלו, שנגזרה עליהן הגבלה חמורה של שדה-הראיה. על חיל-התותחנים להתאים את עצמו לתנאים משתנים אלה; כך, שלפרקים תופעלנה יחידות-אש רבות מאוד במ-רוכז, ע"י מרכז אחד; ולפעמים יהיה ניהול-אש אפשרי רק בדרך של פיצול מכסימלי של יחידות-הסיוע, לפי צוטי-קרב, וכפיפותן הישירה לאלו האחרונות — או על ידי ריבוי גדול של קת"ק"ים ובנד"ים אשר עם היחידות הקדמיות — או ע"י שני האמצעים האלה גם יחד. יש גם צורך להביא בחשבון את ההגבלות החלות לעתים קרובות בשטח-ההררי על תצפית-אווירית, וכן על מתן-אש יעיל בעזרת מפה. בשטח-ההר, עוד יותר משבשטח-מישור, יש ערך

גדול לקביעת מאמץ-עיקרי ארטילרי, הן להתקפה והן להגנה; וזאת, בעיקר, בשל מעוטם של צירי-תנועה אופרטיביים, או בשל הגבלות התנועה הטקטית, שכבר דובר עליהם לעיל. ומובן הדבר, שהמאמץ-העיקרי באשר למתן-אש מצריך גם קביעת מאמץ-עיקרי באשר לתחמושת; כלומר, הקצבה גדולה, או אף „בלתי-מוגבלת“, בנקודת-הכובד — וצמצום קפדני של השימוש בתחמושת בכל הגזרות „השניות-במעלה“. בניגוד למקובל בשטח מישורי, חייבת כאן ארטילרית-השדה (ואף ארטילרית-בינונית) להיות מאורגנת לקראת התקפות-הסתננות אשר יכולות להתרחש אפילו במרחק רב מן הקוים הקדמיים. כך הורה לקח קרבות-איטליה, ובעיקר — זה של קרבות-קוריאנה.

4. חיל הנרפה.

בשטח הררי רבים מאוד תפקידיו של חיל זה, כמעט כל פעולת התקפה, בעלת היקף גדול יותר, מחייבת עבודות בקנה-מידה רחב בתיקוני דרכים, התגברות על מחסומים וחבלות-האויב, פיתוח נתיבי-תנועה חדשים. הניצול הנכון של חיל זה לקראת תפקידים אלה — הוא אשר מעלה את הניידות-הטקטית — ולפעמים — אף את הניידות-האופרטיבית, של ההתקפה בארץ-הרים.

לעומת זאת, בהגנה יכול חיל-ההנדסה, ע"י פיצוצים אחדים מתוכננים-היטב בצירי-התנועה וע"י חבלות בגשרים, ע"י הנחת מוקשים בגיאות, לחזק בהרבה את תכונותיו הטבעיות של השטח, ולהגדיל את יכולת-ההתגוננות אפילו של כוח קטן. כן אינן ניתנות לבצוע בלי עזרה רבה מצד חיל-ההנדסה, רוב פעולות הביצור בשטח ההררי, המצריכות לרוב מלאכת חיצוב ופיצוצים.

5. חיל הקשר.

כאמור, מגדיל השטח ההררי בהרבה את הצורך במערכת-הקשר, הקוי והאלחוטי גם יחד; על כך אפשר להתגבר רק ע"י ריבוי הקצאת מכשירי-אלחוט קטנים (עד מחלקה, ולפעמים אפילו עד כיתה), וכן ע"י פיתוח-יתר של איתות-הראיה וע"י שימוש מוגבר ברצים.

6. חיל-האוויר.

תנאי מזג-האוויר והראות שבשטח-ההר גורמים הפרעות לא-מעטות לפעולות האוויריה. על אף זאת

עשוי שימוש נכון בחיל זה להיות מכריע גם בשטח ההררי, הן מבחינה טקטית והן מבחינה אופרטיבית.

מפציצי צלילה ואוירונגי-קרוב מצר ידים-ברקטות, עשויים במידה רבה למלא את המקום של הסיוע-הארטילרי, במקרים בהם נתקל זה בקשיים מבחינת תצפית או ניידות. אוירונים מסוגים אלה יכולים להיות מופעלים בדיוק רב-ביחס, ובטוח קצר מאוד מחילות-הקרקע הידידותיים, ע"י הכוונה אלחוטית ועל-ידי פיתוח שיטות-קישור יעילות ומפורטות ("אוירונגי-כיוון"; ריבוי בקציני-קישור של חיל-האוויר עם היחידות הטקטיות הקטנות; וכדומה). דבר זה הוכיח במיוחד חיל-האוויר האמריקאי בקוריאה.

עם זאת, מוגבל מאוד בשטח ההררי ערכן של הפצצות ע"י מפציצים בינוניים וכבדים — כפי שהתברר כבר במערכות קאסינו.

לעומת זאת, עשויים מטוסי-קרוב ו"מפציצי-קרוב" להשיג תוצאות טקטיות, ואף אופרטיביות, חשובות, ולעתים אפילו מכריעות, באם מופעלים הם במספר גדול לאו דוקא נגד הגייסות-הפועלים של האויב אלא נגד עורקי התחבורה והאספקה שלו לא זו בלבד שיכולים הם לצמצם כל תנועה מבצעית ולוגיסטיות של הצד שמנגד — ולהעמידה על שעות הלילה בלבד, אלא שיש ועולה בידם אף לשלול ממנו כמעט לגמרי את חופש הפעולה האופרטיבית. (לקח איטליה וקוריאה).

אוירונגי-תצפית, שביכולתם להנמיך-טוס והם נועדו לסיור ולכיוון האש-הארטילרית והפצצה-מהאוויר, חשיבותם רבה במיוחד בשטח ההררי; הגם שלרוב יכולים הם לפעול רק תוך כדי הבטחה ע"י מטוסי-קרוב — או בהעדרו של כוח-אוויר אויב.

הליקופטרים — הפהם המתאימים במיוחד למלחמת-הרים; גם לתפקידים טקטיים וגם לתפקידים לוגיסטיים.

7. צנחנים.

אמנם מצויות בהרים רק אפשרויות מעטות בלבד לנחיתות גדולות מן האוויר; אך, לעומת זאת, שימוש שית כאן ביותר הצנחתם של יחידות קטנות. הן יכולות להשתלט על מעברים חשובים, ללכוד בתאום עם גוף-הצבא התוקף על-פני-הקרקע — גבעות

חולשות; כן עשויות הן לבצע — ביעילות מרובה, משימות של מלחמה-זעירה: הטרדות וחבלות בעורף האויב; ולפעולות כאלו יכולות להיות בשטח הררי תוצאות מרחיקות-לכת מאשר בשטח מישורי.

8. בעיות לוגיסטיות — על רמה טקטית.

כעקרון ראשון, שהוא בגדר "בל יעבור", למערכת הלוגיסטית-הטקטית בשטח הררי יש לקבוע: אי-תלות גמורה בדרכים מפותחות; הוה אומר — ביסוסה על תובלה על גבי פרידות, או ע"י סבלים בלבד. זלזול בעקרון זה יהיה לבלם חמור-ביותר ליכולת-הביצוע הטקטית (ולפעמים — האופרטיבית) של הגייסות. העקרון השני שיש לשמור עליו בשטח הררי הוא — העצמאות הלוגיסטית, המכסימלית, אף של היחידות הטקטיות הקטנות. ככל שתרבה עצמאות זאת — כן תוגבר יעילותן המבצעית, ובעיקר בהתקפה (הגדלת טוח הפעולה ומהירותה, הגדלת יכולת התמרון).

העצמאות הלוגיסטית של היחידות הטקטיות הקטנות מותנית בשורת גורמים ארגוניים, גורמי-אימון וגם גורמים השייכים לתחום הציוד. החשובים שבהם:

הקצאה מתאימה של בהמות-משא; ציוד מתאים לנשיאת-משא ע"י כוח-אדם; הכשרת כוח-האדם לנשיאת משאות אלה; אריזה מתאימה, הן של המזון והן של התחמושת, בצורה המאפשרת להוביל כמות גדולה-ככל-שניתן של אמצעי-לחימה ומחיה ע"י הלוחמים עצמם; מזון ותלבושת שהותאמו במיוחד לתנאי-ההר ולאקלים השורר בו; וכיוב"ז.

השימוש בהליקופטרים, וכן פיתוחם של שדות-העופה קטנים, בתוך גיאיות, לאוירונגי-קלים עשויים להקל בהרבה על מערכת הלוגיסטית-הטקטית; ובעיקר יש באלה כדי לסייע לפתרון אחת הבעיות הכאובות ביותר, שהיא לוגיסטית ומבצעית גם יחד — בעית פינוי פצועים, תוך שמירה על חייהם ובריאותם של חיילים שנפגעו, ועם זאת תוך הסכון בכוח-האדם, כי בהעדר אפשרות לפינוי בדרך-האוויר, הרי כוח-האדם (קרי — חיילים מסוגלים-לקרב) הרי כמעט האמצעי היחיד להובלת פצועים — ולרוב מפחית הדבר באופן חמור את מצבת-הלוחמים של צותי-הקרוב הקדמיים.

— — — ההרים — אפשר לומר כי הסיבה אשר יכתיבו, על-בלי-פנים בעתיד הקרוב, את קווי-ההגנה האימטרטגיים הראשיים ואת אזורי-הבצרון העיקריים שיש להחזיק בהם, בזירת המבצעים האירופאיות." קפיטן ר. גאלה, צבא-צרפת, ב"ההר והאיסטרטגיה".

פרק ג. השפעת השטח ההררי על צורות הקרב

1. תנועה והבטחה.

רכסים ושלוחות, תוך שימוש בחלקיהם העליונים בלבד לצורך מסתור (דהיינו, לא בקרה-קרקע) ולא בגיאות או על פני המדרונות המצריכים הבטחה מכל-עבר; דבר שעל-פירוב יש בו כדי להוציא את היחידה המתנועעת מתחום תצפיתו של האויב, ולשמור עליה מפני מארבים והתנגשויות-פתע — וזאת, כאמור, מבלי שיהיה צורך להפריש פלגות-מבטיחות (בעיקר — באגפיה של השדירה). החסרון שבאורח-הבטחה זה הרי הוא המאמץ הגופני שהיא מטילה על כלל היחידה; מאמץ, אשר בדרך-ההבטחה הראשונה אינו נופל אלא על חלק ממנה בלבד. וכן — הקשיים המוגברים של הדרך, ומתוך כך הקצב האטי-יותר של התנועה. תהיה דרך-ההבטחה כאשר תהא, הרי כל תנועה מבצעית של יחידה, בין ביום ובין בלילה, מבוצעת ב„קפיצות“ טקטיות, כשהיא תופסת ובו-דקת, בזה אחר זה, את העצמים הקריטיים שבדרכה: מעברים, מיצרים, גבעות-חולשות וכדומה.

(7) תנועות מבצעיות בארץ-ההרים מצריכות חניות תכופות יותר מבמישור, וגם הללו הייבות להיות, כדבר של קבע מובטחות. — אם כי ברוב המקרים אין צורך בהוצאת פלגות מיוחדות, אלא אפשר להסתפק בתפיסת מספר נקודות-תצפית שולטות מסביב לחניה.

2. סיור.

(1) בהר, עוד יותר מבמישור; פעולת-סיור מתמדת הנה ההקדמה (ואף הליווי) לכל צורת-קרב; וזאת, מחמת המסתור שיש והנו בו — והוא מכסה אזי את תנועת ההיערכות של האויב והסידורים הטקטיים האחרים שלו, ומגדיל את יכולתו של זה ליזמה-מפתיעה.

(2) יכולתו של הסיור-האגרי הנה מוגבלת בשטח הררי, בדרך כלל, לתנועות אופרטיביות ולוגיסטיות על עורקיה-התחבורה העיקריים. לכן, פעולת הסיור-הטקטי בשטח ההררי העיקרי הוא סיור-קרקע; הלז מבוצע בשלוש דרכים ראשיות: תצפית, פטרולי-סיור, וסיורים-אלימים.

(3) אפשרויות התצפית בשטח הררי, כפי שכבר צוינו, הן עפ"י גדולות — בתנאי, שיבחרו לכך בעמדות היעילות ביותר הן בגובה (לתצפית-מרחקים) והן לשליטת-תצפית על שטחים-מתים; ושעבודת התצפית תנוהל ללא-הפוגה, וע"י אנשים

(1) הגבלת התנועה-הממונעת ל„צירים“ מועטים באופן יחסי; העובדה, שצירים אלה, ברוב המקרים, עלולים לשמש מטרות-ברורות לאוירה-טקטית ולאש-מטרידה של הארטילריה הבינונית והכבדה; וכן סכנת הסתנוויות ומארבים — מכל הדברים האלה נובעת מסקנה: בשטח ההררי מתחילה כל תנועה של גייסות או שירותים לקבל אופי מבצעי במרחק רב יותר מאחורי החזית מכפי שיקרה בשטח מישור: (2) מן הרגע שהתנועה לובשת אופי מבצעי מתחילים, ברוב המקרים, לבצעה ברגל, לא לאורך הכבישים אלא בדרכי-עקיפה הרריים, שבילים, וגם ללא-דרך.

(3) מחמת הקושי להתפרס בשטח הררי, במהירות וביעילות, מהמבנה של שדרת-מסע חייב מבנה-המסע של כל יחידה להיות כזה אשר יאפשר את המעבר למבנה-טקטי ללא „הפוגה“ ממושכת.

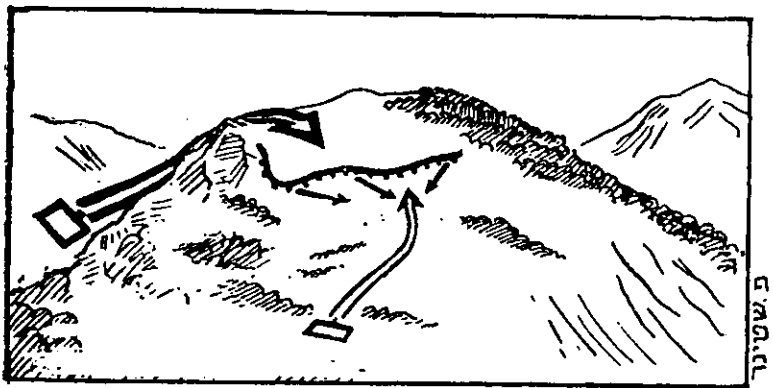
(4) האפשרויות הרבות אשר נותנת ארץ-ההרים לתצפיתו של האויב, לעריכת מארבים, התנפלויות-פתע והסתנוויות — קובעות ממילא, שכמעט כל מסע של יחידה והחל במרחק מסוים מהחזית, יהיה מסע מובטח.

(5) שדרות-מסע ארוכות, הנעות ברגל, מהוות מטרות טובות לפעולה אויבת מהאוויר והקרקע. על כן מתפצלות יחידות טקטיות גדולות-יותר לגופי-משנה, שכל אחד מהם ינוע לחוד; ולעתים קרובות יפרידו במסע מפוצל כזה עצמים שונים שבשטח בין יחידות-המשנה, באופן שהאחת לא תוכל לסייע לשניה, ולפיכך צריכה כל אחת מהן לדאוג להבטחתה היא.

(6) הבטחת המסע ניתנת לביצוע בשני אופנים. את אורח-ההבטחה הראשון מקיימים באמצעות מבנה: הוצאת פלגות-הבטחה קדמיות, אגפיות, וברוב המקרים — גם עורפיות. בדרך-הבטחה זו משתמשת בדרך כלל יחידה שעה שהנה נעה בגאיות. חסרונה טמון בצורך להפריש כוחות גיכרים-יחסית וכן בבעיות הקשר אל פלגות-ההבטחה, החל-פתן וכדומה. האורח השני הריהו הבטחה ע"י כיוון-המסע: כלומר, בחירת ציר-התנועה, ככל האפשר בסמוך אל קויה-הרכס ו„חוט-השדרה“ של

של האויב. הקרבות באיטליה ובקוריאה הוכיחו למכביר, שמתגונן שהוסיף להחזיק במדרונות — יהיה ביכולתו לשים-לאל אף את הכיבוש של הפסגה, ולאליץ את התוקף לסגת מן היעד — דבר, אשר יעלה לו בקרבות רבים.

לכן, לאחר שהוחלט על היעד בעצמו, בין אם זה „משלט-מפתח” ואם לאו יש לערוך את תכנית ההתקפה אשר תאפשר תפיסה מוחלטת של המשלט על כל חלקיו.

מרשם סכימטי (לציון ממוזת-עקרונות — לא מצבים-טקטיים!)

אורח-התקפה על עמדות בהרים: התקפת-ריתוק — בדרכי-הגישה הקלות; התמרון המכריע — דרך שטח הנראה כ„מוגן-מאליו” (כאן — בשל תלילותו).

(2) המאמץ העיקרי. כפי שכבר צוין, גותן השטח הררי — יותר מסוגי-קרקע אחרים — לתוקף את האפשרות לניצול עיקרון ההפתעה. לכן ישאף הוא (אם כי לא תמיד יהיה הדבר אפשרי לו) לקבוע את המאמץ-העיקרי או בצורת איגוף עמוק, המבודד ומנתק את המשלט (ובפרט דרך שטח שהאויב רואה אותו כמוגן-מאליו, בשל קושיו) — או בצורת הסתננות בשטח-מת, דרך פרצות במערך בכל מקרה, עד כמה שזה ניתן במסיבות הקיימות בפועל, התוקף ישאף להשיג את ביצוע המאמץ העיקרי קודם כל ע”י תמרון מאומץ; ורק במדרגה שניה — ע”י עדיפות בעצמה ובאש — עדיפות, אשר בשטח הררי לא תמיד אפשר להשיגה-בפועל בנקודת-המגע הנדרשת.

(3) הטעיה.

משום היתרונות הטבעיים שנותן השטח ההררי להגנה טקטית, הכרחי יותר להסיח את תשומת הלב של האויב ולגרום לשיבוש-ארגונה של תכנית-האש שלו ע”י ריבוי בהטעיות — הן ע”י אש והן ע”י התקפות-מטעות. הללו עשויות לפעמים להוות חיפוי יעיל יותר למאמץ-העיקרי האמתי אשר אפילו סיועו הישיר של נשק-כבד.

מאומנים. אולם, כפי שכבר נאמר, אפשרויות התצפית הנן גדולות דוקא לטוחים רחוקים ובינוניים; כלומר, הן עשויות לגלות שינויים במערכת העמדות הכל-לית, מקומות הארטילריה וריכוזים של כוחות, אמצעי-לחימה ואספקה. אולם נבצר מהתצפית, ברוב המקרים, לעקוב אחרי תנועותיו של חיל-הרגלים היריב — אשר ביכולתו לנצל את אפשרויות ההסוואה הניתנות-מידי-השטח.

(4) פטרולי-סיוור תמידיים הנם הכרחיים, הן בהתקפה והן בהגנה. אשר לראשונה — רק על-ידם אפשר לגלות את מקומות-התורפה ואת הפרצות שבמערך האויב, אשר בלי גילויים המוקדם, קלושים בשטח ההררי עוד יותר מבשטח המישור הסיכויים למבצע-יזום מוצלח. ואילו בהתגוננות, משמשים פטרולי-סיוור כמיסוך יעיל של המערך, ושומרים בפני התקפות-הסתננות ובפני מכות-הפתעה של האויב. לכן הכרחי הוא, שבכל המצבים יבוצע הפיטרול, גם ביום וגם בלילה.

(5) סיוורים-אלימים — ובמיוחד, אם מבוצעים הם בשטח שהאויב חושב אותו למוגן ע”י עצם טיבו הקשה — עשויים לפעמים להשיג תוצאות מרחיקות-לכת, תוך כדי פעולות התקפה. הם עלולים לפתוח גישה בלתי-צפויה אל אגף האויב או אל עומק מערכו; וכל מפקד חייב להיות מוכן לניצול זריז של תוצאות כאלו של סיוורים-אלימים — ולפעמים אף יכון (או ישנה) את המאמץ-העיקרי לפיהן.

גם בהגנה נודעת לו לסיוורים-אלימים חיוניות, כאמצעי לגילוי תכניות האויב והיערכותו או להפרעתן.

3. התקפה.

(1) בחירת-היעד. בעריכת תכנית-התקפה בשטח הררי, נודעת לפעמים להערכה ובדיקה נכונות של הקרקע זכות-קדימה אף על פני התחשבות במערכו של האויב. היות ובהרים בנוי המערך-המתגונן על שרשרת של מוצבים החונים בגובה שונה, הרי שברוב המקרים מצוי משלט מפתח, שלכידתו עשויה לערער את כל יתר העמדות, הן לרוחב המערך והן לעומקו. אולם לפעמים ישנו צורך בתפיסת כמה משלטי-משנה, הנמוכים ממנו, על מנת לאפשר את הגישה אל עמדת-מפתח כזאת.

אמנם אין די בכך כי יקבע היעד-עצמו להתקפה; גם יעדי-המשנה חייבים להיות ברורים היטב. אם אמנם ברור הדבר, שכיבושו של משלט-הררי זהה עם כיבוש פסגתו — הרי אין בכ”ז הישג זה מכריע כלל וכלל באם נשאר אחד המדרונות בשליטתו

נותן השטח ההררי. (הוכחה לכך הם: בראש ובעיקר קרבות קאסינו, שבהם בוצעו ההכנות הארטילריות מדי פעם, ע"י כוח-ארטילרי בממדים של 1000—2500 קנים, תוך שיגור 200.000—300.000 פגזים וכן הכנות-אוויריות ע"י כמה מאות מפציצים-כבדים בבת-אחת — (והכל כמעט ללא-הועיל).

לעומת זאת, נודע בעת התקפה ערך רב לפעולה ארטילרית ואווירית במשימות אנטי-סולל-תיות; כי לקח הקרבות מראה, שעל פי רוב חיל-התותחנים של המתגונן הוא אשר שם-לאל את הצל-חותיו של חיל-הרגלים אשר לתוקף. אין זאת אומרת שהתקפה בשטח הררי יכולה לותר על הכנה ארטי-לרית ועל חיפוי-בנשק-כבד בתור שכאלה, אולם הצורה הנקוטה היא זו של ריכוזים קצרים, אך כבדים ומפתיעים, ושל ליווי הדוק, להתקדמות ההתקפה. על כן, „אגרוף“ של מרגמות כבדות ובינוניות, המור-צבות קרוב ככל האפשר אל קרה-התחלה של ההתקפה, והקשורות עם הכוח המסתער ע"י המספר הגדול ככל הניתן של באנדיים — הוא-הוא, ברוב המקרים, סיוע יעיל יותר להתקפה מזה שיכולים להגישו ארטילרית-השדה וארטילריה-בינונית ומפציצים-כבדים. וכבר עמדנו לעיל על האפשרויות הסיוע בשטח הררי מידי מפציצי-צלילה ואווירי קרב.

„הנשק הבינוני“, הנלווה אל גדודי-רגלים, (מק"בים; מרגמות בינוניות) תופס חלק נכבד בתכנית-האש של ההתקפה בשטח ההררי-המבוותר. לכלים אלה יש הזדמנויות רבות למתן יעיל של אש נישאת-תוצאות מעל-לראש הגייסות. אלא שתכנונו של שימוש זה חייב להגיע לידי השתלבות אורגנית עם הגורמים הטופוגרפיים הנתונים בנוף ההררי, וכהשלמה מכוונת לאלה. אף לשימוש בעשן, בכל צורותיו, יש ערך רב בתכנית-אשו של התוקף.

בהתחשב בקשיי אספקת התחמושת לנשק הכבד, צריך ליצור לפני כל התקפה מחסני תחמושת באזורים קדמיים (דבר, שלא תמיד הנו אפשרי: כי הוא עלול לעורר את תשומת לבו וחדשותיו של המתגונן) ולבסוף, גם בהתחשב בעובדה שלעתים קרובות נפסק דוקא ברגעים הקריטיים ביותר הקשר בין חיל-הרגלים התוקף לבין יחידות הסיוע, מצווים הגייסות-התוקפים בשטח הררי, עוד יותר מבסוגי-שטח אחרים, להשען בראש-וראשונה על נשק-הקל שלהם.

(4) עצמת הכוח-התוקף והרכבו. בארץ-הרים, שלא כבשטח מישורי, לא-תמיד הנו הריבווי-במספר זהה עם עדיפות-במצי-אות. יחידה גדולה יותר, ונשק בינוני וכבד ביותר — פירושה: גם כובד-תנועה מוגבר, הפחתת יכולת-התמרון, קשיים בהספקת תחמושת תוך-כדי ההתקפה, ובאופן מיוחד — בשלב הקריטי ביותר, תוך-כדי ההתבססות ותיכף-ומיד לאחריה. על כן, לעתים קרובות, יחידה קטנה מאומנת-היטב, אפילו כשהיא מצוידת אך ורק בנשק קל — אולם לה תחמושת מספיקה ללחימה ממושכת — עשויה להשיג תוצאות מכריעות יותר מאשר גוף גדול ממנה ומסורבל ממנה — שכוח-האש המוגדל שלו יש ונהפך לחולשה לוגיסטית.

כפי שכבר צוין, חיל-הרגלים הוא-הוא הנושא העיקרי של ההתקפה בשטח הררי. בו בזמן שלעתים קרובות אין פני-ההקרקע גורעים מחשיבותו האופ-רטיבית של חיל-השריון, באם יחידותיו מאוגדות, — ומהלכיו מתואמים — עם אלה של חיל-הרגלים — הרי יכולת הפעולה הטקטית של השריון בשטחי-הרים הנה מצומצמת.

לעתים יכולים טנקים להיות מופעלים ללכידת משלט, ביחידות קטנות (מחלקות, צמדים, וטנקים מבודדים) ובשיתוף פעולה הדוק עם חיל-הרגלים וחיל-המהנדסים אשר יצטרכו ל„נטרל“, את המארבים הנגד-טנקיים וחדות-המוקשים אשר בציר-התקדמותו של השריון. אם אמנם נקטו בכל הצעדים האלה, הרי יכולים טנקים להיות לתועלת בהתקפה בתפקיד של ארטילריה-ניידת — כלומר, ע"י אש בלבד — בו בזמן שחיל-הרגלים הוא המוסיף לשמש ברוב המקרים, ככוח-התמרון העיקרי. לעומת זאת, הרי כמעט כל צות-קרב תוקף חייב לכלול יחידה של חיל-הנדסה — לנוכח הצורך להתגבר על מיקוש, מכשולים וביצורים הבנויים בתוך הסלעים.

(5) תכנית האש. כפי שכבר צוין, תוצאותיה של הכנה ארטילרית ואווירית ארוכה הנו מוגבלות יותר בהרים מבמישור; וברוב המקרים אין הן משמשות אלא להזעיק לקראת ההתקפה הממששת-ובאה את חיל-הרגלים של המתגונן, מבלי שזועזע כלל — באם רק ניצל הוא כיאות את אפשרויות ההתבצרות והסואה אשר

— — — במיצר-קאסארין שבמרכז-תוניסיה (פברואר 1943) ערך מפקד-רגימנט בלתי-מוכשר את גייסותיו לרוחבו של שער-המעבר, על פני תחתיתו של העמק — כאילו היה עליו לעצור בעד עדר-בקר. „בתפי“ ההרים החיוניות-להכרעה, שמשני עבריו של מעבר-קאסארין — הושארו ללא-הגנה; והגרמנים שטפו ועברו על פני מיצר-קאסארין...“

גנ' עומר נ. ברדלי, צבא-ארה"ב.

חיים, בקרבות בהריי-קטלוניה. ההיערכות הטפוסיית של רגימנט-רגלים בהתקפה היתה במקרים האמורים בערך זו: גל ראשון — פלוגה אחת או שתיים, שאומנו במיוחד ככוח לפריצה התחלית; גל שני — גדוד ל"הזנת" ההתקפה ולהעמקת הפריצה; גל שלישי — גדוד אחד או שניים, להתבססות — ולהדיפת מכות-הנגד).

וזאת לזכור: — רק התוקף אשר מסוגל להזיך את ההתקפה ע"י רזרבות מהעומק, הוא אשר עלול להצליח בשטח הררי. אך אם, לעומת זאת, מוציא הוא את מרבית כוחותיו כבר בשלב ראשון ההתקפה — הרי שודאי כמעט, כי יבוא עד משבר.

(8) ההתבססות.

זהו השלב הקריטי ביותר של ההתקפה בשטח הררי — לנוכח קשיי פני-הקרקע, והעובדה כי לאחר כיבושו של יעד, נמצא הכוח-התוקף גם מותש יותר וגם מפוזר יותר מבשטח מישורי; וכן, ברוב המקרים, כבר הוציא את רוב תחמושתו.

כפי שעוד יצוין — יש להביא בחשבון, כשהמדובר הוא במערכת-הגנה מתוכננת, מכות-נגד מיידיות, מוכנות-מראש מצד המתגונן; ונוסף על כך, אש-ארטילרית, מתוכננת-ומטונחת-למפרע, על יעדים שנלכדו. על כן כה הכרחיים הם התארגנות שקודה, קפדנית ומהירה של היחידה-הכובשת בעצמה, להדיפת מכות-הנגד; ומאיך גיסא, הזרמה מהירה של רזרבות, תחמושת ואספקה, חידוש קו-הקשר שניתקו, וכן גם ארגון, ע"י הפיקוד הגבוה יותר, של חיפוי-אש לעמדות החדשות ושל פעולה אנטי-סוללתית מוגברת; רק אלה — יש בהם כדי להבטיח את ההצלחה הסופית של ההתקפה. אם לא יהיו כל הגורמים הבאים-בחשבון מתכוננים במיוחד, ומראש, לעמידה בשלב ההתבססות — כי אז, לעתים מזומנות, נמצאים מבוזבזים מאמץ רב וקרבות גדולים, שהושקעו בשלב הראשון של ההתקפה.

(9) ניצול ההצלחה.

אף-על-פי שהשטח ההררי נותן כאמור, יותר מכל סוג-שטח אחר, אפשרויות מרובות למתגונן לפתח את מערכו לעומק, למנוע חדירות מכריעות ולסתום, ע"י פעולה נמרצת ותכניתית, פריצות התחליות — הרי, מאיך-גיסא, שימוש זריז ע"י התוקף בתוצאות לכידתו של משלט מסוים יש ועשוי הנו לזעזע את מערך ההתגוננות, או חלקים גדולים בו, ואף ניתן לעתים לפתחו עד כדי השגת הבקעה. הדרכים העיקריות לניצול ההצלחה יכולים להיות:

המקלעה-קל, המרגמה-הקלה, רימון-הרובה ואפילו הנשק האישי ורימון-היד — מתגלה, לעתים קרובות, כמשענת יציבה עוד יותר להתקפה מהסיוע של כלים כבדים יותר. כן רב בהרים במיוחד ערכו של נשק אנטי-טנקי קל — כגון ה"בווקה" — ושל זורק-הלהבות (ה"להביור") המסייע להתגברות על "בונק-רים" החצובים בתוך הסלעים.

(6) התקפות-לילה.

לא תמיד מסייע החושך להתגברות על הקשיים הנובעים מן ההתקפה בשטח הררי. תכונות פני-הקרקע יש והן גורמות, כפי שכבר צוין, לפיצול של יחידות, ולקשיים גדולים, בקיום הקשר והשליטה על הגייסות הפועלים. והרי כל החסרונות האלה, הלילה עוד מוסיף ומגבירם. יתר על כן, דוקא בשטח הררי ידאג במיוחד המתגונן לתאורה של דרכי-הגישה העיקריים — ולהצבת כלים לפעולה לפי קוים-קבור עים, כלפי השטחים המוארים. אי-לכך מבצע התוקף, ברוב המקרים, את מסעי-ההתקברות ואת ההיערכות שלו בעוד לילה, — ואילו ההסתערות עצמה תבוצע אזי עם האיר-האור.

(7) ההיערכות, המבנה וחלוקת הכוח.

מצויים בשטח הררי מקרים בהם יכול התוקף, על ידי ניצול שקדני של האפשרויות שבפני-הקרקע, להגיע לאותו מצב אידיאלי, כאשר עמדת-ההיערכות שלו ועמדת המוצא להסתערות, הנן זהות. אם אמנם הצליח בכך — הרי לעתים, ע"י עצם הישג זה הופך נצחון ההתקפה כמעט מובטח. מכל מקום, תמיד ישאף התוקף לעמדת-היערכות שתהא קרוב ככל הניתן (כמובן בשטח מת) אל היעד.

התוקף בשטח הררי, יצטרך תמיד להביא-בחשבון את העובדה, שתהליך התשת הכוחות הנו מהיר יותר, וחמור יותר, בהרים לעומת הרגיל בשטחים מסוג אחר; ואף את זאת, כי כאן עלול גל ההסתערות הראשון לסבול באופן מיוחד אבידות כבדות.

לכן יבחר הוא לרוב, במידת האפשר, במבנה-התקפה צר ועמוק. הוא יפריש במקרה זה כוחות-מינימליים לגל-הראשון, וחלק ניכר מאוד של הכוח — לגל השני, לרזרבה הבלתי-אמצעית. (דוגמה לבחירת שטחי היערכות כמתואר, וחלוקת-כוחות מעין הנ"ל יכולים לשמש המבנה של יחידות-ההסתערות הגר-מניות במערכה של טולמיין (מערכת-קפורטו) ושל הצבא הספרדי, של שני הצדדים. במלחמת-האזר-

שימוש מידי בעמדות שולטות שנכבשו, בתורת נקר דות לתצפית ארטילרית לכיוון האש — הן על העמדות העורפיות של האויב, הן על כוחותיו הנסוגים, והן על הכנותיו למכות-נגד ולהתקפות-נגד; והסתננות לעומק ע"י רזרבות רעננות של חיל-רגלים, דרך הפריצות שנפרצו ע"י ההתקפה במערך האויב ולכידת משלטים נוספים במערך האויב בלי קרבות ממושכים. ובסופו של דבר, אם — כתוצאה מהצלחת ההתקפה — נפתח ציר-תנועה עיקרי, או חלק ניכר ממנו, יכולה הפעלתם של כוחות משוריינים וממונעים לפתח את ההצלחה הטקטית עד למימדים של הצלחה אופרטיבית.

3. הגנה.

(1) תכנון המערך.

אמנם גירסה-מקובלת היא, שלמתגונן בשטח הררי יתרונות גדולים יותר מבחינה טקטית מאשר לתוקף. אולם דבר זה נכון הנו רק בתנאי: שהמתגונן ידע לנצל באורח מחושב ושקדני ביותר את תכונותיו של השטח.

ניצול זה מתבטא: בבחירה נכונה של המשלטים, היינו, נקודות-המפתח שמהן תצפית טיבה לארטילריה ולנשק הבינוני והכבד של חיל-הרגלים, ואשר חולשים על איזור רחב או על חלק ניכר של ציר-התנועה; וסוג שני של משלטים שיש לכלול בתוך המערך, והנם אלה השומרים על דרכי הגישה אל הראשונים — ואל-לשכוח לעולם, את ההשפעה ההדדית הרבה יותר אשר בין משלט למשלט בשטח הררי. בתכנון המערך יש להשמר בכל מחיר מלתת אמונה מוגזמת בקושי הטבעי של פני-הקרקע, ומלהעריך חלקי שטח מסויימים כ"בלתי-חדירים"; כי הלא אלה דוקא הם שדרכם, במקרים רבים, ינסה התוקף להסתנן. לכן ישאף המתגונן בהרים, עוד יותר מבמישור, להיקפיות המערך ולעומקו, וישתדל להבטיח בפני הסתננות-מפתיעה לא רק את צירי-התנועה העיקריים כי אם גם שבילים ושטחים-ללא-דרך.

(2) בחירת העמדות

הבעיה העיקרית העומדת בארץ-ההרים בפני המתגונן בשעת בחירת עמדותיו, היא בעית השטח-המת. וזאת — משתי בחינות: שאיפתו האחת היא לנצל את השטח-המת בתור מחסה, בעיקר בפני הארטילריה של האויב; לעומת זאת, הרי השאיפה השניה — היא למנוע את ניצולו של השטח-המת ע"י חיל-הרגלים של התוקף.

מכאן, השאלה החוזרת-והנשנית, אשר על המתגונן לתת את מענהו עליה: להציב את עמדותיו, במדרון-הקדמי או בקו-הרכס או — במדרון-האחורי. בו בזמן ששני סוגי-העמדות הראשונים מאפשרים את התצפית והשליטה הטובות יותר הריהם רגישים יותר לפעולתו של האויב; ואילו הסוג השלישי, עם היותו, כידוע, משולל התכונות הנ"ל — הריהו נוח, לעומת זאת, את המחסה הטוב ביותר. בדרך כלל, אין לך פתרון מוחלט לשאלה זו, אלא יש לבקשו בכל מקרה ומקרה, ע"י התאמת תכנית-האש ותכנית-הביצורים אל פני-השטח.

(3) תכנית-האש.

היות ומערך-ההגנה מתבסס בשטח-הררי על משלטים-משלטים, ועל-פירוב לא על מערכת-חפירות, אין הוא יכול להיות רצוף; לעומת זאת הכרחי שהשליטה-באש בו תהיה ללא-פרץ, ותכסה את כל השטחים-המתים ודרכי-גישה נסתרים אפשריים.

דבר זה יושג ע"י חלוקה נכונה של כל אמצעי-האש והצבת משימות מתאימות להם לפי תכונותיהם. בהתאם לכך, יהיה הנשק האבטומטי (הקל והבינוני) מוצב ברוב המקרים בעמדות המדרון-הקדמי, או באלו שבקו-הרכס, וישתדלו להבטיחו ע"י ביצור והסוואה בפני תוצאותיה של ההכנה הארטילרית והאווירית של האויב. ואילו הנשק בעל מסלול התעופה התלול ימצא על-פירוב במדרון-האחורי. הרובאים יוצבו באופן שיכסו את השטחים-המתים, אשר בין שדות-האש של אמצעי-הקרב שצוינו לעיל.

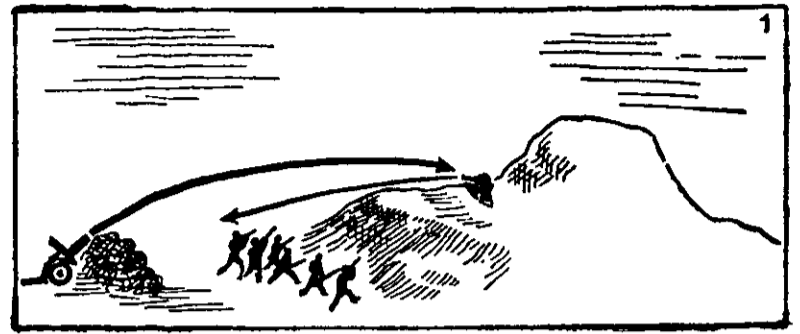
הארטילריה והאוויריה-הטקטית מכוננות בדרך-כלל נגד כל מרחבי ההערכות האפשריים של התוקף. תכנית התותחנים תכלול לא רק את "כיסוי" צירי-ההתקפה האפשריים, אשר בשטח ההרי הנם ניתנים יותר להבחנה-מראש, אלא גם סיוע מוכן-מראש למכות-נגדיות, לגבי כל משלט ומשלט שבמערך, באם יקרה והוא ילכד ע"י התוקף.

(4) תכנית הביצורים.

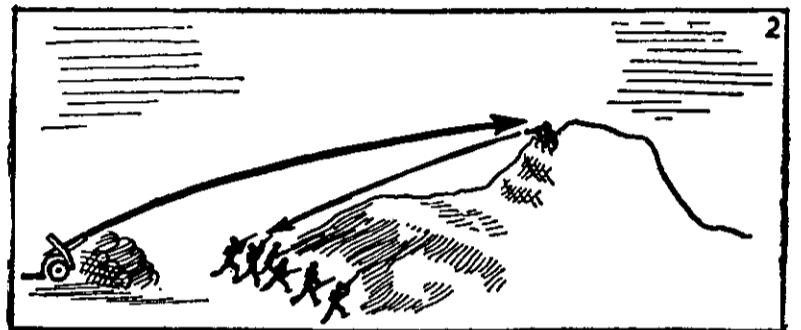
יותר מכל סוג-שטח אחר פותחת ארץ-ההרים אפ-שרויות רחבות בפני ביצור והסוואה — בדרך של חציבה בתוך הסלעים, שימוש באבנים לבנין עמדות, וכיסוין ע"י אדמה וצמחיה. הלקח מקרבות איטליה וקוריאה מלמד שע"י עבודות ביצור והסוואה מתאימות אפשרי לחזק אף עמדות שבמדרון-הקדמי ובקר-

הרכס באופן שההכנסה הארטילרית והאווירית של האויב לא בנקל תוכלנה לחסלן.

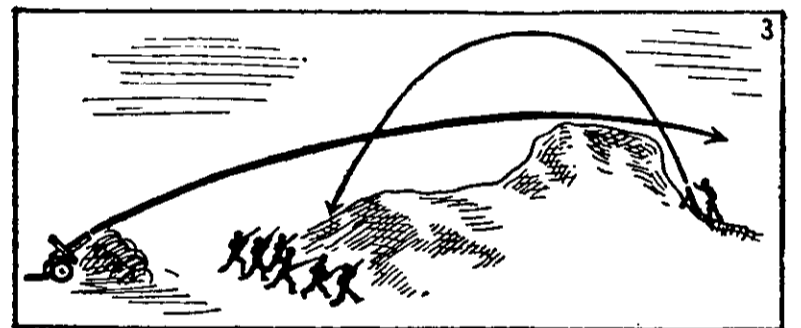
מוצבי-ההגנה בהרים

1. במדרון הקדמי: — שדה-אש-תצפית-ומסתור מיגבלים לפרקים.

2. בקו-הרכס: שדה-אש העשוי להיות טוב לנשק רגלים מסייע שטוח-מסלול; חשובה ביותר התצפית לארטילריה; המסתור — מצומצם ביותר.

3. במדרון העורפי: — שדה-אש קצר-טוח ביותר לנשק שטוח-מסלול; עמדות-אש טובות לכלים תלולי-מסלול; מסתור טוב ביותר; ברוב המקרים — זהו המקום לעתודה שנועדה למכה-הנגדית.

מכשולים, (בעיקר — מיקוש) סביב מערכת העמדות, וכן בכל דרכי-הגישה, עשויים להגביר בהרבה את טנח הביצורים. והוא הדין לגבי חבלות ופיצוצים: בעיקר, בגיאות ובשטחים מישוריים יותר — אלא שהללו חייבים, כדבר-שליק בע להיות מכוסים באש, כדי להכביד על כל עבודת תיקון. דוגמה לשיטת ביצורים כזו אנו יכולים למצוא בתיאור הבא:

„חיל-ההנדסה הגרמני ניצל באופן יעיל את יתר רונות השטח. הם זרעו מוקשים על כל הדרכים והשבילים ובפתחי הואדיות, וגם בשטח ללא-דרך... כל הגשרים היו מפוצצים ודרכי-העקיפה — ממוקשים. עמדות מקביים ומרגמות הוחבאו עד כדי כמה

מטרים בתוך הסלע; ואפילו הכנה ארטילרית חזקה לא יכלה לחסלן... העמדות הגרמניות היו בדרך-כלל שוחות עמוקות, מכוסות בשלוש שכבות של עצים, אדמה וסלעים. לכל אחת — רק פתח יחיד, שאיפשר רק כניסת איש בודד. בשביל להתקרב אל עמדות אלו היו צריכים לעבור קודם-כל שדה-מוקשיים, אחר-כך — חגורת תיל-דוקרני, ולאחר-מכן — שדה-מוקשים נוסף*.

(5) משמרות-חוץ ומארבים. למשמרות-חוץ, ולפלגות אחרות הפועלות לפני מערך-ההתגוננות העיקרי, שני תפקידים ראשיים. האחד הוא: להבטיח את אותן הפרצות (בשל „שטחים-מתים“) שבמערך אשר, מחמת תנאי השטח, אי-אפשר היה לכסותן בשום כלי שבתכנית-האש ובשום מכשול שבתכנית-הביצורים — מצב-דברים הקורה לפעמים.

התפקיד השני הנו: להכביד על ההיערכות והפריסה של התוקף ועל ההתקדמות לקראת מערך-המגן העיקר; להאיטה ולשבשה — ולשמש עקב-כך כמסך לתכנית-ההגנה האמתית. לביצועו היעיל של תפקיד שני זה יכול להיות בשטח ההררי משקל רב — לנוכח קשיי התנועה, ופירצול הכוחות, שמכבידים בלאו הכי על התוקף, כפי שכבר צוין לעיל. בארץ-הרים עשוי מארב מוצלח שהוצב מרחק-מה קדימה ממערך-ההגנה העיקרי, (ובעיקר — בלילה, או בתנאי-ראות גרועים), להשקות אפילו התקפה-רבתי; ולפעמים — אף להכשילה לגמרי.

הרי שלושת משמרות-חוץ, הפועלים בצורת מארבים או פטרולים-לוחמים לפני מערך-ההתגוננות העיקרי, נודעים בשטח הררי ערך רב יותר — ויכולת לחימה ממושכת יותר — מן הרגיל במישורים.

אמנם, הצבתה של רשת כזו מלונה במספר תנאים מגבילים: — התנאי המקביל הראשון הוא עצמת-הכוח שהוקצתה למשמרות-החוץ; היא חייבת להיות מצומצמת ביותר — ואין המתגונן רשאי להקטין לצורך הצבת משמרות החוץ את הכוח המוקצב למערך העיקרי, וביחוד — לא למכשיר החשוב ביותר שלו, כפי שהוסבר, הלא הוא הרזרב למכה-הנגדית.

התנאי-המגביל השני הוא מידת המרחק שמותר להקדים משמרות-חוץ לפני המערך-העיקרי. ודאי, שככל שהללו יהיו מרוחקים יותר מהעמדות

* מתיאור אמריקאי רשמי לקרבות-ההרים באיטליה-התיכונה.

בספרד, באיטליה ובקוריאה — מוכיח, שהמכה הנגדית הבלתי-אמצעית, כשהיא מאורגנת-היטב מראש, ותהא זו אפילו מכה ע"י כוח קטן, יכולה להשיג תוצאות אשר אין ביכולתה של ההתקפה הנגדית הטקטית, ע"י יחידה גדולה יותר, להגיע אליהן — כאשר זו מבוצעת לאחר שכבר היתה לתוקף השמות להתבסס במשלט אשר כבשו.

4. השהיה ונסיגה.

כשם שהגירסה שהשטח ההררי, כשלעצמו, מחזק את ההגנה, הנה מוטעית, בהעדר הסידורים הטקטיים המתאימים, — כן אינה עומדת במבחן מציאות-הקרב אף הגירסה, שפני-קרקע אלה מחייבים, „מטב-עם“, ומבטיחים את הצלחתן של פעולות-השהיה. אכן, כדי לנצל כראוי את היתרונות המצויים בשטח לצור-רת-קרב זו — יש לשמור על קיום הכללים הבאים:

(1) בחירה נכונה של השלטים, שמהם ניתן, מצד אחד, להשהות את האויב בטוח-המכסימלי — וכן ניתן, מהצד השני, ולסגת מהם במהירות ובלי סכנת-ניתוק.

(2) ניצול נכון של חבלות, מיקוש, מח-סומי-דרך ופיצוצים. ע"י שימוש מושכל באמצעים אלה גילו בקרבות איטליה שתיים-שלוש חוליות-מקלע גרמניות את היכולת להשהות גדודים שלמים.

(3) סיור יעיל ומגע מתמיד עם האויב. וכל אימת שדבר זה לא קיים — הרי תהא מאימת על הכוח-המשהה סכנת איגוף וכיתור.

(4) קביעה נכונה של המועד לניתוק המגע. דבר זה הריהו בגדר עיקר יסודי לקרב-ההשהיה בכלל; אולם חשוב הוא עוד יותר כשהמדובר בשטח-ההררי. ניתקת את המגע מוקדם מדי — לא השגת את תכלית הפעולה; ניתקת אותו מאוחר מדי — הרי כמעט ודאים לגביך, בשטח ההררי, האיגוף והכיתור.

(5) קשר יעיל. בשום צורת-קרב שבשטח הררי אין פעולתו התקינה של הקשר בין הפיקוד ליחידות-הרגלים המשהות, מצד אחד, ולנשק המסייע והארטילריה, מאידך גיסא, הכרחית כל-כך כמו בהשהיה. פעולת-קשר תקינה כזו — היא, במידה רבה, הקובעת הן את קצב הפעולה והן את הצלחת ניתוק-המגע ברגע הנכון.

(6) ניידות. נקל להבין, עד כמה תכונה זו הנה קובעת-ביותר בקרב-השהיה. בשטח הררי לא תמיד תוכל הזניקה-אחורה, ממשלט למשלט להיות

הראשיות כן ייטיבו למלא את התפקיד של „מיסוך“, של הבטחה ושל הפרעה לאויב בשלבים הראשונים של ההתקפות; אולם תנאי-השטח ההרריים, המאפשרים לתוקף ביתר קלות מאשר בשטח מישורי להסתנן, תוך כדי ניצול המסתור, ב„שטחים-המתים“, בין משמרות-החוץ למערך-העיקרי, לבודד את אלה הראשונים וללכדם — משפיעים להגבלת המרחק אשר בו אפשר להקדים את היחידות האלו אל האיזור שלפני המערך-הראשי.

משנים אלה נובע התנאי-המגביל השלישי, שהוא גם רב-משמעות ביותר: — רשת של פלגות-קדמיות ניתן להציבה רק בה במידה, שישנה למערך-העיקרי היכולת לקיים אתן קשר רצוף — וכן במידה, שמצויות לפלגות אלו דרכי-נסיגה מובטחות פחות או יותר.

ככל שלא יושם הלב להגבלות אלו — עלולים משמרות-החוץ להיהפך ממכשיר יעיל מאוד של המתגונן, ליחידות שאינן אלא מופקרות-מראש.

(6) המכה הנגדית.

המכה-הנגדית היא שלב חשוב (ולעתים קרובות — השלב החשוב ביותר) של ההגנה בשטח הררי. יש להבחין הבחנה מפורשת בין פעולה זאת לבין ההתקפה הנגדית האופרטיבית, של יחידה גדולה, מעומקו של המערך — וכן להתקפה הנגדית הטקטית, המבוצעת אף היא ע"י רזרבות המוצבות עמוק יותר בעורף, כעבור זמן-מה אחרי כיבושו של משלט נתון ע"י תוקף.

התכונות האופייניות למכה-הנגדית הן: ביצועה המידי, עם הגיע התוקף ליעד. ביצועה ע"י רזרבות הנמצאות בקירבתו הבלתי-אמצעית של היעד.

מכה-נגדית בעלת תכונות אלו בשטח ההררי — שבו מגיע התוקף אל היעד כשהוא מפוזר, כוחו מורש, ועל-פירוב זקוק הוא להפוגה, או לכוחות חדשים, לצורך התבססות — יכולה להשיג באותו רגע תוצאות מכריעות ולחסל כבזק את הישגי ההתקפה. אכן, התנאי לכך הנה, שמכה-נגדית כזאת, תואמת-מראש, תוכן לגבי כל משלט ומשלט של המערך-העיקרי וכן שיתוכנן-מראש סיוע-האש הן של הארטיילריה והן של נשק-הרגלים המסייע לפעולה זו.

הרזרבות לביצועה של המכה-הנגדית צריך שתהיינה מוצבות (עכ"פ — ברוב המקרים) במדרונות האחרים, בביצורי-מחסה חזקים. ערותן וזריזותן הן הווא-הוא הגורם הקובע לגבי סיכויי פעולתן.

לקח הקרבות בשטח-ההררי — בארץ-ישראל,

ספלת הרומאים במעלה בית חורון

...בלילה, חנה צסטיוס במקום שנקרא סקופוס (הר הצופים) וכאשר למחרת המשיך במסעו היה כמעט את אויביו. והיהודים הלכו בעקבות קורתנועתו ותקפו מן העורף את מאספו וגרמו לו אבידות רבות. כן תקפו הם את האגפים והמזקפים שלצדי השדרה הרומאית והתיצבו בשני עברי הדרך והטרידו בלי הרף ב"אש" חצים ורומחים אלכסוניים. וזאת בלי שמאסף הרומאים ראה יכולת לעצמו לפנות כלפי אלה היורים עליו מאחור, בחשבו כי אין קץ למספר רודפיו וכן לא העיזו להדוף את אלה התוקפים אותם משני עבריהם כי חימושם הכבד היה למשא עליהם, ומפקדיהם חששו פן ימצאו משבשים את סדר מערכתם ותנועתם. ואת היהודים ראו לעומת זאת כשהם קלים בצידם ותנועתם ומוכנים בכל שעה לעריכת התנפלויות וגיחות עליהם. על כן היו מוכנים הרומאים לסבול רבות מבלי יכולת לשלם גמול ליריביהם. לאורך הדרך כולה נפגעו והלכו הרומאים, ומערכתיהם שובשו הלך וחזור, והניתקים משורותיהם נהרגים — — — לבסוף, ברוב עמל, הגיעו הרומאים אל מחנם הקודם שבגבעון, לאחר שהפסידו חלק גדול ממשא-הכבודה שלהם, יחנו שם. צסטיוס היה עכשיו אובד-עצות והתמהמה יומיים בגבעון. ביום השלישי מצא שהעברים הגבירו את כוחם וכל השטחים סביבו שורצים. על כן החליט המצביא הרומאי שככל שישאר באותו מקום זמן רב יותר כן ירבו אויביו.

על כן פקד הוא קודם כל לשחרר את עצמו מכל התובלה והכבודה שהכבידו על מהירות מסע-צבאו ומשום כך הרגו הרומאים את כל בהמות-המשא, פרט לאלו שנשאו תחמושת ונשק, ומכונות-המלחמה — בשל ערכם של אלה, וכן בכדי שלא יפלו בידי היהודים שישתמשו בהללו נגדם. ואחר כך הורה להתקדם לקראת בית-חורון.

היהודים לא הרבו כל-כך להציק לרומאים כל זמן שהם התקדמו בשטח פתוח ומישורי, אולם ברגע שהאויב נדחק למיצרי בקעות ולמעברים, במורד מן ההרים, הקדימו אחדים את הרומאים וסגרו להם את המוצא מהבקעה, ואחרים תקפו אותם מן העורף, ללחצם אל תוך הבקעה, והמונם העיקרי של היהודים נערך על פני הצוקים שמעל למיצר בו נעו הרומאים, לכל אורכו והמטירו את יריותיהם לתוך השדרה הרומאית.

אם חיל-הרגלים הרומאי לא ידע כבר כיצד להגן על עצמו, הרי חיל-הפרשים היה במצב גואש עוד יותר, כי מטרה-היריות היה כזה שלא יכלו עוד לנוע בסדר ערוך בדרך, והצוקים היו כה גבוהים ותלולים שנבצר היה מפרשים לעלות בהם ולתקוף את היהודים בהרים. ואף הגאיות והתהומות שעברום היו כאלה שכאשר מעדו רגלי הרומאים נפלו לתוכם, ולא ניתן היה להם לא להלחם וגם לא לסגת... ואילו לא ירד הלילה — הרי עוד מעט והעברים היו שובים או משמידים את צבא צסטיוס כולו באותו מקום. עם רדת הדמדומים עלה בידי הרומאים להמלט אל בית-חורון ויחנו שם. ואילו היהודים, באותו זמן עצמו תפשו מיד את כל המעברים והמיצרים מסביב, וצפו לעת יצאו מחניתם.

עתה עמד צסטיוס על המצב וראה כי לא יוכל עוד לצאת משם במסע גלוי; והוא העלה תחבולת-הטעיה, כדי לאפשר את הסתלקות צבאו. הוא השאיר במחנה כ-400 איש, מהחיילים הטובים ביותר שלו, שבחרם לכך, והציבם על סוללות-המחנה, בהוראה — שע"י הרמת נסי-המשמרות וקריאות-משמר מקובלות עם אשמורת הבוקר את יסיחו תשומת לבם של היהודים ויניעום לחשוב כאילו הצבא הרומאי כולו עודו חונה במקום. בו בזמן שהפלגה הרומאית ביצעה את המשימה בהתאם לפקודה, נסוג שאר המחנה בשקט ובהסתר; ובמאמץ עליון עשה מסע-לילה על-פני כבדת-דרך של 30 ריס.

כאשר באו היהודים בבוקר השכם ומצאו את המחנה עזוב, הרגו בחציהם, עד החייל האחרון, את פלגת-ההשקיה הרומאית, ורדפו אחרי צסטיוס. אמנם לא השיגוהו, בגלל השהות שהוא רכש לו ע"י מסע-הלילה — וביום עוד החיש את קצבו. אולם בשלב זה נהפכה כבר נסיגת הרומאים לבריחה סתם. הם השליכו את כל מכונות-המלחמה הכבדות שלהם, כלי-המצור, וכלי-ההטלה — שהיהודים אספום לשלל, על מנת להשתמש בו אחר כך נגד הרומאים. לאחר שהצבא העברי רדף אחרי האויב עד אנטיפטריס, ריכזו הוא את כל השלל — וחזר לירושלים בצהלה על נצחון כה גדול שנרכש באבידות כה קטנות, תוך גרימת אבידות כבדות כל-כך (חמשת אלפים ושלוש מאות רגלי, ושלוש מאות ושמונים פרש) לאויב.

(לפי יוסף בן-מתתיהו (פלביוס), "מלחמת היהודים", ספר ב', פרק י"ט, קטעים ז, ח, ט)

שתו — תהיה בצימצום — כתוצאה מקרבות ההת-
 קפה שקדמו לשלב הרדיפה — מזה, וההשהיה — מזה.
 הכוח-המשהה יכול לנצל את החולשות האלו של
 התוקף-הרודף ע"י עריכת מארבים, וכן מלכודות
 מוכנות-מראש, תוך שימוש במסתור הטבעי ובהס-
 תמך על אי-הידיעה היחסית של האויב המתקדם
 לגבי מבנה פני-השטח. השפעה בולמת רבה עשויה
 להיות — נוסף על מכות-נגד מקומיות אלו —
 להתקפת-נגד טקטית הנערכת תוך-כדי-קרבה-שהיא
 — כי היא מכוונת אל אחד מעורקי-ההספקה העיק-
 ריים של התוקף, או מאיימת בגיתוק אחת מיחידותיו
 הקדמיות.

(8) לסיוע אוירי (לפחות — חלקי) יכולה
 להיות השפעה חיובית-ביותר על התנאים בהם מת-
 נהל קרב-השהיה; ואילו היעדרו המוחלט, ויתר-
 רון גמור לתוקף באויר, מקשה עד-מאד על ביצועה
 של ההשהיה.

מבוצעת בכלי-רכב מנועיים — אם כי ודאי צריך
 לשאוף לכך. ברוב המקרים תהיה הניידות תלויה
 בכושר-המשא והיכולת הגופנית של
 חיל-הרגלים, ובאמצעי-תנועה בלתי-מונעים לטל-
 טלתו של הנשק-המסייע הבינוני.

(7) מכות-נגדיות, מארבים ומל-
 כודות. כדי שפעולת-השהיה תוכתר בהצלחה —
 הכרחי, בדרך כלל, שתבוצע באופן יזום ותוקפני.
 רצוי הוא שהתנועה-האחורה תהא מופסקת מפעם-
 בפעם, על מנת להנחית לאויב מהלומה מקומית,
 העלולה להאיט את התקדמותו יותר מאשר השהיה
 שבוצעה בעיקר ע"י אש.

לניהול תוקפני ודינמי של קרב-השהיה נותן
 במיוחד השטח-ההררי אפשרויות רבות. בהיות
 והאויב המתקדם ורודף הנו, ברוב המקרים, מפוצל —
 עלולות תצפיותיו והבטחותיו להיות מאורגנות-פחות
 בשלב זה; וכן אפשרי שכוחו יהיה מותש, ותחמר

— — — במשך חמשים השנים האחרונות — מאז שימשו הקרבות בין היפנים לרוסים בהרי
 מונג'וריה (1904-05) כמבשריהם של מבצעי זמננו-אנו — רבתה ותכפה יותר ויותר הלחימה בהרים,
 ואף בהרים-הגבוהים; הכרח הוא לציין כי חזיון זה מוסיף להתמיד, ואף היה למודגש יותר...
 קפיטן ר. גאלה, צבא-צרפת, "ההר והאיסטרטגיה", 1951.

סיכומים ומסקנות

רק שלב-מעבר (פתיחה) לקראת התקפה אופרטי-
 בית ואסטרטגית נגדית, הרי היא, גם בשטח ההר-
 רי, צורת-הקרב החלשה יותר. אולם, לאותו צד שאין
 לו סיכוי (בכלל — או, לפחות, למשך תקופה מסוימת)
 ליצור את העדיפות הדרושה לנטילת היזמה, ישנה
 כאן האפשרות גם כשעצמת-כוחות מוגבלת, לרתק
 את האויב ולהתישו, למשך-זמן ארוך יותר מזה הניתן
 בסוגי-שטח אחרים; ולעתים אף למנוע ממנו הכ-
 רעה אופרטיבית ואסטרטגית בכלל.

3. השפעת-גומלין של זירות הרריות
 ומישוריות במערכת אסטרטגית אחת.
 על כן צבא, אשר צריך לפעול בכמה זירות בבת
 אחת — יצור בדרך-כלל את המאמץ-העיקרי האופני-
 סיבי שלו בזירה מישורית, ויבטיחו ע"י דפנסיבה
 בשטח הררי. אמנם, לפעמים יכולות המסיבות
 להביא לידי הפיכת סדר זה. ע"י יצירת המאמץ
 האופנסיבי דוקא בזירה ההררית. אפשרי לעתים לה-
 שיג הפתעה אסטרטגית. אולם מצביא העושה
 מהלך מעין-זה, יצטרך לחשב היטב את כוחותיו —
 ולהביא בחשבון את התוצאות של החלשת עצמתו

ראשי-הפרקים אלה, המתבססים על לקח המסעות
 והקרבות בהרים, בעיקר במלחמת העולם השניה, מר-
 ליכים אל המסקנות העיקריות הבאות:

1. במערכת אסטרטגית ואופרטיבית
 בשטח-הררי — מכריעה עדיפות-
 העצמה.

תנאי השטח ההרריים מגבילים את השפעת אותם
 הגורמים אשר בסוגי-שטח אחרים פועלים לטובת
 היזמה האסטרטגית והאופרטיבית: הפתעה, תמרון,
 ניידות, יצירה מהירה ומוחלטת של מאמץ-עיקרי —
 והעברתו הזריזה מגזרה לגזרה. למרות זאת, גם בשטח
 הררי, ההתקפה האסטרטגית והאופרטיבית הנה צר-
 רת-הקרב העדיפה. אמנם, הצלחתה מותנית באופן
 בולט — להבדיל מטיפוסי-זירה אחרים — בעדיפות-
 העצמה הכוללת של התוקף, המצטרפת מכוח-מספרי,
 באמצעי-אש ובאמצעים לוגיסטיים (כמוכח ממצבי-
 תיקו באיטליה, 1943-44, וקוריאה, 1951).

2. כוחות מצומצמים יכולים להש-
 הות, או אף למנוע, הכרעה אסטרטגית
 ואופרטיבית. הדפנסיבה הגמורה, שהיא איננה

בזירה המישורית (שברוב המקרים רק על חשבונה של זו יכול הוא להשיג את העדיפות הנדרשת לאופני סיבה בזירה הררית); כן יצטרך הוא לשקול גם זאת, שבזירה מעין זו תצריך השגת ההכרעה זמן רב יר-תר, — ועד שתושג, קרוב לודאי שלא יהיה ביכולתו ליטול את היזמה בזירה המישורית.

4. המערכה הטקטית בשטח הררי מוכרעת לא ע"י העצמה אלא ע"י איכות ברמה הטקטית פוחתת השפעתם של תנאי השטח ההררי — בניגוד לטיב השפעתם הנ"ל שברמה האסטרטגית והאופרטיבית — דוקא אפ-שרויות גדולות יותר להפתעה ולתמרון מבכל סוגי שטח אחר. יתרונותיו אלה עשויים להיות מנוצלים ע"י התוקף והמגן כאחד. על כן הויכוח, „האם ההת-קפה או ההגנה הטקטית היא העדיפה בשטח הררי“, ויכוח סרק הנו. — אותו צד אשר מטיב לנצל את האפשרויות שבפני-הקרקע לכיסוי תנועתו או לחיזוק עמדתו או הסואתו — הצד אשר לו היכר לת-הגופנית הגבוהה יותר לתימרון מאומץ ולמסעות בעומס-כבד בשטח קשה — הצד, שסיריו נועזים יותר ומדויקים יותר — הצד אשר ישתמש בנשקו (ובעיקר — בנשק הקל והבינוני) — בעילות-יתר ובכושר-קליעה רב יותר — הצד, המסוגל לבצע תמרון-הסתננות עמוק — או, הצד אשר מסוגל לבצר את משלטיו היטב, ולשלוט על כל מעבריו ופרצותיו וביניהם, בחגורת-אש רצופה, והוא יהיה מסוגל גם להפעיל מכה-נגדית מידית, בכל קטע של מערכו — זה יהיה הצד העדיף.

בקיצור, בקרב הטקטי בשטח הררי, אין זה מכ-ריע, מי התוקף ומי המגן, ולמי יתרון באמצעי-לחי-מה ובמספר — אלא יחידתו של מי מאומנת יותר, ואזיהו המפקד המוכשר יותר.

לכן, האמרה הגרמנית ש„ארץ-הרים היא שדה הפעולה שנועד בשביל האדם-הקטן“, („האדם-הקטן“ — פירושו כאן: הצד החלש יותר) הנה גכונה רק במידה מוגבלת. האמת היא, שהזירה ההררית מחזקת את ידי „האדם הקטן“ בתנאי שלו גם האיכות והאימון הגבוהים-יותר.

5. שיתוף-הפעולה של כל החילות. כפי שכבר הוסבר בגוף המאמר, מצריכים שטח ההררי, כבר החל מהיחידה הטקטית הקטנה ביותר צות-לוחם המצרף את סוגי-הנשק ומכשירי-הלחימה השונים; לפיכך, הרי שילוב הרמוני בין כל הכלים החילות — הפעולה התקינה של דרכי הקשר ותיאום ביניהם — והשליטה הגמישה, המוחלטת, של הפיקוד על אמצעיו המגוונים — נדרשים הם וחשובים בשטח

הררי יותר מבסוגי-שטח אחרים.

6. היכולת הלוגיסטית קובעת את

היכולת הטקטית.

בכל טיפוס אחר של שטח הנה, כידוע, המערכת הלוגיסטית אחד הגורמים האיסטרטגיים והאופרטי-ביים הקובעים ביותר. ואילו בשטח ההררי, תלוי בה באופן בולט-במיוחד גם כושר לחימה הבלתי-אמצעי של היחידה הטקטית הבינונית, ואפילו של זו הקטנה. מי שיכול לספק תחמושת ומזון ברציפות, ובכמות הנדרשת, גם למשלטים המבודדים והקשים ביותר, מי שיכול לפנות את פצועיו במהירות וביע-לות, מי שיכול להגן על לוחמיו בפני קשיי הקרקע ומזג-האוויר שבארץ-הרים, מי שמוצא את אורח ההספקה והתובלה המאפשרים להגדיל את טו-ח-פעולתה של היחידה הקטנה ואת כוח-האש שלה, — הוא אשר ידו על העליונה בקרב הטקטי בשטח הררי.

7. משמעותה של מלחמת-הרים לגבי צבאו.

בשביל צבא-הגנה-לישראל מלחמת-הרים איננה בגדר סוגי-לחימה אחת מיני רבות, כי אם חייבת היא להיות בו בין הנושאים המרכזיים ללימוד, למחקר ולעיון; כי סוגי-קרקע הרריים קובעים במידה רבה את אופי זירות-הקרב והאפשרויות האופרטיביות הן בתוך הארץ והן מעבר לגבולותיה.

הכול כאן בקושרים, כדי לתת בידי יושבי הארץ אמצעי הגנה נוחים בפני צבאות גדולים. זוהי ארץ המארב, המבוך והאפתעה, בה יחסר לצבאות גדולים מרחב להלחם, והמגינים — רואים-ואינם-נראים; בה מעיקרי הקרב הם: הזריזות והרגל הבוטחת, כוח-החתף וכושר-הזינוק. ג. א. סמית.

כרשות מפוארות ביותר של המסורת העברית העתיקה קשורות דוקא במלחמת-ההר — החל ממל-חמת דבורה, במערכות סביב הגלבוע, ומבצע-ההס-תננות של יהונתן בן-שאו ליד מכמש — ועד לקרבות אמאוס, בין-חורון, בית-צור ובית-זכריה. כמוה קשורה אף מסורת-הקרב הצעירה, של צבאנו המחודש, בקרבות-הרים בגליל-העליון, התחתון והמרכזי, ומעל לכל — במערכת על הבירה, בלב ארץ-יהודה ההררית.

על כן נקראים אנו להעמיק למוד בפרשה זו במיוחד, ולנסות למצות את הלקח הכלול במערכות ההיסטוריות בשטח הררי, והן במלחמת העולם השנייה, הקרובה עדיין אלינו. נסיון לכך ייעשה בהזדמנות נאותה, כהשלמה וביסוס לראשי-פרקים אלה.

מלקח קרבות בהרי הקרפטים*

**מערך הגנה בהרים ללא הבטחה היקפית
וכוללת — הוא בלתי-יעיל :**

הסיירים חזרו בצהרים. הם אישרו את הנחות מפקד החטיבה. האויב סמך על פני השטח הקשים כי יבטיחוהו. הוא לא הוציא שום משמרות-חוץ ותצפיות מחוץ למתחם. מיד התישב מפקד החטיבה וראש-המטה שלו והחלו בעיבוד תכנית מפורטת של המבצע.

תכסיפי התקפה בשטח הררי :

סגן-מפקד לעניינים פוליטיים כינס את חברי-המפלגה. ברור היה לו שהחטיבה תצטרך להתפצל לצוותות-קרב עצמאיות ואף ליחידות קרב קטנות אשר לזמן מה תצטרכנה לפעול ללא פיקוד מרכזי. הכרחי היה שבכל יחידה עצמאית, ולו גם הקטנה ביותר, יהיה מספר גדול ככל היותר של חיילים שיבינו את התפקיד ויגלו יזמה, כי חשיבות ההתנהגות של החייל הבודד בהרים היא הרבה יותר גדולה מאשר במישור; ביזמתו, התמצאותו ורוחו הקרבית תלוי הנצחון.

היתה זו אסיפה בלתי רגילה. החיילים באו בציד קרבי מלא, עמוסים רימונים ומחסניות, התת-מקלעים תלויים על חזיהם...

"שימו לב" — אמר הסגן לעניינים פוליטיים — אנו עוברים לתכסיסים חדשים. עד עתה לחמנו במישור, בעמקים, יערות וביצות. מעתה נלחם בהרים ולרוב לא ביום אלא בלילה. המגמה היא לתפוס את צירי התנועה ואת המעברים, כי מלחמת הרים היא בעיקר מלחמה על צירי התנועה. אולם אנחנו, חילי-הרגלים, איננו יכולים להיות מרותקים לכבישים, אנו צריכים להיות מסוגלים לתמרן בכל הסוגים של שטח מבוותר. ההרים, המדרונות, הצמחיה הם ידידינו ולא אויבינו. הגרמנים חושבים שאי אפשר להתגבר על מכשולים אלה והם מפחדים מפניהם. אבל אנחנו נעפיל עליהם ויכול נוכל להם אם התכסיסים שלנו יהיו נועזים יותר וגמישים יותר מאלה של האויב."

תכנית המבצע וההיערכות :

מפקד החטיבה ומטהו סיימו את תכנון המבצע עד הפרט-האחרון, וקבעו את התפקידים וצירי ההתקדמות לכל יחידה ויחידה. רק אם כל יחידת-משנה תפעל בדיוק לפי התכנית, יוכל המבצע להצליח. לכן חילק מפקד החטיבה את קציני-המטה שלו בין הגדודים כדי שישמשו כמורי-דרך וכמתאמים בשעת התנועה בלילה בשטח ההררי

כניסה מהמישור להרים :

ההר היה כה תלול, עד כי כל היום טיפסו עליו אנשי אגוד, וגם במשך הלילה המשיכו לטפס. לאחר חצות, נעצרה לפתע כל השדרה. נהגי העגלות שמו את האבנים תחת הגלגלים האחוריים, מעין בלמים — אבנים שהביאון עמם מהרגע שנכנסו לשטח ההררי למען לא יצטרכו לחפש אחר אבנים בחשכת הלילה. מאיש לאיש עברה פקודה: "מפקדי הפלוגות קדימה, לראש השדרה". הקצינים קפצו קדימה, מיישרים את סגיניהם תוך ריצתם. כעבור זמן קצר חזרו והגדוד התחיל להתארגן בצורה שהיתה, בלתי רגילה עדינה. את הציוד ואת התחמושת הורידו מהעגלות והתקיפו אותם על אוכפיהם על הסוסים, וחילקו לחיילים חבלים ומימיות נוספות.

התנאי הראשון לתכנית פעולה — סיור יסודי :

בזמן שהגדוד התארגן ישבו מפקד החטיבה, ראש המטה וקצין המודיעין שלו ושמעו את הדו"חים של הסיירים החטיבתיים. הם נתנו את תיאור מערך-ההגנה של האויב, אשר התבסס על אחד האוכפים הגבוהים. הוא הפך כפר הררי קטן למבצר חזק. הכביש שעבר דרך הכפר נסגר ע"י מחסומי-גדעים וע"י מלכודת-טנקים. את הכביש חצו כמה קוים של חפירות, של "קני" מקלעים ועמדות בטון, ולרגלי ההר התרומם קיר של גדר תיל. "אין התקפה חזיתית באה בחשבון" — אמר מפקד החטיבה, ושיגר לסיור חדש את יחידת הסיירים הרכובים שלו, על סוסיהם הקטנים, היכולים לנוע גם בשטח הררי.

לא יכולה להיות מערכת הגנה רצופה בהרים :

הפטרולים חזרו עם אור. הם הודיעו כי משני צדי המערך הגרמני אין שבילים, ובודאי שאין דרכים. הם מסרו, נוסף על-כך, שמחוץ למתחם העיקרי יש לגרמנים רק עמדות מקלעים בודדות בין הסלעים, ובמרחק רב יותר מהמתחם אין נפש חיה, שכן שם המדרונים תלולים ומכוסים צמחיה בלתי חדירה. האויב משוכנע שאגפיו מוגנים הודות לפני-שטח אלה.

מפקד החטיבה החליט מיד: את המתחם שעל האוכף יש לכבוש מאגפיו, הנראים בעיני הגרמנים כמוגנים. יש לכבוש דרך היער הבלתי-עביר, דרך המדרונים, שאי אפשר לטפס עליהם. הצטייר לפניו הקו היסודי של התכנית: לעבור את השטח הקשה על מנת לאגוף את האויב ולתקוף אותו מהעורף. כאשר הגיע למסקנה זו, פקד על הסיירים לצאת שוב ולבדוק את דרכי הגישה לצדי המתחם הגרמני.

* לפי פרק מתוך "נושאי-הדגל" לגונצ'רוב.

זאת הפעם. שני הגדודים בעורף הגרמני תפסו עמדות על המדרונים מעל למערך האויב, כך שהמק"בים והמר"גמות יוכלו לפעול כמעט באופן אנכי לעבר המוצבים של האויב. לעומת זאת, הגדוד הראשון, שפעל באופן חזיתי, תפס עמדות נמוכות יותר מן המעבר, כך שהגרמנים הופיעו לעיני אנשיו כצללים על רקע השמים. המתחם של האויב היה, איפוא, נתון לאש מלמעלה ומלמטה. יתרון מיוחד נבע מכך שההסתערות בוצעה בלילה. מכת האש הפתאומית גרמה לבהלה לאויב והוא ניסה להפעיל את אש החירום של הארטילריה, אבל קוי הטלפון כבר נחתכו ולאויב לא היה כמעט סיכוי להתנגדות, לאור התקפת הלילה הנועזת משלושה צדדים.

היה זה אחד מן המבצעים הקצרים ביותר, אך המוצר לחים ביותר של החטיבה.

המאמץ של התכנון המדויק ומסע ההתקרבות הקשה חסך דם.

בבוקר נפתח ציר התנועה ושדרות התובלה יכלו לעבור על פניו והחיילים התקדמו בחושך על מנת להגיע לפסגת הרכס בצפייה שאחריו ישתרע המישור. אולם מה שהם ראו שם היה ים של אבן — הרים, הרים ועוד הרים; והחיילים הרהרו: לחימה, לחימה ועוד לחימה.

הקשה. הגדוד הראשון היה צריך לתקוף את מערך האויב באופן חזיתי ולפעול כרתק והטעיה כאחד. שני הגדודים האחרים היו צריכים לאגוף דרך ההרים משמאל ומימין ליעד. במשך 24 שעות היו צריכים לחצות את שורת הרכסים ובערב „להתישב רכובים" על הכביש הראשי בעורף המערך הגרמני. ההסתערות היתה צריכה להפתח בלילה הבא לפי סימן של רקטה ירוקה. הנשק התומך החטיבתי והגדודי פוצל לפלוגות השונות. כל פלוגה הורחבה לצות־קרב ע"י כך שנוספו לה יחידות־משנה של תת־מקלענים, רגמים ומק"בים. האספקה, התחמושת והנשק התומך, הוטענו על הסוסים.

ההתקפה:

בחצות פקד מפקד החטיבה לירות 6 רקטות ירוקות. הגרמנים שהחזיקו במתחם שלהם הסתכלו באלו בתמהון, הם לא שיערו כי בעורפם נערכו שני גדודים סובייטיים, שחיכו לאות זה.

נסיון קודם בקרבות בהרים לימד את מפקד החטיבה לדעת שעובר פרק־זמן בין הלחימה לרגלי ההר ועד העליה לפסגה, פרק־זמן הנותן לאויב שהות להתארגנות; לכן ערך את כוחותיו ואת אמצעי האש שלו, בכוונה למנוע

מ י מ י :

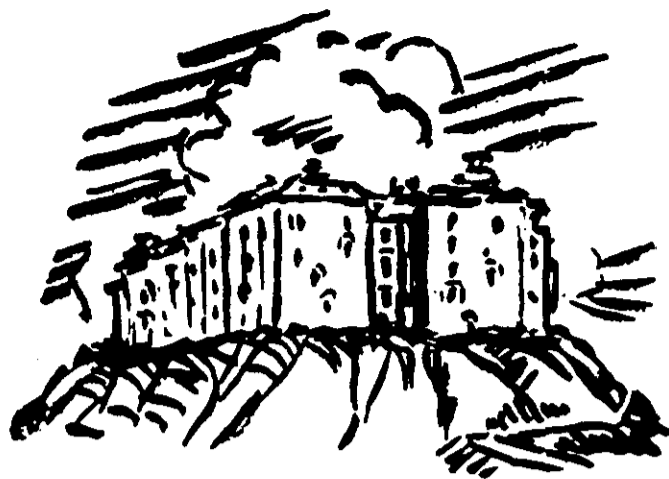
מכונת־יריה „מכסים" („בינונית") בדרכה אל עמדה השלטת, עולה, כחייליה עצמם, במקור מות בהם לא יצליח לא סוס ולא פרד. אשה תשיג אל מעלה נקודות אשר מרחק ההליכה אליהן יהיה אולי 10 ק"מ.

מ ש מ א ל :

קו־מרגמה החולש על עמק קרפטי. קנים כא־לה של מרגמות ומק־לעים עשויים לאפשר שליטה מוחלטת באש, על מערך־אויב המש־תרע למרגלות הפסגות.

גורמים ובעיות במלחמת הרים חדישה

(מלקח המערכות באיטליה התיכונה. 1943-44)

מנזר קסינו

ביותר. הלילה עברו הנו בגדר בן ברית ומפתח קסמים להיותו רואה ואינו־נראה, — בה בשעה שלאי־שמע המערב הריהו בחינת אויב, המגביר בו את רגשי־הפחד. וכך הוא, בדיוק, הדבר לגבי הרים. לחייל שאינו מורגל בהרים, שטח הררי הנו דבר המפיל־פחד. כי כאן גוברות בו עוד יותר כל השפעות־הקרב שיש בהן כדי לדכדך את הרוח. לעומת זאת, חייל בעל כושר הרים רואה בשטח־הררי גורם

המערכות סביב קאסינו היו ברובן המכריע מלחמת־הרים מובהקת. עובדה זו חדרה לה־כרתם של הלוחמים אנשי הצפון — הן של הגרמנים וודאי גם של האנגלו־סכסים — לרוב רק במקום המעשה עצמו. בפגישותי אני עם גייסות גרמניים, ועוד יותר מזה — עם אורחים שנודמנו, נוכחתי בכך. רשמיו של מי שהכיר את הדרום האיטלקי כתייר, היו כמעט תמיד רשמי ארץ השמש, הים והתפוזים. אכן, התיירים ביקרו רק באותם האזורים שאותם הלמו רשמים אלה! אך, לצערנו, המלחמה ההנהלה רק מעט־מזעיר באותן סביבות בעלות אופי קיצי. ובעוד שלגייסות שבאגף הימני של הקורפוס שלי היתה אפשרות לרחוץ בים במשך כל השנה כמעט, רבצו גייסות אגפו השמאלי בגובה של 2000 מ', על צוקים תלולים, המכוסים שלג כמעט במשך השנה כולה; ובמקום קטיף תפוזים — עוד מעט ויכלו לעסוק בציד דובים. על אף גבהם הפחות של רוכסי־הגבעות המשתרעים בין הים לבין רכס הרי האפרוצים המרכזיים היה להם, עקב מבנם, אופי הררי, אשר הכביד לא מעט על גייסות שלא הורגלו בהרים.

גורם־הרוח — ו"כושר־הרים"

מן הראוי הוא להרחיב כאן תחילה את הדיבור בגורם הרוח. לנוכח הקשיים המתגלים שעה שיש להטיל למלחמה הררית לוחם שלא הורגל בהר, הרהרתי לעתים קרובות בהקבלה אחת. החייל המערבי ודאי שנופל מן הרוסי בכך שהוא מורגל אל הלילה הרבה פחות מהלז. בעוד איש המערב רגיל להדליק בלילה — לצורך כל מעשה שהוא, אפילו השגור ביותר — נורה חשמלית מבהיקה, מבצע הרוסי בכפרו במשך לילות החורף הארוכים, חלק ניכר של עבודתו בחשכה, או בתאורה דלה

* לפי סקירתו הנרחבת של הגנרל הגרמני פון זנגר-אונד־אטרליץ, מי שהיה מפקד קורפוס במערכות ליד קאסינו — בחוברות "כתבי־העת הצבאי השביערי הכללי" לשנת 1951.

חזית־הרים באיטליה בחורף 1943-44

קו רצוף: — קו חזית החורף

קו שבור: — הקו־המשני, עליו נערכו מערכות־קסינו

עוֹר — נִיתָן כְּמַעַט לֵאמֹר, כְּלִי־נֶשֶׁק מְסִייעַ — וְעָרְכוּ
שֶׁל „נֶשֶׁק” זֶה לְגַבִּיּוֹ גְדֹל וְהוֹלֵךְ כְּכֹל שִׁירֵיבוֹ זֶר
יֹתֵר לְהָרִים.

פֶּרֶט לְיוֹצְא־מֶן־הַכֹּלֵל יַחִיד, לֹא הִיוּ הַדִּיבִיזִיּוֹת
הַגֶּרְמָנִיּוֹת שֶׁלְחַמּוֹ בַּפִּיקוּדֵי בַּמְעַרְכוֹת קְסִינּוֹ, דִּיבִיזִיּוֹת
הַרְרִיּוֹת. הַדִּיבִיזִיּוֹת הַהַרְרִיּוֹת הַגֶּרְמָנִיּוֹת הִיוּ מְרוֹת־קוֹת
בְּרוֹסִיָּה. כִּזְאת קָרָה לֹא מִשׁוֹם שֶׁשָׁם דּוֹקָא הוֹפְעֵלוּ
בַּהֲתַאֵם לְתַכְלִיתָן; נִכּוֹן יֹתֵר יֵהִיָּה לֹמַר שֶׁהֵן הִיוּ
שָׁם מִשׁוֹם שֶׁלֹּא הִיתָה בְּנִמְצֵא זִירַת־מִלְחָמָה הַרְרִית.
וּמִשְׁנוֹצְרָה כִּזּוֹ בְּאִיטָלְיָה הַתִּיכּוֹנָה, כִּבְר לֹא נֹתְרָה
בִּידֵי הַפִּיקוּד הַגֶּרְמָנִי יְכוּלַת־הַתּוֹבֵלָה בְּשִׁבִּיל לְהַעֲתִיק
גִּיּוֹסוֹת מִזִּירַת־מִלְחָמָה אַחַת לְרַעוּתָהּ כְּרַצוֹנָהּ. וְאִפִּילוֹ
נֹתְרוּ בִּידֵיוֹ אֲמֻצְעֵי תּוֹבֵלָה מִסְפִּיקִים, סִפֵּק אִם הִיָּה
מַחְלִיט עַל הַתְּחַלְפוֹת־גּוֹמְלִין שֶׁל דִּיבִיזִיּוֹת בֵּין זִירוֹת
הַמְרוֹחֲקוֹת כִּלְכֶךְ זֶו מִזּוֹ, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הִיוּ כִּבְר לְרִשׁוֹתוֹ
יַחִידוֹת־אוֹיֵר בַּמְמַדִּים הַנְּחֻצִּים, וְגוֹפֵי הַצְּבָא
בַּתְּהַלִּיךְ־הַהֶעֱבְרָה הִיוּ נִיתָנִים עַל כֵּן לְאִיוֹם בִּלְתִּי
פּוֹסֵק מֵהָאוֹיֵר, וְלִפִּיכֶךְ — לְאִבִּידוֹת נִיכְרוֹת. וְעַל כֵּךְ
נִתְנַסֵּף גַּם הַקּוֹשֵׁי לְשִׁכְנַע אִישִׁים שֶׁלֹּא פִּיקְדוֹ בַּמְקוֹם
עֲצָמוֹ בַּדְּבָר אֹפִיו הַהַרְרִי שֶׁל הַשְּׁטַח הָאִיטָלְקִי.

הַדִּיבִיזִיָּה הַהַרְרִית הַיַּחִידָה אֲשֶׁר הוֹעֲבְרָה מְרוֹסִיָּה
לְאִיטָלְיָה זָכְתָה לְהַתְּגַשְׁמוֹת זֶו שֶׁל מִשְׁאַלְתָּה תּוֹדוֹת
לְיַחֲסִים הַטּוֹבִים שֶׁהִיוּ לְמַפְקְדָה עִם הַיִּטְלָר מֵאֲשֶׁר
בְּשֶׁל שִׁיקוּלִים מְעִשִׂים. וּמֵאַלְף בְּמִיּוֹחַד, כִּי אֵף דִּיבִיזִיָּה
זֶו, אֲשֶׁר גּוֹיִסָּה מֵאַנְשֵׁי־הָרִים אוֹסְטְרִיִּים, עִם הַפְּעֻלַתָּהּ
בַּמְעַרְכֵי־רֶבֶתִּי בַּהָרִים נִתְנַסְתָּה אֵף הִיא בַּמְבַחְנִים
קָשִׁים שֶׁפָּגְעוּ בִּיצִיבוֹתָהּ הַנְּפִישִׁית. אֲנִשְׁיָה הַכִּירוֹ אֲמִנָּם,
עוֹד מִמּוֹלְדָתָם וּמִתְקוֹפַת אִימוֹנִיָּהֶם, אֵת הַשְּׁטַח הַהַרְרִי,
אֵךְ לֹא אֵת הַלְּחִימָה הַקָּשָׁה בַּהָרִים. הַפּוֹזְמוֹן הַחֹזֵר
בַּמַּכְתָּבֵיהֶם הִיָּה תַחִילָה: „מוֹטֵב לֶךְ כִּבְר לְחֹזֵר
לְרוֹסִיָּה וְאִפִּילוֹ לְזַחֹל לְשָׁם עַל גַּחֲוֹנְךָ?” אִוְלָם מִשְׁהַת־
גְּבָרָה הַדִּיבִיזִיָּה עַל הַהֵלֶם הָרֵאשׁוֹן, עֲמָדָה יִפָּה בַּמְבַחְן.
מִמָּה מוֹרְכַבַּת, בַּעֲצָם, הַשְּׁפַעַת־הַהֵלֶם הַמִּיּוֹחַר
דַּת כְּלָפִי גִיּוֹסוֹת שְׁאִינָם מוֹרְגָלִים בַּהֵר?
בְּרֵאשׁ וְרֵאשׁוֹנָה תְּצוּיִן כִּאֵן הַתְּגַבּוֹרַת הָאִקּוֹס־
טִית לְהַשְׁפַּעַתָּהּ שֶׁל אֲשֶׁר־אִרְטִילְרִיָּה מַחְצִנִּית*.
בְּשִׁפְלָה אֲפֶשֶׁר הִיָּה לְהַחֲלִיף דְּבָרִים — אִפִּילוֹ בְּשַׁעַת
מַחְסוֹם־אֲשֶׁר מַחְצִנִּי — בְּרַנְחִים שְׁבִין הַהַתְּפּוֹצְצוּיּוֹת
הַבּוֹדְדוֹת. וְאִילוֹ בְּאַרְץ הָרִים, דְּבָר כִּזֶּה הֵנוּ לְעֵתִים
קְרוֹבוֹת מִן הַנְּמַנַע כֹּלֵל, בְּשֶׁל הַדְּהוּדָם הַמְּתַמְשֵׁךְ שֶׁל
הַקּוֹלוֹת שֶׁבְּקִירַבְתָּךְ, הַיּוֹצְרִים עֲצַמַת־רַעַשׁ כְּפּוֹלָה
וּמְכּוֹפֶלֶת לְכֹל הַתְּפּוֹצְצוֹת — וְשׁוֹב מְכַפִּילִים אֵת הַהַד
עֲצָמוֹ.

הַשְּׁפַעַתָּה נְפִישִׁית מְדַכְדַּכַת יִשְׁנָה גַּם לְפַגִּיעַת
הַפְּגִזִּים בְּאִבְנִים, הַמְּרַבֵּה אֵת אֲפִקְט־הַפְּגִיעָה
הַרְסִיסִי. הַסֵּלַע — אִינוֹ „סוֹפֵג” לְתוֹכּוֹ אֵף מַקְצַת

מְרִסִּיסֵי הַפְּגוֹ, כֹּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה זֹאת הַקְּרַקַּע הַשְּׁמַן
בְּשִׁפְלָה כִּי אִם, לְהַפְךָ, הוּא מֵאֵהוּה רַקַּע נּוֹחַ לְכֹל הַסּוֹגִים
וְהַצּוֹרוֹת שֶׁל נִתְזִים (רִיקוֹשְׁטִים) אֲשֶׁר פְּעוֹלָתָם לְגַבִּי
מְטָרוֹת חִיּוֹת שׁוֹה לְזֹאת שֶׁל הִירִי בַּמְרַעוּמֵי־זִמְנָן.
גִּיּוֹסוֹת, הַמוֹפְתָעִים בְּשִׁבִּילֵי הָרִים ע״י אֲשֶׁר אִרְטִילְרִיָּה,
לֹא בְּנִקֵּל יִמְצָאוּ מַחְסֵה לְעַצְמָם. וּמַעַל לְכֹל — אֵף פַּעַם
לֹא יוֹכְלוּ לְחַמּוֹק לְשִׁטְח־מְרַחֵב (לְצַדֵּי הַשְּׁבִיל, לְמַשָּׁל)
— דְּבָר שְׁכִלְכֶךְ רְגִילִים בּוֹ אֲנִשֵׁי הַשְּׁפֵלָה.

אֵךְ הַדְּבָר שֶׁאִילוֹ מִתְרַגֵּל חִייל־הַשְּׁפֵלָה בְּקוֹשֵׁי רַב
בִּיּוֹתֵר, הוּא הַרְגֵשֶׁת הַבְּדִידוֹת הָאִישִׁית
לְמוֹל סַכְנַת הַמוֹת, אֲשֶׁר הִיא בּוֹלְטַת בַּהָרִים הַרְבֵּה
יֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּשִׁפְלָה. בְּדֶרֶךְ כֹּלֵל לְחַם הַחִייל הַרְגִלִּי
שֶׁל מִלְחַמַת־הָעוֹלָם־הַשְּׁנִיָּה בַּעֲמָדוֹת בַּעֲלוֹת אוֹפֵי
מְבוֹדָד יֹתֵר מֵאֲשֶׁר קוֹדְמוֹ בַּמִּלְחַמַת־הָעוֹלָם־הָרֵאשׁוֹנָה.
עַל כֵּן עֲלִינוּ גַּם לְהַנִּיחַ שְׁלוֹחַם־הָהָרִים בְּאַלְבַּנִּיָּה וּבַהָרִי
הָאֲבְרוּצִים עֲמָד בַּמְשִׁמְרַת מְבוֹדָדָת יֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַחִייל
שֶׁבַּמְעַרְכוֹת הָאִיזוֹנָצוֹ** . אִוְלָם אִפִּילוֹ מִי שֶׁלְּחַם לִיד
קְסִינּוֹ יִכּוֹל הִיָּה, בַּעֲמֵק הַנְּהַר לִירִי, לְחַמּוֹק מֵאֲשֶׁר
הָאִרְטִילְרִיָּה הַמַּחְצִנִּית בַּהַעֲתִיקוֹ עֲצָמוֹ אֵל עַמְדוֹת־שְׂדֵה
אַחֲרוֹת; וְאִילוֹ הַמְּתַגּוֹנֵן שֶׁעַל מוֹנְטָה קְמִינּוֹ, אוֹ עַל
מוֹנְטָה סְמוּקָרוֹ לֹא הִיָּה לוֹ לְעֵתִים קְרוֹבוֹת שׁוֹם קְשֵׁר
לְעֵבֵר יִמִּין אוֹ לְעֵבֵר שְׁמָאל, וְעַל כֵּן נִשְׁאַר לְלֹא
יָדִיעָה עַל מַהֲלֶךְ הַקְּרַב אִפִּילוֹ אֲצֵל שְׁכֵנָיו הַיִּשְׁמִירִים
בַּהָרִים, יֵשׁ וְהַדְּרֶךְ אֵל עַמְדָה שְׁכֵנָה, הַנְּמַצָּאת כַּחֲצִי
ק״מ מִמֶּךָ בְּלִבָּד, תֵּאֲרֶךְ 3 שְׁעוֹת! הַרְגֵשֶׁת בְּדִידוֹת
זֶו הוֹגְבְּרָה עוֹד יֹתֵר עַל יְדֵי קְשִׁי הָאֲסַפְקָה, שֶׁעֲלִיהֶם
יֹרְחֵב עוֹד הַדִּיבּוֹר לְהֵלֵךְ.

לְאַמֶּן־מְחַדָּשׁ אֵת דִּיבִיזִיּוֹת הַרְגִלִּים וְהַשְּׁרִיּוֹן
„בַּמְּגַמָּה הַרְרִית” לֹא בָּא כְּמַעַט בַּחֲשַׁבּוֹן מְסִיבוֹת
מוֹבְנוֹת־מֵאַלְיָהֵן. אֵךְ הָרִי, מִשְׁהוֹכֵר הַשְּׁטַח הַיִּפְרוֹת
קְרוֹבָה יֹתֵר, אֲפֶשֶׁר הִיָּה לְפַחוֹת לְעִשׂוֹת מִשְׁהוֹ לְמַעַן
צִיּוֹד וּלְבוֹשׁ. תְּכִלִּיתִיִּים יֹתֵר. לֹא הַמְעִיל הָאֲרוּךְ וְאֵף
לֹא הַמְּגַף הַנְּמוּךְ, הַבִּלְתִּי־שְׁרוּךְ, שֶׁל הַחִייל הַגֶּרְמָנִי
לֹא הִלְמוּ בַּמֵּאוּמָה אֵת הַשְּׁטַח הַהַרְרִי! הַחִייל הַרְגִלִּי
חָסֵר הִיָּה צִיּוֹד־אֵהֵלִים הַרְרִי וְכֵן אֵת „מַקְטוֹרֵן־הָרוּח״.
אֵת הַמּוֹזוֹן אִי־אֲפֶשֶׁר הִיָּה — כְּפִי שֶׁהַכְּרַתִּי אֲצֵל גִּיּוֹסוֹת
הָרִים — לְהַכִּין בַּעֲמָדוֹת הַקְּדָמִיּוֹת בַּמְּכּוֹנוֹת־בִּישׁוּל —
אַלֵּא הִיָּה צוֹרֵךְ לְהַמְצִיאוֹ בִּיגִיעָה רַבָּה בַּאֲמַצְעוֹת
מוֹבִילִי־אוֹכֵל.

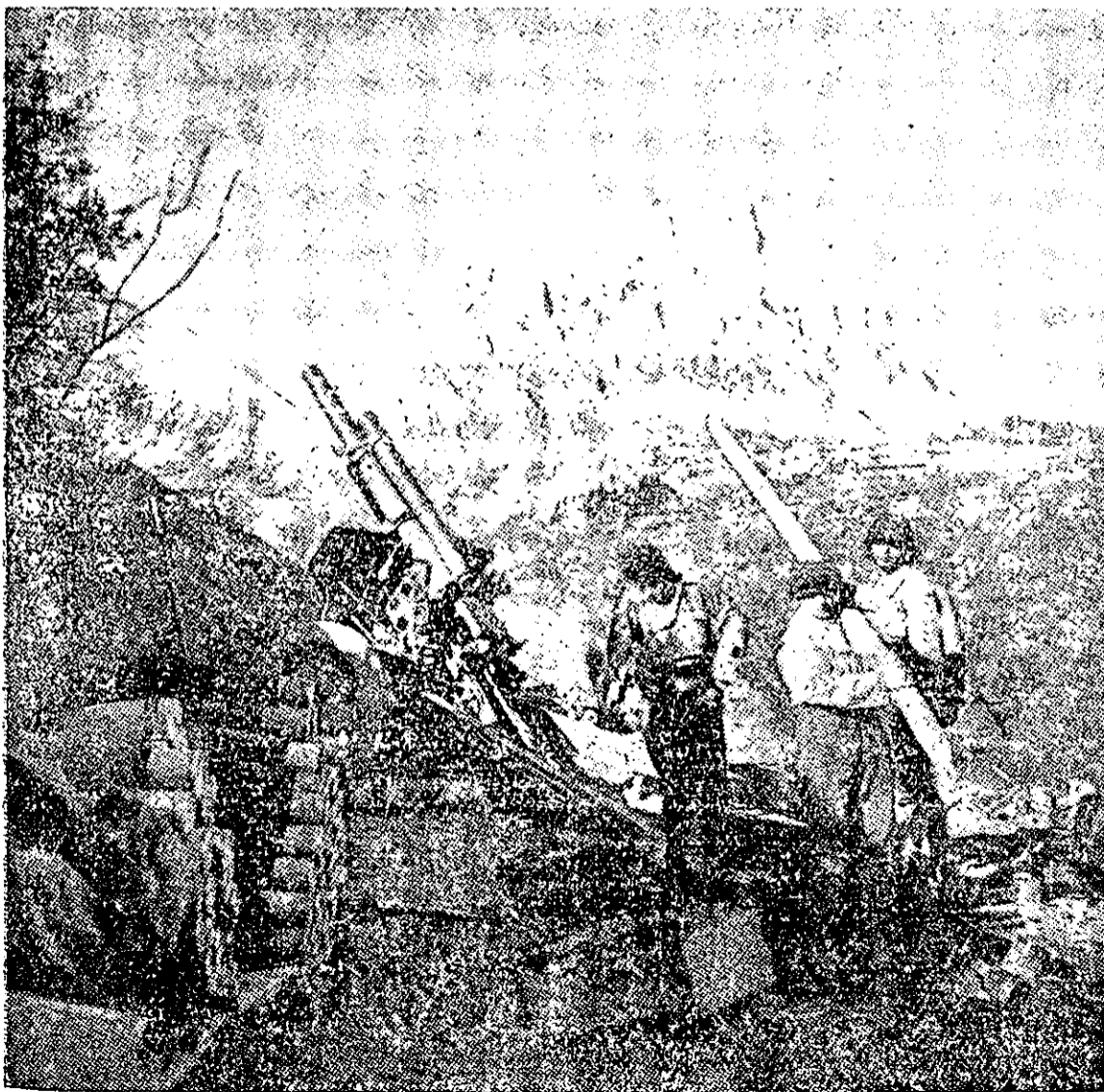
כֹּל הַלִּיקוּיִים הָאֵלּוֹ לֹא הוֹסִיפוּ לְחִייל־הַשְּׁפֵלָה
לְהַגְבִּיר בּוֹ אֵת אֵהֲדַת־הָהָר, הַזְּעוּמָה בְּלֹאוֹ הַכִּי. הוּא לֹא

* הַבִּיטוּי „מַחְצִנִּי” בָּא כִּאֵן בְּשִׁבִּיל לְמַסּוֹר אֵת הַמוֹשֵׁג
הַגֶּרְמָנִי „Trommel Feuer” — דְּהִינּוֹ „אֲשֶׁר תּוֹפִים”, שְׁמֵשׁ־
מַעוֹתוֹ אֲשֶׁר רְצוּפָה, בִּלְתִּי פּוֹסֵקַת, הַהוֹלְמַת כְּמַכּוֹת־בְּתוֹפִים,
וְהַשְּׁפַעַתָּה מוֹחֲצַת בִּיּוֹתֵר.
** מְעַרְכוֹת גְּדוֹלוֹת בַּחֲזִית אוֹסְטְרו־אִיטָלְיָה הַהַרְרִית
בַּמִּלְחָמָה־הָרֵאשׁוֹנָה.

למתגונן: מחסה בפני ראייה ואש, תלי-חזה, אפשרויות המגע לימין ולשמאל, ואפשרויות להתערות במהרה לתוך הסלע. אלה הם יתרונות שהחייל הלוחם בשפלה חייב ליצור אותם לעצמו תוך עבודות-אדמה מיגעות. מה מקור, איפוא, להתנגדות למערכי קו-הרכס — ש"מומחיה-ההר" המליצו עליהם תמיד, בנימוקים מבוססים ביותר, ואשר אף נתקבלו ע"י הגייסות שצריכים היו להסתגל ללחום בשטח הררי?

כנגד מערכי קו-הרכס טענו לרוב, שהנם בולטים מדי, ועלולים על-כן למשוך אליהם את אש הארטי-לריה. אולם הרי החייל הרגלי של מלחמת העולם השנייה בנה עמדות שבלטו הרבה פחות מאשר של קודמו במלחה"ע הראשונה — וזאת מהסיבה הפשוטה כי לא היו בה כמעט עמדות בנוסח חפירת-קלעים רצופות, אלא רק עמדות בצורת שוחות-נשק או שוחות-קלעים, שניתן להסוותן קלות.

* על הזדיינותה מחדש של גרמניה הוכרז רשמית רק בשנת 1935. אולם יצויין כי למעשה לא חדלו להתקיים, במסגרת הצבא האוסטרי, יחידות הרים מקצועיות, בעלות מסורת רצופה של מאות בשנים — והן, למשל, אשר הופעלו בקרפטים, במסע-המלחמה נגד פולין ב-1939 — ושוב, במסע-המלחמה הגורבגי ב-1940 — המע.

אש תלולת-מסלול — אופיינית להרים.

תוחננים צרפתיים עוסקים בהצגת הוביצר בו 105 מ"מ בעמדת-אש מוסתרת.

הרגיש את עצמו כמי שנוצר בשביל הרים אלה ואף לא כמי שצויד, אומן וסופק-במזון בשבילם! מי שהיה עליו לנהל גייסות כאלה במלחמת הרים, ישוכנע לחלוטין שאין ליצור גייסות הרים מניה-וביה וכי למלחמת הרים דרושים גייסות מיוחדים!

מלקח הטקטיקה-ההררית

נפנה עתה אל אור-ח-ה-ל-ח-י-מ-ה, כפי שנתהוה מתוך מלחמת הרים זו. המושג הגרמני על מלחמת הרים היה לקוי ביותר. גייסות הרים היו קיימים רק מאז הזדיינותה של גרמניה מחדש*. גרעינם היו שבטים אוסטריים ואנשי בואריה. אך היות ובתקופת השנים שבין סוף מלחמת-העולם הראשונה וההזדיינות מחדש לא היו קיימים בצבא הגרמני גייסות-הרים, הרי ההשפעה שגייסות ההרים היו עשויים להקרינה על מחשבתו של המטה הכללי הגרמני היתה מועטת למדי. והרי אותו מטה כללי הושתת בלאו הכי, לפי כל מסורתו, על פרוסיה — ושם הרי לא היתה מלחמת הרים בנמצא!

העדר זה של התמצאות במלחמת הרים בדרגי

הצבא הגבוהים גרם לכך, קוי-עמדות באיזור הער-פי אשר המערך שסומן בשבילם לא הלם כלל את נסיונות מלחמת ההרים. הפיקוד הגרמני — וכן יועצים שצמחו מתוך חיל-ההנדסה — התלבטו תמיד בבחירה בין מערך ברכס עמדות במדרון אחורי לבין זה שבמדרון קדמי. לשני סוגי העמדות יתרונות וחסרונות מ-שלהם בשפלה, ואין צורך להרחיב עליהם את הדיבור כאן. אך אין כל ספק, שבשטח ההררי המובהק, מקום בו חולשים קוי-הרכס, הרי מערך קו-הרכס עצמו הוא-הוא קו-ה-ל-ח-י-מ-ה-ה-ר-א-ש-י-ה-מ-ת-א-י-ם.

הרכס ה"חד" מכיל בחור-בו למעשה את כל הדרוש כי לא פעם נבנו בהרים

טענה זאת בדבר התבלטות מערכי-קורהרכס ניתן היה להפריכה בחלקה על ידי העובדה שהלוחם למד להכיר מה רב המגן בפני אש-ארטילריה אויבת שנתנה לו עמדת קורהרכס, אפילו כשאותרה עמדה כזו — היות ובגלל מסיבות בליסטיות קשה לפגוע בעמדות-קורהרכס. החייל הרגלי הבחין עד מהרה כי כל היריות הקצוצות מזה וכל היריות הברוצות מזה * — מתפוצצות כאן במרחק ניכר ממנו — ובכל אופן בצורה שאין בה כדי להזיק לו.

הרבה יותר קשה היה לספל טענה אחרת נגד מערך קורהרכס, והיא, שאין לו כלל עומק. אולם התביעה לעומק גברה והלכה ככל שנתדלדל והלך הסך-הכל של העצמה-האינפנטרית וכתוצאה מכך פחתו כוחות העתודה המצויים. לפי הוראות-הקבע חובה היתה לבלום את פריצות-האויב בעומקו של אזור הקרבות הקדמי. אך כיצד לעשות זאת — שעה שעומק כזה לא היה מצוי כלל? הרי מערך-קורהרכס היה ללא ספק אחד מאותם ה"מערכים הקויים, ללא עומק", שכה נודעו לשמצה. שיקול-חשש זה, — היתה לו הצדקה נוספת כיון שלוחם, אשר לא הורגל בהרים לא אומן לחסל פריצות הבאות מהעומק ע"י פעולת-נגד שתיערך מעבר הצד — כלומר, על הרכס עצמו. וכן קשה היה לו להסתגל לכך שהצוות שבקו הקדמי ילך ויעשה דליל יותר ויותר.

כידוע הלכה ונחלשה במהלך המלחמה העצמה האינפנטרית. דבר זה, יסודו לא באבידות בלבד אלא גם בעובדה שעוד לפני התחלת המלחמה פעלה הטכניזציה יותר ויותר, בכיוון של הצמדת הלוחם, ואף זה שבחיל-הרגלים, אל כלי הנשק הכבדים: אל מכונות היריה, המרגמות, תותחי-הרגלים, "אגרופי-שריון" ו"מגורי-שריון"**, וכלי-זין אחרים רבים. הצוות של כל הכלים האלו נמנו אמנם גם להלן על חיל-הרגלים, אך הם חסרו מעתה תפקידי ההחזקה בקו-החזית, שהוסיפה להיות הכרחית כמקודם ואשר צריך היה שהעמדות הבודדות שבתוך קו-חזית זה ימצאו לפחות בקירבה כזו אחת אל השניה, שתהיה יכולת לקיים קשר הדדי מסויים בשעת הקרב.

אם יקחו עוד בחשבון מה רב מספרם של הכלים החדשים שחוץ לתחום המפורש של חיל-הרגלים אשר היה צורך לשרתם, שוב לא יהיה מקום לתמיהה על שהחייל הרגלי בדיביזיה חדישה לא הינה אלא * קצוצות — הנפלות לפני המטרה. ברוצות — העוברות מעבר למטרה — המער'. ** תרגומם של השמות הגרמניים לכלים א. ט. מעין ה"בזוקה".

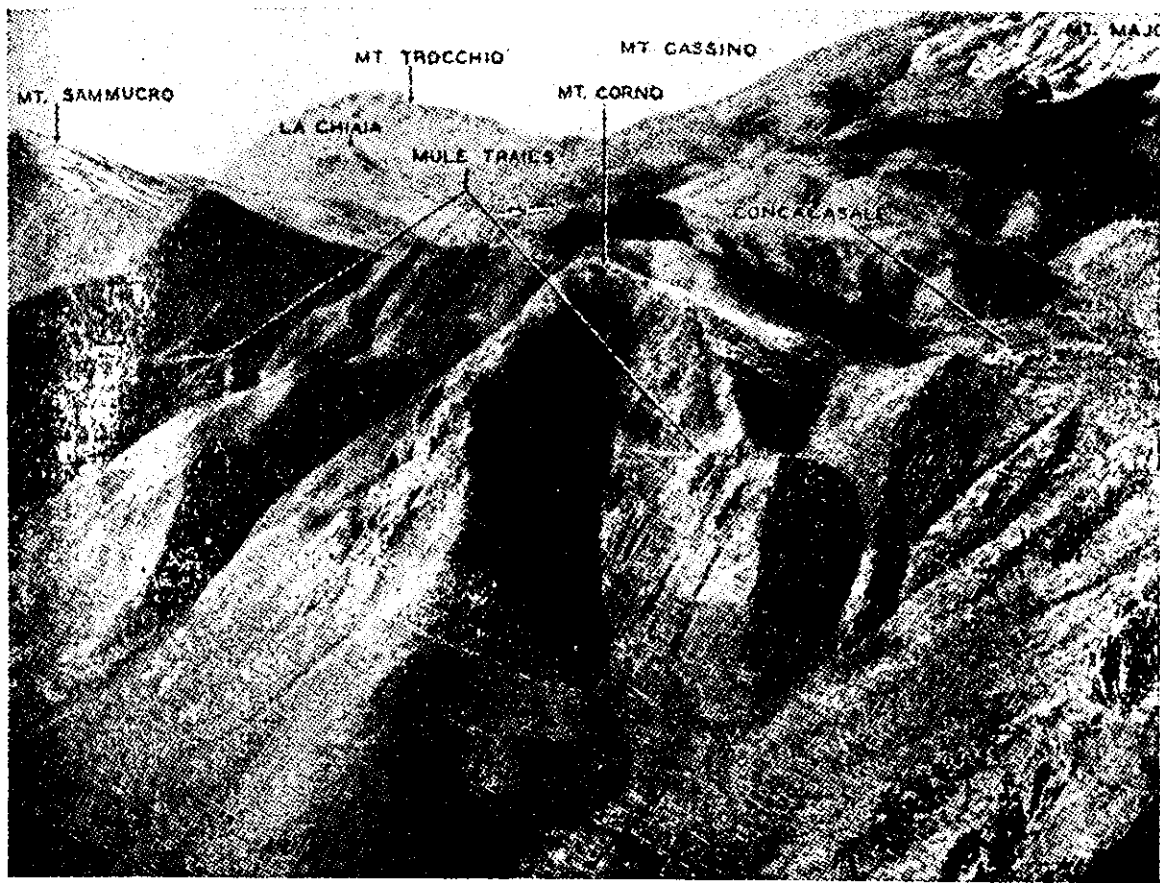
חלק פעוט מעצמת-הקרב הכוללת שלה. כן יש להוסיף כי הטכניזציה של המלחמה ריתקה גברים צעירים חזקים במספר רב הרבה יותר מאשר במלחמות קודמות אל מפעלי-החימוש שבמולדת. כל הגורמים האלה יש להם חלק באותה התפתחות, אשר בדברנו קודם על הגורמים הנפשיים ציינו אותה בתור חזיון של הרגשת-בידוד של הלוחמים שבקו הקדמי.

אכן, מערך על מדרון אחורי לא בא בשטח הרים בחשבון אף בשביל הטקטיקאי-נוסח-השפלה. כי שליטתו של אויב היושב ברכס החולש על כל תחום-ההגנה כולו יש בה חסרונות גלויים-לעין רבים מדי למגן אשר נאחו במדרון האחורי שמתחת לעמדתו של הלוחם.

התוצאה של הברירה בין שני סוגי עמדות אלו היתה, שהגייסות החלו מנסים, במידה גדלה והולכת, להבטיח את מערכי הרכס שלהם ע"י "הבטחות" שהיו תוקעים אותן קדימה לפנייהם. אולם, הבטחות אלו היו נתונות לסכנה חמורה — ועל כן היו מגבירים אותן! תצפית ארטילרית, נשק-רגלים כבד, מוצבי-פיקוד בטליוניים — כל אלה לא הרגישו את עצמם בטוחים על קורהרכס, אם לא היו להם — וביחוד בלילה — הבטחות קדומניות אלו; וכאשר נכללו עתה הבטחות אלו במבנהו של אזור ההגנה הרי שנוצר אותו "עומק המערך" שכמהו אליו כל-כך ושתימך תבעוהו מלמעלה.

בטחון משלה! כי עומק זה לא היה עומק בו ניתן להלחם. אזור, בו אין להתנועע ביום ואין לקיים בו קשר הדדי, שבו אפילו קשרים אינם יכולים לנוע, איזור כזה לא יצלח להגנה!

התפתחות הקרב היתה לכן במקרים רבים כדלקמן: המערך הקדומני — בהתחשב בכוחות הגוברים והולכים המופעלים ב"הבטחות" התפתחו הללו לאט-לאט להיות למעשה כמערך-קדומני ואלה חוסלו באופן קל, מבלי שמגינים אחרים יבחינו בכך. פעמים רבות לא יכלו המגינים אפילו להודיע איש לרעהו על הבקעה אויבת. ובאם חיסלו "הבטחות" כאלו בשעות הלילה, נודע הדבר לעתים למפקדי הבטליונים רק למחרת בערב, כאשר מובילי-האוכל לא הגיעו עוד לתעודתם. שיטת-ההגנה זו הפכה הרת-אסון כאשר עמדות-קדמיות קודמו עד אל תוך תחתיתו של עמק, תחתית עמק אשר לה היה כבר שוב אופי של אדמת-מישור, — מצב השכיח בשטחים שמסביב לקסינו, בעלי הגבהים המוגבלים. במקרים כאלו קרה שעמדות-מדרון-קדמי מבודדות אלו לא רק שהופתעו — עמדה אחרי עמדה — ע"י חיל-הרגלים אויב, אלא אף נשטפו בחלקן ע"י טנקים שהובאו

פני הטיטא עימם מטפרים את מעשי הפרדות!

החץ המתפצל לשנים מצביע על שבילי הפרדות אשר איפשרו הסתערות וכיבוש של רכסי ההרים זעפים אלה (מעשה שבוצע בידי „הכוח הראשון לשירות מיוחד“)

בהרים. לקשר בין המרגמה לבין קורהקלעים הקדמי באמצעות מכשירי האלחוט הקטן (הנישא ע"י איש אחד) נודעת חשיבות רבה — ביחוד בהתקפה. לעתים תכופות הופתעו הגייסות הגרמניים בראותם כיצד נעה האש של מרגמות האויב בדייקנות, וכמעט אבטומטית, מרחקמה לפני חיל הרגלים התוקף. כאשר לא הספיק, תוך ההתקפה, טוח של מכשירי האלחוט הבודד, נקט האויב — אשר סבל פחות מאשר אנחנו ממחסור בצידוד — באמצעי של הארכת טוח הקשר האלחוטי ע"י שרשרת תחנות ביניים של אמצעי קשר חיוני זה.

תובלה, תזונה, פצועים

בבעית חיל הרגלים ההררי במערכות הקסינו יש להזכיר עוד שלוש סוגיות אספקה. אי אפשר היה בעצם שלא לראות מראש כי הקמתן, מניהיוביה, של שדרות בהמות משא לצורך אספקה לא תפעל אלא באופן לקוי ביותר. שדרות בהמות משא חייבות להיות חלק אורגני של גייסות ההרים, כשלהן נוהגים בהמות משא מאומנים; ואם לא הצמיח הדבר תוצאות רעות עוד יותר מכפי שהיה זה אצלנו — הרי זה רק הודות לכך כי הפרד האיטלקי היה בן בית בסביבה זו והפך, כביכול, למורם מדריכם של בעליו החדשים.

חייל ההרים זקוק בלחימה רבתית לתזונה מיוחדת, אשר לא היתה מצויה אצל הגרמנים. הם

מהצד, דרך תחתית העמק. בצורה זו התהוו כל אותן פירצות מפתיעות פחות או יותר של היריב, בהן הפתיע מערכי שוחות ונקר דות התנגדות חזקים למר אית עין שבמדרון הקדמי — ורכש לעצמו את חופשי התנועה כלפי מעלה ההר. על קורהרכס עצמו לא היה מוצא אזי לפניו מערך הגנה מלוכד, והיה ממשיך בהתקדמותו עדי נתקל בכוחות העתודה הראשונים המובאים להתקפת נגד.

אין בכונת ניתוחי זה לתאר את מערך קורהרכס כמין קמיע למערכי הגנה שלא יהא ניתן לכבשם. משפרץ באמת היריב ברוב חב ניכר לתוך מערך קורהרכס, התקשו אף גייסות מורגליהרים לעטפו שוב בכוחותיהם הם, וביחוד כשליריב היתה עדיפות אויר מוחלטת. אולם נשאר איתנה ההכרה, שאין עוד מערך, אשר בעזרת עבודות אדמה קצרות זמן ניתן לשוות לו מידה כזאת של בצרון כמערכת קורהרכס דוקא. אמנם, הדבר הצריך את הסתגלותם המהירה של גייסות השפלה אל עבודות אדמה מסוג שונה מזה אליו היו רגילים. מעבר הסתגלות זה אל דקר ופטיש תחת האת נתאפשר בהיקף רחב הודות לרכישות רבות של כלי עבודה הכרחיים אלה. ומשרק הגיעו הגייסות לידי כושר עבודה ידוע היו מצליחים להתערות לתוך הסלע בעזרת חמרי פיצוץ אף מבלי להזקק למכשירי קידוח מכניים. צורה זו של אימון, שניתן היה לעסוק בה בעמדות גופן ושאת יתרונותיה חזו הגייסות מבשרם הם — הערכנוה הערכה רבה ביותר.

אין בודאי צורך בהוכחה מיוחדת לכך שבמלחמת הרים עדיפים כלי אש תלולת המסלול על זה של כלי האש השטוחה. כלי האש התלולת של הרגלי ההררי הנה המרגמה הקלה והבינונית. לא בלבד שהיא תמצא כאן בכל מקום עמדות ושדות אש לעצמה ביתר קלות מאשר מכונת היריה — אלא שהמרגמה בהיותה ניתנת לטלטלה בכוחו של אדם — יכולה גם ללכת בעקבות חיל הרגלים התוקף בהרים ולשמש תחליף חלקי לאש הארטילריה, שקשה יותר לנהלה

62

הובלת פצוע במדרונו הקשה של
הרקסינו ע"י אנשי רגימנט
קלעים מרוקני. מגמתם — אל
הכפר שבעמק, ממנו יפנו הנפ-
געים אל ביה"ח.

תפלים לאטם — כשאל צידי האלונקה מחוברות
משענות עץ גמישות. קורסים ותרגולות באלה עזרו
הרבה להתגבר על היראה בפני ההר. אך מה רצינית
היתה בעית פינוי הפצועים בשעת לחימה רבתי גם
בשביל היריב, מסתבר מכך, שלפרקים כרתו לשם
זאת הגייסות הקדמיים של שני הצדדים הפוגות
מקומיות, לתקופות זמן מוגבלות. וזה ללא ידיעתם
של הדרגים הגבוהים יותר, הממונים עליהם. שעה
שהפיקוד הנמוך הגרמני עמד בפני הפסד עמדות
פעמים רבות הוצג בפני הבריחה הקשה, האם להשאיר
באותה עמדה את כלי הנשק רבי הערך — או את
הפצועים.

סיגול הטקטיקה הארטילרית

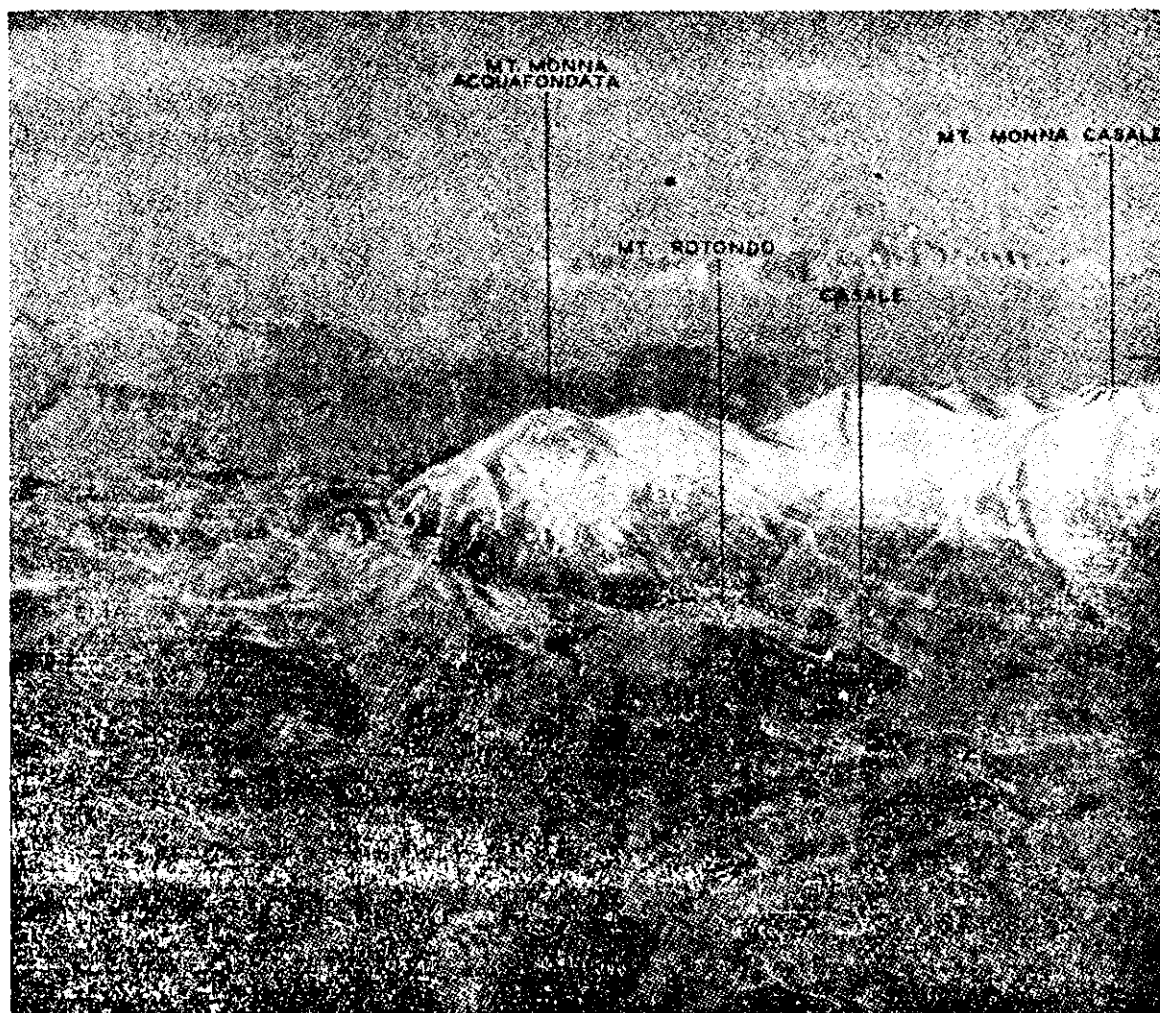
להלן אצביע על שאלות מספר הכרוכות בהפ-
עלת הארטילריה. הארטילריה של דיביזיות
הרגלים ושל הדיביזיות הממונעות הגרמניות לא
התאימה ללחימה בהרים. הציונים בענין כלי-הנשק
הכבדים של חיל-הרגלים — משנה תוקף להם לגבי
הארטילריה: כלי היריה צריך שיהיו ניתנים לטלטלה
במעומס, כדי שיהיה להם כושר-תנועה בשטחים
הרריים — ושהיו ניתנים על-כן להצבה בכל מיני
עמדות, עמדות-חליפין, עמדות-מדומות ועמדות
קדומניות ביותר. בשביל ההתקפה בהרים
סוללות-המעמס הכרחיות עוד יותר מאשר במצבי

עסקו בנסיגות רבים בנדון, אשר יש לשער שבאח-
ריתם היו בודאי מצמיחים תוצאות רצויות. רק מזון
מרוכז המאפשר לאיש להכין לעצמו ארוחות טעימות
עשירות-חלבון על מכשיר בישול המחומם בספירט,
הולם את השטח ההררי.

אספקת אוכל חם — אשר הוכן הרחק בעורף
והיה הכרח להביאו במיכלי-אוכל קדימה — גרם
לי בהרים צרות לרוב. ארוחה חמה זו, יחידה ביממה,
הובאה לרוב בלילה וכבר לא במצב חם. וזהו דבר
שאין לשאתו בשלג ובלחימה רבתי. העתקנו את
מקומות-הבישול קדימה ככל האפשר. אך הדבר נשאר
בגדר מוצא-חירום בלתי מספק.

חמורה עוד יותר היתה בעית פינוי הפצוע-
עים. בעיה זו של עצמת הקרב המתדלדלת, מהר-
מדי, של חיל-הרגלים היתה לדאגת-תמיד. פרט לכל
הסיבות שבטכניזאציה ובעריכת הכוחות לעומק, אשר
גרמו בתמידות לכך כי הקו הקדמי הוחזק בכוחות
דלילים מדי, נוצר קושי נוסף ע"י הפחת המהיר
ביחידות עקב אבידותיהן. משנתאר לעצמנו כי קרב
על כיפות חולשות התנהל לעתים קרובות ע"י
בטליונים בעצמת 200 איש בלבד, או אפילו ע"י
פלוגות בנות 60 איש בלבד — וכי אף עצמה כזו
פתחה מדי יום מחמת האבידות הרבות בשיעור
30% — יובן מה קשה היתה הבעיה אשר הוצגה
כאן. פצוע-קשה פירושו היה לרוב הפסד של לוחמים
במספר הגדול פי חמישה: — את הפצוע צריך היה
להעביר במשך שעות רבות ע"י נושאי-אלונקה
אחדים עד למקום מסוים בגיא, שממנו אפשר היה
להעבירו לעגלה או למכונית. במרוצת הימים הודרכנו
ע"י מומחים כיצד לטלטל את הפצועים באמצעות
כבל * מתוח, וכן לגררם באלונקות במדרונות המש-

* הכבל נמתח בין שתי נקודות, שמפריד ביניהן שטח
קשה-מעבר של ואדיות, סלעים או מדרונות תלולים מאוד.
והקבוצה ה"משלחת" מניחה את הפצוע ב"עריסת-כד,
המחוברת בחבלים אל הכבל, ומשגרת את העריסה במורדו.
כשהיא, והקבוצה ה"מקבלת", מכונות את התנועה בעזרת
חבלים משניים. — המער.

זירת התקפות אמריקאית
בחורף 1943-44.

בולטות בתצלום הדרכים ההריות
האופייניות, המתפתלות בצדי מד-
רונות צוקים; ביחוד זו הנראית
במעלה, בחלקה הימני המרכזי של
התמונה.

לחיילים שבאמת נתנסו בקרבות רבים. לכן התנגדו
מפקדי הדיביזיות — ובצדק — לדרישות שבאו מצד
מפקדות גבוהות, למלא באנשי הארטילריה
את האבידות הכבדות של חיל-הרגלים, אשר ניתן
להם עוד כיסוי מארץ המטרופולין. בעזרתה של
הארטילריה שנשתמרה בשלמותה, יכלו דיביזיות,
שחיל-הרגלים שלהן נתדלדל, להצליח בכל זאת
בתפקידי הדיפה; ואלו „יחידות-חירום“, כפי שהיו
מכנים אותן, — אשר הורכבו מאנשי החילות האחר-
רים — הלכו לרוב ונמסו בלחימה-רבתית, יותר מהר
מאשר חיל-הרגלים עצמו, בשל ההפרש בנסיון-החזית
ביניהם. ועל כן היו „יחידות-חירום“ אלו מפסידות
במהרה מן הערך הפסיכולוגי שהיה להן עם תחילת
הופעתן.

אך הרבה יותר חשוב מציון זה לערכה של האר-
טילריה — אשר, דרך אגב, הלם גם זירות-קרוב
אחרות — הנו ציון אחר: — והוא, שלאחר הכל
וככלות הכל, היו בכל זאת הסוללות המצויות (כולל
אלו שלא היו בעלות כושר-מעבר-בהרים) נוטלות,
בדרך כלל, חלק בקרב. כל שטח-הררי — וזה שליד
קסינו במיוחד — מתחלק לשני חלקים: זה של
ההר וזה של תחתיות-הבקעות. ואף כאשר מצויות
דיביזיות-הרריות מיוחדות — הרי שטח תחתיות-
הבקעות הוא תחום-ההתפרסות המובהק בשביל
הארטילריה הכבדה, שעה שהיא פועלת בחבלים

הגנה. מן הראוי לציין כאן, בדרך כלל, שטיבן של
הסוללות הגרמניות, שלא היו בעלות כושר-תנועה
בהר, עשה את מצבו של הצד המתגונן, שהיה בלא-
הכי חסר-אונים באויר להרה-סכנות עוד יותר.
סוללות צמודות-כבישים כאלו תמצאנה להן בהרים
עמדות רק לצדיהם-ממש של הכבישים ובמעברי-
ההרים הצרים; אך לאחר „הופעת-אורח“ קצרה
(של מתן-אש כלפי האויב) הנן מצוות על החלפת
העמדה, — שוב לאורכו של אותו כביש-המיצר
עצמו — או שהן מפקירות עצמן להשמדה. פרט
לארטילריית-ההרים המובהקות, שלא היתה אלא
אחוז מצער בכוחות הארטילריים של הגרמנים, היו
בידי רק עוד סוללות-ההרים מועטות, שהפכו
להרריות על-ידי סידורי מניה-וביה — ועל כן היו
נגועות באותם ליקויים הרגילים במקרים כאלה.

על אף יכולת-הסתגלותה הלקויה של הארטילריה
אל תנאי השטח-ההררי, נפל בחלקה תפקיד נכבד
במערכות-ההתגוננות הממושכות; ואני מעז לומר: —
תפקיד הנכבד אף מזה שנפל בחלקה של הארטילריה
במלחמת-העולם הראשונה. הסיבות לכך היו מכמה
סוגים: בדומה למצב-הדברים במלחמת-העולם
הראשונה — אף במצבים של אבידות גדולות לכלל
הצבא, היתה הארטילריה נשאת שלמה יותר. בה
בשעה שחיל-הרגלים החליף ללא הפסק את הרכב-
היסוד של אנשיו, נתגבשו צנתות הארטילריה והיו

בגדר משחק משחק-של-מזל.

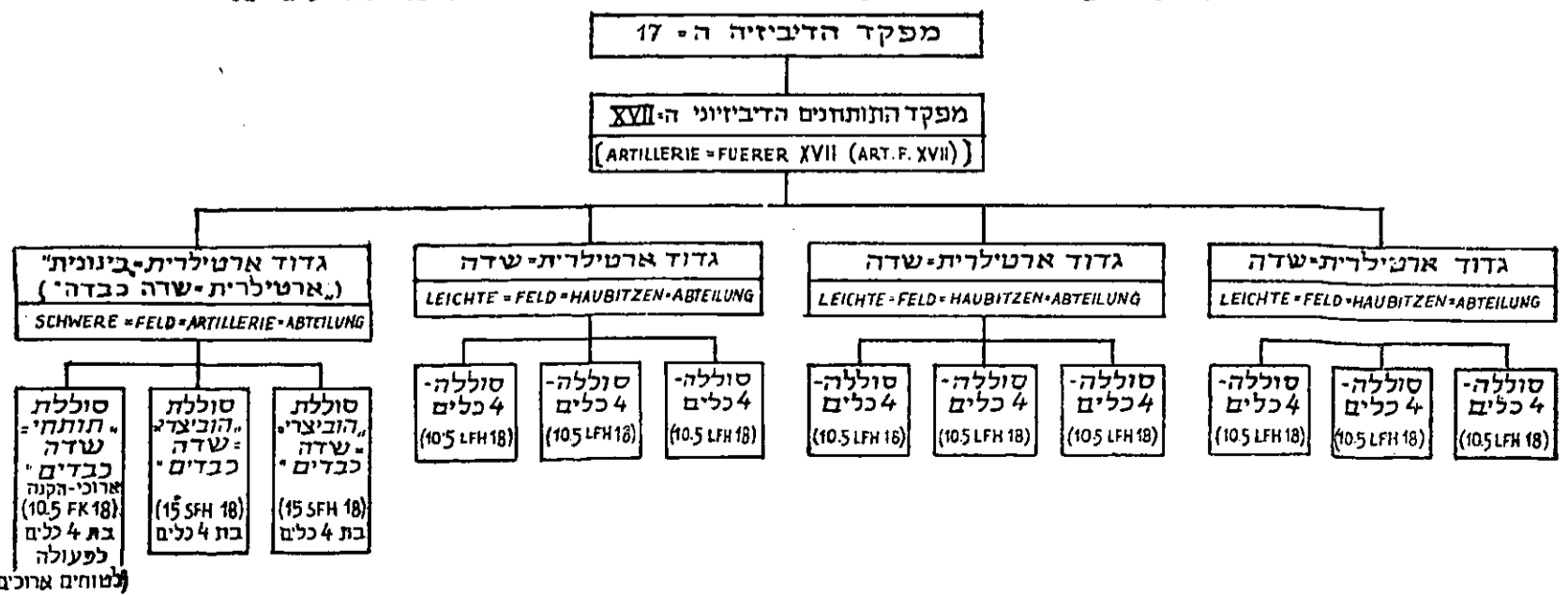
כדוגמה טיפוסית לפיקוד נועז ורבי-סיכון כזה אזכיר כאן את החלטתו של פלדמרשל קסלרינג להעביר אלי, בשעת ההתקפה הגדולה נגד אגף-הימין של הקורפוס שלי ב-18 בינואר 1944, את שתי הדיביזיות היחידות שעוד עמדו לרשותו — ואשר כעבור זמן מועט לאחר מכן היה הכרח שוב להפעיל אחת מהן ליד אנציו ואת השניה — ע"י קסינו, דבר שהיה מותנה בשעות. אותה הנחת-יסוד כללית, הנה שרירה, כמובן, אף לגבי הארטילריה. כסבור אני שנהגתי לפיה ע"י קסינו, כשריכזתי את כל ארטי-לירית-הקורפוס שעמדה לרשותי — דהיינו, כמה עשרות סוללות כבדות-קוטר — בתוך תחום צר מסביב לקסינו. חושבני, כי גם לאחר מכן נקטתי באותה הנחת-יסוד פעם נוספת, ע"י בולוניה — והצלחתי לעצור בזה, לחצי-שנה נוספת, את התקפות האויב בכביש פירנצה-בולוניה.

אכן, להיווי נקודת-הכובד הארטי-לירית אין די בכך שתרוכזה כל הסוללות המצויות, בלי להתחשב באפשרויות ההתפתחות האחרות. הדבר שהנו הרבה יותר מכריע הוא לרכז, ע"י הנהגת-אש מתאימה, את מסלולי-התעופה של סוללות רבות ככל האפשר על שטח-המטרה הרצויים. ריכוז כזה של האש, וכיוונה המאוחד, חלים לא רק על הסוללות המשתייכים לדיביזיה הנתונה באותו קרב מסוים, ואף לא רק על אותן הדיביזיות של הקורפוס — כשהמדובר הוא בקורפוס — המכסות, משנה-כיסוי, את מערכיה של זו באש סוללותיה. מתפקידה של הנהגת-אש לדעת להטיל במרוכז, בנקודות ההתקפה, את אשן של כל הסוללות אשר באופן זה או אחר טוח-יריתן מגיע אל אותן הנקוד-

כאלה*. כאן ניתן לה להתחמק ביתר קלות מסיוור-אורי אויב ומהתקפות מהאוויר, באשר פה עומדות לרשותה עמדות-חליפין. כאן גם פוחת, לגבי הארטי-ליריה הכבדה, ערכה של בעיית אופניה — של התקדמות נוספת אל עבר האויב — כי טוח-היריה מניחים לה את האפשרות לפעול כשאשה מחפה, "חיפוי-משני", את תחומם של מערכי חיל-הרגלים ושל סוללות-ההרים הקלות. לכן רבות היו הסוללות הממונעות אף מאלו הנמנות על הארטילריה-הדיבי-זיונית, אשר בעמקים הופעלו לפי אורח-הפעלתה של הארטילריה-הכבדה**.

כדי להבהיר, מה נסיונות התנסיתי בסוגית תפעול-הארטילריה במערכות-קסינו, עלי לסטות סטיה קצרה — אל תוך תחום הפיקוד בקרב באשר הוא. הדבר יישמע, כמובן, כאמת נדושה אם ייאמר, שאת גוש-הארטילריה העיקרי יש לרכז בנקודת-הכובד. אך מצאתי בכל אותם הקרבות, שאכן קיים בכל זאת הבדל גדול, בדרך שבה מגשים מפקד מסוים הנחת-יסוד זו הלכה למעשה. כי הרי גם מפקד זה אשר מתוך שהוא משער את אפשרותן של התקפות אויב נוספות במקום אחר הריהו מרכז אמנם אחוז מסוים מכוחותיו בנקודת-הכובד הנתונה באותה שעה, אולם רק במידה שהדבר לא יהיה כרוך בהסתכנות של פמש גם הוא סבור הנהו כי נהג בהתאם להנחת-יסוד זו. אולם אמנות-הפיקוד מתעלה מעל לדבר-שב-אומנות, רק כאשר המפקד יוצר את נקודת-הכובד בכוחות כה חזקים עד אשר אפשר לומר שבכל גזרות החזית, שאינן מותקפות אותה שעה, הרי הוא * יש לזכור כי המושג "ארטילריה כבדה" כלל בצבא הגרמני גם את הארטילריה ה"בינונית", שבח-לוקת-הסוגים הבריטית. — המער. ** להגנת מבנה הארטילריה אליו מתיחסים דברי המחבר, ניתנת כאן הטבלה דלקמן:

ארגונו של חיל-התותחנים בדיביזית-רגלים גרמנית.

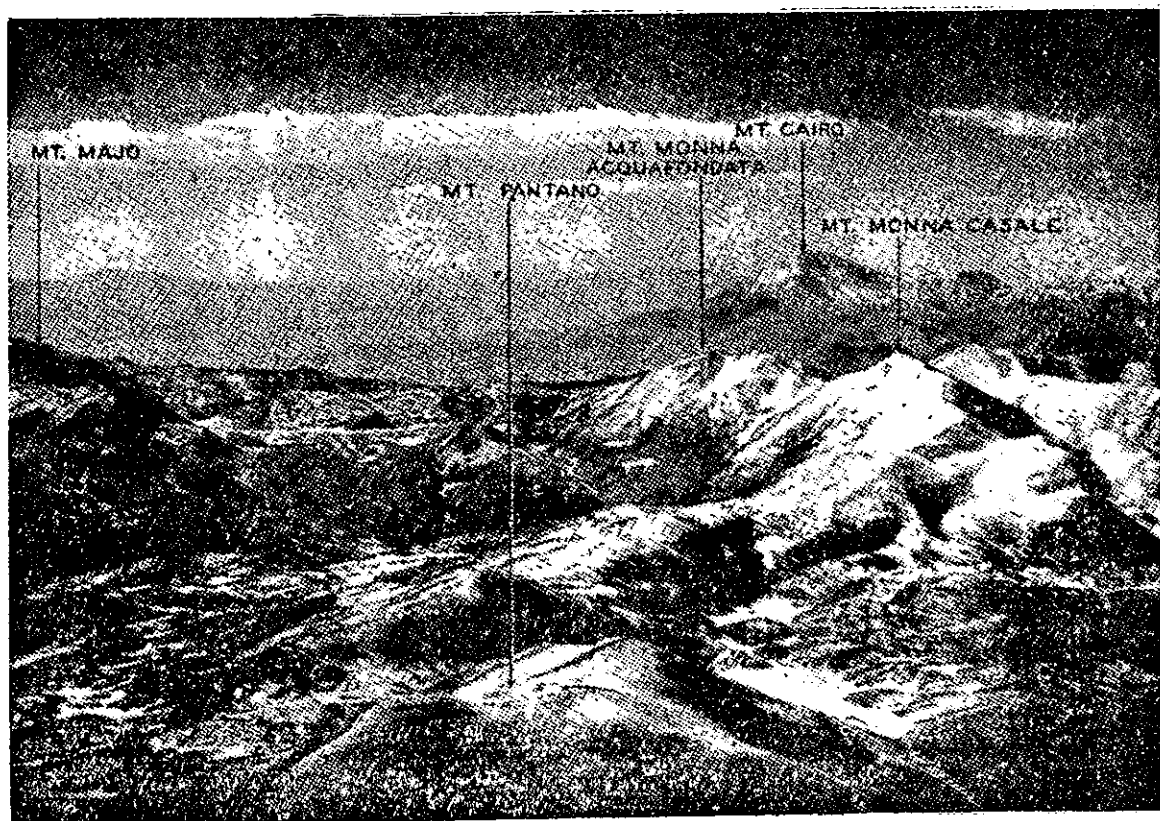
הארטילריות ניתן להגביר ע"י כך שמקיימים באורח הכניתי „נקודת-כובד של תחמושת“. בקרב גדול-ממדים קבענו לרוב שלושה סוגים של צרכי תחמושת. הסוללות שבנקודת-הכובד — אספקת התחמושת שלהן היתה חייבת להיות בלתי מוגבלת. הסוללות שבשכנותן הבלתי אמצעית הינן להן מנות-יום למטרות כדאיות ביותר; ובמצבים מסוימים, כשהורגש מחסור בתחמושת, היו הן אפילו מחויבות לקבל אישור במיוחד אף לגבי מטרות אלו. הסוג השלישי, זה של הדיביזיות שלא היה להן חלק בהתנגשות רבתה, היה מקיים „הוראת-שתיקה“: דהיינו, הם לא ניהלו בכלל קרב ארטילרי — וזאת בשביל שהסוללות שבמרכז הכובד, והן בלבד, תזכינה באפי-שרויות הקיימות של אפסקת-תחמושת. מובן, שגם הסוללות של סוג הדיביזיות הנזכר לאחרונה, השלישי, היה הכרחי כי תהיינה מצוידות בתחמושת. „הוראת-שתיקה“ לא חלה על התקפת-רבתי אויבת שאותרה בגזרתה של דיביזיה כזאת.

בשים לב למה שדובר לעיל על ערכם של מערכי-קורכס, יש לחזור לבעיה זו; הפעם — מנקודת המבט הארטילרית. הערך הרב, שנודע לקורכס לגבי הגרמנים, בתורת מתגוננים פחות-יכות, לא היה קיים לגבי האויב המתקף. אך הבעיה הארטילרית היתה בעיה שווה לגבי שני הצדדים. גם לנו אי אפשר היה להלחם, בהצלחה, באמצעים המקובלים של קרב ארטילרי בשפלה, ביריב אשר כבש מידינו מערך-עמדות שעל קורש-לרכס. אך נקל להבין, כמה חשוב היה להלחם בו באורח יעיל: — אחד הוא, אם כדי

דות — בתוך זה גם סוללות מתוך דיביזיות שכנות, ואפילו מקורפוסים שכנים. כמובן, שאשן של סוללות המופנות כלפי הנקודות האמורות ממרחקים כאלה אינה עשויה להתחלק חלוקה שווה על פני המטרות הנרצות, כי אם חלק לא-קטן ממנה פוגע בשולי הטמרות. אולם, על אף הכל, ריכוז-האש ההמוני פועל את פעולתו. על כל פנים, ליד קסינו נהגנו לפי נוסח-תרופה זה. בתור דוגמה אזכיר כאן את הדיפת התקפות-שריון, עליה עוד ידובר גם להלן.

בעמק הנהר לירי יכלו שריוני היריב להתפרס; והיתה זו אחת הסיבות לכך, שמדי פעם בפעם ניסו שוב לבצע שם פריצה בחזית. הדברת השריונים בעודם בשלב ההתפרסות היתה אחת החשובות שבפעולות ההדיפה. על כן, משנתגלו התקבצויות של טנקים, הרי מבלי להתחשב בתביעותיו האחרות של הקרב, היו מרכזים כלפי מטרה זו את כל הסוללות אשר מבחינת מסלולי התעופה היתה אשן מגעת עד אל מטרות אלו. וכתוצאה מכך לחמו בסביבה זו, בה אפשרויות-ההתפרסות של השריונים היו מוגבלות בכל זאת — יותר סוללות בצד הגרמני מאשר מספר הטנקים שהיה ביכולתו של היריב להטיל למערכה. כי מסביב לקסינו עמדו בצד הגרמני סוללות למאות — בשעה שהיריב, בגלל השטח אשר הפך למכתשים-מכתשים בשל שוחות-הפגזים-הפצצות המרובות, לא יכול היה, לאחר הכל, לפרוס את שריוניו בבקעה אלא לעשרות בלבד. אין, איפוא, להתפלא שכל נסיונות-הפריצה ע"י טנקים סוכלו.

לבסוף יש עוד לציין כי את היווי נקודות-הכובד

סוג-השטח אשר לדעת מפקדים אמריקאים התאים במיוחד להצבת כלי-אש במדרונות-עור-פיים, ובגיאנות, למתן-אש על כל כוח-יריב מתקרב. חשיבות חיונית נודעה לעמדות-התצפית לבקרת-האש ולאין-פורמציה על המתרחש.

לסלקו שוב מקורה רכס, ואם כדי להנתק ממנו ולסגת (בהתחשב באפשרויות התצפית החדשות הרבות, בהן זכה עתה, עקב השתלטותו על קורה רכס). במקרים כגון אלה אי-אפשר היה, למעשה, למצוא תחליף לארטילרית ההרים המובהקת, המיוחדת-לכך; וחסי-רונה הורגש מרות בצד הגרמני. אכן, כלי-נשק נהדר ניתן לפיקוד הגרמני, כמעין תמורה לחסרון ארטילרית ההרים: והוא התותח ה-א.מ. בן 88 ה-מ"מ. תותח זה, עם מסלול התעופה הגלחני שלו, עם אורח-הירי המדויק שלו באמצעות מרעומי הזמן, ועם טוחו היעיל (11 ק"מ) היה הנשק בהא-הידיעה ללחימה במטרות חיות, שמאחורי מחפה. תותח זה היתה לו השפעה פסיכולוגית גדולה על חיילי האויב. טנחו שיחררו מכל תלות בשטח-ההררי; כי הרי מובן שלעולם אי אפשר היה להציבו בהרים, ובגלל מבנהו הגבוה — אף לא בעמדות ארטילריות מן הסוג המקובל בדרך כלל. הפעלתן של סוללות אלו, שהיו מצויות עוד במספר רב, היתה כרוכה בקושי, כיון שסוללות אלו — אפילו שעה שנועדו לקרב — לא עמדו לרשות מפקדות חיל-הצבא; מחמת המעמד העצמאי שניתן בכוחות-המזוינים הגרמניים במלחמת העולם השנייה לגופי-חיל שבפיקודם של מנהיגי המפלגה הנאצית השונים (כגון כוחות-הקרקע של חיל-האוויר, או כוחות ה-ס.ס.) היו גם סוללות אלו נתונות לפיקודם של ממוניהם אלה בלבד.

פירושו של דבר, שכלפי מפקדות חיל-הצבא לא חלה עליהן אלא חובת שיתוף-פעולה בלבד; ואפילו במה שנגע להפעלתן בקרב, היו נהנות תמיד מחסותו של ממונה איזה שהוא בענפי-החיל המיוחדים שלהן.

השריון בהרים

ההדיפה של התקפות-שריון כבר הוזכרה בקשר לתפקידי הארטילריה. אך יש לעמוד עוד, במלים מספר, על תפקידם של השריונים במלחמת-ההרים. שטח-ההרים מזה, ושריר-נים מזה, נראים לכאורה כדברים מנוגדים. ואכן כאלה הם. ההלכה של מומחי-השריון לפני מלחמת-העולם השנייה צפתה לאורח של הפעלת-שריון כפי שאמנם נתגשם לאחר-מכן במסעי-המלחמה בפולין, צרפת, רוסיה ואפריקה. בהתאם לחוק יצירת נקודת-הכובד אוגדו שריונים, כבר בימי שלום, במסגרת גופי-צבא מיוחדים, שלא נעדרו בהם קווי-דמיון ל"חיל-הפרשים, של הארמיה" מימים עברו*. אף תפקידיהם דמו במאוד לאלה של אותו חיל שירד לתהום הנשיה.

הם לחמו במרחק רב קדימה מעיקר-הצבא, למען השליטה על גזרות-שטח חשובות, והיו מנסים לזכות ביתרון-שריון לקראת המערכות הצפויות שבין גושי-הצבא העיקריים, ע"י השמדת מספר רב-ככל-שאפשר של שריוני אויב. במערכה גופא תפקידם צריך היה להיות: ההבקעה, ובהמשך לה נועדו לרדיפה, עד אל תוך עומקו של מערך האויב. ואמנם, במלחמה הפך כל זה למציאות. אך איש לא צפה אז, בימי השלום, את הפעלת השריונים בשטחי הרים.

ובכל זאת נשאלת השאלה, אם שימוש "פרשי" זה בחיל השריון יוסיף להיות אופייני עידן-ועידנים לגבי חיל זה. כי במסעי-המלחמה בפולין לחם הצבא הגרמני נגד יריב פחות-כוח בהרבה; ובמסעי-המלחמה בצרפת — נגד יריב שתקיפות-החלטתו להתנגדות קיצונית לא היתה שלמה. אחר כך באו המסעים ברוסיה ובאפריקה, שמבחינת טיב השטחים יש ביניהן קווי דמיון גדולים, ושתייהן — עם מרחבי-הראות שלהן, עם שדה-היריה הפתוח-לכל-הכיוונים שבהן, ועם פני-הקרקע הניתנים בכל מקום לתנועת כלי-רכב מסוג ה"עוברים-בכל" — כאילו נוצרו במיוחד בשביל הפעלה המונית של רכבי-השריון. בכל מקום בו יתלקחו בעתיד קרבות בשטחים כאלה, ימצאו מקומם קרבות-גומלין של איגודי-שריון גדולים, בהם יילחמו השריונים בדומה לשיטות-הצי — כשמפקדיהם על סיפונם — ובהם תושגנה הכרעות מקומיות ע"י שייטות-שריונים אלו בלבד.

אך כבר לפני המלחמה היתה מצויה גם המגמה האחרת, אשר קבעה לשריון את התפקיד של אמצעי-לחימה חדיש אשר אי-אפשר בלעדיו בקרב חיל-הרגלים. מכל הנסיונות להפעיל בקרב גורמים

* הביטוי, שמשמש בו כאן בעל המאמר (Heeres Kavallerie) ושתרגומיו יכלים להיות: "חיל-הפרשים של הארמיה"; או "חיל-הפרשים האסטרטגי", פירושו: — גופי חיל-הפרשים שהיו מאורגנים במסגרת של דיביזיות, ואף קורפוסים, מיוחדים, ועמדו לרשותה הישירה של מפקדת הארמיה — להבדיל מחיל-הפרשים הדיביזיוני, (בעצמה מגונדה אחת ועד לרגימנט — למטרות אבטחה וסיוע בעיקר) ומאלו אשר בכמה מן הצבאות שימשו כחיל-הפרשים של קורפוס, (רגימנט אי, לעתים, בריגדה). גופים גדולים ועצמאיים אלה של חיל-הפרשים פעלו לסיוע איסטרטגי, להיווי "מסך" גדול לפני הצבא העיקרי, או לביצוע משימות אופרטיביות מסוימות. — כאגפו הנייד של הצבא או כחלוצו האופרטיבי. ההשואה הנמתחת כאן בין דיביזיות וקורפוסים טנקיים לבין גופי-הפרשים הגדולים הנ"ל איננה יכולה להיות שלמה, משום שחיל-השריון — תודות לתכונות האש, השריון והזריזות-המכנית המיוחדות לו — עשוי הרבה יותר מחיל-הפרשים שבימים עברו לבצע משימות של הבקעה וביתור. עם זאת, הרי הוא מסוגל למלא את רוב רובן של השליחויות המסורתיות של חיל-הפרשים ה"עצמאי", אשר נמנו לעיל. — המער.

זירת-המלחמה האיטלקית, בכללה, סיפקה
דוגמאות להתפתחות שתוארה לעיל.

כבר בסיציליה נוכחנו לדעת שאפילו את
הטנקים המשובחים ביותר מן הטיפוס „נמר“
(„טיגר“) אי-אפשר היה להטיל, בחזית רחבה, נגד
הגייסות העולים בחוף כי אפילו במישורה של גלה
לא היה ביכולתם להתפרס. בקורסיקה
נכשלו כל נסיונותי להחיש עזרה בשריונים ליחידות
שנותרו מאחור, בפנים האי, באשר כל כבישי-
ההרים הפכו מלכודות-מות לשריונים. נסיונותי של
האויב ע”י קסינו לפרוץ בעזרת שריונים נכשלו —
כשם שנכשלו נסיונות הגרמנים ע”י אנציו להטיל,
בעזרת שריונים, את גייסות-ראש-הגשר של בנות-
הברית לתוך הים — משום שבאף מקום ממקומות
אלה לא הצליחו השריונים להגיע אף אל שלב
ההתפרסות.

כלום לא היה, זה מן ההגיון לנתר, בפשטות, על
השריונים בסוג-של-שטח המניח להם אפשרויות כה
מועטות? אולם גם זה היה מן הנמנע. כי השריון
הפך בינתיים לנשק-הקרה-הקדומני אשר אי-אפשר
עוד בלעדיו — ואפילו על כבישי הרים!

מה היה הלקח שתוקפו היה יפה לגבי הפעלת
השריונים בתנאים קשים אלה? הרי בנקל ניתן
להפוך את הכביש העובר במיצרי-הרים למלכודת
טנקים, ע”י שמפוצצים, מאחורי הטנק, חלקת
כביש העוברת במדרון תלול — בין הר מתנשא לבין
מצוקי תהום. משום כך חייב השריון להבטיח, ע”י
חיל-הרגלים את כבירת-הכביש שמאחוריו. משנחתו
צנחני-הברית בסיציליה, הרי יכלו להתגנב דרך
מדרגות-הר המכוסות כרמי זיתים עד אל הטנקים
(„נמרים“) שלא היה להם כושר-תנועה אלא על פני
כבישים בלבד — ולהתקיפם בקרב-מקרוב; וזאת,
משום שלשריונים לא היו לא שדה-אש ולא חופש-
תנועה. על פני כבישים עקלתוניים, מתפתלים
כ„נחשים“, מתנועע הטנק, בעצם, ממארב אחד אל
משנהו: כי בשטח הררי-גבוה מתאימה, לרוב, חלקת
הדרך שבין עיקול-כביש למשנהו, בערך, לטוח-
היריה של כלי-המגן האנטי-טנקיים המקובלים של
הרגלים — והמגינים אינם צריכים אלא להציבם,
מוסוים, בנקודות המפנה שבסיומה של כל חלקה
כזאת.

אולם כביש ההרים הופך לאויבו הגרוע ביותר של
השריון שעה שייפגע הטנק ע”י אש המגינים, ולו
רק כדי הפסד-מה מכושר התנועה שלו. כי אז,

טכניים — היה זה נראה כחדש ביותר. ומעל לכל —
טבורים היו, שלחמתו של חיל-רגלים הנהנה
מסיוע שריונים, נגד חיל-רגלים אחר החסר סיוע
כזה, תהיה תמיד לחימה בין שנים שאינם-שויים.

אכן, כל אחד משני הכיוונים האלה בענין הערכת
השריון החדש לא הכחיש שגם השימוש האחר
יתכן ויארע. הויכוח התנהל בעצם על זה, באיזו מידה
יש להעדיף עקרון אחד על השני כבר בארגונם של
כוחות השריון כפי שהוא נתקיים בימי-שלום. טעם
נוסף להצדקת הויכוח היה בכך, שלאפשרויות טיפוחו
של חיל חדש זה היו גבולות טכניים-יצרניים;
וכן היתה הקמתו של חיל-שריון מיוחד גדול, שברשות
חיל-הרגלים — בצד ענפי-חיל מיוחדים אחרים —
עלולה לגזול אחוזים נוספים מבין אנשי „השנתונים“
המסוגלים לשירות צבאי-פעיל.

כמי שהיה מפקדן של כוחות-שריון בזירת-מלחמה
רבות הנני נוטה להשקפה, שבה במידה שמלחמה
הועתקה — עקב הדיפתם אחורה של כוחות „הציר“ —
אל אירופה המרכזית והמערבית, פחתה גם ההפעלה
ההמונית המוצלחת של שריונים, וגברה, לעומת זאת,
ההפעלה המשולבת של שריונים
וחיל-הרגלים. גרמו לכך לא רק אופי השטח
אלא גם ההתפתחות שחלה בטנקים עצמם. בד בבד
עם השכלול הגובר באמצעי ההגנה בפני השריון,
הלכו הטנקים עצמם כבד והלון. אך הדרישה לשריון
חזק יותר ולחימוש חזק יותר אינה עולה בד בבד
עם הדרישה לניידות. ועוד דבר: מפלצות יקרות
כאלו לא תוכלנה לעולם להיות אף לסחורה-לייצור-
ובלאי-בהמון, כאותם כלים אשר אפשר להמציאם
תריסים-תריסרים, לתחלופת ותגבורת בקרב-בן-
מידות — כפי שניתן היה, עדיין, לנהוג למשל בטנק
„34“ הרוסי הנודע. והרי כתוצאה מכך מתחילים
לנהוג ביתר זהירות בהפעלת השריונים; והזהירות
גוברת ככל שהמדובר הוא בשטח שמרובות בו
צורות „פיסוי“ שונות, גשרים, מעבירי-מים, כבישים,
בתים, תעלות וכיוצא בזה. הרי אלו הן הסיבות
שבגללן, למשל, לא פתחו בנות-הברית — לאחר
הנצחון המוחלט על הגרמנים בצרפת, ואף לאחר
התפוררותה של האופנסיבה הגרמנית בהרי
הארדנים — בהפעלה המונית של כוחות שריון
לפריצה לתוך גרמניה הכורעת, על מנת לסיים את
המלחמה עוד בשנת 1944*!

* בעל המאמר לא דק כאן פורחא בתאריכיו:
התפוררות אופנסיבת-הארדנים הגרמנית לא חלה אלא
בסמוך להאש השנה 1945, והיא לא היתה עוד מאפשרת
„סיום המלחמה בשנת 1944“ — המ-ע-ר.

טנק אמריקאי, שנפגע בנתיב הריס טיפוסי „בין צוקים לתהום“, שעה שהחל מתקרב אל מפנה הדרך שמאחוריו פעל מארב אש אויב.

לרוב, לא יכול לסוב אחר-
 רה, ואף לא לסדר כי
 יגררוהו אחורנית, — בא-
 שר בסוגי-השטח, המגולה
 לפגיעות-האויב, שבו מת-
 נהל הקרב, אין אפשרות
 לבצע תמרון כאלה. ב-
 כבישי-ההרים יש להניח
 תמיד את האפשרות של
 אש-ארטילריה אויבת, כי
 כביש כזה נשאר תמיד ב-
 גדר מטרה כדאית — כד-
 אית יותר מן הכבישים ש-
 בעמק, אשר מצויים לידם
 דרכי-עקיפה. מחסה ומח-
 פה חסרים כמעט תמיד ב-
 כבישי-ההרים. לתקלות אלו,
 הכרוכות בכבישי-מיצר, היו

הבטליונים הצעירים של חיל-הרגלים בשימוש טקטי
 בצמדי-טנקים — באופן, שאפשר יהיה להעמיד את
 אלה לפיקודם מבלי שהדבר יביא לשימוש פסול
 בשריונים.

בעית-פיקוד זו היתה תמיד לפשוטה יותר שעה
 שלחמו בשטח ההולם יותר את השריונים, אף אם לא
 הגיע הדבר לידי הפעלת רכב שריון במעין
 „שייטות“ — כדוגמת רוסיה או אפריקה. במישורי-
 הבקעות, וביחוד סביב קסינו, התנהלו הקרבות כמעט
 תמיד בהשתתפות שריונים; ומפקדי בטליונים,
 ובראש וראשונה אלה של הדיביזיות הממונעות,
 רכשו באורח זה נסיון רב יותר.

על אף כל כלי-השקיהמגן החדשים, שפותחו
 והלכו, התברר שוב — כמו שנתברר גם ברוסיה —
 כי להגנה יעילה בפני שריון — לפחות
 במישור — מסוגלים רק השריונים בעצמם.
 היות וכאלה לא עמדו לרשות דיביזיות-הרגלים, נשאר
 חימושה, לעומת הדיביזיות הממונעות השונות,
 בגדר חימוש מן-המדרגה-השניה. יצוין, כי בין
 הדיביזיות הממונעות לסוגיהן, היתה „דיביזיות-רמני-
 השריון“ (Panzer Grenadier-Division) — כפי שכונתה
 זו בצבא הגרמני) עדיפה באורח-קרבות זה על פני
 דיביזיות-השריון המובהקות. אלו האחרונות צריכות
 היו למנות 2 רגימנטים-של-שריון, אך רק לעתים
 רחוקות היה להם בפועל, בשלב זה של המלחמה, יותר
 מרבע עצמת-הטנקים שנועדה להן לפי התקן: —
 כי מצד אחד לא היו ממצויים להן רכב רב מזה;
 ומאידך גיסא, גם לו היה להן רכב באחוז גבוה

שריוני הגרמנים נתונים במיוחד: כי הם שהיוו את
 נקודת-המשיכה העיקרית בסיורי-האויב של
 בעלי-הברית. — ובהמשך לכך אף לארטילריה
 ולמפציצי-הקרב שלה.

החשוב שבלקח הפעלת שריונים על
 כבישי-מיצר הנו, איפוא, זה, שעל המפקד
 להכביד אזנו ביחס לתביעות — אשר לא יתכן כי לא
 תבואנה — מצד חיל-הרגלים שלו, למתן אבטחת-
 שריונים לחיל-הרגלים זה שעה שהוא נע ופועל באותם
 כבישי-מיצר. אכן, המצב שונה, כאשר היריב
 מקדם את שריוניו בכבישי-מיצר — ולנו חסרים כלי
 נשק נגד-שריוניים. במקרה זה חייב הנך להקנות
 לחיל-הרגלים שלך את הרגשת הבטחון המוגברת: —
 כי יוכלו להלחם, גם הם, תוך שיתוף עם שריונים.
 אכן, תנאי לכך הוא, כי שעה שמטילים במצבים
 כאלה טנקים בודדים לקרב ביחידות, — ניתן יהיה
 להפעיל גם מפקדים שאומנו היטב בקרב-
 שריון. וזאת לזכור: אין להטיל על מפקדה של
 מחלקת-שריון את הפיקוד על כל היחידות השונות
 שבכבישי-מיצר; כי הרי אף הפיקוד על כלי-נשק-
 הסיוע של חיל-הרגלים בלבד — יש בו כדי להעסיק
 בשלמות אדם שבאחת מדרגות הפיקוד הנמוכות.
 איש הרגלים*, לעומת זאת, נוטה תמיד להפעיל
 את השריון, בתורת מכונה חוסכת דם, ולהפריז
 בהערכת יכולתו. בקורסים אשר נערכו בתמידות
 בעורפה של החזית, ניסינו לאמן לפחות את מפקדי-

* אשר עליו, לפי תפיסת המחבר, נופלת לרוב אחריות
 ההחלטות בענין הפעלת שריוני-הסיוע.

הקרב המובהק של חיל-הרגלים (אשר, כידוע לנו, לא היה תפוס אלא בכוחות דלילים מאוד), כשאישי-הרגלים, הבטיח שריונו אלה והובטח על ידם בעת ובעונה אחת. וכך הפך הבטליון שבקרהקדמי למעין חבורת-קרב, ההולכת ונעשית מעורבת ומגוונת יותר ויותר: — לאמתו של דבר, מין „קומנדו“ או צות-קרב, עם מכונות רבות ואנשים מעטים, והוא נתון להנהגתו של קצין צעיר, שדמה יותר לראש פלגת-מחץ מאשר למפקדה של יחידה.

גורם כוח-האוויר בקרב-ההרים

לאחרונה נעמוד כאן על הפרק שהיה, ביסודו, הטרגי ביותר לגבי גייסות שהוטל עליהם תפקיד התגוננות: שאלת הלחימה נגד יריב, אשר לו עדיפות אוירית מוחלטת. כדי לתת, במידת האפשר, תמונה ברורה — רצוני לתאר בקצרה את פעולתו של חיל-האוויר של בנות-הברית בשלושת שלביה של התקפה-רבתית.

בשעת הכנתה של התקפה-רבתית מנסים כוחות-האוויר לחסל את כוחות האוויר היריבים: הן באויר, והן בעודם על הקרקע. מדאגה זו היה חיל-האוויר של בנות-הברית פטור בדרך כלל, כי במערכות-קסינו עמדו לרשותו של הפיקוד הגרמני יחידות אויר כה זעומות עד כי הפעלתן מעל לתחום-האויב היתה כמותה כאיבוד-מדעת. הרי שחיל-האוויר של בנות-הברית השתתף, ע"י תצפית-אוירית והתקפה מהאוויר, בהכנעת הארטילריה היריבה. לכן היה זה צורך הכרחי לנו, שתעמודנה לרשותנו „סוללות שותקות“, שלא נתגלו ע"י האויב ושיכולתן תשמר עד לרגע בו תבוא התקפת כוחות הקרקע, ושאת הקרב-הארטילרי נוכל לנהל ע"י כלי-יריה ניידים בודדים, מתוך עמדות-פעולה שונות ומתחלפות, שתוכנו מראש.

עד כאן דומה הטקטיקה, שנקט חיל-האוויר האויב בשטח-הררי לזו שנהג לפיה בשפלה. אך הנה מתנסף עליה ענין חדש.

קצת לפני ההתקפה העיקרית מחרים היריב, בעזרת תצפית אוירית, את הגשרים שבעורף אויבו. דבר זה משמש תמיד סימן להתקפה הצפויה מיד. כי אסור לו לאויב להמתין עתה עד אשר יתוקנו הגשרים. בשפלה ניתן לקדם את פני הרעה ע"י שימוש בדרכי-עקיפין, ובמעברים בנהרות ובנחלים במקומות רדודים — או על ידי שימוש-תחליף, במקום הגשרים שמעל לזרמי-מים גדולים, בכלי שיט וגשרונים צפים. סידורי-תחליף כאלה פעלו באיטליה בדרך כלל טוב להפליא. אך בשטח-ההרים מתוספת על כך הריסת גשרים שנבנו מעל

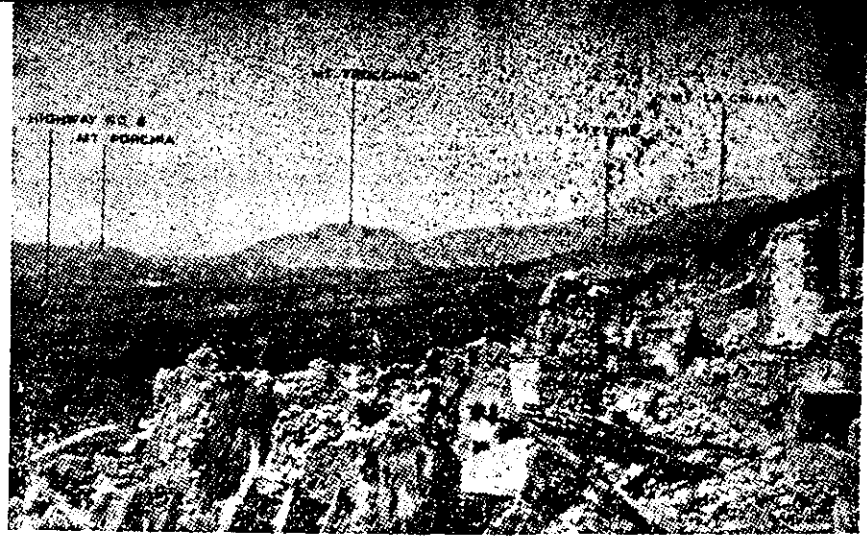
יותר — לא היה עומד ביחס-המספרי הנכון לעצמתו החלשה של חיל-הרגלים שבטיפוס זה של דיביזיה (4 בטליונים חי"ר בלבד). כי דיביזיות-השריון היתה טיפוס של דיביזיה שנועד לאותו שלב של הנהלת-מלחמה אשר תואר לעיל, ובו לא היה חיל-הרגלים אלא בחינת סרח-עודף לשייטת-השריון. משום כך, היה טיפוס-דיביזיה זה דוקא מגלה בקרבות הגדולים את אי-ההתאמה הבולטת ביותר בין השריון לבין העצמה האינפנטרית, שאי-אפשר בלעדיה, וכל כלי הנשק-המסייע.

ואלו דיביזיות-גרמני-השריון, עם ששת גדודי הרגלים שלה, ועם עצמת-שריון שהיתה דומה לזו המצויה בדיביזיות-השריון בפועל*, היתה בגדר יצור שנתגלה בריא, וכמסוגל יותר לכל צורות ההפעלה הצפויות — בתנאי, שנוציא מכלל זה את ההפעלה בתנאים הרריים מובהקים, אשר שני טיפוס-דיביזיות אלה גם יחד היו בלתי-מתאימים בשבילם במידה שוה.

כבר נאמר לעיל, כי רק באמצעות שריונים אפשר להלחם מלחמה יעילה בשריונים; וכי משום כך היו דיביזיות ממונעות דיביזיות טובות יותר מאשר דיביזיות הרגלים. כי בדיביזיות הממונעות הגרמניות היו השריונים בגדר חלקים אורגניים — וחיל-הרגלים שבהן היה מכונן ומחונן לקראת שיתוף פעולה עם השריונים, ועל כן גם היה נתפס הרבה פחות לפיתויים לנהוג בהללו מנהג נפסד — וביחוד, שעל שני החילות גם יחד פקח אותו מפקד-דיביזיה עצמו, אשר היה יוצר את ההתאמה והאיזון הדרושים. מדוע, בעצם, לא ניתן ללחום ביעילות בשריונים גם באמצעות כלי-נשק אנטי-טנקיים בלבד? בשטח-ההרים המובהק, על כבישי-המיצר, היה הדבר אפשרי. אך במקומות בהן אופי-השטח נתן לשריון אפשרויות של חמיקה לכאן ולכאן, מן הדין היה שגם לנשק-ההגנה תהיה אותה מידת ניידות. נשק בלתי-נייד — ניתן להדבירו בקרב ביתר קלות. את המושג „ניידות“ שבסוג-קרב הררי אין לפרש כאותה ניידות של תנועות מהירות, אשר בשטח הפתוח — כי אם כדבר-מה מוגבל הרבה יותר.

שריונים הופעלו בתמידות גם ליד קסינו כשם שהופעלו ע"י סטלינגרד. הם היו עומדים בהסתר, בחיפויים של בתים שהתמוטטו — על מנת לצאת רק ברגע האחרון נגד שריוני-אויב בודדים ומעטים שהצליחו בכל זאת לפרוץ. עליהם היה להתיצב בעמדות הסמוכות לשריוני האויב שפרצו ולהתמודד בדור-קרב של שריונים, תוך תנועות איטיות, באזור-*

* למעשה: עצמה שבין גדוד שריון לשנים.

לשונות עמק בהרים ;

שטח, האופיני לאפשרויות הפעלת השריון בתוך ארץ הררית זאת — כפי שידוע כעת — לא היה בטוח בפני הפצצות טעות של חיל-האוויר שלו עצמו.

ת הומוות, העמוקות מאות מטרים ותלולים לגמרי — ושלגביהן אינם באים בחשבון לא דרכי-עקיפין ולא מעבר במקומות רדודים, ואף לא גשרי-סירות או מעברות-נהר — ומשנהרס הגשר, נתון כביש-הגישה הצר אל גשר כזה, תחת אש-הטרדה ממושכת. כאן מתבלטת, איפוא, בצורה החריפה ביותר, מלוא חיר-ביותם של אמצעי תובלה שאינם תלויים בכבישים. גיסי-הרים אמתי ימחוק מראש גשרים כאלה מתוך שיקוליו הטקטיים, כבלתי-ניתנים לשימוש בקרב רבתי. גדולה מזו: המגן, בעצמו, יכניס לפיצוץ, על מנת לפוצצם מיד לאחר שנתגלתה התקפת האויב — כך שיועילו להגנה, כמכשולים לאויב שפרץ. מכשולים כאלה משלימים בצורה יעילה את יתר הפיצוצים שבכבישי-ההרים.

הגייסות שבקורה-ראשון אינם צריכים לחשוש, בדרך כלל, בשעת התקפה-רבתי עצמה, בפני התקפות-אוויר, כי קשה מדי להפריד בין ידיד ליריב בזמן התקפת-רגלים*.

דבר זה היה קשה אף בערבות רוסייה, ופי כמה וכמה קשה הנו בהרים. בזמן ההפצצות ההמוניות על קסינו נהגו להסיג את חיל-הרגלים של בנות-הברית — שנמצא בלאו הכי בטוח ניכר למדי מן עמדות הגרמניות — עוד קילומטרים לאחור; ובכל שליטתן של בנות-הברית באויר היתה בגדר בעיה רצינית לפיקוד הגרמני הבינוני, ולזה הגבוה יותר, אף בתוך הזמן עצמו של התקפות חיל-הרגלים היריב; כי, תודות לקלות בה יכול היה לבצע את התקפותיו על כל התנועות של שדרות ושיירות, אפשר לומר כי חיל-האוויר של הברית מנע כל תנועות של עתודות, באשר הן. אולם משרק הובאו החזיתות לידי „זרימות“, נעשות תנועות כאלו של כוחות-עתודה מאחורי החזית לדבר שב-הכרח. בלחימה-רבתי מתפתחים מצבים בהם יש לנוע, אף בשעות היום, בקרבה בלתי-אמצעית מאחורי חזית

מותקפת, תוך הגנת-אוויר מתאימה. אולם, למעשה, לא היו עוד הגרמנים מסוגלים לכך. הם דמו על סף למעצמה שזיונה-לקוי, והיא מנסה להתמודד ביריב המצויד בכל אמצעיו של אורח-המלחמה החדיש. נגזר עליהם ללחום ביום — ולבצע בלילה את התנועות שהיו הכרחיות מבעוד ערב; שעה שיריבם יכול היה, עם כל ידיעה המגיעה אליו על מהלך הקרב, לתת את הפקודות המתאימות על מנת שתבוצענה במשך לפורענות ממש, הן לגבי הגייסות של הגרמנים והן לגבי הפיקוד הגבוה שלהם, היתת-הופכת מדי פעם עדיפות-האוויר של בעלי-הברית — שעה שפריצות היריב היו יוצרות הכרח של נסיגה. כדי להבין את משמעות הדבר, חייב תחילה אדם לחיות עצמו חויה זו: כיצד מותקפות אזי שדרות מכוניות מאחור, על כבישי-הרים חסרי מחפה, ע"י מפציצי-קרב שאינם טסים כי אם פשוט גולשים בצד הכביש, ממש בגובה הכביש עצמו, וחוזרים על התקפותיהם עד אשר כל כלי-הרכב ניצתים ע"י היריות ואנשיהם מתפוצצים אתם יחד אלי תוהו!*

עד כאן דובר רק על הפעלת כוחות-הקרב האוויריים נגד מטרות-קרקע. על כך יש עוד להוסיף את היתרון ממנו נהנה חיל-תותחנים, שעה שהוא פועל תוך הסתייעות בתצפית-אוויר, על פני חיל תותחנים יריב החסר תצפית-אוויר זו. במערכות-קסינו היו הליקופטרים של בעלי-הברית דואים בלא הפסק באוויר ותררו באטיות על פני שדה-הקרב וצפו אל שטחי הקרבות בעיני-הנץ שלהם. ביסודו של דבר, פעלו הללו כמעט ללא הפרעה שהיא — והיה בהם כדי להכפיל את תוצאות-פעולתו של חיל-התותחנים שלהם. והרי דוקא בשטח ההררי, בו מצויים הבדלי-גובה בולטים מאוד הן בין מערכי-העמדות של שני הצדדים, והן בתוכם, עשוי להיות ערך מיוחד וחיוני ל„עמדות-תצפית“ כאלו, המת-נשאות מעל לכל מחפה קרקעי.

* דברים אלה אמנם נכונים, ורבים היו המקרים של פגיעות ביחידות-רגלים קדמיות ידידותיות על ידי חיל-האוויר של אותו הצד; וביחוד, בקרבות הרים. עם זאת, הוכיח לקח קוריאה (אשר הוא עצמו מכיל כמה וכמה דוגמאות בולטות, ואף מזעזעות, לתקלות מהסוג הנ"ל) כי פיקוד, אשר לרשותו כוח אוירי מספיק, לא ימנע לעתים קרובות, מלהשתמש בו אף בשטח הררי — ואפילו בקרבה יתרה ליחידות-רגלים תוקפות מ-לו — בשביל לערער את קני-ההתנגדות ההרריים של היריב; וזאת, על אף הסיכון הכרוך בכך לאותו חיל-הרגלים אשר כוחות-האוויר באו לעזור לו. — המער.

** כדוגמה ראשונה למצב מעין זה בחזית ארץ-ישראלית (אם כי בתנאי טכניקה של התקפות-מאויש אשר ודאי שהיו עדיין רחוקים מהשכלול שהושג לשנת 1944) אפשר לציין את השמדת שדרות-הרכב הנסוגות של הארמיה התורכית השביעית, בסתיו 1918, במיצר ואדי-פארה, בדרך החצובה בצדו של הואדי. — המער.

מדברי מפקדים

מרשל פ. פוש

על לימוד מלחמה ועל הכשרת מפקדים

לקצין. — רק יבליט העתיד את צרכו בתרבות כללית, משולבת בידיעה מקצועית. ככל שספירת-המלחמה מתפשטת, כן על מוחותיהם ומחשבתם של העורכים את המלחמה להיות רחבים יותר. קצין רב יכולת אי-אפשר לו עוד להסתפק בהשתלמות מקצועית גרידא: ניהוג-גייסות והספקת מחסורם החומרי. וכן אל יאמר די בחיים מסוגרים בד' אמות. בימיה-שלום אנשי-הצבא הם היסוד הצעיר והגברי שבאומה; במלחמה, הם האומה הנושאת-נשקה. כלום יכול קצין שאינו שרוי במגע-תמיד עם רוח-עמו לקוות כי יפעיל מקורות-יכולת כאלה, במיטב-ההישג? כיצד יבין — ויכון — חזיונות חברתיים האפייניים למלחמות לאומיות — מבלי שהכיר מדעים פסיכולוגיים ופוליטיים? ומבלי שתהי לו ידיעת ההיסטוריה שהיא בלבד עשויה להאיר לו את חיי האומות, בעבר ובהווה? אין עוד די בקניית דעת טכנית; עליו להשלימה על-ידי תוספת גדולה מענפי-מדע אחרים.

זאת ועוד. ידע הקצין כי ייטיב הרבה להכין שכלו ואופיו לקראת מלחמה צפורה — ואף דרך-התקדמותו בשירות, ירבו סיכוייה — באם ידאג לצעוד בהתמדה ובלי פיגור (אך תמיד תוך חוש-משמעת נאמן) עם מאורעות הזמן ובעיותיו, — תחת שיגביל התענינותו בחיי-קסרקט-הגדוד וחוגו בלבד, שבוי מחשבות העליה-בדרגה ומזניח פיתוח סוגי-יכולתו הרמים יותר.

אחרת מסתכן קצין-הקבע שיראה עצמו, משתפרוץ מלחמה, מפגר אחר קצין המילואים, המביא אתו אל עבודתו — נוסף על ציוד-בידיעה-הצבאית, שאין זולתו — יכולת וידיעה שחיו הנרחבים יותר סיעוהו לקיימן במצב פעילות פורה.

• „אותה מימרה קדומה, כי רק המלחמה עצמה עשויה לאלפך דעת כיצד עושין מלחמה — אינה אלא כוזבת... בשדה-הקרב אין אפשרות של לימודים; בו בפשטות, תעשה את אשר הנך יכול כדי להפעיל את אשר הנך יודע. על כן, למען יהיה ניתן לך לעשות אפילו מעט, חובה שכבר תדע הרבה; וכי תדענו היטב.“

• „צריכים אנו להרבצת-תורה מעשית — כולל את הנקיטה למעשה, כלפי מפקדים מסוימים, בעקרונות-הקבור עים שהוסקו מתוך ההיסטוריה; וזאת כדי: 1. להכשיר לקראת הנסיון; 2. ללמד את אמנות-הפיקוד; 3. ולבסוף, כדי להקנות את ההרגל לפעול באופן נכון אף מבלי שיהא הצורך בשיקול-מוקדם.“

(על תפקידו של בית-ספר-למלחמה).

• לא היה זה אלא בשנת 1882—83 שהחלו להורות בצרפת את מקצוע-המלחמה על בסיס שכלני ומעשי; וזאת — על אף העובדה שבית-ספרנו („בית-הספר הגבוה למלחמה“) נתקיים כבר מאז 1876. העובדה, שעל הקיר הודבקה כתובת מסוימת — בה, כשלעצמה, לא היה כדי ליצור את בית-ספרה של המלחמה.“

(מדבריו, כשנתמנה פרופסור בבית-הספר הגבוה למלחמה).

• „חייב לשרור בקרבנו חופש המחשבה לבל יהיו לנו שום דעות-משוחדות, שום משפטים-קדומים, שום השגות-קפואות ושום השקפה שנתקבלה מבלי לעיין ולדון בה — שטעמה האחד הוא ש„תמיד שמעת אותה“ או נהגת לפיה. צריך שתתקיים אמת-יחידה בלבד — ההגיון.“

(מדבריו אל תלמידי בית-הספר הגבוה למלחמה).

• הדבר שאילצני להשקיע עבודה בסיגול משלוח-ידי — היה זה, שהוטל עלי להורות... שאלתי את עצמי: „היסודות שבמלחמה, מה המה?“ קראתי בקלאוזביץ... אכן, כאן נתגלה גבר באמת! היה דבר-מה מוצק באותו ספר.“

על חקר ההסטוריה הצבאית. והבנתה

● "...הבה ונבחון את העובדות אשר מספקת לנו ההיסטוריה — למען נבין אותו חזיון מורכב, המלחמה, בצורות המרובות שהוא לובשן. הבה וניטול עובדות אלה, בזו אחר זו, הבה ונבחון אותן בחינה מדוקדקת ככל שנוכל, כאילו מתחת לעדשת המיקרוסקופ; הבה וננקוט בדרכי המיקרו־ביאלוגיה — והבה ונעשה זאת כשאנו מציגים עצמנו בתוככי המסיבות בהן נתהוו ועלו אותן עובדות: הזמן, המקום, מידות־החום, ההתיגעות, הסיבות השונות והרבות הגורמות־דכדוך, אי־הבנות, וכיוב"ז...; הבה ונעיין בשאלות אשר שומה היה על הנפשות־הפועלות לפתרון; הפלוגה — באיזור־הפעולה שלה; וכן — הגדוד; וכן הבריגדה או קורפוס־הצבא. הבה ונראה את הקשיים שהיה עליהן לנצחם, וכיצד אמנם התגברו על אלה. הבה ונדון בהחלטות שנתקבלו, בתוצאה שהושגה; הבה ונעלה את השאלה לטיפול־מחודש. רק אז נראה, כיצד גורמי־הרות, המוזכרים לעתים כה קרובות, מופיעים במהלך מחקר זה כולו במימדיהם־היחסיים הנכונים. רק אז נוכל להביאם בחשבון וליחס להם את מקומם המגיע להם בהשגת התוצאה."

הרצון וכוח־הנפש במלחמה

- "המלחמה — הרי זה תחמו של כוח הנפש."
- "הנצחון: — עליונותם הנפשית של המנצחים, דכדוכם הנפשי של המנוצחים; המערכה: — האבקות בין כמה רצונות..."
- "הרצון לנצח — זהו תנאי ראשון לנצחון, חובתו הראשונה של כל חייל — אולם זוהי גם ההחלטה־הנחושה העלאית אשר חייב המפקד להחדירה לתוך נשמת החייל."
- "...סבורים היינו, בתחילתה של מלחמת העולם, כי כוח־הרוח־והנפש הוא הגורם היחיד בעל החשיבות; אכן, לא היתה זו אלא השגה ילדותית..."
- "רוצים הנכם לשבור אותי. אכן, לא תעשו כזאת; אסוג, באם אֶאָלֶץ, אך נסיגה מועטת ככל האפשר. אם יותקף אגף־הימין שלי — אחזיק מעמד בשמאלי; אולם עבור לא תעברו..."
- "...ראיתי בבהירות עילאית את משימת־ההקרבה שגייסתי עמדו בביצועה. היתה זו ראייה פיזית־כמעט, מפתיעה בבהירותה, ברורה־עד־כדי־סנור... התמדתי לומר לעצמי, אמור וחזור: "אפילו יהיה עלי לותר על מעט־מזעיר של שטח — הכרח הוא שחזיתי תקוים בכל מחיר". (מזכרונותיו של פוש על ימי מערכת־מרנה הראשונה)
- "באם תבוסה באה מסיבות־שברוח — יכול גם נצחון לבוא מסיבות־שברוח, וניתן אזי לומר: "מערכה שזכינו בה, הריזי אותה מערכה אשר אין אנו יכולים להודות כי הוכינו בה". (על אמרתו הנודעת של י'וסף דה־מסטר: "מערכה שהפסדת אותה היא אותה מערכה אשר סבור הנך כי הופסדה! מבחינה נפשית, אין לך מערכה שהופסדה).
- "...הריני מבקש כל אחד מכם למצות אותו ניצוץ־אחרון של מרץ אשר, ברגעי מבחן עליון, לא חסר אותו גזענו מעולם... אולם חייב כל אחד להיות משוכנע כי ההצלחה תהיה לזה המאריך יותר להחזיק־מעמד... עוד מאמץ אחד — והנצחון מובטח בידכם". (מתוך פקודת־היום לגייסות הארמיה התשיעית, בימי־ההכרעה במערכת־מרנה הראשונה)
- "במשך הימים הראשונים נלחמתי. ביום האחרון — היתה זו שאלה של החזקת־מעמד. ובכל זאת — התקדמתי כ־7 ק"מ. מדוע? אין אני יודע בעצמי. הרבה — בשל אנשי. במקצת — משום שהיה לי הרצון לכך..."
- (פוש, ב־1915, על חלקו במערכת־מרנה)
- "אומר הנך כי אין אתה יכול להחזיק מעמד, וכי אינך יכול עוד לסגת נסיגה מסודרת; הרי שהדבר היחידי אשר נותר לך לעשותו הוא — להתקיף"
- (מתשובותיו של פוש למפקד הקורפוס הצרפתי האחד־עשרה, בשיא מערכת־מרנה הראשונה)
- "אגף־הימין שלי נפרץ; המרכז שלי החל נסוג; המצב הנו מצוין; אני מתקיף..."
- (מיוחס לפוש, בימי מערכת־מרנה הראשונה)
- הנצחון — הרצון.

מכתבים טקטיים

א. זרוע-אוויר

הפיקוד המאשרים, ובשילוב היעיל בין התותחנים ואנשי-האוויר המפעילים את המהלומה האוירית. מכאן, שנוסף על תורת שיתוף-הפעולה, ועל הטכניקה של שיתוף-פעולה, ישנו צורך דחוף בחינוך לשיתוף-פעולה ולמחשבה בהירה. הנה, אתה, "סיכמת" כבר לעצמך שהפתרון הוא: לשים את זרוע-האוויר המסייעת תחת פיקוד (או, לכל היותר, בסיוע-ישיר) למפקד המקבל-סיוע (דרך אגב: — למעשה, אין כל הבדל מעשי בין "תחת פיקוד" ו"בסיוע ישיר"). אך סיכום זה מגלה אי הבנה לגבי תכונות-היסוד של כלי-הנשק. כי ככל שכלי-נשק הנו מהיר יותר — כן הכרחי הוא שדרג-הפיקוד השולט עליו יהיה גבוה ככל האפשר. אם התותחנים, למשל, יש והם מהססים בשעת קביעת משימות-אש (וביחוד — למרחק ניכר, וסמוך לאזורי-שהיה אפשריים של גייסות קדמיים) בגלל הטוח של הכלים הארטילריים, ובעיותיהם הטכניות — מה באשר לחיל-האוויר, העולה עליהם גם בטוח, וגם בגיירות?

אשר לטיפוס-מטוס המיוחד לסיוע-קרוב, הרי לקח קוריאנה הוא נגד כל נסיון להרבות בטיפוסים כאלה. קיימת שאיפה לצמצם במספרם של טיפוסי המטוסים, אולם מתוך מגמה שטיפוסים אלה יהיו מסוגלים למילוי מרבית המשימות שתדרשנה. כי סיוע-האוויר לכוחות היבשה והים הוא בגדר התפקיד המשני של חיל-האוויר, לאחד השגת עליונות, או עדיפות, אוירית. רק לאחר השגת שליטה באוויר אפשר להקצות לתפקידי סיוע-קרוב זרוע-אוויר בעלת עצמה רצינית. לקח קוריאנה מלמד, שהישגים כדאיים — בסיוע לכוחות-יבשה — יש ובאים דוקא ע"י הפעלת זרוע-האוויר כלפי מטרות שבעורפי האויב, וקוי-תחבורה עורפיים שלו, אשר שם הדגש על פיזור, זהירות בפני מטוסים, הסוואה והתחפרות הנו מועט-יחסית לעומת המצב הקיים באזורים הקדמיים ביותר; יתר על כן: במידה שהנך חוסם עורק-התחבורה בעורף, או פוגע באספקה ותגבורת אל האויב שעה שהללו נעות אליו — הרי שפגעה בכך, לאמתו של דבר, במלוא רוחב חזית האויב, הניזונה ע"י אותו עורק-תחבורה.

לא העליתי כאן אלא, "על קצה המזלג", מהמחשבות והנסיון המצויים בשטח זה, כדי להציגם לפניך — ואני מקווה לשכנעך, עד שתמצא בעצמך כי צריך ללמוד כדי לדעת. "לוחם"

קיבלתי את מנך בענין שיתוף הפעולה עם זרוע-האוויר. בין אותם הדברים הבודדים שבמכתבך אשר לגביהם יכול אני להסכים אתך הנם ציוניך ביחס ל"שמועות", "אמרות לא מבוססות", "מקורות מפוקפקים". כאשר קיימים אלה ביחס לאיזה שהוא זרוע מכוחות-הבטחון — אי-אפשר לבטלם ע"י אי-ידיעה. וכן נכון הוא, שכל מי שמראה באצבעו על ה"אשם" — יש ודומה כאילו מראה הוא כלפי עצמו: כי למה לא תנסה לחפש את האשם בך עצמך?

מדוע לא תלמד את הענין, פעם אחת, בצורה יסודית בבית-הספר המתאים? נדמה לי, שפעם כתבתי לך כבר ש"ידיעה זעומה — מסוכנת". ואתה ממשיך בהכללות ומשפטים מפוצצים. אולם הצלחת ליצור במכתבך את הרושם, שבאמת רוצה הנך לדעת — ועל-כן אענה לך.

כדי שתוכל להשיג סיוע-אווירי מהיר, אין די בכך שתסמוך על מהירות-טיסתו של המטוס. תחילה שומה על כוחות-היבשה לארגן רשת קשר מתאימה אשר תוכל להעביר את בקשותיהם במהירות מכסימלית, כי האחרים בהופעת המטוסים שנקראו לעזרה חלים בדרך כלל מחמת עיכובים התלויים ברשת. גם בזירת-קוריאנה אין בעצם, שום "תורה חדשה של שיתוף-פעולה אוירי-יבשה", כי אם אותה תורה עצמה אשר פותחה כבר ע"י חילות-האוויר של בנות-הברית במלחמת-העולם השנייה. וכאז כן עתה ברור הדבר, שמבנהו של הקשר, מהמזמין — אל המטוסים, הוא שחייב לאפשר את המהירות. וככל שהארגון המכשיר את התנאים לקראת סיוע-אווירי יאפשר את מהירות העברת הדרישות לסיוע-אוויר, — כן תיעשה תורת-הסיוע גמישה יותר — והרי זוהי, למעשה, השאיפה המתמדת של המסתייעים והמסייעים גם יחד — וזהו אף הלקח הראשון ממלחמת קוריאנה.

כאשר דרישה לסיוע-אווירי מתאחרת בגלל רשת-הקשר המזמינה — הרי, כרגיל נוצר אצל כוחות-היבשה רושם שחיל-האוויר אינו יעיל; וכתוצאה מזה באים ניצול לקוי של עצמתו ותכרנותו האמיתיות — ואבדון-בטחון הדדי. לעתים יקרה והעיכוב יבוא בגלל משך הזמן הדרוש לקבלת החלטה; אולם זמן זה, אף הוא, תלוי בדרגתי

ב. על הגבלת חופש האויב - ותפקידי כוח-האוויר

בת־זמננו, שהיא „לחימה בשלושה מימדים“, לא תתכן בכלל השגת חופש-פעולה-ותנועה ראוי-לשמו ללא השגת עליונות אוויר. ומשום כך נראה לי, אפילו, שכוח-אווירי הוא גם בגדר גורם מדיני: אשר, אף באם אינו מונע מלחמה, הריהו גורם ליצוב ולאיוון הכוחות באיזור-הקרבות אף בהתמודדות עם כוחות גדולים.

אני מקוה שעתה, לפחות, תצטרך להסכים אתי שקודם-כל עליונות האוויר היא אשר, ממילא, תביא (חלקית לפחות) לידי צמצום חופש התנועה של האויב לתנאי-ראות קשים בלבד; ואילו כאשר תתפנה העצמה-האווירית לפגוע בעורפי האויב — יושג חופש-תמרון-ותנועה מוחלט. לעומת זאת, הסיוע-מן-האוויר ה„ישיר“ או ה„קרוב“, לפי מונחך, — יש בו ערך „מוראלי“ (ורגעי) יותר מאשר גרימת נזק, ולו מינימלי, לאויב ממושמע ומאומן. והיות ואף מטוסים עלולים להפגע (עובדה, הפוגעת באמת פגיעה קשה במוראל) תוך כדי כך — הרי במקומה תהיה השאלה: האם סיוע-קרוב זה, אשר ניתן לבצעו גם באמצעות נשק-קרקע, כגון ארטילריה וטנקים — האם הנו באמת כדאי כל-כך שיבוצע בידי כוח-האוויר דוקא? „לוחם“

ג. לסוגיית הפצת-מודיעין

פעולתו העיקרית, ומכשיל את מפקדי היחידות אשר אותן הוא חייב לשרת.

כמו בכל פעולה צבאית, גם לפעולת הפצת המודיעין עין ישנו „עקרון“ והוא ניתן להגדרה פשוטה: קביעת „מי צריך לדעת“, לגבי כל ידיעה. לכן, קביעת תפוצת-קבע, אשר אמנם יש בה משום חיסכון בזמן, אין בה כדי מענה על נושא ההפצה וצרכיו. לכל ידיעה, לכן, יש לקבוע את התפוצה שלה, לפי העקרון שצוין לעיל. ודרך אגב: עקרון זה, באם יונהג, עשוי לסייע לבטחון הידיעות לא פחות מאשר להפצתן. מעיקרון זה נובע, שהפצת מודיעין פועלת בבת-אחת, ולכל הכיוונים. היא חייבת לזרום קדימה, אחורה ולאגפים. דרושה תשומת לב בלתי פוסקת, של כל אנשי המודיעין, כדי לודא שהידיעות אמנם תגענה לפרטים או ליחידות הנוגעים-בדבר בזמן, כדי שתמלאנה את יעודן.

וגם זאת ברור מהעיקרון האמור: הפצת מודיעין תהיה שונה לפני הקרב, בשעת הקרב ולאחר הקרב; אולם, בעוד שלפני הקרב ולאחר הקרב משתנה, במצבים שונים, גורם הזמן, הרי בשעת

יצחק יקירי.

לאחר תקופה של ויכוחים ביני לבינך, החלטתי להוציא את הנושא החוצה. כננתי ל„לקח מלחמה“, כפי שתקרא לו, (ובעיקר „הסקת מסקנות, משמעות“) — ולמסוכן שבהוצאת לקח כזה.

ע"י בדיקה קפדנית ומעמיקה של הקרבות, אשר הנך לומדם, — לאחר שאתה מפשיט מן החומר הנקרא על ידך את הגננים החיצוניים, שהם פרי ציוד ושיטות הנהוגים באותה תקופה — מוצא אתה שכוח-האדם הוא הגורם היחידי שאינו משתנה; טאמנות המלחמה של המצביאים הגדולים מתבטאת למעשה במשפט אחד האומר: „אמנות שמירת חופש הפעולה של גייסותינו — ומניעת חופש-פעולה זה מן האויב“; ושרק ביצוע שאיפתה הנ"ל של אמנות זו — הוא המאפשר לכוח קטן לעשות שמות בכוח הגדול ממנו. אכן, נכון. וכן נכון הוא כי הליה"מ מאפשר לך חופש פעולה — כל עוד אין אש האויב יעילה, או שחמקת מתחומה. אולם, הרי קשה לבנות הצלחתו של קרב על משך של לילה אחד! ובעיקר, כאשר רוצה אתה לחדור לעומק, אל עורפי האויב. ברור, לכן, — ובדאי תסכים אתי בנידון זה — שבלחימה

מאיר היקר.

מכתבך האחרון מלא שאלות ובקורת על הנושא „מודיעין“. מפליא אותי כיצד הצלחת לצאת מיער ה„עובדות“, ה„בקורת“ וה„שאלות“ שאתה מציג — ובפרט שאינך רואה את עצמך אחראי כלל לדברים הכרוכים במודיעין. יתכן ולא הבינותי אותך היטב; אולם בדבריך אתה נעוצה, לדעתי, הסיבה לאותו מצב עצמו שאתה מתארו. החלק העיקרי של מכתבך מטפל בסוגיית הפצת-מודיעין. אשתדל להשיבך בנושא זה. אך בטרם אענה, חשוב להזכיר שללא איסוף ידיעות — כלומר, דיווח ידיעות, אחורה ולאגפים — לא יהיה מה להפיץ. אניח כי נקודות אלו ברורות הנן — ואנסה להבהיר כיצד אני רואה את הפצת מודיעין.

ידיעות צבאיות שהושגו אין להן כל ערך אם אין מפיצים אותן. כמובן, ידיעות מסוימות יכולות לחכות, או להיגנו לפי שעה; אולם כמעט תמיד יש להעבירן למישהו, לפעולה, כי אחרת מתבזבז חלק גדול ממאמץ המודיעין — ואז נמצא כי קציני-המודיעין, ויהיה בדרג-פיקוד אשר יהא בו, אינו ממלא כיאות את

הקרוב מצריך גורם זה שיקול או שיקולים נוספים, המכבידים על הביצוע; וקנה-המידה לתפוצה יהיה: דיוק-בזמן; קיצור; בהירות. עם התפתחות שיטות הלחימה ואמצעיה גדל ערך הבהירות בהעברת מודיעין והפצתו, כדי שניתן יהיה להשיג הצלחה בקרב בזמן ובמאמץ מינימליים. קיצור, בהירות, כתיבה בצורה בה תודגשנה הנקודות העיקריות — ותובנה ע"י המקבלים — יסיעו לכך בהרבה.

כדי שההפצה של מודיעין תהיה דבקה להנחת-ראשית שפרטתיה בפתח-מכתבי, הכרחי למצוא את השיטה המעשית אשר תבטיח הפצה של ידיעות למי שזקוק להן והיכול וצריך להשתמש בהן. בדרך כלל נעשית היא בכתב ובעל-פה. ההפצה בכתב, כפי שחזית ודאי מבשרך, תלויה באמצעי הקשר — ובעיקר, בגמישות השימוש באמצעים אלה. הפצה בעל-פה, — נהגתי לעשותה ע"י דיוני-מודיעין. את כל אנשי-המודיעין אירגנתי ב"קבוצת דיון-מודיעין", אשר הפעלתיה בדרך כלל לפני הקרב ואחרי הקרב. תשומת לב המפקדים למודיעין היתה כזאת, שבכל קבוצת-סיוור-ופקודות מסר קצין-המור-דיעין בצורה מוצלחת את הידיעות שקיבל; והעיקר, שטרם תחילה, עוד לפני קבוצת-הסיוור, להעביר אל כל הנוגעים-בדבר את הידיעות שהם צריכים לדעתן. שיטה זאת יעילה מאד על המגע-האישי שבה. שכיחה יותר הפצת מודיעין בכתב. בצורת-הפצה זאת כללתי את דוחי-פעילות, הנמסרים בקרב ע"י רץ, טלפון ואלחוט — והם משמשים את המפקד לצרכי שליטה בכוחותיו בקרב; ואת דוחי-סיכום-מודיעין שבדרך כלל הופצו ע"י כל מפקדה. בזמן אשר קבעתי דוחי-סיכום-מודיעין ודוחי-פעילות הנהגתי גם בשלבים שלפני הקרב ושלאחריו; אולם בעיקר — בשעת הקרב. (ודאי שהנך שם לב לכך, שאני מחלק בדרך כלל את המודיעין למודיעין-לפני-הקרב, מודיעין-בשעת-הקרב וזה שלאחר-הקרב — ואבהיר זאת אולי במיוחד במכתב אחר).

ארחיב קצת את הדיבור על דוחי-מודיעין, כי צורה זאת יעילה ביותר בשביל לודא תפוצה של חומר מודיעין מפורט לכל הנוגעים בדבר. היקף הדוחים ישתנה בכל דרג-פיקוד, בהתאם לצרכיו ומקורות-המודיעין העומדים לרשותו. דוחי פעילות מודיעין כולל "ידיעות חמות", אשר כל דרג חייב להפיצן כדי לאפשר למפקדים שליטה — והם משמשים בסיס למתן פקודות חדשות. דו"ח זה אפשר להעבירו על טופס מברק. בדרך כלל מצאתי שדו"ח זה עזר דוחים אחרים בכתב, הנכללים תחת השם "סיכום-

מודיעין", כוללים מסמכים שונים המתבססים על הערכות-מצב מבחינת מודיעין: דהיינו, תמצית קצרה של ידיעות על מצב האויב ואפשרויותיו — ובצדה, מפרט הדו"ח גם את הנושאים השונים. כלומר, שאותו דו"ח כולל גם משהו קצר ובהיר, בשביל המפקד, וגם פירוט מדויק בשביל קצין-המודיעין שלו. הסעיף "ידיעות" בפקודת-מבצע מכיל, בדרך כלל, תמצית הידיעות, באותו היקף שבו הן דרושות לביצוע המשימה שבפקודה. פרטים לסעיף זה, בדרך כלל, מופיעים בנספח-מודיעין (דרך-אגב: — קשה לי לראות מקום לנספח-מודיעין במסגרות של גדוד וחטיבה — פשוט יש בכך יותר מדי עבודת-ניר, וסרבול).

צורה נוספת להפצת מודיעין, בנוסף על סעיף המודיעין שבפקודת-מבצע, היא מפה מסומנת של מודיעין, או תשקיף-מודיעין, וכן דו"ח פיענוח צילומי-אוויר.

ברור הדבר, שאם נכלול גם דוחי חקירת-שבויים, דוחי מודיעין טכני, תרגום מסמכי אויב וחוברות הסברה על האויב — נמצא, שכל זמן שההפצה תשמש צינור להזרמת הידיעות אל מי שצריך להשתמש בהן — תהיה דרך ההפצה-בכתב — הדרך המאפשרת מתן ידיעה מגוונת ומקיפה ביותר.

החוק הקובע בתפוצת מודיעין הוא: "צריך לדעת — בזמן הנכון". אכן, חובות ההפצה תלויות באמצעי ההפצה. הכלים אשר משרתים את צינור הפיקוד — הם המשרתים את המודיעין; והם: — המפקד, רצים, דואר, טלפון ואלחוט; ומכאן תבין, באיזו מידה תלוי המודיעין בקשר, ובעדיפות ברשת הקשר. וברור לכן עוד יותר, שאמצעי השליטה של המפקד, ונתונים להחלטתו, הם הקשר והמודיעין. על כן המודיעין שיופץ עם פקודות — יועבר כפקודה, ויתר חומר המודיעין יעבור באותו צינור, כשהוא מסתעף בכל דרג לאגפים. לעתים תמצא, שיהיה משום יעילות בהפעלת רשת מיוחדת למודיעין, כדי להקל על הזרמת הידיעות בזמן. אולם הדבר חורג ממסגרת מכתבי, ודי שנדע שדבר זה חשוב ביותר לידיעות-בזק."

רואה אני שהארכת, ולכן אסיים. ברצוני לחזור ולהדגיש, שכל הכונה בהפצתן של ידיעות הנה לודא שהמודיעין יגיע בזמן לשימוש יעיל של הנצרך. חובתו של המפקד היא לודא, שהזרימה מהגייסות למעלה, והן הזרימה מלמעלה אל הגייסות תהיה בזמן. כי הרי התועלת שתצמח מכך תהיה, בסופו של דבר, תועלת לגייסות עצמם. "לוחם"

במשך תקופת שירותי צעדותי לא־פעם בסך ; ומצעדים רבים ראיתי כצופה. ועל מצעדים רבים קראתי במקורות שונים ובהזדמנויות שונות.

בין המצעדים שלנו היו כאלה אשר נדמה לי שהחטיאו את המטרה. קיים, בדרך כלל, חשש תמידי שמא הדבר ששמו „מצעד“ אינו הולם בכלל את עם־ישראל ודי לו בנוסח „דחילק“ וב„כובעי־הגרב“. אולם הופעות קטנות וצנועות מלמדות את ההיפך : שהצור־עדים אוהבים לצאת במצעד, נהנים ממנו — כשהוא מוצלח, ואף גאים על ההופעה החיילית בו.

הן לחייל והן לאזרח נשארת מכל מצעד, או מכל הופעה צבאית חיילית, תמונה תמידית אחת : של שקט, סדר, דיקנות, בטחון וגאווה, כוחר־צון, שליטה־עצמית ; ומעל לכל — של מטרה, אשר תורגש על־ידי המשתתפים והצופים כאחד. כלומר, „המסדר מדבר בעד עצמו“.

דברים אלה ניתן ללמוד גם מהמסדרים והמצעדים של הצבא הבריטי והצבא הרוסי, אשר להם ערך חינוכי והסברתי העולה על כל המושג באמצעות פרסום ספרים ושידור תכניות ברדיו.

הרגש אשר מצעד, והופעה צבאית בכלל, חייבים לעוררו אצל הצועדים והצופים — צריך שיהא מאותו סוג הנוצר ע״י „קול־דממה־דקה“, ע״י שקט, שרק גוף חזק יכול להקרין בדומה לו. אין דבר משכנע יותר מאשר שקט ש„אפשר לשמוע אותו“. משנוצרה הרגשה כזאת — הרי גם המטרה של המצעד נעשית ברורה מאליה, והופכת לנחלת־הכלל.

יצוין : אחת הסכנות הגדולות שבמצעד היא הופעת חלקים־חלקים שאינם משלימים זה את זה ; וזאת — גם אם יהיו החלקים האלה מעולים, אחד בפני־עצמו. הרושם שישאר לא יהיה אזי זה של כוח מאורגן שלם — אלא של פרטים, שהם אמנם „לא רעים“. אך הרגש של שלמות, בטחון, כוח — יתנפץ אל חלקיותם של פרטים אלה.

לקביעת מקומה של התזמורת נודעת חשיבות רבה ; כי עליה לסייע למצעדם של כל הרגלים ; ואסור שתיבלע ברעש הרכב־המשורין, כלי־האופנוע והרכב הכבד. שהרי אין לך דבר המעורר גיחוך ורחמנות כפלוגה רגלית שאינה צועדת ברגל. אוירת כושר־ההופעה, ורמתה, צריכה להקיף את המסדר כולו, מתחילתו עוד סופו — באופן שכל

חלק וחלק המופיע בו — מפתיע את הצופה — ומשלים את קודמו ; כך, שלכשיעבור המצעד — ישאר רושם שיהא חזק ממש לא־פחות מזה שנתעורר בהופיע החלוץ שלו. אולם הכמות במסדר ומצעד עשויה להיות משעממת ביותר ; ומוטב להציג איכות — אולם ברמה גבוהה באמת.

את המצעד יש לבנות כך שיוכל לעמוד במבחן חות־דעתם של השופטים ; ואין לך שופטים טובים מקהל הצופים. אכן, אחד הסימנים הבולטים לכשלונו של מסדר הוא התפזרותו בטרם עת, של קהל הצופים.

רבים הטוענים שמסדרים ומצעדים — עבר זמנם ; וכי המיכון אשר השתלט על הצבאות החדשים עשאם לנחלת־העבר. הדבר אינו נראה לי. המיכון אינו בא במקום הרגלים, ואין הוא יכול כלל לבוא במקומם. ותחת להציג במסדרים, בראש וראש־שונה, את המיכון — נכון יותר, לדעתי, להציג רגלים בעלי יצר להופעה צבאית וכושר־צעידה עליון ; כי רק אלה מסוגלים להציג כיאות את הגורם האנושי במצעד בפני הצופים וקבל העולם — את כושר־צעידתו, ואת יכולתו לצעוד־יחדיו ולהיטיב מהאחרים לעשות זאת. כי צבא נמדד, בין השאר, בכושר הצעידה שלו, המבטאת את רמת משמעת־הפרט והמשמעת הקיבוצית. ואין לך צורה טובה להראות ולהפגין את אלה מאשר מצעד נאה. „לוחם“

חיל-הרגלים החדש של צרפת

מאמרו של ג'. מרה, אשר הומצא במיוחד לפרסום ב"מערכות", אינו אלא פתיחה כללית להצגת התמורות הטקטיות-הארגוניות מרחיקות-הלכת החלות באימונו-לקרב של חיל-הרגלים הצרפתי ובתורת-המלחמה שלו. לאחר שהועלה במאמר זה הרקע-המשברי-תי לתיקונים המונהגים עתה בחילה הרגלי של צרפת — ינתנו בחוברת הקרובה פרקי-תיאור מהותיים לתוכנו ומגמותיו של תקנון-הקרב החדש. — המערכת.

השגה "בין-חילית" זו, שהיא תולדת מלחמותיה של המאה עשרים, נתאשרה מחדש על-ידי הלקח שהופק מהמלחמה האחרונה. ובאותו זמן עצמו, התפשטה עתה השגה זו — והגיעה עד אל הדרגים הנזערים ביותר שבסולם-יחידותיו של חיל-הרגלים.

השגה חדשה זו מצאה את בטויה-למעשה עם הופעתם בשדה-הקרב של "קיבוצים" (או צירופים) ארעיים, אשר בהם משתלבים פעולתו ואמצעיו של חיל-הרגלים השתלבות מהודקת בפעולתם ואמצעייהם של חילות אחרים: חיל-התותחנים, חיל-ההנדסה, הטנקים. ניתן לומר כי הארגון הישן, לפי מחלקות, פלוגות, גדודים, רגימנטים (שנמצא נוקשה מדי, ולא די מותאם לתביעותיו של הקרב), "התפוצץ"; ומ"התפוצצות" זו נולדו "קיבוצים טקטיים", קיבוצי-משנה, קבוצות-קרב — המסתעפות מן הכלל לפי הצורך, והן מתהוות "מדי הזמנה לכך".

פירושו של דבר הוא כי, מעתה, חייב הרכבן של "קבוצות-קרב" כאלו (עצמת האדם שבהן, מספרם וטיבם של כלי-הקרב הנלווים) להיות מתושב בכל מקרה חישוב מדויק, בהתאם למשימות אשר מפקידים בידיהן.

אולם אין "קבוצות-הקרב" קיימת בתורת תא אורגני של חיל הרגלים, בעל הרכב-קבוע. אין היא עתה אלא בגדר פלגה-בסיסית, בעלת הרכב-משתנה, המתרכזת סביב מפקד נתון (בדרך כלל — יהיה זה סמל) לתכלית ביצועה של משימה מסוימת שנקבעה לה.

והרי זה הוא, דרך אגב, תפקיד אשר אותו ממלאים בנקל, וכאילו דרך-אינסטינקט, אותם קצינים וסמלים צעירים החוזרים לשירות בארץ-המטרופולין מזירת-הקרב שבהודרסין. כי בשרתם שם נתרגלו הם לכך, כי את היחידות המסורתיות שלהם מפרקים לחלקים לצרכי הקרב, ויחידות-המשנה של הללו מצטרפות, בצירופים חדשים, עם יחידות-המשנה של ארטילריה, של רכב משורין או בלתי-משורין, של

למחרת מלחמת-השחרור של שנות 1944-45 לא נמצאה ברשותו של חיל-הרגלים הצרפתי אלא מערכת-תקנונים שבחלקה כבר נתישנה: — זו שמקורה היה בשנים שמלפני 1939, והיא סוגלה, פחות או יותר, למסיבות החדשות סיגול חלקי ובלתי-עלם, על-ידי תזכירי-הדרכה או קבצי-הוראות שונים אשר הופיעו במשך חלקה השני של מלחמת העולם. היה צורך להתחיל מחדש. אולם עדיין לא היה זה בגדר האפשר לפתוח, מניה וביה, במלאכה כוללת כזו, אשר הצריכה שנות תיקון ארוכות. וזאת הסיבה, שבין 1946 ל-1950 הופיעה סדרה שלמה של תזכירים חלקיים; ואמנם אי-אפשר היה בלעדי אלה, אשר באו לסייע בידי סגל חיל-הרגלים במשימת-ההדרכה שלו.

כיום, דומה והגיע הרגע לכך כי תתואמנה כל העבודות החלקיות הללו, שבאו בזו אחר זו, וכי תנתן לחיל-הרגלים הצרפתי אותה תעודת-יסוד אשר הוא מצפה לה.

התקנון הזמני החדש לתמרון חיל-הרגלים, המתפרסם והולך עתה, אינו עוסק אלא ביחידות חיל-הרגלים ה"קטנות": — הגדוד, ולמטה מזה; אך, עם זאת, הוא נשאר תמיד נתון בתוך המסגרת ה"בין-חילית". הוא כולל את שלושת החלקים המסורתיים אשר היוו גם את כל קודמיו:

חלק א' — הדרכה טכנית ומבנה-מכונס;

חלק ב' — הקרב;

חלק ג' — השירות-בשדה.

אין הכוונה לנתח כאן, בזה אחר זה, את הפרטים השונים שבתקנון. הכוונה הנה רק להעלות מתוכו, בקצרה, אחדים מן הרעיונות המכונים שבו.

קבוצות-קרב "לפי הזמנה"

אין חושבים עוד, בשעה הנוכחית, במושגים של חיל-הרגלים טהור; כי חיל-הרגלים אינו יכול עוד שלא להזקק לשיתופם של החילות וסוגי-הנשק האחרים.

ההנדסה; ובמבצעים אמפייביים — אף עם ספינות המשתיכות לציר-המלחמה.

כתוצאה מכך, מיטשטשת והולכת החלוקה המקור בלת בין החילות. ב"קבוץ" ארעי מן הסוג המתואר — מיהו, בעצם, המשחק את תפקידו של הרגלי? ומי — את זה של התותחן? ומי — את זה של החפר? עקב כך, מתקרבים יותר ויותר אל התפיסה של "חיל-הקרקע", יחיד ואחיד.

זוהי הסיבה שבגללה אין זה עוד בגדר המותר כי קציני-רגלים, מן הגבוהים יותר, יהיה בימינו אלה איש-רגלים בלבד. הוא, אשר ייקרא לנצח על הפעלתם של כלי-קרב השייכים לחילות אחרים, חייב להיות, אף הוא עצמו, קצין "בין-חילי".

"ברידותו" של איש-הרגלים — וה"מבנה המרובע"

אי-ההתאמה היחסית שבין מימדי איזורי האופרציות מזה, לבין היקף עצמת-האדם המצויה להפעלה באותם איזורים — מזה, יש בה כדי להביא בהכרח — בהתקפה כבהגנה — לידי התרחבות ניכרת של גורות-הפעולה המוקצות ליחידות. הנוהג של "מרפק-אל-מרפק", שהיה לכלל במלחמת 1914-1918, יש לראותו כיום בתורת השגה שאבד עליה הכלח. השכנים בחזית — מתרחקים אהדדי; הרר חים גדלים והולכים. התוצאה מכך בשביל איש-הרגלים הנה, כי הרגשתו בענין ברידותו-הוא בשדה-המערכה גוברת עוד יותר.

על כן יהיה עכשיו הכרחי להשיב-לתחיה לגבי כוחות-קרקע אותו עקרון ישן של ה"בטחון" אשר יש לקיימו בכל הכיוונים: קדימה, באגפים, כלפי-העורף. והרי זוהי אחת הסיבות הגורמות לאחדות-הדעות בקרב מפקדי חיל-הרגלים, בתביעותיהם להנהגתו של המבנה ה"מרובע" בארגון של יחידות הרגלים: — רגימנט בן ארבעה גדודים, גדוד בן 4 פלוגות-קרב, פלוגות — בנות 4 מחלקות-קרב.

המבנה ה"משולש" (דהיינו, למשל, פלוגה בת 3 מחלקות) — אין כמעט עוררים על כך שיש לדחותו. אין בו כדי לאפשר לא את השמירה על עקרון-הבטחון ולא את קיומו של הרזרב; והוא עושה כמעט לבלתי-אפשרי כל תמרון שהוא. הרי שהוא הופך עתה לדבר שאין עוד ההגיון סובלו.

זאת ועוד: אל מושג המרחב מצטרף כיום גם המושג של מהירות. קצבו של הקרב החדיש מחייב את חיל-הרגלים לתמרון-בממוצע, כשהוא מוסע במכוניות: אמנם, לא תוך-כדי הקרב עצמו, אולם בתנועות של גישה אל שדה-הקרב או של

נסיגה. אכן, אף המפקדים עצמם, לכל דרגי הפיקוד, מוזמנים עתה אף הם ל"מנע את מוחותיהם" — ולהתאמץ לראות אל-מרחוק... כי האויב שוב אינו מתקדם עתה 3-4 ק"מ לשעה, כבימים עברו — אלא, יתכן מאוד, 30-40 ק"מ...

עצמתה המוחצת של האש

ולבסוף, הרי לקח אשר חשיבות-ייסוד לו — לקח הידוע למדי מאז המלחמות של 18-1914 ושל 1939-45, ואשר נתאשר זה עתה אישור נוסף במבצעים שבזירת-קוריא: — הלקח בדבר העצמה-המוחצת של האש, זו שמן האויר וזו שמן הקרקע. מעתה, כל זמן שהשליטה-באויר לא הובטחה באופן מוחלט, אין עוד ביכולתו של חיל-הרגלים לנוע כשהוא ערוך בשדרות, או לתמרון במבנים צפויים ומהודקים. אין הוא יכול עוד לבקש את החופש-מפגיעה — בשעות היום, ואפילו גם בשעות הלילה — אלא בהתרווחות ובפיזור. החשיכה, הערפל, שעות מזג-האויר הרע, הופכים יותר ויותר לגורמים שהנם היוניים להצלחתה של ההתקפה.

אל הסכנה מן האויר מצטרף גם השיקול הנוסף בענין סתימת הדרכים, אשר החובה לשמור עליהן שתהיינה חפשיות, לתנועת רכב-המכוניות; ושניהם-יחד גוזרים, לגבי גייסות רגליים, גזירה מוחלטת על הנקיטה בכל מבנה של שדרת-מסע; וזאת — אפילו בימות השלום, בתקופת אמוניהם של הגייסות.

אין חיל-הרגלים יכול להתקדם, כשמכוונת כלפיו אש אויבת מן הקרקע, אלא במידה שהוא עצמו מפתח בהתמדה יכולת-אש רבת-עצמה יותר ויותר, אשר ההופכת מדויקת יותר ויותר ככל שהיא מתקדמת עם התקדמות חיל-הרגלים, אש הנעשית מרוכזת ותכליתית יותר ויותר. ודאי שעל האוירה ועל הארטילריה לבוא לעזרת חיל-הרגלים ולסייעו. אולם, ברגע המכריע, הרי יכולת-האש העצמית שלו — היא האש אשר עליה יצטרך תמיד לסמוך איש-הרגלים.

בשטח זה, נסתמן עתה שינוי בתפקיד אשר ממלאים כלי-הנשק הקיבוציים-הצותיים: המקלעים-הקלים, המקלעים-הבינוניים או המרגמות. הללו "נסוגו" במידת-מה אחורה בתוך מערכי-ההתקפה המקובלים. הרגלי הלוחם בקו-הקדמי — לרשותו עתה כלי-זין קלים (אקדחים, תת-מקלעים, רימונים, רימוני-רובה — נוסף על הרובה עצמו) שמספרם וסוגיהם מספיקים כדי לאפשר לו לנהל את הקרב בתקיפות עד אל הרגע של ההסתערות-מקרוב. הסופית.

„הרמן-הרובאי“ (Grenadier-Voltigeur — בצרפתית), של אותו לוחם אשר נלחם לא ממרחק, באמצעות המקלע-הקל שלו — כי אם ב„שורה הראשונה“, בכלי-הזין של האבקות-גוף-אל-גוף. הרמן-הרובאי — הוא המגלם את הלוחם-הנבחר. הוא, ולא אחר, הנו אותו ה„פוחח במשחק“, וראש-המשחקים, אשר האש של כל שאר החילות, כולל אוירית-הסיוע, חייבת לעזור בידין ולשרתו.

חיל-הרגלים איננו עוד, כפי שסברו מזה 30 שנה, בגדר חיל שצרכיו פחותים. והוא איננו כלל וכלל בחינת „חיל ההמון“. שורותיו של חיל-הרגלים — הן המקום שבו צריך לפגוש לא „חומר-אדם“ בלתי מבורר, כי אם את הלוחם בעל התכונות האינדיבידואליות המפותחות ביותר.

על-כן, כלום לא הרמן-הרובאי, איש-השורה — אותו איש אשר צריך להחשב כראש-וראשון של המוחים ו„אנשי-המקצוע“ שבחיל-הרגלים? הלא בין כל הלוחמים לסוגיהם — הוא-הוא היחידי אשר עליו נופלת לעתים קרובות החובה, בדומה לחובת המפקד, לנקוט, הוא עצמו, תחת אש האויב, בהחלטה בעלת משקל חיוני.

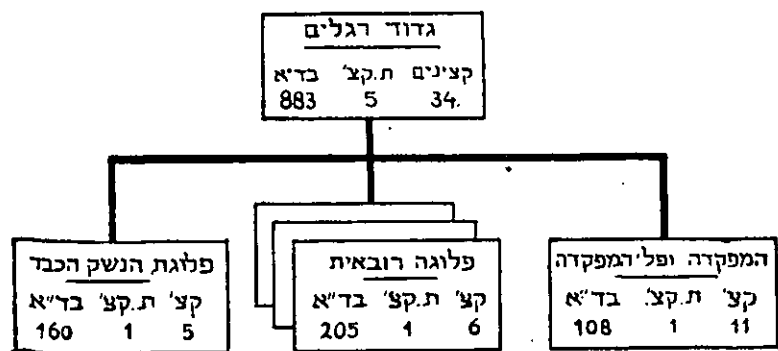
אכן, למען הדביר יריב בעל רוח-קרב מעולה אין זה די לסובב-בתמרון; קיים הצורך להשמידו בקרב. וזוהי הסיבה, שבגללה הופך חיל-הרגלים החדיש יותר ויותר לחיל הקרב-מקרוב, המתנהל רגלית, עד אל מאבק „גוף-אל-גוף“ עצמו. האדם הוא המוסיף להיות הגורם החיוני בקרב כמה הננו רחוקים, לאור כל אלה, מהמושגים של המלחמה בנוסח „לחצת הכפתור — והשאר ייעשה מאליה, בידי המכונה“!

ודאי, „מכונת המלחמה“ קיימת. אולם המכונה חייבת להסתגל לתביעותיו של זה אשר היא נועדה לשרתו, מבלי שתתנשא לעולם לשעבדו לעצמה. אף בחיל-הרגלים של היום, „גורם-האדם“ — הוא המוסיף, עדיין, לשמש הגורם החיוני.

האם אפשר היה, איפוא, להעלות-על-הדעת שתקנון-הקרב החדש לא יחזיר, בסולם הערכים, את הראשונות לגורם האנושי — לא יקיים את ההכרה, על אף התגברותה הכבירה של עצמת הציוד החומרי, בראשונותם של ה„כוחות הנפשיים והרוחניים“?

המשימה-הראשה בקרב נופלת עתה בחלקו של

מבנה גרוד-רגלים אמריקאי —

(תרשים ל„המבנה והחימוש של גדוד רגלי-אמריקאי“ (בעמוד 82-83), שהוא נספח למאמר על „אגד-קרב פלוגתי“ אשר בעמוד הבא.

אגוד קרב פלוגות

אין למחר לגזור גזירות שוות, לגבי אורחות הארגון והפעולה התכליתיים ביותר, בין שני צבאות, השונים מאוד מבחינת גודלם, חימושם, תובלתם, מסיבותיהם — ואף מבחינת היריבים הצפויים. על אף חיוניותה של ההתפתחות הטקטית והארגונית המסתמנת מזירת קוריאה, ודאי שאין להעלות „דוגמות עשה“ מדויקות מנסיונו של הצבא האמריקאי, רווי החימוש ואמצעי הקשר, עתיר הטכניקה והתובלה. עם זאת, יש מן המאלף באפיקים המתגבשים של המעשה הטקטי ושל אופן הפעלת הכלים ויחידות המשנה; ומה גם שהמדובר הוא בארץ מבוותרת שטח, ובאורח-מלחמה שיש בו לעתים מן המזיגה בין ה„סדיר“ ל„יוצא-דופן“. ורשימתו של מפקד-פלוגה אמריקאי, הניתנת בזה לקוראי „מערכות“, משנה-ענין בה באשר היא מנסה להבליט ו„להסדיר“ את סוגית הפעלתם של סוגי-נשק מסייעים שונים המשתלבים במהלך הקרב אל תחום-מכותו של מפקד פלוגת-רגלים: „אגוד-קרב פלוגתי“, לפי המטבע שטבע לו אותו קפ' ס. ברי. במידה שנמתחים כאן קוים לתנאי הפעלתן של יחידות לא גדולות במצבי פיזור ניכר על פני שטחים נרחבים-יחסית, ודלילי-גייסות — גובר עוד יותר הענין שברשימה.

כה שלמה מסוימת לאותו נושא עצמו תשמע, בחוברת זו של „מערכות“, גם התמצית (הניתנת במדור „בעתונות הצבאית“) של מאמר בריטי על „קבוצות-קרב גדודיות“ של הגרמנים במלחמת-העולם השניה. על אף כמה הבדלים, — בעצמת-אדם ובזיון — בולטים קווי-דמיון בין „קבוצות-הקרב“ (הן שבחזית-נורמנדיה) (שהיתה אף היא מבוותרת לא-במעט, ע"י רכסי-גבעות וע"י צמחיה מיוחדת במינה) לבין „אגוד-הקרב הפלוגתי“ נוסח-קוריאה. תפקידיהם של טנקים-נלוים אמריקאיים, או של ה„מקלעים-כפול-ארבע“ שעל חצאי-החלים, בצירופם, לא היו, למשל, שונים כל כך מתפקידיהם של תותחי-ההיסע-העצמי הגרמנים שב„קבוצות-הקרב“; ועצמת-האדם של גדוד גרמני בנורמנדיה ודאי שלא עלתה בהרבה על זו של פלוגה אמריקאית בשלב המאוחר יותר של מלחמת-קוריאה. אולם מעל לכל בולט ומענין כאן הדמיון הטקטי-המהותי, המציג לפנינו חזיון חיוני מאוד בנוסח-המלחמה החדש, כפי שהוא מסתמן והולך ברוב הצבאות העיקריים של העולם, אם גם בדפוסי ארגון, מבנה וכינוי שונים. — המערכת.

אשר הפכה, למעשה, לצות-קרב, שבפיקודו של מפקד הפלוגה, ותחת פיקוחו של מפקד הגדוד. מפקד הפלוגה הרובאית נוכח בהדרגה כי הוא יכול להטיל כנגד האויב אשר נמצא ישירות למולו את כל כלי-הנשק העומדים לרשותה של הארמיה. הראשונים לכך היו, כמובן, אותם כלי-הנשק שהנם חלק בלתי-נפרד של הפלוגה הרובאית. כלי-הנשק הכבדים של הפלוגה-המסייעת הגדודית היו אף הם מקור לשאוב ממנו. בדרך כלל הועמדה כיתת מקלעים-כבדים * תחת פיקודה של כל אחת משתי פלוגות-ההסתערות הרובאיות ** —

* בעצם, הכונה כאן — לכלים בני הקוטר האופייני של מקלעים בינוניים (0,3 אינץ') — אלא שלהם קירור-מים, ולא קירור-אוויר — ובשל כך נקראים הם בצבא ארה"ב „מכ"י-כבדות“ — לעומת ה„מכ"י הקלות“, שמהן כלולות גם באותה מחלקת-מכ"י (בת ד' הכיתות), שבפלוגה המסייעת הגדודית.

** הכונה כאן — לעריכתו השגורה-הטיפוסית של גדוד-רגלים אמריקאי בהתקפה: שתי פלוגות רובאיות — קדימה („פלוגות-ההסתערות“), והשלישית — ברזב.

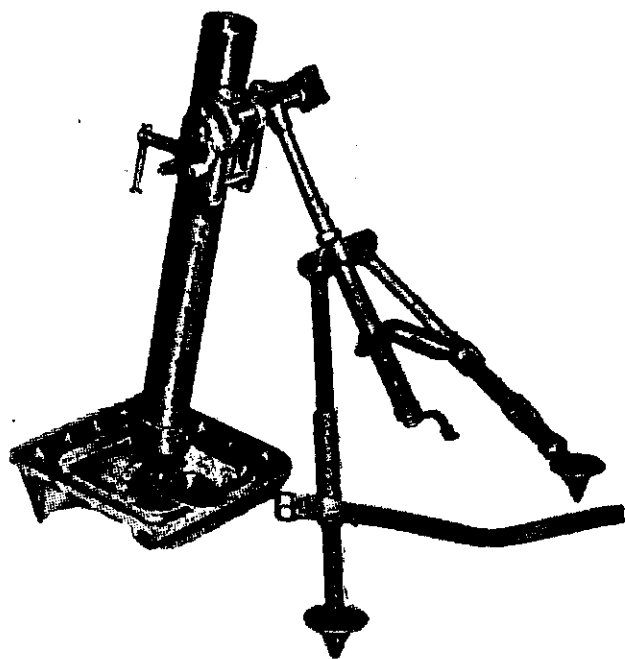
בחודש ינואר 1951, תוך כדי השלבים הראשונים שבהתקפת-הנגד של הארמיה השמינית האמריקאית על הכוחות הסיניים והצפון-קוריאניים, הופעלו בפעם הראשונה ע"י רגימנט-הרגלים ה-35 המסוגרות הטקטיות של „צות-קרב פלוגתי“. ששת החדשים של לחימה בקוריאה ההררית לימדונו לדעת, כי הפלוגה הרובאית היא יחידת-הקרב שהנה יתד-ופינה באורח-מלחמה מעין זה. מצב דברים זה הוכתב, בראש וראשונה, ע"י מידת הפיצול (של השטח — ושל הגייסות) וההפרדה לתאים-תאים, שנבעו מאופי רכסי-ההרים בקוריאה — וכן ע"י גזרות-החזית הנרחבות שהיו נופלות בחלקה של יחידה, ושנבעו מכוח-אדם מועט מדי לעומת שטח רב מדי. מפקדי הגדודים נוכחו כי למעלה מיכולתם לפקח אישית על גזרת-החזית הגדודית — אלא בדרך-האלחוט. וכך הפך זה לנוהג-קבע אופרטיבי לצרף כוחות-נספחים אל הפלוגה הרובאית.

המבנה והחימוש של

(לפי סקירה מוסמכת)

בטליון חיל הרגלים האמריקאי מורכב ממפקדה ופלוגת המפקדה, שלוש פלוגות רובאיות ופלוגת נשק כבד. המפקדה ופלוגת המפקדה כוללים את מפקד הבטליון ואת הקצין נים והחיילים הנמנים על מטהו. את מפקדת הפלוגה, כיתת מודיעין, מחלקת קשר ומחלקת החפצים והתחמושת. מחלקת החפצים והתחמושת הרי היא גלגולו של חיל ההנדסה המצוי במסגרת בטליון הרגלים. היא מאומנת לבצע תפקידי הנדסה פשוטים, בראש וראשונה — תחבולות שדה הקרב, תוך שימוש בכל חומר הבא-ליד, וכן בהנחת מוקשים ובסילוקם. אחד מתפקידיה החשובים ביותר הוא הפעלתה של נקודת הספקת-התחמושת הבטליונית.

פלוגה רובאית מורכבת ממפקדת הפלוגה, שלוש מחלקות רובאיות ומחלקת הנשק. מחלקה רובאית מורכבת ממפקדת המחלקה, שלוש כיתות רובאיות וכיתת-הנשק. כיתת הנשק, שנוספה על המחלקה לאחר מלחמת העולם ה-2, מזוינת במקלע-בינוני-קל ובמטיל-רקטות אנטי-טנקי, בקוטר 2.36 אינץ' (מעטה—3.5 אינץ') — ה"בזוקה". במרוצת מלחמת-העולם ה-2 נתגלה, כי מקלע-בינוני ("קל") נמצא רצוי בכל פעולות קרב של המחלקה הרובאית, ועל כן הוחלט לעשותו חלק אורגני שלה; ועל מטיל-הרקטות לספק למחלקה הגנה אנטי-טנקית אורגנית משלה, קלת-משא וניידת. הכיתה הרובאית מורכבת עתה ממפקד-הכיתה, סגן מפקד-הכיתה, חמישה רובאים וצוות רובה-אבטומטי (מקלע-קל, בלשוננו) בן שנים או, בסך הכל, תשעה אנשים. נסיון הקרב הוכיח העולם ה-2 כללה תריסר אנשים. נסיון הקרב הוכיח הוכחה ניצחת כי י"א אנשים אחרים הנם מספר רב מדי מכדי שיוכל אדם אחד לפקח עליהם —

מרגמת-רגלים פלוגתית (בת 60 המ"מ)

מכ"מ, "מרובעת" (קוטר — 0.5") על גבי "חצי-חזל"

מקלע בינוני בעל קירור-אוויר (בצבא אה"ב — מכ"י קלה)

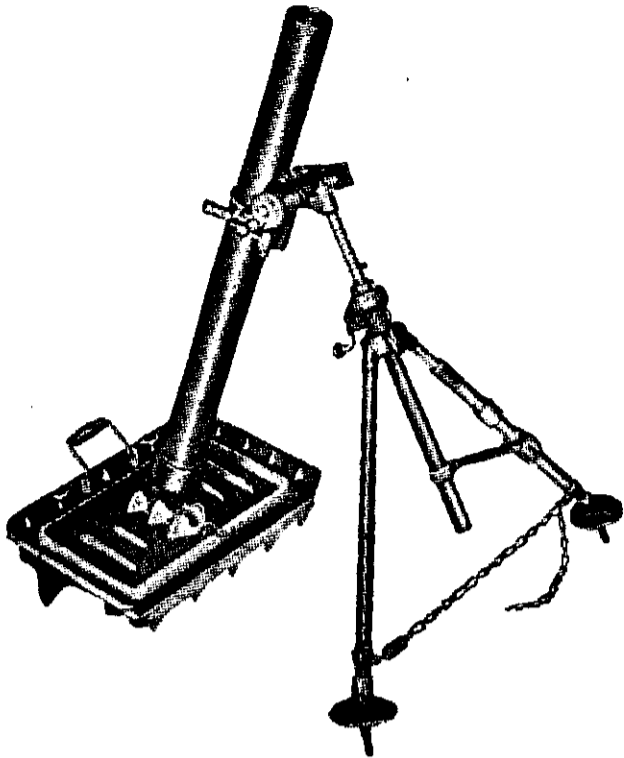
צוות רגליס-שריון: רגלים על גבי טנק

גדוד־גלים אמריקאי

ב. עתון הנגד־מטוסי" לצבא ארה"ב

כפי שהוכח ע"י חזיון חיילים המפגרים במתכוון אחר יחידתם ומתרחקים ממנה; והלא האמת המרה היא כי פיגור־במתכוון שכזה לא היה כלל בגדר דבר שלא־נודע בצבאות האמריקאים במלחמת העולם השנייה; וכן, כמוכח ע"י העובדה, כי אחוז האבידות הגבוה ביותר בכוחות הקרב היה מצוי בין מפקדיהן של הכיתות והמחלקות הרוב־איות. הללו נאלצו לגלות עצמם יתר על המידה בנועם אנה ואנה, כשהם מנסים לתאם בין פיקודיהם הרבים מדי ולפקח עליהם. מחלקת הנשק הפלוגתית, על שלוש מרגמות בקוטר 60 המ"מ בכיתת המרגמות שלה, ושלושה קנים־ללא־רתע בני 57 מ"מ — בכיתת הקנים־ללא־רתע, היא המספקת לרובאים את סיוע־האש המהודק.

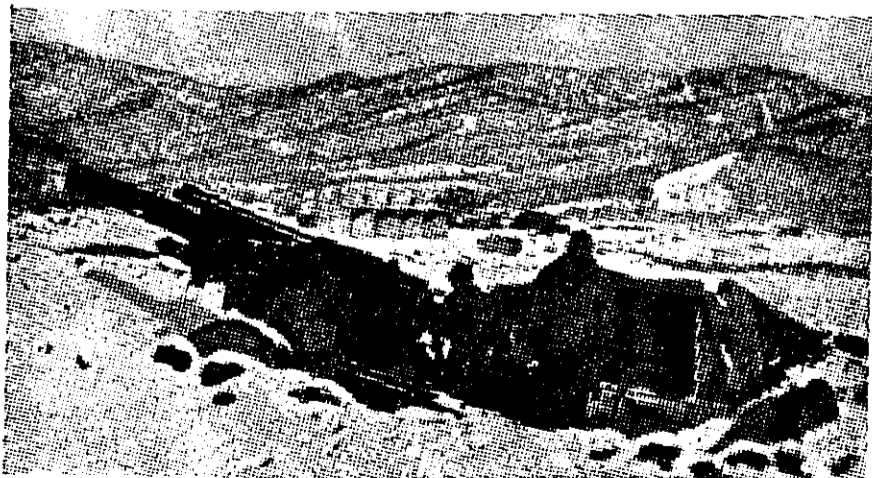
פלוגת הנשק הכבד מורכבת ממפקדת הפלוגה, ממחלקת מקלעים בינוניים, ממחלקת מרגמות המזוינת בארבע מרגמות בנות 81 מ"מ וממחלקת קנים־ללא־רתע בני 75 מ"מ, המזוינת בארבעה קנים כאלה. ארבע הכיתות של מחלקת המקלעים הבינוניים מזוינות הן במקלעים־בינוניים "קלים" בני הקוטר 0.30 אינץש והן במקלעים־הבינוניים ה"כבדים" בעלי אותו קוטר. שני כלי נשק אלה גם יחד מופעלים במשימות הגנתיות; אך, כרגיל, רק אחד מהם — המקלע הבינוני ה"קל" — מופעל במשימות התקפה, וזאת ביחוד שעה שהמצב מתפתח ונע במהירות וכשהפעולה נערכת על פני שטח המחייב נשיאת הכלי בידי־אדם. עתה עוסקים בפיתוחו של מקלע בקליבר 0.30 שיהא בו כדי למלא את מקומם של שני המקלעים־הבינוניים הנוכחיים האלה. פלוגת הנשק הכבד היא המהווה את המקור העיקרי לאש־סיוע "אורגנית" משלו אשר למפקד הבטליון.

מרגמת־גלים גדודית (בת 81 המ"מ)

קנה־ללא־רתע בן 57 מ"מ

מבלי סיוע התותח — לא יהא שלם אגד־הקרב הפלוגתי

קנה־ללא־רתע בן 75 מ"מ

לבצע את הסתערוותם כשהמחלקה ערוכה בטור עורפי. מדי פעם, כאשר רק היה הדבר אפשרי, הופעלה מחלקה שניה בתנועת איגוף, ולו רק על מנת לפצל את אש האויב ולהסיחה. מחלקת-הרוזב הוחזקה, בדרך כלל, במקום מרכזי במערך. קנה-הלא-רתע אחד, בן 57 המ"מ*, היה מסופת, בדרך כלל, לכל אחת מן המחלקות הרובאיות. ככל שהיה הדבר אפשרי, הופעלו המרגמות בנות 60 המ"מ (שלוש) כסוללה מרוכזת.

תוך כדי התפתחותה של התקפה, היה מפקד צות-הקרוב מגלה, כרגיל, כי הנה כוחותיו — דומה שהם פזורים על פני כל שטחו של גליון מפת ה-50:000 אשר אתו. מחלקה אחת תוקפת במעלה שלוחה אחת; מחלקה אחרת עוקפת לימין או לשמאל, במגמה לתקוף לאורכה של שלוחה אחרת; מחלקת-הרוזב מוצבת בעמדה מרכזית; הטנקים וחצאי-הזחלים — בעמק; כיתת מקלעים-כבדים — שצריך לפקח עליה; קציני-תצפית — שמבקשים להנחית את אשם; ולעתים קרובות — מטוס-התצפית (מסוג T-6) המבקש כי תצוין מטרה אשר יוכל לסמנה לכנף של ה"מוסטנגום" — ("P-51") או ה"כוכבים-היוריים" ("השוטינג-סטארס" — "F-80") הנמצא כבר מעל השטח. תפקידו של מפקד אגד-הקרוב היה לעשותם, תוך כדי הפעלת כל הגורמים הללו, לצות-לוחם מתואם אחד. הצלחתו (או כשלונו) בכך — נמדדו במשקלות חי-אנשים.

נוכחנו כי כדאי וכדאי להוסיף אמצעי קשר וקישור שונים, שלא נכללו בלוח-הציוד התקין והקבוע. של הפלוגה. מ.ק.ים 536 נמצאו אצל מפקד הפלוגה, סגנו, רב-הסמל הפלוגתי ומפקדי המחלקות. כל אלה היוו את רשת-הפיקוד הפלוגתית. לכיתת המרגמות בנות 60 המ"מ היתה רשת-בקר-אש משלה, מקוימת באמצעות מ.ק.ים 536. במחלקות הוקמה רשת-פיקוד מחלקתית (ג"כ באמצעות מכשירי 536) בין המ"מ והסמל המחלקתי; ובשעת הצורך, ניתנו מ.ק.ים 536 גם לאותם מפקדי כיתות שהיה הדבר הכרחי להם. חלוקתם של מ.ק.ים 300 בתוך הפלוגה היתה במידה רבה מקבילה לזו של המ.ק.ים 536 — וזאת משום שקשה היה לסמוך על מכשירי 536 שיפעלו ללא-שיבושים, וכן בגלל גזרות-החזית הנרחבות שהועדו ליחידות. לכל מפקד מחלקה רוב-אית ניתן מ.ק. 300 — וכן, כמובן, למפקד הפלוגה ולסגנו. לרב-הסמל הפלוגתי, שהיה נשאר עם תובלת*

או בסיוע-ישיר לה; ובאנ"ד ("בקר-אש נייד") ממחלקת המרגמות בנות 81 המ"מ (בת 4 הכלים) סופח אל כל מפקד-פלוגה. הקנים-ללא-רתע בני 75 המ"מ* נמצאו בדרך כלל בסיוע-כללי, ופעלו כנגד מטרות מזדמנות או כנגד מטרות אשר מפקד-הפלוגה ציין אותן באמצעות מכשיר-האלחוט "300" אשר לו. את אש המרגמות-הכבדות, בנות 4,2 האינץ', היו מזמינים — ומקבלים — באמצעות קצין-התצפית-הקדמי של המרגמות הכבדות**.

קצין-התצפית-הקדמי הארטיילרי אשר עם הפלוגה יכול היה להפעיל את גדוד ההוביצרים, בני 105 המ"מ, אשר מטעמו נשלח — וכן יכול היה גם להזמין את אשם של ההוביצרים בני 155 המ"מ, של כלי 8 האינץ', ואף של תותחי אניות-הצי, במידה ואלו נמצאו בתחומי טוח-הפעולה הנדרש. סיוע אוירי עמד לרשותו של מפקד צות-הקרוב באמצעות צינורות-פיקוד שונים — או באמצעותה של חולית-הקס"א ("קשר-סיוע-אויר" — או, בלשון האמריקאים, "חולית-האויר-הטקטית") אשר עם מפקדת הגדוד, או עם זו של הרגימנט. חלקי-סוד בצות-הקרוב הפלוגתי היווה השריון: הן הטנקים*** והן חצאי-הזחלים M-16 החמושים מקלעים-כבדים כפולי-ארבע בעלי הקוטר של 0.50 אינץ'****; השריון היה, בדרך כלל, מסופח-צמוד אל הפלוגה.

אורח ההפעלה של צות-הקרוב הפלוגתי היה נקבע לפי פני-השטח ומצב-הענינים; אולם תוך זמן קצר עלתה ונסתמנה מעין סכימה כללית לכך. מאחר שהאויב, היה מגן, כרגיל, על רכסיהר עיקריים ועל ריכוזי-הגבעות שבשטח, כשהוא מתפה על הבקעות והגאיות שביניהם באש אבטומטית ובאש מרגמות, נוכחנו כי הדרך הטובה ביותר בשביל להשתלט על הרמות היא לתקוף במעלה השלוחות וקוי-הרכס הצרים ולאורכם. מפקד הפלוגה, אשר מצא כי ניתן לו לפתח את הסתערוותו במעלה קו-הרכס בחזית הרחבה מזו של מחלקה אחת, ראה עצמו לבר-מזל. מפקדי המחלקות-המסתערות נאלצו, ברוב המקרים,

* מהמחלקה, בת ד' הכלים, שבפלוגה-המסייעת.

** מפלוגת-המרגמות-הכבדות, בת 12 הכלים, שבר-גימנט-הרגלים.

*** כרגיל — טנקי-שרמן, או טנקים-בינוניים חדי-שים יותר. נושאי התותח בן 90 המ"מ — והם נמנים על פלוגת הטנקים-הבינוניים, בת 22 כלירכב, שברגימנט-הרגלים.

**** מגדוד הכלים הנגד-מטוסיים האבטומטיים ה"סע-עצמיים", המצורף לדיביזית-הרגלים — והוא מונה 32 חצאי-זחלים כנ"ל (וכן 32 צמדי-תותחים א.מ. בני 40 מ"מ, על מרכבים של טנק-קל — M-19).

* אחד משלושה קנים כאלה שבמחלקת-הזין-המסייע אשר לפלוגה — שכללה, נוסף על קנים אלה, גם מרגמות בנות 60 מ"מ.

שתים לארבעה אבנטי-תחמושת M-1 (לרובי-הגארנד"), נוסף על חגורת-הכדורים המלאה, שהשימוש בה נשמר למקרי שעת-דחק בלבד. אנשים אשר היו מזוינים בקרבין** — (ומן הראוי לציין כי ברגימנט-הרגלים ה-35 נשא כל אחד ואחד כלי-זין ארוך-קנה) — נשאו מינימום של 150 תחמיש. כל אחד נשא לפחות שלושה רימוני-יד: — האחד, רימון הפוספור-הלבן (לעשן ולתפקידי-קרב גם יחד) ושני רימוני חנ"מ להתרססות. רבים מבין האנשים העדיפו לשאת עוד שני רימוני-יד נוספים בתוך חגור ילקוטה-קרב שלהם. לכל מחלקה רובאית היו ארבע מדוכות-רובה, אשר עבורן נישאו רימוני-פוספור-לבן — שהשפעתם על המחפורות היתה ניכרת — ומבחר של "יתדות-מסגלים" לרימונים, וכן של זיקוקי-איתות-זתאורה. כמות התחמושת שנישאה עבור כלי-הנשק הצותיים השתנתה בהתאם לקשי פנייה-שטח ולמספר האנשים. שהוקצו לנשיאת תחמושת.

פעולת פינוי הפצועים בקרב הוחשה ע"י צירוף אלונקה, וחולית נושאי-אלונקה, אל כל אחת ממחלקות-הסתערות. וזאת — נוסף על החובש, המצוי ממילא עם המחלקה. משנפגע אדם באופן רציני, הועלה מיד על האלונקה ונישא במורד הגבעה.

בעקבות מחלקת-הרזרב נמצאה ה"מחלקה החמישית" שבפלוגה — חבורת-סבלים בת כעשרים או שלושים קוריאנים, אשר נשאו תחמושת, מנות-מזון, מים, אלונקות נוספות וציוד-קשר. מחלקה זו עמדה לרשות המילואה-המחודש המידי של האספקה. בני-קוריאנה אלה מילאו גם תפקיד חיוני ביותר בתיר מפני נפגעים, באלונקות.

שלושה מבין הגיפיים הפלוגתיים, עמוסים בתחמושת ואספקה, ובפיקוחו של רב-הסמל הפלוגתי, נעו בעקבות הפלוגה — קרוב, ככל האפשר, לגוף העיקרי שלה. מכונית-המשא-הפלוגתית (בת 2½ הטון) והגיפ הרביעי — נשארו עם המטבח; הגיפ הרביעי נועד להבאת מזון חם לפלוגה.

* *

ההתקפה היתה מתחילה בדרך כלל במחסום-אש "פותח", ובאש-חיפוי מרתקת על היעד. בחיפוייה של אש זו התקדמו הרובאים לעבר השלוחות או

** גם את הקרבין מצינים כאן, יחד עם הרובה, בתור "נשק ארוך-קנה" — לעומת האקדח ותת-המקלע האמריקני — לפחות אותו נשאו אותם אנשי הרגימנט שתפקידם (כאנשי-צוות של כלי-זין קיבוציים, למשל) מנע מהם את נשיאת הרובה; והיה בדבר כדי להגביר את יכולתם להשתתפות בקרב בטוחים אינפנטריים בינוניים. — המער.

דרג א' אשר לפלוגה, היה מ.ק. 300 — אשר באמצעותו יכול היה לעקוב אחרי מהלך ההתקפה וכן היה גם קולט את הקריאות לתחמושת, מנות-מזון, אלונקות, וגיפיי-האלונקות. אף לבאנ"דים, שמטעם המרגמות בנות 81 המ"מ והמרגמות-הכבדות בנות 4,2 האינץ', היו מ.ק.ים 300, לצינורות-הפעלת-האש אשר להם; ואלו לקצין התצפית-הארטילרית היה מכשיר-אלחוט ארטילרי, מ.ק. 619. ולא היה בזה משום מעשה-יוצא-דופן, שעה שהיה מפקד הפלוגה נקרא, באמצעות מ.ק. ה-300 שלו, ע"י טייס מטוס-התצפית — אשר במקרים רבים היה מאזין לרשת מ.ק. ה-300 של הגדוד אשר מעל לשטחו פעל — "הלו, אלף 5! כאן מוסקיטור-קובלט! האם יש לך מטרה עבורי?" אכן, ללא יוצא מן הכלל, היו לו לאותו "אלף 5" מטרות עבורו.

מקומו של המפקד הוא חשוב בצות-קרב כזה — ועל כל מפקד-בקרב לקבוע לעצמו את מקומו זה שלו. אני נוכחתי כי השליטה הטובה ביותר על הפעולה היתה לי שעה שקבעתי לעצמי מקום או יחד עם המחלקה המסתערת, או מיד לאחריה, במידה ולמחלקה זו צפוי היה חלק-הארי של הלחימה. שעה שהיו שתי מחלקות-מסתערות, שהמרחק בין שתיהן היה רב, נוהג הייתי לברור את מקומי בין השתים, יחד עם מחלקת-הרזרב. בהשאירי את רב-הסמל הפלוגתי כאחראי לכל תהליך האספקה והפינוי, ניצלתי את סגני בראש וראשונה לעזרה בשליטה על כלי-הנשק ויחידות-המשנה הרבים אשר לנו, ובתיאומם. היה זה מתפקידו של סגני לפקח על מה שכינינו — ויתכן, כנוי לא נכון — בשם "בסיס-האש". "בסיס" זה היה מורכב מקציני-התצפית והבאנ"דים, מכיתות המקלעים-הכבדים, ומאשם, הצב"תם והנעתם של טנקים וחצאי-הזחלים*. ממקומי שלי, שליך המחלקה-המסתערת, היטבתי לשקול ולהחליט מהי הדרך לניצולה הטוב ביותר של האש-המסייעת לסוגיה, — וכך להשכיל ולהדריך את סגני. הריני ממליץ ביותר על ניצולו של סגן מפקד הפלוגה לפי אורח זה. הלז משמש אזי עזר רב ביותר למפקד הפלוגה, ומאפשר לו חופש-תנועה, כשאינו עמוס לויתם של קציני-התצפית.

גודל מטעני-היסוד הנישאים של תחמושת היה נושא לשיקול מדוקדק. כל רובאי נשא על גופו בין

* דהיינו: א. מקצינים, המיצגים גורמי-נשק מסוימים (ארטילריה, שני סוגי המרגמות), מקשרים אתם ומפעילים אותם. ב. מסוגי-ליים ארלי, הנמצא בסמוך ומופעל ישירות (המקלעים ה"כבדים"). ג. מהפונקציה של הפעלת השריון-המסייע. בהרכב משולש זה — האוריגיי-נליות של "בסיס אש" זה.

הרכסים ועלו עליהם. תותחי הטנקים והקנים-ללא-רתע בני 75 המ"מ ירו לעבר „בונקרים“ (מחפורות) ועמדות של האויב, שנודעו לנו או שוערו על ידינו; בעוד המקלעים-ה„כבדים“* — ומקלעי ה-0.50 האינץ', כפול-ארבע**, שעל חצאי-הזחלים — מכסים במסך-של-אש את המדרונות המוחזקים ע"י האויב. האש הארטילרית שנורתה על המדרון הקדמי של היעד הפעילה מרעומי-קורבה כנגד העמדות הבלתי-מכוסות, מרעומי-השהיה — כנגד העמדות המכוסות-מעל. המרגמות הטילו את אשן על המדרונות האחוריים, אשר אפשר היה כי מוסתרים בהם ריכוזי-כוח-האדם ועמדות-המרגמות של האויב. שעה שהרובאים הגיעו לטוח-ההסתערות — החלו בהטחת אש-תוך-כדי-הילוכם. ככל שהת-קרבו יותר אל עמדות האויב — הגבירו את עצמת ה„אש-תוך-הילוך“ שלהם. האש-המסייעת היתה נשאת מוטלת על עמדות האויב עד לשניה האחרונה האפשרית, שעה שהיה כבר הכרח להעתיקה אל-כלפי מטרות חדשות — באגפי היעד או קדימה יותר, אל רכסים שמעבר לרובאים המסתערים. בדבד עם העתקת האש-המסייעת פתחו הרובאים את ההסתערות ברובה-מכודן. הם נצמדו במהירות לאויב (הנסיון הורה לנו, כי ככל שהנך נצמד מהר יותר אל האויב, כן קטנות אבידותיך). משנצמד החייל אל האויב, הופך הקרב להיות מאבקו-הוא של כל פרט ופרט. החייל האמריקאי היה סבור כי בהתנגשויות אלו הוכיח את עליונותו על הצפון-קוריאני ועל הסיני.

ברגע שהמחלקה-המסתערת קנתה לעצמה אחיזה

* בקוטר 0.3 אינץ', מקוררי-המים, שבפלוגה המסייעת. — המער.
** הלא הם המקלעים הכבדים האמתיים, לפי החלוקה הנהוגה. — המער.

בשטח-הרמה, יש להמשיך במלוא המרץ בהתקפה עד אשר ילכד שטח-הרמה כולו. מהירות ותוקפנות הנן חיוניות מן הרגע שנפרצה מערכת-ההגנה של האויב. במידה ומחלקת-ההסתערות מסוגלת להמשיך בהתקפה, הרי היא נעה שוב קדימה, ללא-שהיה; וה„מחלקה-התומכת“ (מחלקת-הרזרב) מונעת מיד בעקבותיה — לתפוס את השטח שנשאר מאחורי מחלקת-ההסתערות; כן זה מתפקידיה שלה גם לבער אחרי כל אנשי האויב המתחבאים עוד במחפורות או בשוחות. „מחלקת-הרזרב“ זו — הנעזרת, כנ"ל, ב„מחלקת החמישית“ — עוסקת בפינויים של הנפגעים ושל שבויי-המלחמה שנשבו ע"י המחלקה המסת-ערת, — באופן שמחלקת-ההסתערות משוחררת לניצול ההצלחה שהושגה על-ידיה. קציני-התצפית, וכלי-הנשק המסייעים הכבדים-יותר, מדלגים אף הם לפנים עם מחלקת-הרזרב, כך שיוכלו לסייע להמשך ההתקפה.

ברגע שמושגת המטרה הסופית של אותו יום, מתחיל במלוא המרץ שלב ההתארגנות-מחדש וחידוש מלאי-האספקה. כל המאמצים מכוונים להתארגנות-מחדש, לקבלת אספקה מחודשת, להתחפרות ול„סגירת המערך“, עוד בטרם יחשיך. כי הלילה הוא הזמן בו נוהגים הכוחות הסיניים והצפון-קוריאניים לערוך את התקפות-הנגד שלהם.

ואז, ברגע שהמתחם הפלוגתי מאורגן; הנפגעים והשבויים פונו; מלאי-המזון, המים והתחמושת סופק לכל; מערכת-הקשר הוקמה; תכנית-האש בערכה; וכן (דבר, שיתכן וייראה כמשונה לותיקיה של מלחמת-העולם) התכנית-לנסיגה מוכנה — יכול, סוף סוף, מפקד אגד-הקרב לפוש מעט, ולחטוף מספר רגעי שינה — עד אשר יצלצל הטלפון, והמג"ד הנה מודיע לו איזהו ההר שפלוגתו חייבת לכבשו ביום המחרת. הר ארוך אחד אחר משנהו.

משדה-הקרב. הטלה כזאת של רזרב אינה כלל תמרון שבפעולה, אלא למעשה התחלת פעולה חדשה! אפשר עוד להביא דוגמות כהנה וכהנה על אי-תיאום קיצוני בין הרזרב לכוח הראשוני. אין להבין תופעה זו אלא כמסקנה מההנחה, שעוד יש בין מפקדינו שאינם מבינים את מהותו של הרזרב הלכה למעשה, או לפחות אינם מאומנים, עיונית ומעשית, בשימוש בו.

על הרזרב — (טוף מעמ' 88)

הפועל, הן מבחינת כוונותו והן מבחינת מקום-הצבתו. בקרב האחרון על עיראק-מנשיה („כיס-פלוגיה) שימשה בין השאר יחידת-ג'יפים. מפקד יחידת הג'יפים לא קיבל שום פרטים על התכנון של הקרב, פרט להוראה כללית לעמוד הכן עם יחידתו בשעות הערב. כשהוטלה יחידת הג'יפים, היה הדבר לאחר שמרביתו של הכוח כבר נסוג

ע ל ה ר ז ר ב

יותר לגבי אפשרות הפתעות נוספות. שלישית, משום שבעצם, הרי מטרת הפעלתו של הרזרב — היא השגת הכרעה או מניעת מפלה, דהיינו: הפעלה בתנאים קריטיים. שיקולי הפעלתו של הרזרב חייבים להיות, לכן, זהירים ביותר ומהירים ביותר. לעתים קרובות — והדבר תלוי באופי הפעולה — יש להשאיר את הכוח המעולה ביותר בבחינת רזרב, בהתחשב עם העובדה שהוא יצטרך לפעול במהירות רבה ובמקומות קשים, בהם גסתבך הכוח הראשוני. מכל האמור-לעיל, מתברר שהעצמה, ההכנה, ההצבה וההפעלה של הרזרב — חלקם רב בהפיכת הקרב מפעולה מקרית לפעולה מחושבת של „תכנית“. אפשר לומר, שהרזרב הוא אחד הגורמים החשובים ביותר ההופכים את הטקטיקה ממעגל-ניחושים למדע.

מהו נסיונונו אנו בשימוש ברזרבות? מפקדינו למודי-הקרב יוכלו להעיד, כי לא אחת היינו יוצאים לקרב בלי רזרב כלל — לא רזרב ממש „היושב תחתיו ומחכה“. ואף לא „רזרב בכוח“ — שאפשר להפכו לרזרב ולהפעילו כרזרב בכל רגע שנוקק לו בתור שכזה. הנימוק להעדר-הרזרב היה תמיד: חוסר כוח מספיק. אולם נימוק זה סותר את עצמו מעיקרו: דוקא משום שהכוח שלנו אינו צופן בחובו ודאות של הכרעה חיובית — תוך בחינת הגורמים הידועים ושיקולם — דוקא משום-כך דרוש רזרב יותר חזק. יש תמיד לשקול — אולי כדאי להוסיף ולהקטין את הכוח הפועל ובלבד שיינצר רזרב גדול יותר. הקטנה כזאת ודאי יש בה כדי להחליש מספר נקודות שלנו בשדה-הקרב: אולם, אז מצוי לרשותנו רזרב בולם. לעומת-זאת, אילו נתגלה מקום תורפה כזה תוך הפעלת הכוח כולו — הרי היה עלול הדבר להביא לשבירת המערכה. אין להביא ראיות חותכות לאי הפעלת-הרזרב מקרבותינו במלחמת-השחרור, שכן להצלחת רבים מהם תרמו שגיאות האויב.

בקרב הראשון על לטרון, בחדש מאי, היה בכוחו של רזרב בעל-עצמה-גדולה לחלץ מספר גדול יותר של אנשים, לאחר שנשברו התקפותינו, וגם לבלום את חופש התקדמותו של האויב בעקבות כוח נסוג, עייף ועמוס-פצועים.

בקרבות מספר, בהן היה רזרב „יושב“ — הוברר עד כמה שאין הוא מהה חלק אורגני מן הכוח

מטבע-מהותו משמש הרזרב כמשקל-הנגדי ל„גורמים-הנעלמים“ בקרב; לרבות אלה, שגם דיוק התכנון וגם פירוט הידיעות אינם יכולים להכלילם בחוג-ראיתם — שתחולתם היא תוצאת מהלך הקרב גופו. הגיוני, איפוא, כי במידה שמספר הגורמים הנסתרים גדול יותר, או במידה שסיכויי התהוותם תוך התפתחות הקרב רבים יותר, — כן חייב הרזרב להיות חזק יותר. כך חייב, כמובן, גוף-צבאי הנתון בהגנה להחזיק רזרב חזק יותר מאשר גוף-צבא הנתון בהתקפה: — כי התוקף לומד יפה את הנתקף ומערכותיו, ומשתדל להקיף ולהשלים את ידיעותיו עד למכסימום; ואילו המגן — רק במידה שהוא בטוח בתצפיותיו, ונשען על עמדות-מגן לבלימת הפתעות אפשריות, יכול להרשות לעצמו את הקטנת הרזרב.

אכן, כלל נקוט הוא, שרצוי רזרב בעצמת שליש-הכוח-הכללי, אבל אין זו אלא הכללה רחבה. דבר זה יכול לשמש קרמוצא בלבד, אך אינו בשום פנים חוק או הלכה פסוקה.

גם אצלנו שימש הרזרב, לעתים-קרובות, כאמצעי ל„הארכת-הנשימה“ בקרב מתמשך. הכנסתו של כוח רענן — בעת שהכוחות-שבמגע של שני הצדדים אוזרים את שארית אונם, ומנסים לנצל „תורפות-עייפות“ — גורמת לרוב להכרעתו ולסיומו המהיר של קרב כזה.

חשיבות יתרה נודעת לבעית מקומו של הרזרב, זמן הפעלתו ואופן הפעלתו. חשיבות זו נכפלת-כמה-מונים בהתחשב עם אופי הבזק של הקרבות שלנו. ביסוד פתרון של הבעיות הללו, השלובות זו בזו, מוכרחה להיות ההנחה, שהרזרב הוא חלק אורגני מהכוח-הראשי ולא איזה חלק „נפרד“, או „תורפת“ אליו. הנחה זו מחייבת לא רק שצידודו והכנתו יהיו, לפחות, כשל הכוח הפועל בשלב הראשון — אלא שגם הצבתו תהא קרוב-כל-האפשר למקום שהוא עלול לפעול בו; כמובן — בהתחשב עם בטחונו ואפשרויות הסתרתו. ברור, איפוא, שמקום-הצבתו עשוי להשתנות במהלך-הקרב — הן מפאת צרכי-הקרב, והן מסיבות בטחוניות. עדי-כאן — על מקומו של הרזרב. ועתה משהו על אופן הפעלתו — והרי זו הבעיה המכרעת. קודם-כל, משום שבמידה רבה משמש הרזרב שלנו גורם-הפתעה לגבי האויב. שנית, משום שעם הפעלתו בטל ממילא קיומו — והננו נשארים חשופים-

המצפן הגיאוגרפי של המדינה

על לקח „גיאופוליטי” בספרו של אברהם א. רייפנברג: „מלחמת המזרע והישימון” — מוסד ביאליק, ירושלים, תש”י.

שעה שההיסטוריון-המדיני הדאני, קיאָלאַן, טבע את הביטוי „גיאופוליטיקה” — לא התכוון, בעצם, ליותר מאשר לתפיסה היסטורית מסויימת בלבד, המבקשת לראות מדינות לא רק בתורת מסגרות פוליטיות-לאומיות, אלא גם בתורת גופים גיאוגרפיים. הוא ביקש, איפוא, לחקור את ההשפעה של ניתונים גיאוגרפיים על תהליכים היסטוריים-מדיניים. כשם שמרפס בשעתו טען שההיסטוריונים לא שמו במידה מספקת לב להשפעתם הרבה של גורמים כלכליים על תהליך ההיסטוריה, כן טען קיאָלאַן שההיסטוריוגרפיה המקובלת לא הבינה ולא העריכה כראוי את השפעתם של תנאים גיאוגרפיים על תולדות העמים, וביחוד — על התפתחותם של הגופים הפוליטיים המכונים „מדינות”. אך בו בזמן שמרפס טען שהגורמים הכלכליים הם-הם הקובעים את תהליך ההיסטוריה ושאינן גורמים מכריעים מלבדם — לא פיתח קיאָלאַן את התיאוריה שלו עד כדי מעמד של תורה כה מוקפת ושלמה. הוא רק ביקש לראות את הניתונים הגיאוגרפיים כחשובים לא-פחות מכל מיני גורמים אחרים — וטען על שהזנחה חקירת השפעתם.

הניפוח של התפיסה הזאת למין „מרכסיוזם” לא נעשה אלא בידי הגרמנים, בשנים שבין שתי מלחמות-העולם. בשנות העשרים הקים הגנרל האוסהופר „מכון לגיאופוליטיקה” באוניברסיטה של מינכן ושם הורה שהתהליכים הפוליטיים קשורים בעיקרם למרחב הגיאוגרפי ולטיבו; ושהניתונים הגיאוגרפיים הם-הם המכריעים בתולדות העמים. הוא תרם אמנם תרומה רצינית להבנתנו ה„גיאופוליטית” אך תרומתו לתיאוריה הנאצית היתה רבה עוד יותר. יש טוענים, שהוא עצמו לא היה נאצי (הוא פירסם, למשל, במכוננו את הספר „תולדות התנועות הלאומיות הערביות” מאת הנס כהן — שישב אז בארץ-ישראל, וכיום הנו פרופסור להיסטוריה, בעל שם עולמי, ויושב בארצות הברית) — אך האסכולה

לה שהוא היה מיסדה שימשה בסיס לתיאוריה הנאצית על „המרחב הגדול” (Grossraum) ועל „שטח-המחיה” (Lebensraum) הדרושים לעם הגרמני.

כדרכם, הכניסו הגרמנים גם מעין מיסטיקה מזויפת למדע גיאוגרפי-פוליטי זה. בהשפעתו של המרחב הגיאוגרפי על תולדות העם היושב בו הם ביקשו לראות מין קשר-מיסטורי המאחד, כביכול, „דם ואדמה” (Blut und Boden) ליחידת-גורל שאין מנוס ממנה: עם, היושב בלב אירופה, למשל — „גורלו” לשלוט; יתר עמי אירופה — „גורלם” שישלטו בהם. לדבריהם, היה במדע הגיאופוליטי כדי להראות לעם את דרך „גורלו”; ולפיכך קראו לגיאופוליטיקה „המצפון הגיאוגרפי של המדינה”.

כתוצאה מהסילופים האלה יצא לענף-מדע זה שם רע בעולם; וההפרזות המגוחכות גרמו בשנים האחרונות לעירפול העובדה הפשוטה: שלניתונים הגיאוגרפיים ישנה, באמת, חשיבות רבה בתהליך ההיסטוריה — ושכדאי לחקור את השפעתם. אם מסלקים את המיסטיקה ואת ההפרזות מהתיאוריה הגיאוגרפית ליטית אפשר להגדירה בצורה פשוטה: כשם שבהיסטוריוגרפיה נשאלת השאלה האם בני-האדם עושים את ההיסטוריה, או ההיסטוריה „עושה בני-אדם”, — כן מעמידה הגיאופוליטיקה את השאלה: האם „ארצות עושות עמים” — או ש„העמים הם העושים ארצות”?

ספרו החדש של פרופסור אברהם א. רייפנברג, „מלחמת המזרע והישימון”, נותן תשובה ברורה על שאלה זו, בנוגע לארץ-ישראל העם הוא שבמשך חמשת אלפים שנה עשה את הארץ הזאת.

לכאורה, זהו ספר מדעי המתאר את תולדות החקלאות בארץ ובמזרח-הקרוב, והוא מבוסס על מחקרים חקלאיים, כימיים, ארכיאולוגיים והיסטוריים ומגלה תמונה כללית וכוללת של התפתחות החקלאות במזרח-הקרוב וניוונה. למעשה, על אף יסודו המדעי, זהו ספר עלילות: ספר הרפתקאות-האדם על אדמתה של ארץ זו. אין זה רק ספר יסודי בתולדות

מצבה הגיאופוליטי האמתי של הארץ. ואף אם הפריזון הגרמנים בכנותם את הגיאופוליטיקה „המצפון של המדינה“, הרי ברור שיכולה היא, לפחות, לשמש המצפון הגיאוגרפי של האסטרטגיה.

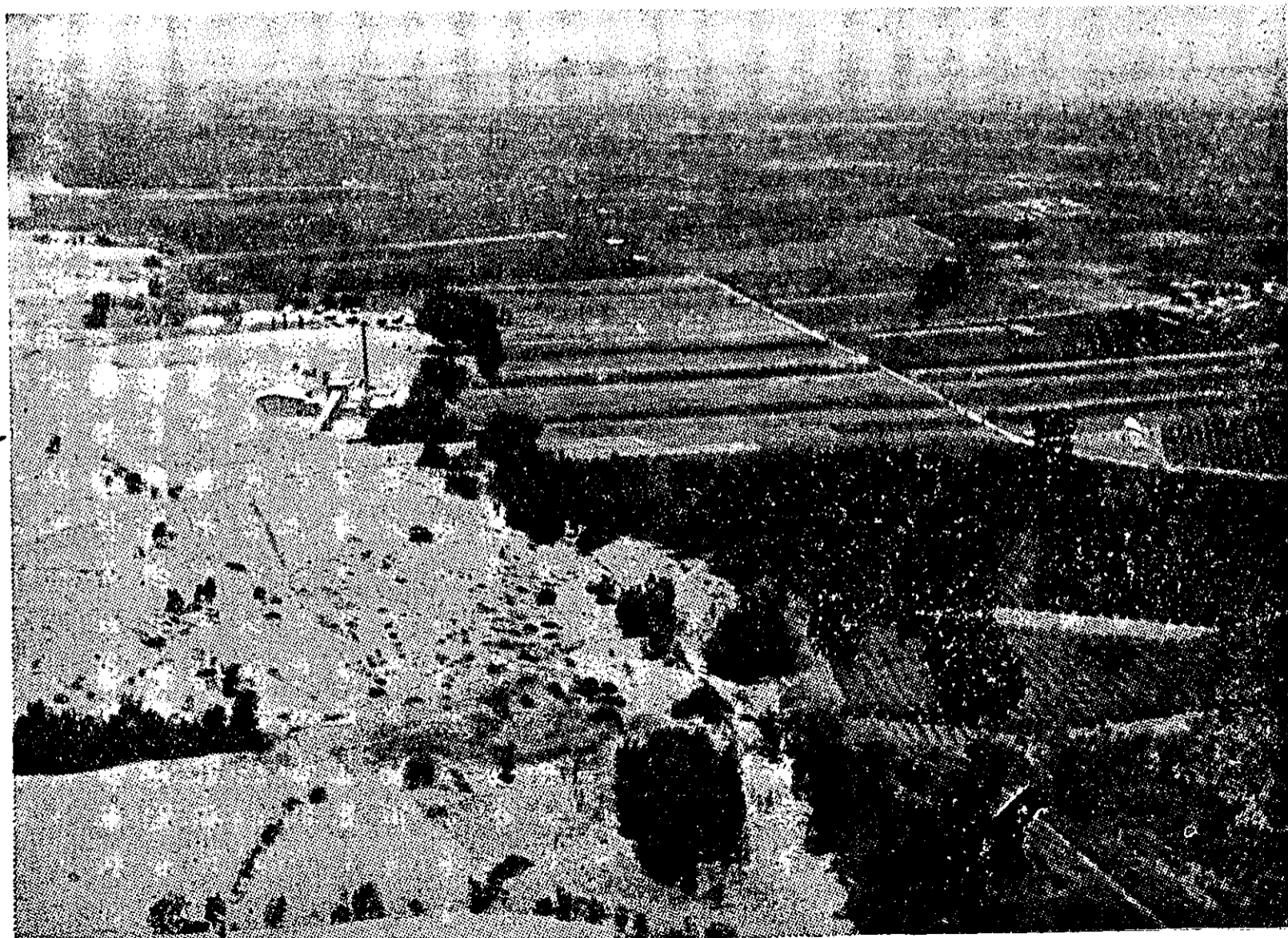
עדיין לא נכתבה ההיסטוריה המלחמתית של ארץ ישראל בתורת שכזאת (נכתבו רק פרקים בודדים, שרובם לא שמו לב לניתונים הגיאוגרפיים); אך אם תכתב — תהיה מבוססת במידה לא־קטנה על ספרו של רייפנברג. כי הניתונים הגיאוגרפיים הם שגרמו לכך, שמראשית תולדות הארץ הידועות לנו — היה קיים קשר הדוק בין ההתפתחות הצבאית לבין ההתפתחות החקלאית.

מה הם הניתונים הגיאוגרפיים האלה, שלא השתנו ביסודם במשך הדורות? ניתוחו של רייפנברג אומר כי העובדה המכרעת היא, שלארץ הזאת לא היו מעולם גבולות יציבים. הגבול בין המזרע והישימון השתנה מתקופה לתקופה, והגבולות נקבעו לפי מידת יציבות השלטון. לפי תיאורו של רייפנברג היתה החקלאות בארץ — ואתה, כמובן, הציביליזציה

החקלאות, אלא ספרייסודות בתולדות הארץ. כי בספר זה נחקרו לראשונה, בעברית, במסגרת כה רחבה, היסודות הגיאוגרפיים של תולדות הארץ. ובוה — ערכו לאיש־צבא עברי.

במאמר הראשון בסדרה זאת „קריאה — ולקחה“ בחוברת ס"ט של „מערכות“, שנתפרסם לרגל הופעת התרגום העברי לספרו של הפלדמרשל א. וייל, הוזכר דבר הניתונים הטופוגרפיים הבלתי־משתנים של הארץ. ספרו של פורפ' רייפנברג נותן הזדמנות לעמוד בפרוטרוט על הניתונים הגיאוגרפיים של ארצנו, שגם הם לא נשתנו במשך חמשת אלפים שנה. מובן מאליו, שהלקח של ניתונים גיאוגרפיים אינו יכול להיות לקח טקטי, באותה מידה שאפשר ללמוד לקח כזה מספרו של וייל או מספר אחר המטפל גם בטופוגרפיה של השטח. ובכל זאת צדק אחד המפקדים הגבוהים בצבאנו באמרו, שלו היה זה ביכולתו — הי גוזר על כל קצין המשרת בנגב שיקרא את ספרו של רייפנברג. לדעתם, ספר זה הוא הראשון בעברית העשוי לשמש בסיס להבנת

ה„ספר“, שבין שטח פורה לחולות־הים (סמוך לראשון־לציון). גם עתה עשויות החוליות הנודדות לסוכן שטח־עיבוד ומטעים.

והנילוס, וגם „בחצי־הסהר הפורה“, שארץ־ישראל היא חלק ממנו. מעובדות־יסוד אלו נובע שבתקופות אשר בהן לא היה קיים שלטון יציב בארץ, שהיה ביכולתו להוציא לפועל עבודות מעין אלו, לא היתה ממלא קיימת חקלאות ראויה לשמה. פרופ' רייפנברג מראה, שבכל התקופות קיומו של שלטון מרכזי יציב היה תנאי מוקדם לכל התפתחות חקלאית או התיש־בותית בארץ. בעבר ריכזו משטרים יציבים כאלה — שלטונו של שלמה המלך, זה של הנבטים או זה של הרומאים — את כוח־האדם הדרוש, ולעתים קרובות — על ידי גיוס לעבודת־כפייה. ואף כי חלפו הזמנים של עבודת־כפייה, נשאר ללא כל ספק בתוקפו הצורך ב„גיוס“ כתנאי מוקדם לכל התפתחות. אין פלא, איפוא, שאנחנו מוצאים בארץ גם מפעלי השקאה שהוקמו על־ידי צבאות, ולא על ידי אפרים.

בארץ כולה — מבוססת תמיד על שלוש פעולות־יסוד: א) על מפעלי־השקאה גדולים, כגון אמות־מים וסכרים; ב) על בנית רבידות (טרסות), לשם עצירת סחף האדמה; ג) על יעור, לשם עצירת החולות הנודדים המתקיפים את הארץ בלי הרף, מהים והמדבר.

כל הפעולות האלו לא ניתנו, ואינן ניתנות, לביצוע על ידי הפרט — למשל, על ידי האיכר הבודד. הן דרשו תמיד, ודורשות גם כיום, עבודה מאורגנת ומשותפת של מספר אנשים גדול. אך בזאת לא די. גם לאחר שנבנו מפעלי־השקאה והרבידות היה צורך מתמיד לשמור עליהם ולהחזיקם במצב תקין ויעיל. כתוצאה מהצורך לארגן מספר רב של אנשים לפעולה משותפת ומתואמת הוקמו, לדעת רייפנברג, המדינות הראשונות בעולם — ובעיקר, בעמקי הפרת

אי של מזרע במדבר — ומצודה להגנתו

מפעלי־השקאה רומאיים במדבר־סוריה, והמצודה שהגנה עליהם. להשקאה שימשו „פוגארות“: — פירים עמוקים נחפרו באדמה וחוברו בתעלה תת־קרקעית; כך נאגרו בתעלה טיפות־המים שהופקו בכל פיר — והופנו לצרכי השקאה. משמאל לגבעת־המצודה נראים הפיות העגולים של הפוגארות. בחזית — תעלות הפוגארות התת־קרקעיות, בצאתן מהקרקע. מימין: — אוהלי בדוים.

לעין. נדמה שאפשר לחלקה לשלושה סעיפים:
 א) אי־היציבות הטבעית של הגבולות שבין מורע
 וישימון גרמה לכך, שמראשית תולדות הארץ
 אמצעים צבאיים בלבד לא היו מספיקים לשמירת
 הגבולות ולהרחבתם — ומאז־ומתמיד היה דרוש
 כאן שילוב הגנתי של פעולות צבאיות
 ועבודה חקלאית; ב) בשילוב פעולה כזה
 קדמה, לעתים קרובות, הפעולה הצבאית להתישבות
 החקלאית; ג) מן השילוב הזה התפתחה בארץ, כבר
 בתקופות מוקדמות מאוד, החלוקה: להגנה מקר
 מית, סטאטית — והגנה מרכזית, ניידת.

הבה נבדוק את שלושת הכללים־ההנחות האלה.
 שילוב הפעולות הצבאיות והחק-
 לאיות:

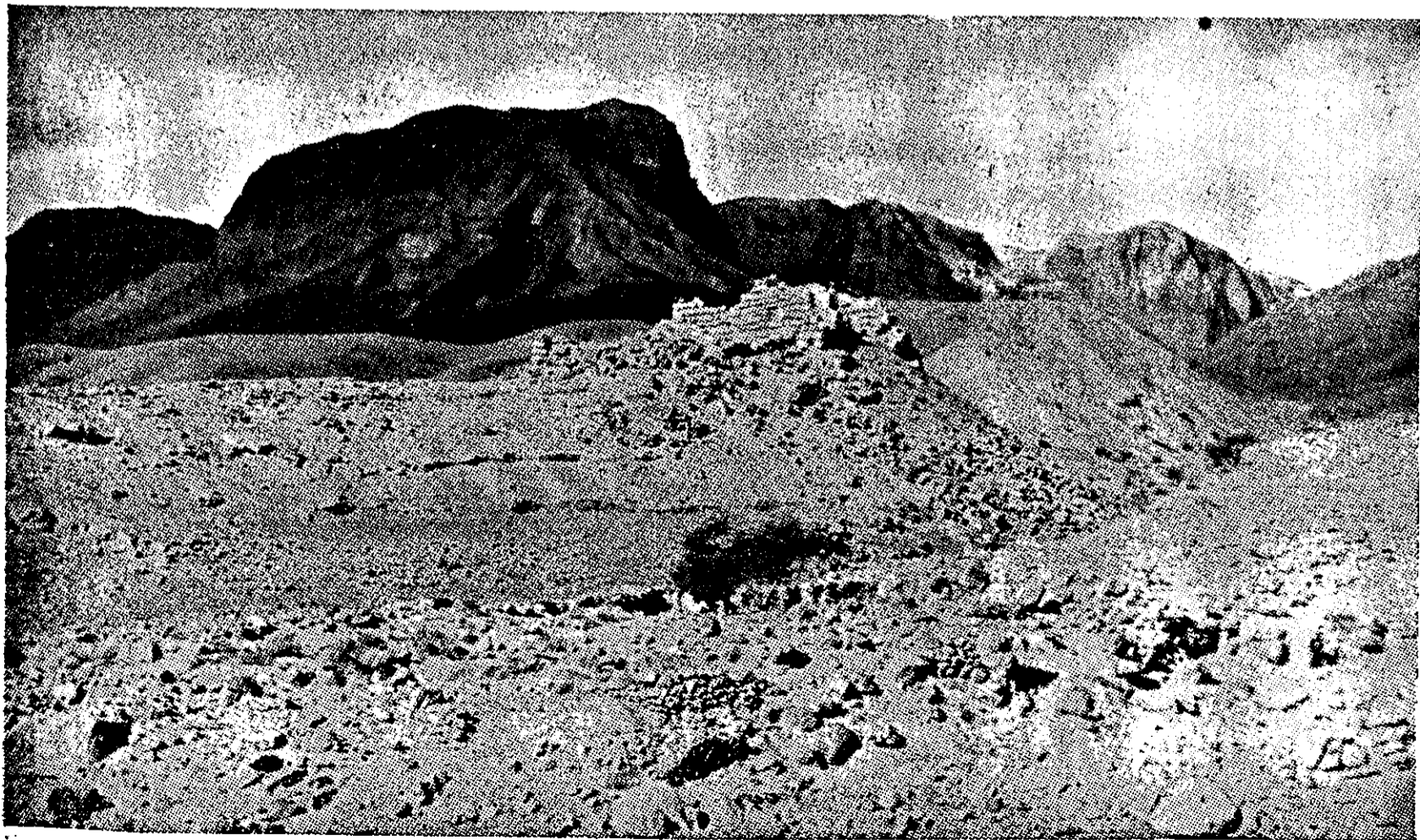
על אי־יציבות הגבולות מעיד אפילו כבר התנ"ך
 עצמו, בהגדרותיו השונות לתחומי הארץ. לפעמים מוגר
 דרים הגבולות בביטוי „מנהר פרת עד נחל מצרים”,
 ולפעמים נאמר — „מזן ועד באר שבע”. במלים
 אחרות: לפעמים ראו הקדמונים את הארץ בגבולות
 תיה הטבעיים, וכיחידה גיאוגרפית גדולה — המכונה
 כרגיל בלשון ההיסטוריה החדשה „סוריה”, ושארץ־
 ישראל הינה חלק ממנה; ולפעמים — הוגדרו

אנחנו ידועים, למשל, שאחת מאמות־המים שבקי-
 סריה נבנתה על ידי פלוגות הלגיונות הרומאיים
 הששי והעשירי. ואין גם פלא בכך, שבכל תולדות
 הארץ אנחנו מוצאים התישבות־ספר שהיא בחלקה
 צבאית, ובחלקה חקלאית. הרומאים יישבו בנגב
 חיילים משוחררים של הלגיונות, דהיינו אנשים
 שאימונם וכושרם הגופני איפשרו להם לעבד את
 האדמה וגם להגן על עצמם בשעת הצורך. תפקידה
 של ההתישבות הנבטית בנגב היה, בעיקרו, להגן
 על דרך השיירות המסחריות בין סלע (פטרא), בירת
 הנבטים, לבין עזה, עיר־הנמל שלהם. אפילו
 הממלוכים, בתקופתו של הסולטן בייברס, שלא
 תרמו הרבה להתפתחות הארץ, ראו צורך בהתישבות־
 ספר חקלאית־צבאית מעין זאת; חלק רב של ישובי
 הצלבנים (שעליהם עוד ידובר במיוחד באחת
 הסקירות הבאות) היו ישובי ספר ממין זה.
 התישבות־הספר שלנו איננה, איפוא, אלא המשך
 של שרשרת ארוכה; וגם היא, כקודמיה, באה לשרת
 את הצרכים הגיאוגרפיים הבלתי־משתנים (דהיינו —
 הישובים־המשקיים — והאנושיים־התרבותיים) של
 ארצנו.

משמעותם הצבאית של דברים אלה — בולטת

משמר בתוך שממת עין־גדי

מצודת קצר־ערג'ה (רומאית או ביזנטית) הגנה על בוסתניה של נאת עין־גדי. עם ניוון אמות־המים והרבידות
 (ששרידיהן מצויים) — הפכה האדמה לשממת־מדבר. ליד הנחל נראים עדיין ברושים מועטים.

הגבולות לפי המצב הקיים בתקופה מסויימת. אולם סוג התמורות המענין אותנו כאן ביותר — והגורלי ביותר מבחינת דרך-עליותיה-וירידותיה ההיסטורית של הארץ — היו התמורות בגבול שכלפי הישימון: כאן היו התנודות בלתי פוסקות כמעט (באם נדבר בלשון תקופות), וביחוד בעבר-הירדן מזרחה ובנגב ואדום — אם כי לא בהם בלבד. והרי תבחין בהן על נקלה עינו של כל מי שיסתכל במפתה המדינית-ההיסטורית של הארץ ובשוני המבנים המדיניים-הטריטוריאליים המופיעים מדי תקופה על מפה זו. אך גם תוך כדי-קיומן של ממלכות ומדינות מסוימות לא קפא על שמריו גבולן החקלאי (וה"שומרי"), כי אם היו חלות בו התקדמויות ונסיגות. השינוי המתמיד של הגבולות והאפשרות (האוביקטיבית: היסטורית-גיאוגרפית) להרחיבם הביאו, על-כן, לתופעה זו שאנו קוראים לה "התישבות-ספר". בתור מניע להתישבות מעין זו לא תמיד שימשה השאיפה ל"שטח-מחיה" חקלאי נוסף. ההתישבות הרומאית בנגב, למשל, לא שאפה מתחילה להקמת ישובים חקלאיים בשטח ההוא דיקא. המניע להתישבות זאת היה אז הצורך בהגנה בפני כוחות המדבר. אך מן הרגע בו יושבו בנגב

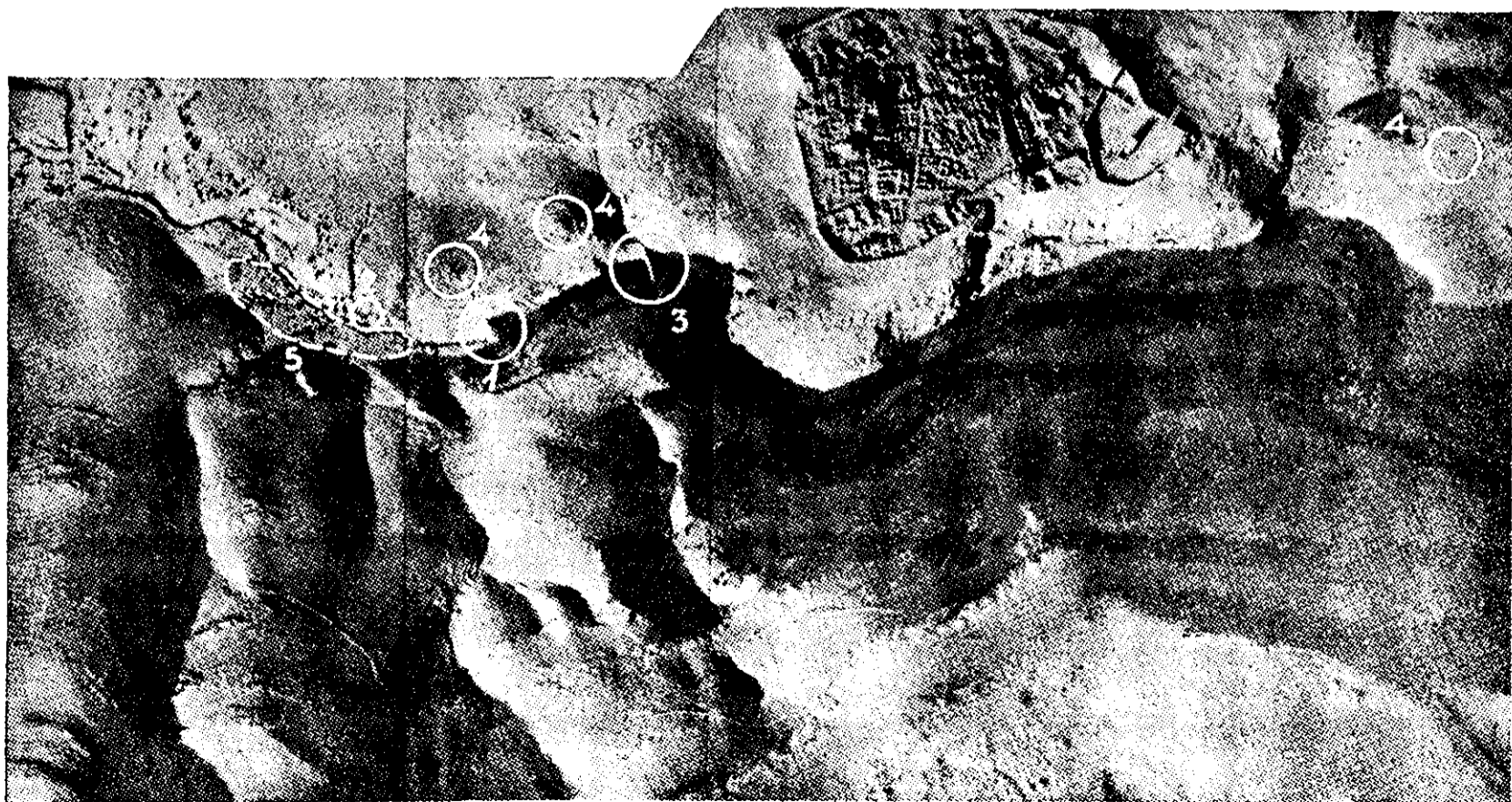
קבוצות של אנשים שמתפקידם לשמור על הגבולות, ולהרחיקם, עד כמה שאפשר, ממרכזי התרבות, הופיע גם הצורך להאכיל אנשים אלה. והצורך ההגנתי חייב שמקור אספקתם יהיה מקומי, ובלתי תלוי בקוי תחבורה העוברים עצמם בישימון. ומתוך ההכרח, למשל, לגדל ירקות בשביל הקבוצות האלו — נבע הצורך במפעלי השקאה; וכך נהפכו הבירניות שבאזורי-הגבול לישוּבֵי-ספר; החיילים — לאיכרים; והישימון — למזרע.

הפעולה הצבאית קודמת:

כבר מהאמור לעיל ברור, שהחקלאות בשטח הגבולות נוצרה לעתים לתכליות-בטחון. אך כדאי לפרט בנקודה הזאת, כי בה מתגלם השוני שבין תולדותיהן של ארצות המזרח-הקרוב והתיכון לעומת אלו של כמה וכמה ארצות אחרות. יש אמרה אנגלית האומרת ש"הדגל הולך אחרי המסחר": דהיינו, שקודם כל באה החדירה האזרחית, המסחרית וההתישבותית לארץ זרה — ובעקבותיה באים ההגנה הצבאית והשלטון הממלכתי. בתולדות ארץ-ישראל היתה ההתפתחות כמעט תמיד הפוכה. החל מכיבושו של יהושע בן-נון ועד לכיבוש הארץ בידי הבריטים, כמעט תמיד קדם כיבוש צבאי להתפתחות חקלאית.

פורנוב, עיר-מים ומצודה ביזנטית במדבר

העיר על חומותיה, שעריה ורחובותיה — מהאוויר. מימין: תחנת-המשטרה (מימי המנדט) וחצרה. בנחל: סכרים ביזאנטיים (1, 2); הסכר 3 — חדש. בין 1 ל-3 — מקוי מי-גשמים, משמאל — רבידות עתיקות (5). מצודות ביזנטיות (4) שמרו על מתקני-המים.

לו שם מפלט. אזור עין-גדי, שעדיין היה פורה במאה השלישית לספירה, הוא דוגמה לאזור-הגנה בגבול המדבר שבו נשתלבו התכונות של מבצר וישוב.

השרשים של חלוקה זו, להגנה-מקומית והגנה-מרכזית, הם עמוקים מאד; הם קשורים למצבה הגיאופוליטי של הארץ בכלל. פרופ' רייפנברג מדגיש שמקומות הישובים המבוצרים בארץ נקבעו לא רק מן הבחינה הטופוגרפית: בית-שאן העתיקה לא רק ששמרה על המעבר מעמק-יזרעאל לעמק-הירדן, אלא גם על המעיינות בסביבתה, שהם-הם שאיפשרו הקמת ישוב מבוצר ומאוכלס שכזה. אפשר אף להרחיק לכת: הסיפורים התנ"כיים על מריבות האבות (הדומות כל-כך לאלו של הבדוים עד לימינו אלה...) על כל באר שחפרו — הם ה"דרו-חיים" העתיקים ביותר על מלחמות על "חמרי גלם" ומקורות קיום ויניקה כלכלית; כשם שהיום מקורות נפט הופכים לשטחי מריבה — כן היה, בימי האבות, במקורות המים. אך העיקר הוא בזה שבארץ הזאת נשאר המים "חומר-הגלם" העיקרי עד היום. אין זה מקרה בלבד, שהנה התעוררו הסורים לחידוש ההתקפה ברגע בו התחלנו בייבוש החולה. כוחות המדבר ידעו מאז ומתמיד שכוחה של הארץ הוא במימיה. תשחית את מקורות המים — והרסת את העם, את הארץ, את התרבות ואת השלטון. הגנה על מקורות-המים בהכרח שתהיה תמיד, בחלקה, הגנה מקומית, סטאטית, המבוצעת בדרך הטבע על ידי ישובים מזוינים.

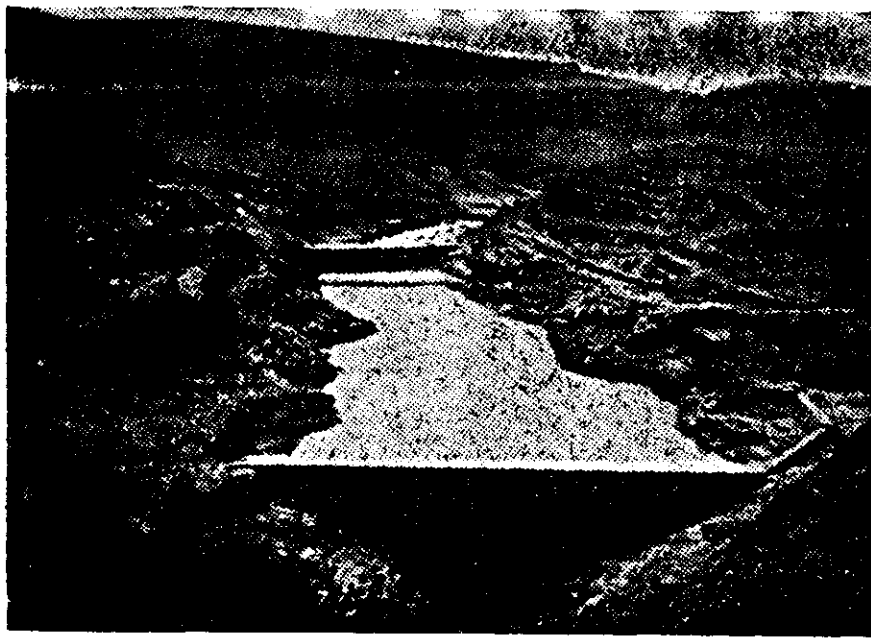
אך לא די בזה. צבא הוא תמיד חלק של תרבות כללית; ודפוסי הצבא ומושגיו מבטאים את המצב הגיאופוליטי — מזה, ואת התרבות, שעליה הוא מגן — מזה. במזרח-הקרוב והתיכון בכלל, ובארץ הזאת בפרט, בלטה תמיד, מבחינה זו, ההקבלה בין דפוסי החיים האזרחיים לבין מושגי הצבא*.

* בספרו של פרופ' רייפנברג נזכרת החוקה החקלאית של חמורבי, המלך האמורי, שליטה של בבל, שחי בערך במאה ה-18 לפני הספירה. בספר-החוקים הזה נקבע, שבעלי קרקעות חייבים לשקוד על בדק ראוי-לשמו של תעלות ההשקאה והסכרים, וכן נקבעו בו עונשין על כל הזנחה בשטח זה. לעומת זאת, קובע החוק, שהחוקתן של התעלות הגדולות הראשיות, היא מחובת המדינה; למדינה ניתנה הרשות לגייס עבודת-כפיה לצורך זה. חוק מיוחד קבע, שכל מי שנטל על עצמו לבצע עבודות הכשרה של אדמות-שממה היה פטור ממס בשלוש השנים הראשונות. ננסה "לתרגם" את חוקת הקרקע וההשקאה של חמורבי ללשון מושגי חוקה צבאית (הצריכה בהכרח ללוות חוקת-מקרקעין כזאת, כדי לאפשר שמירה על הישגי החקלאות). "נתרגם" את תעלות-ההשקאה והסכרים, במונח "הגנה-מקומית" ואת התעלות הגדולות — בזה של "הגנה מרכזית"; נשמיט מן הביטוי "לגייס לעבודת-כפיה" את שתי המלים האחרונות — ונשאיר רק את המלה "לגייס". "נתרגם" את הפיטור-פוסט של האיש

פרופ' רייפנברג מצביע על כך שבאף תקופה היסטורית לא היתה הארץ כה פוריה כבתקופת הרומאים. הוא מביא את העובדה הזאת כדוגמה לכך, שהשלטון המרכזי היציב ביותר גורם אף לפוריות הגדולה ביותר. איש-צבא ילמד מזה, שבארץ הזאת הכוח הצבאי החזק ביותר — הוא בגדר תנאי קודם להתפתחות החקלאית וההתיישבותית הרחבה ביותר; איש-צבא יוסיף וילמד מזה: שהצורך בקיום צבא רב-יכולת איננו רק צורך של שעה-חולפת, העלול להשתנות עם שינוי המצב הפוליטי, אלא הוא נובע מניתוני-היסוד הגיאוגרפיים (וכמובן — גם הגיאוגרפיים-המדיניים) של הארץ. ודרך אגב: מהארץ הזאת יצאה הנבואה, שיום יבוא ו"כתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות. לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". והלא יתכן, שהשאיפה העמוקה ליום בו לא יהיה עוד צורך בחרב נובעת דוקא מהעובדה, שאין כמעט ארץ אחרת בעולם בה היה הצורך בחרב כה גדול ומתמיד. בארץ הזאת מעולם לא היה קיים, למעשה, אותו ניגוד בין חרב לאת אשר לו רמז הנביא. תולדות החקלאות בארץ הם, בעצם, תולדות החרב המאפשרת את עבודת האת. אכן, ישנו בתולדות הארץ הבדל ברור לבדי בין צבאות בונים לבין צבאות הורסים. הנביא מציין, כתוצאותיה האיומות ביותר של מלחמה, את כריתתם של עצים והריסת רבידות. דרך אותה אמת-המים עצמה בקיסריה שבנו אותה הלגיונות הרומאים, נכנסו בשנת 639 או 640 לספירה הערבית אשר הרסו את העיר: סמל של צבא הורס המשמיד את מפעלו של צבא-בונה. מדי פעם נתחלפו אמנם היוצרות; וההורס מאתמול הפך, לא-פעם, לבונה ושומר; ורק לפי סיכומיה של תקופת-משטר מסויימת ניתן להעריך סופית את טיב התפקיד ההיסטורי אשר עם זה או אחר, וצבאו, מילאו בגורולותיה של הארץ. עכ"פ, בולטת העובדה, כי דוקא הצורך בשילוב פעולה-צבאית ועבודה-חקלאית הוא הוא אשר עשה, לעתים קרובות בתולדות הארץ הזאת, צבאות — לכוחות הבונים.

הגנה מקומית והגנה מרכזית:

בנגב — התפתחה באופן טבעי חלוקה בין הגנה-מקומית, סטאטית, לבין הגנה-מרכזית, ניידת. מאחורי שרשרת הישובים האלה, שהיו מקיימים-את-עצמם ומגינים-על-עצמם, עמדו הלגיונות הניידים, אשר שלטון מרכזי יכול היה להפעילם בכל מקום. אך חלוקה מעין זאת הרי היא קדומה בהרבה מתקופת הרומאים. המבצר בעין-גדי, למשל, היה קיים כבר בימי שאול; כי אנחנו יודעים מהתנ"ך, שדוד חימש

מים חדשים בכלי עתיק־מחודש

מִי־הַגֶּשְׁמִים שֶׁנִּקְוָה בְּגֵיא־מְדִבְרָה לִיד כְּוֶרְנוֹב, בֵּין הַסֵּכֶר הַחֲדָשִׁי, שֶׁבְחֲזִית הַתְּצִלוֹם (הוא הֵסֶכֶר 3 בַּתְּצִלוֹם־הַאֲוִיר שֶׁל כְּוֶרְנוֹב) לְבֵין הַסֵּכֶר הַבִּיזֻנְטִי (בְּעוֹמֵק הַתְּמוֹנָה) — הוא סֵכֶר 1 בַּתְּצִלוֹם הַנִּלְוֶה.

את העובדה האחרת, שאינה פחות מכרעת: — שעצם קיומנו והתפתחותנו הם חלק בלתי־נפרד מההתפתחות ההיסטורית הנ"ל במזרח־הקרוב־התיכון. שבטי ישראל חדרו לארץ־כנען בפיקודו של יהושע בן־נון בראשית תקופת הברזל. הם עלו על במת הארץ הזאת בתקופה בה חלו שינויים גדולים בציביליזציה האנושית. עם גילוי סגולותיו של הברזל, דרכי תפוקתו, נפתחו בפני העמים והשבטים אפיקים חדשים ואפשרויות בלתי־משוערות לשלטון על כוחות הטבע וכתוצאה מכך — גם לשלטון על היריב, על ידי השימוש בברזל לצרכי־מלחמה. את ערכו המדיני־הצבאי של הברזל בזירה הבינ־לאומית של אותם הימים (להבדיל מערכו הכלכלי־התובלתי) ניתן לראות מהשפעתו של גורם זה בתקופה מסוימת, שבה המדובר, לעירעור מעמדה וכוחה של „הקיסרות” המצרית; דבר, אשר כנראה היה לו קשר לאפשרויות החדירה לארץ שנפתחו אז בפני שבטי־העברים. ולא לחנם, ודאי, שמרו הפלשתים, אף כעבור זמן־מה, בסוד את ידיעוֹתיהם במלאכת הברזל, או קבעו תקנות למנוע את התפשטותו בידי בני־ישראל. אם כן, הרי עליהם של שבטי ישראל לארץ־ישראל לא היתה בחינת מאורע מיוחד־במינו. אֵהם עלו כאחד הגלים שבתוך ההגירות הגדולות, שחלו באותה התקופה במזרח הקרוב. קרוב לודאי, שבאותה התקופה חלה גם המצאת המלט הבלתי־חדיר — ואתה בנית בורות המים. המצאה זאת היא שאי־פשרה, לדברי רייפנברג, את ההתישבות המהירה של שבטי ישראל בארץ. (בסופו של דבר, משהיה הברזל לכלי־שימוש קבוע בידי תושביה התקלאים של הארץ — אשר, הפעם היו אלה בני־

מן הראוי לציין, שבמקום בו תנאים גיאופוליטיים מצריכים צבא־אזרחים — הריהם מביאים בדרך כלל, לפחות בזמנים החדשים — להקמת צבאות דמוקראטיים. אם „נתרגם”, למשל, את חוקת־הקרקעין של המורבי בצורה אחרת — וקיבלנו מעין חוקת־יסוד של צבא מיליציוני.

כאמור, המסקנות ה„גיאופוליטיות” (ביתר דיוק — גיאוגרפיות־היסטוריות־צבאיות) מספרו של פרופ רייפנברג ודאי שאינן מלמדות „לקח טקטי”; אך בכל זאת, אין מסקנות אלו משוללות ערך מעשי. לא רק לגורמים הטופוגרפיים של השטח אלא גם לניתונים הגיאוגרפיים נודעת חשיבות רבה — למשל, בשעת קביעת המקום למבצרים ומצודות־ספר. כבר הוזכרה העובדה, שרייפנברג נציין אותה, שמקום מבצרים נקבע לעתים בהתאם למקומם של מעינות — אשר הנם גם אוֹבֵי־טֵהֶגְנָה המקומית, וגם תגאי־מוקדם לה. כדוגמה למקום שנכשל, מפני שלא התחשב בתנאים הגיאוגרפיים — נביא את תחנת המשטרה שהבריטים בנו בעסלוג, ושכעבור שנים ספורות היתה מוקפת חולות נודדים במידה כזאת, שכל תנועה טקטית הפשית בסביבתה נעשתה בלתי־אפשרית. החולות הטילו עליה מצור ממש כאילו היו צבא פולש.

מלבד מסקנות מעשיות כגון אלה נראה שערכו הצבאי של ספר בלתי־צבאי זה הוא בעיקר אסטרטגי — מזה, וחינוכי — מזה. מצד אחד, לא תתכן תפיסה אסטרטגית נכונה בלי הבנת הנתונים הגיאוגרפיים וה„גיאופוליטיים”, שבתוך מסגרתם אנו קיימים; ומצד שני — נראה, לעתים כאילו אבדה, ביחוד לחיילים הצעירים שלנו, ההכרה שקיומנו ומעשינו בארץ אינם בגדר הופעה בודדת, שאין לה קשר עם העולם הסובב אותנו. כדאי, ונחוץ, שידעו כי התישבות־הספר בהם יושבים — לא אנחנו המצאנו אותה, ואין היא אלא חוליה חדשה בשרשרת ארוכה מאוד, ושנאנחנו, בשובנו ארצה, נכנסנו שוב למאבק־עלם זה שבין המזרע והישימון. למאבק זה מוקדשים, ולו כפויים, גם מעשינו הצבאיים.

העובדה שאנו הננו האומה היחידה בהיסטוריה, שהצליחה לקיים את עצמה כגוף אֶתְנִי בגולה בת אלפיים שנה ולחזור מגולה זו לארצה, עלולה להשכיח

המכשיר שממה — ע”י הפיטור־מגיוס של „המרותק” לתפקידי־משק; והרי לפנינו, בעצם, העיקרון היסודי של החלוקה להגנה מרכזית מזה, ומקומית — מזה; אך, כשם שהכשרת אדמות־השממה, וכדומה, הם בגדר התגוננות בפני פגעי המדבר — כך הגנה־מקומית פירושה, בהכרח, הגנה־עצמית של אזרחים; וצבא־אזרחים כזה הוא אמנם האבטיפוס של צבאות בארצנו.

ישראל — ודאי שהפך גורם רבי-ערך לעיצוב הבטחון — ולהבטחת אפשרות קיומם של אותם מיכלי-המים, מצופי המלט החדש... — המערכי). גם העליה לארץ במשך שני הדורות האחרונים — אינה מאורע מבודד, שאין לו קשר למאורעות שאירעו באותה תקופה בעולם בכלל ובמזרח הקרוב בפרט. קרל נטר ודאי לא ידע על הקשר ההיסטורי-הגורלי שבין מעשיו הוא לבין מעשה פרדיננד דה-לספס; אולם עובדה היא, ששנה אחת בלבד אחרי פתיחת תעלת סואץ — ב-1869 — על ידי לספס, יסד נטר את בית הספר החקלאי במקוה-ישראל — ובוה נתן יסוד מעשי ראשון להתישבות יהודית חקלאית מחודשת. יסוד פתח-תקוה והתישבות הביילויים חלו בעשרים השנים הראשונות אחרי פתיחת תעלת סואץ, כלומר באותן השנים בהן החל המזרח הקרוב חוזר למקומו המרכזי בעולם, המקום אשר אבד לו ב-1497, עם גילוי הדרך הימית להודו סביב לכף התקוה הטובה. ביודעים או בלא יודעים, חזרנו, איפוא, לארץ בתקופה שבה חלו שינויים יסודיים במזרח הקרוב.

כבימי כיבושנו הראשונים כן גם בימי שובנו, אנו ופעלנו כאן הנם חלק של ההתפתחות במזרח זה. כשם שהתנועה הציונית, בראשיתה, לא היתה תנועה בודדת, אלא חלק של תנועות העמים הקטנים באירופה שתבעו את עצמאותם — כן מהנה היא חלק של התנועות הלאומיות ששינו בארבעים השנים האחרונות את פני המזרח הקרוב.

כל הערכה מדינית וצבאית של מצבנו דורשת הכרה בעובדות-יסוד אלו. ספרו של פרופ' רייפנברג עלול להעמיק את ההכרה הזאת. הוא יכול לשמש נקודת מוצא ללימוד גיאוגרפי-היסטורי (נאמר — „גיאופוליטי“) אשר דרוש לצבא לא פחות מלימוד טופוגרפי; ואשר בודאי גם אינו פחות מענין מן הלז. גם לצד זה שבדבר — למידת הענין שבו — עשוי ספרו של רייפנברג לשמש דוגמה טובה. כי ספר מדעי זה הוא גם סיפור מרתק. זהו ספר אופטימי, המאמין בנצחוננו של המזרע על הישימון; או, במלים אחרות: בכוחו של עם המבין את ניתוני ארצו לעשות את ארצו.

(סוף מעמוד 101)

מבנה של הכוח המסתער ב„חוליות“ מאפשר את העזרה ההדדית בתוך החוליות ובין חוליה לחוליה; וכן מאפשר הוא גם יותר גמישות בשליטה על הכוח, בעזרת מפקדי הכיתות והחוליות. ובמקרה של הצלחה — שאמנם היתה למ.פ. א' בהתקפה השנייה — יכול היה להעתיק כוח מסוים אל אותו המקום שבו נפרץ המערך האויב — ולחדור פנימה. (ואילו ממנו נמנע דבר זה מחמת פיזור האנשים, במבנה של שורת-הקלעים הפזורה, החסרת את האפשרות לריכוז בנקודת-הכובד).

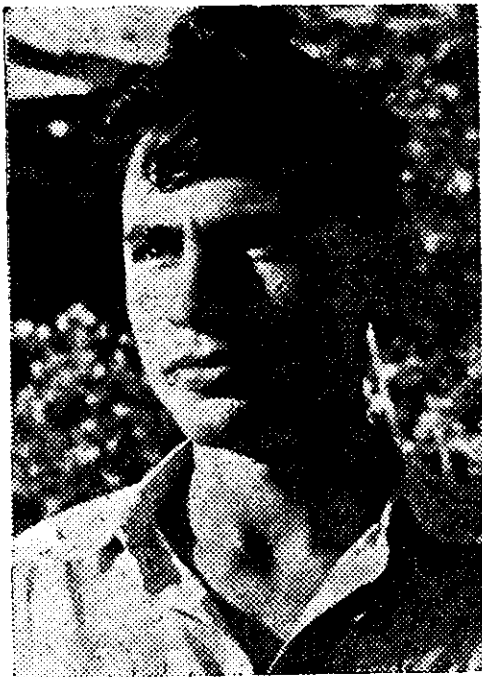
אותה שגיאה שגה אח"כ גם הסמג"ד. לו היה עורך את הכוח במבנה-החוליות יכול היה להעתיק חלק מהחוליות אל מול התקפת-הנגד של האויב ולבלום אותה. נוסף על כך, הרי מבנה-החוליות מסבך גם את

התביעה לעומק וכך גם היה מונע את התקפת האויב על הממד הארוך.

אמנם, ממבט ראשון נראה כאילו שורה אחת, מפוזרת וישרה, נותנת למפקד אחד את אפשרות השליטה על הכוח כולו (ומבנה כזה עלול גם להיות הנכון: — בלילה). אך כאן שוב הוכיחה המציאות, שהפיזור הזה לאורך מכריח את האנשים ללחום ללא עזרה הדדית ממשית; ובסופו של דבר, גם גורם לאיבוד השליטה של המפקד על כלל זה של „בודדים“ מפוזרים.

בעקבות המסקנות שהוצאתי מפעולה זו אשים, בתקופת האימונים הבאה, את הדגש על לימוד הלחימה על היעד במבנה זה של חוליות. ואני מקוה שכתוצאת לקח זה, במקרה ושוב ניתקל ב„בעיה“ מעין זאת, נפתור אותה בצורה נאותה יותר.

עם זכרו של בנימין עצינוני

בנימין, הסייר לעתיד, החל עוד מנעוריו, בעודו בתנועת הנוער, מודד בשעלו ארץ. ובהצטרפו לפלמ"ח — כבר קיפלו סנדליו מרחבים רבים. במלחמת השחרור היה מן הסיירים שעברו לפני אנשי חטיבת "גולני". ותיקה זוכרים את פעלו, וכיצד עלה בתפקידו הסייריים. וצעירי החטיבה, ואשר יבואו לשרותיה, יזכרו את בנימין — אשר עם סיום הקרבות שקד, חדשים ארוכים, לערוך סיור מפורט על דרך-הקרבות של חטיבתם במלחמת-השחרור, וריכז אותו ב"אלן ושלח". עם הופעת ראשוני הספרים — נקרא שוב למשמרתו בה נפל בה"ה חנוכה תשי"ב.

בנימין, שלמען האילן אחז בשלח — היה איש האילן והעט. הוא אהב את נוף הארץ — וידע להעלותו בכתב, בשיר ובציור.

בשבוע בו נפל, התכוין לצאת עם חבורת טיילים ברגל, להורותם הדרך לאילת — ולא זכו. ברשימה המובאת כאן לזכרו — מתאר בנימין לחבריו לתנועה את אחד ממסעירי טיוליו לנגב.

הרשימה נתפרסמה בשעתו ב"במבחן".

אל הנגב

מעורב חול, ונתמלא הלב מאויים: לו רק מים יובאו הנה והפך המישור השמם לעמק פורה מניב ברכת שדה ומטע. ונשאר לנו לפי שעה להסתפק במראה עינים ולצפון במער-מקים חזון של התישבות גדולה. ונסבה העין הלאה אל מעבר למישור צוקים וגבעות וצוק אחד בולט ומושך תשומת הלב, ויודעי דבר מבשרים את מקום המכתש הקטן; והלאה שרשרת הרים כתלחלה עטויה אד העולה מן הערבה כמסך ערפל, ולא ניתן להבחין בבהירות בהרי מואב ואדום. ומשם ימינה פסגות הנגב העליון; ופה קרוב בקצה המישור ממלכת צוקים מזדקרים. וכאן בראש הפסגה שרידי ישוב קדמון שסימניו כלי צור וחרס הפזורים למכביר.

אנו יורדים במורד תלול לצד סהל תריבה. מבנה הגבעות משתנה, גנן מבהיר ומסמא עין, ואנו במישור צועדים לרחבו שעות אחדות. הדרך נמשכת בעצלתים. חד גונית משעממת, אין במה להשביע את העין. שטחי חיל צהבהב וצמחי מדבר ואשלים בודדים. צהרים. הצמאון גובר והמים במשורה. גומאים טיפות ומתנחמים בהבטחות לערב. והנה גם המישור כבר מאחורינו. ושוב אזור גבעות וצמחיה דלה. אהל בודד, עדר עזים ורועה דל ועלוב מראה; אך עיניו השחורות — יוקדות, — צלם המדבר בדמות אנוש. הדרך עולה ומתמשכת כאילו ללא תכלית בודי מרקב. היום נוטה לערוב, לאות ושעמום קל

... עוד רבוצים טללים כבדים על פני כל, והקור קור נגבי מקפיא איברים. השחר מפציע ועולה, נגוהות זריחה ראשונים פורצים אי פה אי שם ודממת המרחב הגדול מופרעת ע"י שאון המטיילים החוגרים משאם לדרך. עוד מהדהד באויר קול ההוראות האחרונות ושירת המכונניות, המש מספרן, יוצאות את בית אשל ופניהן מזרחה בדרך גיא-המלח העתיקה. עוברים ביעף על פני שטחי לים נרחבים, מימין מצטללים כמה צריפים ומגדל מים קטן — "ובטים" במדסוס, הוא ראש הגשר המזרחי בחזית הנגב. ורחב הלב בברכה: היש-לירם!

אנו פונים ימינה מדרך ראש זוזירה ומדרימים לדרך באר-שבע — אילת. עוד ניכרים סימני עיבוד פרימיטיבי, שטחים חרושים במסמרי עץ והדרך מתפתלת לגבעות עד ביר ערעה — היא ערוער. כ"מ ק"מ דרומה נעצרו המכונניות, ומכאן החילונו צועדים מחולקים למחלקות וכיתות מזרחה. ומגמתנו — לעקוף את כורנוב לבל ניפגש עם "אוהבינו" משכבר.

אנו עולים בגבעות עד הגיענו לשיא — ראש ג'ורבה החולש על כל שלשלת הגבעות. מכאן נגלה אופק רחב של מראות: לרגלינו מישור רחבי-ידיים, — סהל תריבה שתחילתו במעלה העקרבים ואחריותו בודי פעי היורד לודי מוהאואת. המישור חרוץ כולו ע"י ודייות גרופי חול. כשהצינעהו ראינו את מבנהו: חמר

מתחילים לתת אותותיהם בשירה. לפתע, כמעולם אחד ללא ידיעה ותכונה תהום נפערת! אנו בראשו הצפוני של המכתש הקטן.

מראה שגיב. אין העין יכלה להכיל את כל עצמתו. נשכח כל הסבל. נשכח השעמום; כאילו התרכזו במקום זה וברגע זה כל אשר חסרנו ברשמים וחוויות עד כה, וכוחו רב לו לציידנו במטען גם עבור העתיד. על רקע קרני השקיעה, כאילו מתוך אגודה או חלום, — בריכת ענק סגורה מכל צדדיה בחומת שגיאות עתירות גוונים. הראש מסתחרר לעומק התהום ולעושר הצבעים, מפלי אבנים ותשפוכת עפר בערבוביה, ומהפכת סלעים בדרום המכתש ודממה עמוקה. איזה סימפוניית טבע אדירה של מראה עינים בסולמות אקורדים שונים. היכן הביטהובן שינציח בצלילים סימפוניה פראית והרמונית זו. וגאה הלב על פנת יקרת זו שלנו, ומנסים להשוותה עם גופים זרים הידועים לנו מתמונות ומבד, ללא יכולת השואה; כה עז המראה ואדיר. שכבות וצבעיהן עדים לתקופות גיאולוגיות שונות וקדומות. קשת צבעים גדולה שהגוון האדמדם חופף עליה כמתוך פריסמה. בתוך — חריצי ודיות בהירים בצורת קניונים על רקע כהה — חום ושחור, לבן וירקרק, הליפות. לא יוכל העט ולא יכיל הניר את כל המראות והרשמים, רק העינים קלטו ושאו את המראה פנימה.

אנו פונים מזרחה. צועדים על סף התהום עד הגיענו לשביל היורד מטה. שביל התחתים זה יורד על פני קירות ניצבים כמעט, צוק בולט וסלע פורץ משמשים לו משען ובסיס. הרגל נזהרת בדרכה, מדרך רשלני ואתה מידרדר מאות מטרים מטה. שירה וקריאות ניצחון צונפות את הכל. עם רדת החשכה אנו למטה בתוך המכתש. קובעים מקום חניה, מעלים מדורות, ארוחת הערב ולינה. זמן רב עובר עד שנרדמים. פה ישירו וכאן משולהבי התפעלות יחלקו ביניהם את הרשמים ההדדיים. — — —

עם בוקר מתחילים לצעוד בתוך המכתש, מדי פעם מסב חבר זה או אחר עיניו לעבר שביל הירידה שלנו מאמש, וצמרמורת עוברת את גופו והרגשת סיפוק. עוד חניה קצרה, שמיעת הסבר, ואנו בפתח המכתש, שוב צועדים דרך הפתח ההולך וצר מימינו ושמאלנו שכבות סלעים נטויות או הפוכות על פיהן.

אנו פונים מערבית דרומית לאורך קירותיו החיצוניים של המכתש לעבר ודי פוקרה עד שמתגלה לנו האפיק של זה הנחל, הגדול שבנחלי הנגב הצפוני. אנו צועדים בשיפולי הודי ונאלצים בלית ברירה להסתפק בשמיעת כיפוריהם של אלה שחזו במו עיניהם את השטפונות המפורסמים שגם לוודי זה יש בהם חלק. היום הולך ותם והצמא מענה. והנה נתגלו מים בגבים שלאורך הודי. השואבים נחלצו לעבודה והמחנה המשיך לצעוד, הודי מתרחב או מצטמצם חליפות, פה ושם מתגלות שלוליות מים

ההולכים ורבים עד ההפכם לשטף קל. חניה ליד מים. כמיהה של יום וחצי ללא ראית מים מוצאת את פורקנה: פושטים בגדים ומשקשים במים. אמבטיות בלב המדבר. המים הם מי עין פוקרה הנמצא לא הרחק. קרבת המעין מעודדת וממשיכים לצעוד במשנה מרץ. פה ושם נאות ירוקות מרהיבות לב ועין. עין פוקרה. המעין מעופש אך כאן במדבר לא יסולאו מימיו בפז. צהרים ומנוחה. בסביבה כמה אוהלים, בידואים שחורים ככושים משלחים עינים סקרניות, בוהות ותמהות, בעדת המטיילים שפלוש לגבולם. ושוב ממשיכים בכיוון מערבית צפונית לעבר מעלה העקרבים הבולט בצבעו הבהיר על פני סביבתו. מכאן גם שמו בערבית יקב-א-ספי — המעלה הבהיר. את העקרבים שבעליה הרגיש כל אחד בשרידי רגליו. תלילות העליה הוגיעה אך הכל היו חדורים ברצון להגיע ב"נשימה אחת". לכושלים ניתנה יד וכל המחנה הגיע למעלה.

מכאן מראה נרהב על הנגב המזרחי הערבה והרי אדום. לרלגינו, ערוצו של ודי פוקרה על יובליו הרבים החובקים את כל האזור. מדרום הולכות קבוצות ההרים וגבוהות ומתחדדות. אפשר להבחין בצוקי של מכתש ראמאן, לפנינו כמשחקת במחבואים בין הגבעות הדרך המוליכה לעין חוסוב ולאילת. הערבה מתגלית ממעלה עקרבים במלוא יפעתה, חסומה ממזרח ברצועת הרים גבוהה — הרי אדום; שעת בין הערבים, ונקל להבחין בחריצי ההרים ובגבשושיות הערבה, נחל הערבה — ודי ג'יב משתרע לאורך הערבה, והצבע הצהוב של הסחף מבלוט אותו על פני סביבתו. פונון, מקום מכרות הנחשת של המלך שלמה שקועה בתוך חיק הרים סוגרים, "גבנון" מזדקר על פני סביבתו, — הור הור או ג'בל הארון ומשמאלו בלב ההרים פטרה עיר הסלע וממנה חריץ עמוק לעבר הערבה — ואדי מוסה. והלאה הרחק תחזה העין בהרי מדין. כך גומעת העין את המרחבים המצודדים ולא תשבע. והלב מתמלא אהבה ותודה. הברית נכרתת לא רק עם האזורים במ דרכה רגלנו אלא גם עם אלה שעיינו רואות אותם מנגד, לא לזמן רב; כי עוד נשוב אליהם ונסיירם מקרוב ונערה לתוכנו את כל צפונותיהם ומסתריהם עד יקומו ישובי תעשיה גם בתוך הצחיח והשימון הזה, החופן בחובו מחצבים רבים. כאלה ההרהורים העולים בקרבך למראה הנוף ולמשמע דברי ההסבר.

שוב צועדים. הפעם בשורות מלוכדות לאורך הדרך העולה לכורנוב. שיירת גמלים נראית במעלה ומסתלקת. נראה שנתיראו מן הגדוד העולה. נוטים מהדרך לבקש מסתור מרוח ומכפור ושוב מדורות ושינה.

עוד חושך. נשמעת השריקה ושוב לדרך. שמים בהירים מכוכבים באלפי פנסים, שקט מסביב. שעט המצעד הקצוב מפריע את הדממה, עם אור היום פונים מערבה לעבר

המכתש הגדול. על פני הדרך לצד המכתש ניכרים עקבי מכוניות, כנראה של משלחות חקירה ומכוניות „סולל בונה” הלוקחות מעפרות המכתש לצרכי תעשית זכוכית. הגענו לפתחו של המכתש. גם כאן הפוכות שכבות הסלעים בכניסה, בזכרון עוד הרות המראה של המכתש הקטן והשם „גדול” כאילו מבטיח עוד יותר מקודמו. אך התאכזבנו, אמנם גדול אך רשמו אינו חזק כשל הקטן. אנו חוזרים ויוצאים ויורדים לתוך ואדי ימן הסמוך, ומגיעים לנקרה שיורדים אליה במדרגות הצובות. סגור סלעים מכסה גב מים גדול המשמש את הסביבה הקרובה והרחוק — עין ירקה. אחר חניה ממשיכים את דרכנו לאורך ואדי מורה בצד הקיר של המכתש. הדרך עולה על פני משטח עצום ורחב ללא חתימת צמח. רק אבנים לאין ספור.

שוב חנית לינה וקימה בחשכה. ממשיכים מערבה בתוך ודי מורה המתפתל בין קירות הסלעים הזקופים. משמאל צוק בהיר המזכיר בצורתו את מצדה והוא קצה לשלשלת הרים הנמשכת דרומה מזרחה, ופסגתה ג'בל נפת, מימין ההר חלק (ג'בל חליקים). אנו עוברים בתווך ומגיעים לעין מורה, בורות מים שהכל מתנפלים אליהם ולוגמים בכל פה, כאן פתח הקניון של ודי מורה. אלה שמדויהם הציקו להם ביותר נשארו לחנות ע"י העין ולשמור על החגור, היתר צפרי דרור ללא עומס על הכתפים (קשה היה בתחילה להתרגל) עולים בדרך העולה ועוקפת את הקניון. המוליכה לעבדה עיר הנבטים. עבדה הנראית מרחוק מושכת והכל מחישים את הצעד (יש עוד להספיק הרבה והדפיציט בזמן גדול). על פני הרמה המשתרעת מעל הקניון נראים שרידי התרבות הנבטית: מדרגות קרקע, אסמים חצובים בסלע וסכרים לאגירת מי הנחלים, פה ושם חלקות מעובדות ע"י בידואים. הדרך נמשכת וחוזרת אל הקניון. בקצהו מתגלה לנו מראה אדיר שלא ישכח: מפלמים חרב שגבהו כ־50 מ' סגור בתוך נקרת סלעים, הקירות עוטרם אותה בצורת אליפסה. למטה ברכת מים. ברגע הראשון עולה זכר התנור בגליל אך מל גדלו לעומת זה שלפנינו. בפתחו שער אבנים טבעי הסוגר על הנקרה וכמה עצים דקי פארות כפופים מעליו. ממנו נפתח קניון המורה בכל הודו. קירות סלע זקופים המגיעים ל־150 מ' גבה ויותר עד הגיעם למטה לערוץ צר ועשיר בצמחיה. אליו נמשכים המים מן הברכה וממעיינות יאורים העולים מעל משטחי הסלעים שבקרקעת הקניון. להם גון כחול עמוק. איזה עומק של שלווה נמסך במעין והוא מוזג אותה סג בנפש הרואה. פעורי פה עמדנו בפני אחד האוצרות הנסתרים של המדבר. מי ילך וידמה בנפשו למצוא את הפנינה הזאת בלב המדבר דוקא. ולו ללכת במדבר ללא תכלית וללא רשמים ימים אחדים ורק להגיע ולראות את הנקרה הזאת והמכתש הקטן — דיינו!

באיזה תאוה ידינו אבנים אל תוך המצולה להעכיר את שלותה וזוך מימיה ולהעלות הדי ההתנפצות, לומר כי הנה אנחנו פה ועוד נחזור להשבית אחת ולתמיד את דממת השממה שבסביבה.

חורבות עבדה נשאות על פני הסביבה. מערות מגורים ובנייני חומה הרוסים, שרידי מצודה בפסגת הגבעה. נכרים עקבות החלוקה המעמדית של תושבי העיר. למטה לרגלי הגבעה בית מרחץ עתיק בחצרו באר חצובה באבן. ניכרים סימני מותרות. מה רבו החיים השוקקים באזור צחיח זה ומה רבה יכולתו הגנוזה.

חוזרים דרך הנקרה שנית, וקשה להפרד. במרוצה חזרנו עתורי רשמים והתפעלות. השירה זזה הלאה, שלא כמו בשטחים שעברנו עד כה מתלגים סימני „ישוב”, אהלי בידואים ועדרי גמלים ועזים, פיסות אדמה מעובדות פה ושם. אנו נוטים צפונה, השטחים מישוריים יותר. כאן מחשיך עלינו היום. הכיתות חונות סביב מדורותיהם ועורכות ארוחות „חגיגיות” בשארית הפליטה של המזון. נרדמים בשעה מאוחרת אחר שירה ושמיעת סיפורי מעשיות. משתלטת הדממה ורק השומרים המתחלפים מפריעים את דומית הלילה...

קימה ליום אחרון. יש להגיע לסביטה מוקדם. שם תחכינה המכוניות. אנו הולכים במישור רחבי-ידיים שבו נראים שרידי המסילה התורכית-גרמנית באר-שב-ע — עוג'ה אל חפיר. לרגלי הגבעות במערב עובר הכביש הראשי למצרים, מרחיקי ראות מבחינים הרחק בצפון חומה לבנה שאומרים עליה שזו עסלוג'. במערב על גבעה נשאה מזדקרים שרידי המבצע הביזנטי — משרפה. משמאלנו נפתח גיא רחב העולה דרומה מזרחה הוא ודי אביד ובאופק הדרומי ג'בל לוצאן — פסגת הרי הנגב. אנו יורדים למישור ופונים לעבר סביטה. שוב שרידי תרבות חקלאית גבוהה בדרך, הבידואים מעבדים חלקות רבות כאן. בסביטה עצמה לאחר חניה — סיור בעיר. שרידי כנסיות ביזנטיות, מאפיה, שרידי ביוב ורחובות מסודרים, נראה שפעל כאן ארגון יעיל של הנהלת עיר שהתקיימה על בסיס כלכלי יציב.

המכוניות בוששו לבוא וחברים מסיירים בסביבה או הולצים עצמותיהם הדוויות מעמל הדרך. רק אחר הצהריים הגיעו המכוניות. הכל מסתדרים למחלקותיהם במפקד סיום, מרכזי הטיול מסכמים. לקריאה לחזור ולהכיר את שטחי הנגב ולישבו משוממותו ענו 150 משתתפי הטיול: „עלה נעלה”, והדהדה הקריאה על פני כל הסביבה וענה לה הד חזק בעמקי הלבבות.

שוב חוצות המכוניות את מרחבי הנגב. השירה אינה פוסקת והרגשת הכל כי נכס חשוב ויקר רכש כל אחד מאתנו בטיול זה.

בית-קשת

הלחימה אל היעד ועל היעד

ואחת — אחורה", לתת מכת-אש חד-פעמית וחזקה — ולשטוף את היעד.

אולם, הביצוע לא היה בדיוק לפי התכנית. כבר מלכתחילה שובשה התכנית. שעת ה"ש" ("אפס") נדחתה, היות ומפקד הפלוגה, בגלל הזמן המוגבל, לא הספיק להכין למועד את כל הדרוש למבצע. וכן, כרגיל, נתעוררה גם בעית הרכב — ואף היא גרמה לאיחור. וכך, במקום לתקוף עם שחר, הגיעה הפלוגה אל נקודת הזינוק שבואדי רק בשעה 0700 — דהיינו, כבר באור מלא.

כבר בשעה 0615, כאשר עזבה הפלוגה את שטח ההיערכות שלה, נתגלתה על ידי הערבים שבמשלט — והם פתחו עליה באש.

מפקד הפלוגה, לאחר שנוכח כי אבדו לו התנאים בשביל התקפה בנוסח-לילה-למחצה, ע"י זינוק אחד, שינה עתה את תכניתו; הוא הודיע לנשק-המסייע (המק"בים והמרגמות בנות 81 המ"מ) שיש לפתוח באש ולחפות על התקדמותו — ונוסף על כך, שלח כיתה, בצרוף שני מקלעים, מהמחלקה האחורית (3) אל ה"גבעה החומה" שמצפון-מערב למשלט, מתוך כוונה להשיג על ידי תמרון זה הן ריתוק האויב והן עליונות באש, כדי שע"י כך תתאפשר התקדמותו לקראת המשלט-היעד.

אמנם, בהתקדמותו אל היעד, הוא סבל כמה אבידות; אך תודות לעליונותו באש הגיע, כאמור, בשעה 0700, אל נקודת הזינוק. כאן ערך את הכוח בצורה הבאה לקראת הזינוק:

את שתי המחלקות הקדמיות פיזר בשרשרת קלעים; ומאחוריהן, באותו מבנה, סידר את המחלקה השלישית, כדי שתהווה את הגל השני.

לאחר שהיה מוכן, הנחית מכת-אש חזקה על ידי הנשק המסייע — ומיד עם גמר המכה עלה על היעד. האויב פתח עליו באש חזקה. מעצמת מאש נשבר הגל הראשון (שהיה מורכב, כזכור, משתי המחלקות הקדמיות, הערוכות בשורת-קלעים פזורה — כשמפקד די המחלקות באמצע, והם שומרים על יישור השורה). הגל השני נשבר, באותו זמן עצמו, על ידי אש-הסכנה

נסיון שנפל בחלקי — והוא גם נסיון-קרוב, וגם נסיונה של יחידת-מילואים דוקא — מניעני להעלותו על הניר במכתבי זה.

בעת שגדודי התאמן בסביבות חרבת-אל-ביר בחדש-האימון השנתי, נתקבלה בערב אחד ידיעה שערבים תפסו את גבעת ה"גולם", השולטת על הדרך ל... — וחסמו בכך את המעבר בדרך.

קיבלתי מהחטיבה פקודה לגרש את הערבים מיד מהמשלט שתפסו: בטרם יספיקו להתבצר עליו, וכן כדי למנוע מהם, על ידי הגרוש המידי, כל חשק לתפוס משלטים בשטח שלנו ולהפריע לתנועה. השעה היתה כבר 1700 כאשר קיבלתי את הפקודה; והיות והפלוגות היו מפוזרות בשטח, באימונים, לא יכולתי (מפאת הזמן המוגבל) להכין את אחת הפלוגות להתקפה באותו לילה. לכן הוחלט, שהגבעה תיכבש עם שחר, לאחר שבאותו הלילה תיעשנה ההכנות הדרושות לביצוע התכנית.

לפי הידיעות שאספתי, נתברר שהגבעה תפוסה על ידי כוח בעצמת מחלקה, ושכפי הנראה ישנה לאותה מחלקה תוספת אש: מקלע בינוני.

קבעתי את מפקד פלוגה א' לביצוע המשימה. כסיוע, הקציתי לו כיתה מרגמות בנות 81 מ"מ ושתי כיתות של מק"ב.

הפלוגה יצאה להתקפה. אולם המשלט לא נכבש כפי שתוכנן הדבר הדבר מראש; רק לאחר שהוספתי, כתגבורת, עוד פלוגה וקיבלנו עוד נשק מסייע מהחטיבה — נכבש, סוף-סוף, המשלט אחר הצהריים, בשעה 1600.

לאחר שחקרתי את קציני הפלוגה וחייליה נתבררה לי סיבת הכשלון שאירע בראשית הפעולה. והנה הסיפור, כפי שנצטייר ונסתכם לאחר אותה חקירה: מפקד הפלוגה (פלוגה א') תיכנן לכבוש את המשלט, עם שחר, על ידי איגוף מצד מערב ותוך הסתייעות הנשק-המסייע שהוקצב לו.

תכניתו היתה להתקרב, תוך ניצול שעות-הלילה האחרונות, אל ואדי-שבאן, שמצדו המערבי של המשלט, להעריך שם במבנה "שנים" — קדימה,

של מקלע בינוני, אשר היה מוצב בצד ועד כה לא הופעל על ידי האויב. ההסתערות נבלמה והפלוגה נאלצה לסגת.

מפקד הפלוגה אסף עוד פעם את הפלוגה בנקודת הזינוק, קיבל שוב לעזרתו מכת־אש מהנשק המסייע — ושוב הסתער על היעד. הפעם שינה את כיוון ההסתערות ועלה על המשלט מצדו הדרומי־מזרחי — ובאותו המבנה כמו בהתקפה הראשונה.

בפעם זו כבר הגיע עם אנשיו עד לעמדותיו הראשונות של האויב, והתפתח קרב כידונים. אולם, לא היה לו כוח שיספיק כדי לפרוץ קדימה על פני התנגדות האויב. גם הגל השני לא היה בו כדי לעזור, להכריע את האויב, היות והוא נבלם שוב באש של העמדות. וכך, שוב נאלץ מפקד הפלוגה לסגת. היות ומצב הפלוגה היה „קשה“ לאחר שתי הנסיגות — 9 אנשים נהרגו וכ־30 נפצעו, ביניהם מפקד הפלוגה — הודיעני הלז, במכשיר האלחוט שאין בכוחו לכבוש את המשלט. פקדתי עליו להחזיק במקום שהוא נמצא בו והודעתי לו שיקבל תגבורת. פקדתי על פלוגה ב' לצאת ולבצע את המשימה (פלוגה זו, כמובן, כבר היתה במצב „הכן“ לקראת ביצוע הפעולה שהוטלה על הגדוד; ולכן יכולתי להוציאה מיד לעזרת פלוגה א').

אתם יצא הסמג"ד, כדי לקבל את הפיקוד במקום על הכוח כולו. אל המקום שהחזיקה פלוגה א' הגיעה פלוגה ב' באבידות מעטות, היות ובינתיים גם קיבלתי תוספת סיוע מהחטיבה, — מחלקת מרגמות 120 מ"מ, שהכנסתיה לפעולה ואשה כבלה את פעולת האויב ואש אנשיו.

אשר־סיוע מוגברת זו, השפיעה, כפי הנראה, על האויב ואיפשרה לפלוגה להתקדם תוך אבידות שהיו מעטות יחסית.

בהגיע הסמג"ד, עם פלוגה ב' אל מ"פ א' — ערך את פלוגה ב' ואת מה שנותר מפלוגה א' בשורת־קלעים פזורה, במבנה של „שנים — קדימה, ואחת — מאחור“, והסתער על המשלט מהצד המערבי. הוא הצליח לעקור את הערבים מתוך העמדות הראשונות. אך, לפתע, הותקף באגפו הימני על ידי ערבים שערכו התקפת נגד. הערבים תפסו את שני הגלים „בממד הארוך“* ולחצו קשה על הכוח שהסתער.

במבנה שבו נמצא כוח זה אשר עם הסמג"ד (שורת־הקלעים הפזורה) לא היתה לזה כל אפשרות להעתיק כוחות ולהפנות אל העבר הדרוש, כדי להדוף את התקפת־הנגד — ועל כן נאלץ לסגת.

* דהיינו, באש אנפילדית, לרוחבה של חזית התוקפים — מצב, בו נגרם כרגיל אחוז האבדות מן־הגבוהים ביותר.

שוב התאסף כל מה שנשאר מהכוח (בריאים ופצועים) לרגלי המשלט, לאורך הוואדי. האנשים היו עתה במצב מיוגע. גם התחמושת הלכה ואזלה; וכן כמעט ולא יכלו עתה להרים את הראש בשל יריות הערבים.

בשלב זה אורגנה לפעולה פלוגה ג', שהוציאה עתה מחלקה לשם הבאת תחמושת נוספת והוצאת הפצועים מהוואדי. עבודת מחלקה זו היתה למופת! הם הראו ממש מעשי גבורה בהתקדם תחת אש האויב עם התחמושת הנוספת ובהוציאת את הפצועים שעה שחזרו.

הסמג"ד, לאחר קבלו את התחמושת הנוספת, ערך עוד פעם להתקפה את כל מי שהיה תחת היד — בריאים ופצועים כאחד — עלה על המשלט, שטף אותו וגרש את האויב. האויב נראה שאיבד את „הנשימה“ בעקבות ההתקפות הרבות והאש שניתכה עליו ללא־הפסק, ונסוג.

ומכאן אני בא להוצאת הל קח מפעולה זאת.

בלחימה אל היעד:

ריבוי האבידות בתנועה אל היעד נגרם במידה לא־מעטה בשל סמיכת־יתר של מפקד הפלוגה על עליונות באש. בחשבו, שאש הנשק־המסייע תכריח את האויב „להוריד את הראש“, נע עם פלוגתו כולה, בצותא, (אמנם, במבנה מפוזר) אל נקודת־הזינוק. לו היה מתקדם אל נקודת־הזינוק בגופים קטנים — בגודל של כיתות, ואפילו חוליות — יכול היה לנצל את מבנה פני־הקרקע ביתר יעילות. אמנם, דבר זה היה מצריך יותר זמן בשביל להגיע אל נקודת־הזינוק; אך, מאידך גיסא, היה אזי מנצל ביתר יעילות את אפשרויות־המחפה שבפני הקרקע — והמדובר הוא בתנאי יום — ומגיע בפחות אבידות.

בלחימה על היעד:

סיבה עיקרית לכשלון כבר בהסתערות הראשונה היה כנראה „תרגום“ לא נכון שניתן לכלל בדבר ההסתערות בעומק ובגלים. אמנם, הכוח סודר במבנה „שנים — קדימה, ואחת — מאחור“ (דהיינו: „עומק“ — גל שני). ברם, על ידי שנבנתה שרשרת ארוכה של קלעים פזורים ניטל בכ"ז בפועל מהכוח העומק הדרוש.

לו היה המפקד עורך את הכוח אמנם באותו מבנה עצמו („שנים — קדימה, ואחת — מאחור“) אבל את המחלקות היה עורך חוליות־חוליות — היה משיג, על ידי עצם המבנה, את תכונות העומק והגמישות.

(סוף בעמוד 96)

במת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העליון וההתחלה נקוק להבהרת משלות,
לביהון הצעות, להקשת פרטים.
"במת-מערכות" נוצרה עמק מקום להבטת הרפורמין
ואיפוליו של קהל הקוראים אנשי-האגן. מעל באתו לו
יכל הקורא הער, החורף לבמות הכוח אמילוי משימותיו,
להגיב על אולגים אתהלכיים, לערער על הנחות מקובלות
ולחיות יוצם להצעות מחבלות ואתקנות.

על בעיות טקטיות ומתודיות בלחימה על היעד

בלחימה על היעד שאינן מגיעות לידי ביטוי בביצוע התרגילים בשדה.

אסביר דברי כסדרם:

1. התחשבות בפני הקרקע של היעד: קרקע, הבאה בחשבון להחזקתה כיעד לתפקיד הגנה — תהיה ודאי בכל מקרה בעלת אופי שונה. וכן — בהתאם לנ"ל יהיה אף מערך העמדות והכוחות בכלל שונה בכל מקרה. מתוך הנחה כזאת אפשר להקיש ולומר כי לעולם אין לקבוע שיטה סטנדרטית ללחימה על היעד; אולם באם נאחו במסקנה זו, הרי נמצא עד מהרה שאין בכלל אפשרות ללמוד פרק זה באורחות-לחימה או שיש להקדיש לו זמן ממושך מאד ותרגול רב ביותר על-מנת להקיף את כל האפשרויות הרבות הקיימות — וזאת לא יוכל צבא להרשות לעצמו. לכן, לצורך תלמודה של בעיה זו, חייבים לנסות למצות את המינימום של מבני-הקרקע ושל דרכי-הלחימה עליהן, — אכן, מיני-מום אשר יקיף את מכסימום האפשרויות שבשטחי קרקע שונים, אשר עלולים להתקל בהם במציאות. לדעתי, קיימים שלושה סוגי-יעדים טיפוסיים, שיש בהם כדי להלום את רוב האפשרויות הקיימות שבפני קרקע שונים; ורק תרגול ולימוד יסודיים לגבי שלושתם יבטיחו את היכולת ללחימה יעילה בכל שטח שהוא כמעט. שלושת סוגי היעד הללו הם: א. יעד רגיל, ב. יעד מתמשך, ג. יעד טרשי. ב. יעד רגיל" הריני כולל את הגבעות הרגי-

לימוד הסוגיה „הלחימה על היעד" בבתי הספר הצבאיים וביחידות יש והוא מתעלם כיום כמעט לחלוטין מהבעיות הטקטיות הקיימות בשלב זה. שעור זה בצורת לימודו הנוכחית אינו עונה, לדעתי, על רבוי הבעיות הקיימות למעשה בשלב זה של ההתקפה; ואין החניך מקבל את ההתרשמות הנכונה ממהותה של לחימה זו. נראה לי, לכן, שקיים הכרח בהוספת שלבי לימוד טקטיים לפרק הוראה זה — ממש כשם שלאחר התרגול הטכני של ההתקפה בכללותה (תרגולת-הקרב) באים הפתרונות הטקטיים השונים בהתחשב בגורמי-שטח, אויב וכו'. ברשימה זו ברצוני להציע דרך לימוד, אשר תקיף יותר את הנושא ואף תקרב יותר את אורח לימודו אל התנאים האובייקטיביים בהם ימצא החייל בשעת הלחימה. דרך זו מבוססת על הרחבת הלימוד בחמישה כיוונים:

1. בשעת קביעת כל נתון ונתון תהיה התחשבות מלאה במבנה פני הקרקע של היעד עצמו (להבדיל מפני-השטח בכללם).
2. שבירת הסכמות הקיימות לגבי השימוש בעתודה.
3. הבאת הלימוד לשלבים הקרובים ככל היותר למציאות.
4. שילוב אורגני של הלחימה על היעד בכל תרגילי ההתקפה.
5. הסברה מקפת בע"פ על בעיות הקשורות

לוח המצויות ברוב שטחי הארץ, הן בצפונה ובעיקר
בדרומה, גבעות חשופות או מכוסות צמחיה נמוכה —
שאופיני להן מדרונן הקצוב ופסגתן המצטמצמת
בשטח קטן. הלחימה על יעד כזה יש לבצעה לפי
השיטה הנהוגה (מחוץ לדרך ניצולה של העתודה,
שעליו אדון בנפרד), — כלומר, שהכוח עולה אל
היעד בשורות קלעים פזורות, תוך יריות מטחים —
הוא נפרד בלחימה על היעד לחבורות לחימה
לצורך טיפול בעמדות הפזורות בשטח.

„יעד מתמשך“: רוב השטחים אשר יתפסו
להחזקה באזורים הרריים שייכים לסוג זה; הכונה
לרכס אשר פסגתו אינה נקודה, כי אם היא
שטח הנמשך לעתים על כמה מאות מטרים —
ועמדות הגנה ערוכות ברציפות מסוימת לכל ארכו.
לחימה על שטח כזה תחייב תפיסת קצהו של אותו
רכס בתחילה; כלומר, הכרעת קו העמדות הקדמי
במכה הראשונה והפיכתו לבסיס-אש לסיוע קרוב
בשביל גל שני, שיתקוף מיד, באיגוף קצר, את המשך
העמדות לאורך הרכס. בשעת הצורך אפשר להכניס
גם גל שלישי (כוח העתודה) שיחזור על אותה פעולה,
ובעזרתו להשתלט על כל הרכס. שיטה אחרת ללחימה
על „רכס מתמשך“ היא פתיחת ההסתערות מ ש ת י
נקודות בשני קצוות היעד בכיוון מקביל או בכיוון
זווים נוגדים („מלקחים“). היתרון בשיטה זו הוא
בכך ששני קצוות היעד מוכים באותו רגע — וכתור
צאה מכך אין שהות בידי האויב למתן סיוע פנימי
הדדי בין עמדותיו, וגוברת בקרבו המבוכה מתוך
שמלחמה לו מ„פנים ומאחור“. אף בלחימה על יעד
מתמשך יש לפזר את הכוח לחבורות לחימה נפרדות
בפיקוד מפקדי הכיתות.

„יעד טרשי“: לעתים קרובות נתקלים במערך
הגנה אשר אופיני לו רבוי הסלעים והשיחים הקר
צניים הגבוהים הפזורים עליו והמקשים עד מאוד את
התנועה דרכם, ואינם משאירים אלא דרכי מעבר
בודדות ומפותלות כשרות לתנועה. לחימה בשטח
כזה נושאת אופי מיוחד ולא תדמה כלל לשתי השיטות
שהזכרתי לעיל. במקרה זה חייבת להינצר שיטה
נוספת אשר תהלום את הדרישות המיוחדות ואת
צרכי יעילותה של הלחימה, בתנאיו המיוחדים
של שטח כזה.

כל נסיון לכפות על יעד טרשי אורחות לחימה
המקובלים כיום נדון מראש לכשלון. תופעה אופינית
באמונים בשטחים כנ"ל, כפי שנוכחתי, היא עצירת
שורת המסתערים ע"י המדריך באמצע התנועה
מעמדת ההסתערות לעמדות האויב, או באמצע שלב

„ההסתערות המבוקרת“ לצורך „הפסקה מתודית“
אשר בה מטיף המדריך למפקד-הכוח ולחניכים על
איהסדר במבנה התקפתם ובעיקר — על אי-
יישור השורות של הכוח המסתער. אחר כך
מיישר אותם כהלכה ומודיע: „כך חייבים הייתם
להגיע עד כאן וכך חייבים אתם להמשיך“. כמובן
שכעבור צעדים מספר שוב נהרסת השורה, הכל
מצטופפים אל שבילי מעבר הטבעיים שבין המכשר
לים והמצב חוזר לקדמותו. אותו מדריך, לו ניסה
לחשוב קצת ולא היה קשור קשר מהודק כל כך
לסכימות שלמד (כנראה, על גבעות חשופות או על
שולחן-חול) — ודאי שהיה מגיע למסקנה שאם-כי
דרישתו מהחניכים צודקת והגיונית „בדרך כלל“ —
הרי שלמעשה, במקרה דנן ובשטח מסוג זה,
אינה ניתנת לביצוע; ואזי היה גם מגיע לפתרון
אחר, קרוב יותר למציאות.

דעתי שהפתרון לשטחים אלה תהינה „חבורות
פורצים מתגנבות“. כל חבורה כזו תמנה 3—4 לוחמים
המצוידים בכמות מוגברת של רימונים, ומשימתן
תהיה לנוע מקורה ההסתערות, במהירות ובהסתרה,
בחסות השיחים והסלעים — ולחסל את שוחות האויב
בקרב-מגע מפתיע, בעיקר — בעזרת הרימונים.

חבורות אלו תצאנה מקורה ההסתערות ברנחית-זמן
קצרים ובעוד שאחת החוליות תלחם על העמדה הרא-
שונה — תמצא כבר חבורה שניה בסמוך אליה,
ובנסתר; ומיד תפרוץ קדימה, לעמדה הבאה — וכן
הלאה. כל הפעולה הזו תבוצע לאורכם של מספר
„צירים“ — בהתאם לגודל היעד וצורתו; כבר
בתחילת הלחימה תועסקנה עמדות האויב בחלקן
הגדול ולא יהיה עוד סיפק בידיו לפתוח בחיפוי
הדדי בין עמדותיו.

חסרונה העיקרי של דרך לחימה זו הוא: —
א. הולך לאיבוד האפקט החשוב של תנופת ההס-
תערות. ב. נדרשת רמת אימון אישית גבוהה מצד
מבצעייה. יתרונה הוא בכך שהיא מעמידה את
התוקף, מבחינת המסתור והמחסות, בתנאים כמעט
שווים לנתקף ומקטינה ע"י כך את סכנת ההפגעות
של הכוח התוקף. לא אנסה לשקול מה עדיף על מה:
היתרונות על החסרונות או להיפך; אולם יש לזכור
דבר אחד: שיטה זו כמוה כחיוב המציאות,
כפי שמכתיב השטח.

2. שבירת הסכמות הקיימות לגבי
השימוש בעתודה: אחת מהנחות היסוד הרא-
שונות בלחימה היא החזקת-עתודה לכוח התוקף.
יש נוהגים עתה ל„מקם“ את העתודה בהתקפה
באופן שתהיה צמודה ל„גב“ הגל הראשון ונעה בעק-

בותיו — ע"י כך היא יוצרת את ה"עומק" במערך ההתקפה. לדעתי, מקום כזה בשביל העתודה הנו מוטעה ומסוכן ויש לשלול לחלוטין דרך זו. יש להעמיד במקרה זה את השאלה: האם אין קיימת, בשיטה זו של ניצול העתודה, הסכנה שאותו כוח, הנע מאחור, יהיה בסופו של דבר כוח פגיעה בלבד, שאין באפשרותו לפגוע אלא במידה מצומצמת כל משך ההסתערות? והדגש יושם במקרה זה על פגיעותו של כוח זה משום שסבור הנני כי על אף כל התועלת הרבה שהוא עלול להביא בהיותו נע בצמידות אל "גב" המסתערים, ועל אף חשיבותה של יצירת ה"ער-מק" להתקפה, והאפשרות להפעלתו המהירה של כוח זה לכיוונים שונים — הרי שאין ערכם של כל אלו שווה בסיכון הרב של הפגעות הכוח הזה ושבירת רענותו, ותוצאות קטסטרופליות בעקבותיהן.

אציין להלן עובדה שתבטא את כוונתי: בקרב מסוים עלתה פלוגה על יעד-מתמשך, במבנה של שתי מחלקות לפנים ואחת מאחור (החיפוי ניתן ע"י כלי נשק גדודיים). המחלקה האחורית נעה כמקובל 30—40 מ' מאחורי המסתערים. קרה, והאויב גילה באותו מקרה התנגדות עקשנית וחלק גדול מאנשי הפלוגה נפגע באש מקלעים ורובים בזמן התנועה מקו ההתחלה ובזמן הלחימה על קו העמדות הראשון. למרות רבוי הנפגעים הצליח הגל הראשון לתפוס את הקו הקדמי ולהאחז בו "ממש בצפרנים", לנוכח המשך התנגדותו העקשנית של האויב מעמדות נוספות שהיו פזורות בהמשך הרכס. כאן היה, כמובן, המקום לשימוש הטבעי במחלקה האחורית במגמה להכות את המכה האחרונה ברגע ששני הכוחות המת-כתשים הגיעו לנקודת הרוייה. אולם, כאן התברר שאותה מחלקה (העתודה) — נפגעה היו כה מרובים, שלמעשה יצאה מכלל פעולה בטרם הספיקה להביא מינימום תועלת למאמץ-הכיבוש. המסקנה הישירה ממקרה כגון זה, שלדעתי הוא אופיני למדי, היא כפי שכבר ציינתי — שבראש וראשונה יש לשמור על אי-ההפגעות ועל הרענות של הכוח הרזרבי, על מנת שיהיה מסוגל ברגע המכריע למלא את יעודו ע"י שיטיל את מלוא משקלו ברגע משרה הקרב. פירושו של הדבר שעל כוח העתודה להימצא מוסתר בשטח מת הקרוב ככל היותר לעמדות האויב (והוא עשוי לשמש גם כעמדת-ההסתערות); על כוח-עתודה זה להיות מוכן לפעולה מידית בהתאם להתפתחות הקרב. לעתים אף לא יהיה כלל צורך להכניס את העתודה לקרב, כיון שכבר הגל הראשון של המסתערים ישבור את התנגד-

דות האויב או יניסו אף בטרם הספיק להכנס בקרב מגע עמו. במקרה כזה יושג חסכון (ע"י המנעות מכניסת כוחות מיותרים לקלחת הקרב) ואפשר יהיה לנצל את העתודה לתפקידים אחרים, כגון: תפיסת שטח נוסף, רדיפה, חסימה וכו'.

עתה נשארה רק השאלה, כיצד בכל זאת לשמור על עקרון-העומק בהתקפה? והתשובה לכך ברורה: את העומק יוצרות, ממילא, יחידות-המשנה עצמן ואלו העתודה באה אך להגדיל עומק זה, לכן, המדובר הוא בויתור על הגדלת עומק זו — וזאת לטובת יעילות העתודה ככוח הראוי לשמו וליעודו.

3. הבאת הלימוד לשלבים הקרובים ככל היותר למציאות: מפאת החשיבות הרבה של שלב הלחימה בטנחי מגע ומפאת הקשיים וההפתעות הרבים, שיתקלו בהם המפקד והחייל באותו שלב — יש הכרח להמחיש את הקשיים ואת רבוי הבעיות העוללות להינצר; וזאת, ע"י שתינתן לחני-כים תמונה הקרובה ככל היותר למציאות, תמונה אשר תהיה מלאה נתונייהן של בעיות שונות, ובצדה הסברה כיצד להתגבר עליהן באופן היעיל ביותר.

לאחר ביצוע התרגילים החד-צדדיים על כל אחד מסוגי היעדים, שהזכרתי בפתח דברי (אשר יש לבצעם תוך הסתייעות במטרות-דמות וברוב רעש ועשן) — רצוי לערוך לפחות תרגיל דו-צדדי אחד של לחימה על יעד אשר ילווה בשימוש בקליעי-עץ, חוזים וכו'. יתכן ו"משחק" כזה ייראה כמסוכן במקצת מפאת חשש להתלהבות-יתר העלולה להת-עורר בקרב הלוחמים וכתוצאה מכך גרימת פגיעות הדדיות. לדעתי אין זו סיבה מספקת למנוע אותו תרגיל. אפשר להתגבר על כך ע"י הסברה מתאימה ואזהרה מוקדמת לגבי השימוש בקליעי עץ; מובן שיש גם לאסור את השימוש בכידונים ברם, באם לאחר כל אלה בכל זאת יהיה קיים חשש לפגיעות, הרי שכדאי סיכון קטן זה לעומת החשיבות שבאפקט החזק שיביא תרגיל זה להרמת מתח הקרב.

כל מי שנוכח או השתתף בתמרונים הדו-צדדיים אשתקד, ודאי שיאשר את העובדה שההתלהבות ברגע התחולל הקרב היתה רבה והרצון לנצח היה עז. לעתים תכופות קרה שבשעת הקרב נכנסו הלוחמים לפסיכוזה שמולם נלחמים אמנם חיילי אויב, ועובדה זו עצמה הרי היא ה"מדברת בעד עצמה" לגבי החשיבות של תרגיל דו-צדדי דוקא בלחימה על היעד.

4. שילוב אורגני של הלחימה על היעד בכל תרגילי ההתקפה. הלחימה על היעד היא אחד השלבים של פרק ה"התקפה" —

של הרצאה זו יהיה: להעמיד את החניכים על תר-
פעות שונות העלולות להופיע בפניהם בקרב מגע-של-
ממש, אשר שום תרגול מוקדם לא יהיה בכוחו להער-
לות מענה להן אזכיר בהזדמנות זו את אחת הבעיות
האופיניות מהסוג הנ"ל, הנראית לי כחמורה, וברור
לי שלעולם לא יתקל בה מפקד בשדה האימו-
נים; ולעומת זאת הרי מקומה שמור לה היטב בין
תופעות קרבי-המגע המדאיגות ביותר.

כוונתי לבעית הפצועים, והטיפול בהם תוך
מהלך הקרב. ואסביר למה כונתי: קיימת נטיה
טבעית בקרב חיילים להתעכב תוך מהלך הקרב
למראה חבר פצוע, לטפל בו, ויש המגדילים עשות
ומנצלים את העובדה שהמפקד עסוק אותו זמן בסערת
הקרב, ואף לוקחים את אותו פצוע, וחוזרים עמו
לתחנת האיסוף שבעורף. ידועות עובדות שפציעת
חייל (ולו רק קל) שימשה עילה לחברו לעזיבת שדה
המערכה, (מענין שאותו חייל יש והוא מצליח להש-
קט ולשכנע אפילו את מצפונו בצדקת המעשה
שעשה — שהרי הציל חבר). נטיה זו מקורה לדעתי
בשתי סיבות: סיבה פחות קובעת היא רצונו של
אותו חייל להציל חבר פצוע, אולם הסיבה העיקרית
היא רצונו האנוכי (ולעתים — התת-הכרתי) של
אותו חייל להציל עצמו מן הגורל שבא על חברו.
כפי שציינתי כבר, הרי תופעה זו היא אופינית.

אולם תופעות דומות לה קיימות לרוב וחשוב מאוד
להזכיר אותן למפקדים-צעירים על מנת שידעו על
קיומן וידעו כיצד להתגבר עליהן. לצורך חיזוקה של
הסברה זו, והבהרתה, רצוי אף להשתמש בסיפורי
לקח קרבות-מגע מפי משתתפיהם, וכן להכין
סרט מקצועי שידון בבעיות אלו ויראה את
הדרך (במידה שישנה) כיצד להתגבר עליהן.
לסיכום, ברצוני לגעת במלים ספורות בבעיה
מתודית כללית-יותר: ברשימה זו עסקתי באורח
לחימה מסוים, וציינתי דרכים מספר לביצוע לחימה
מעין זו; אולם אין דעתי שעל המדריך להיות כפוף
תמיד לפתרונות מהסוג הנ"ל ואף אין לראותם
כמתאימים ב"כל-תנאי". על המדריך לחשוב הגיו-
נית בכל בעיה ובעיה ואסור לו שיהיה
כפוף למוסכמות; כן אלו לכפות פתרון מסוים
על החניך, כי אם לכוונו בקוי מחשבה הגיוניים על
מנת שהחניך עצמו יגיע לפתרון הנכון. כמובן
שדרך אימון זו מצריכה הוספת שעות אימונים ללי-
מודו של פרק זה. אך דעתי הנה שהתוצאות החשר-
בות שיושגו באימון זה לגבי הלוחם בעתיד — יצדיקו
את תוספת השעות הדרושה.

סגן ידיריה ארגמן

היא השלב הקשה והמכריע ביותר שבפרק זה. מתוך
כך מצאו העוסקים בדבר שמבחינה מתודית רצוי
להפריד תחילה שלב זה וללמדו ביסודיות כפרק
נפרד — במגמה, שבאימון המתקדם יותר ישתלב בלי
קשיים מרובים בכל תרגילי ההתקפה. כונה
זו חיובית ורצויה, אולם עובדה היא שמשום-מה אין
מבצעים את הדברים ברוח זו.

נוכחתי בקורסים שונים שהחניכים, מאחר שעברו
לשלבי ההתקפה המתקדמים יותר, מפנים את כל
תשומת לבם אך ורק לבעיות הנרחבות יותר של
ההתקפה בכללותה (דרך האיגוף, בסיס האש, עמדת
הסתערות וכו') ואלו הפרט החשוב של אופן ביצוע
הלחימה על היעד משתכח, ואף אינו מבוצע
על-פירוב כהלכה: — המחלקה שוטפת את היעד
בריצה קלה ובקריאות "הורה" ומיד ממהרת לעבור
להתבססות: — ההתקפה הצליחה" — היעד נכבש,
ואלו מכל מה שלמדו (או חייבים היו ללמוד)
ב"לחימה על היעד" — לא נשאר כל זכר. לדעתי,
אין במקרים אלה אלא הזנחה חמורה ובזבוזן לריק
של שעות-אימונים; וחייבים לתקן זאת בהקדם.
על המדריך לשים לב, בכל תרגיל ותרגיל של התקפה,
לביצוע נכון של ההסתערות והלחימה על היעד
בהתאם לידיעות המוקדמות לגבי שטח היעד (או
בהתאם לראית השטח מקרוב) ולהחזיר, לשם ביצוע
נוסף, כל יחידה שמבצעת את התרגיל שלא כהלכה.
בכל הדיונים השונים הנערכים בע"פ או בתטל"גים
והנוגעים להתקפה — וכן בשעת לימוד הפרק
"הערכת מצב" — יש תמיד לשקול ולקבוע, בהתאם
לקרקע, לאויב וכו', מה תהיה שיטת הלחימה על
היעד ובאיזה דרך תנוצל העתודה, כהמשך טבעי
לקביעת דרך התנועה אל היעד ובחירת קו
ההסתערות.

אף בסעיף "השיטה" שבפקודת מבצע להתקפה-
יזומה יש לציין גם את השיטה ללחימה על אותו יעד.
לדעתי, ניתן לשלב פרק זה בלי כל קושי מיוחד
לתוך הפרק הכולל של "ההתקפה" יש רק צורך להק-
דיש לכך קצת יותר תשומת לב מצד המדריכים
העוסקים בכך.

5. הסברה מקפת בע"פ על בעיות
הקשורות בלחימה על היעד שאינן
יכולות להגיע לידי בטוי בביצוע
התרגילים בשדה: את שלב הלחימה על היעד
יש לפתוח בהרצאה מקפת אשר תדון בנושא זה
ובחשיבותו המיוחדת, אשר תלווה הסברה (בעזרת
לוח וגיר) של מבנה המחלקה ושיטת לחימתה על-כל
אחד משלושת סוגי היעדים הנ"ל. אולם עיקר כונתה

חִינוּךְ טִירוּנִים

לעשות מלאכה — והכלים לא ינתנו לו. וככל שיקדים לעמוד על אמת זו, כן ייטב. על־כן, בתנאים אלה דרושה אמונתו של החייל בשלושה דברים: ביכולת הפיסית והנפשית של עצמו, בפעולת נשקו, וביכולת מפקדיו. אלו, בצירוף עם ההכרה בנכונות חבריו ובכבוד המאבק הצפוי, מהוים את חינוכו של החייל כלוחם. וכמובן שאין מקום להפרדה שמפרידים לעתים משום־מה בין שנים אלה: ה"חייל" וה"לוחם". אין לך דבר מסוכן מתפיסות ה"סיגול" ו"שבירת האזרח" המתהלכים לעתים בבסיסי־אימונים שונים, אשר מגמתם הנה להוציא, בראש־וראשונה, על מגרש־המסדרים חייל ממושם ומתורגל — ולהשאיר את חינוכו ואימונו כלוחם לזמנים יבואו, ביחידה שאליה יוצב הטירון בתום אימוניו בבסיס. אכן, אין לך טעות חמורה מזו: שכן החייל מורגל אז, ממילא, להטיל על מפקדו כל נטל האחריות והמחשבה. בזהג יהא להסמך עליו במקום לסייע בידו, ולהסתפק באמונה בעליונותו — במקום ללמוד ממנו. הפקד יפקיד את חייו, באופן פסיבי מדי, בידי מפקדו, — תחת אשר ישמור הוא עצמו, באזרח פעיל עליהם, ואף על חיי המפקד המוליך אותו לקרב. המשמעת המושגת תוך טשטוש יכולת־בכוח העצמית של הטירון, והכוחות הגלומים בנפשו הוא, עלולה להיות "משמעת־על־תנאי", ותתקיים רק כל עוד המסגרת תהא תקיפה; בעוד אשר המשמעת תעודתה להקים את המסגרת. המפקד בבסיסי־אימונים חייב להיות לא רק המשמיע באזני החייל תקנות ו"גזרות" מסוימות מטעם הצבא, כי אם אף לטעת בו רצונות ומטרות מפורשים ההופכים אף אותו לאחד מנושאי של הצבא בכללו; שכן הצבא מתחיל בטוראי — ובצורה הדומה לפירמידה איתנה מגיע עד הפיקוד העליון. בהשענותו של הצבא על בסיסו — כוחו, לשם כך חייב המפקד להציג בפני הטירון, בכל הבירור, את הנדרש ממנו, ולסגל לו את מסגרת חיי הצבא לא כאיזו "מיטת־סדום" אלא כמספר מטרות, אשר עליו להציג לעצמו בתחומי המשטר והמשמעת החיצונית, הנכונות לסבל ולמחסור, למאמץ נפשי וגופני בלתי־מוגבל־כמעט. משימת־חינוך זאת תהיה בלתי אפשרית, — אלא אם כן ישוכנע כל טירון, יום ויום ושעה ושעה, להלכה ולמעשה, בהכרח־המציאות שבדבר במצבו כחייל.

כל חייל זכאי וחייב לדעת בבירור למה ועל מה הוא עלול להלחם, ובאלו תנאים יידרש ממנו לעשות זאת. עליו להיות משוכנע ביכולת המכסימלית של

מבנה כל צבא צריך שיהא מוכתב ע"י דרך־הלחימה המשוערת אשר יהא עליו לנהלה. כשם שכל מכשיר וכלי צריך שיהיו תואמים את היעוד המוטל עליהם ומשוכללים לקראתו — כן יהא כל צבא מורכב, מגויס, מצויד ומאומן בהתאמה לתפקידי הלחימה שיוטלו עליו בעתיד. ואין צ.ה.ל. יוצא מכלל זה. לכן שומה עלינו, אנשי צ.ה.ל., כל איש בפינתו, לבדוק מפעם לפעם באיזו מידה דבקנו במטרה, וכיצד מתאימים אנו את עצמנו, בפרטים הזעירים, אל תנאי המצוי־אות בה אנו חיים. בזמן האחרון רב הדיון באימון־הבסיסי הניתן לחיילים; ואם כי אין ספק שההישגים בשטח זה אינם קטנים כל עיקר, הרי אינם מספיקים, היות, ואינם חופפים עדיין את מציאותנו בכל שטחיה: א. את היותנו מוגבלים ביותר מבחינת כוח־האדם, ובהרבה מקרים צפויים — ודאי גם מחוסרי־זרבות.

ב. את היותנו, לעתים, מוגבלים בצידוד וחימוש (יש ומבחינת כמות, או טיב, ויש מבחינה כלכלית) — הגבלה שבמצבנו יכולה להיות חמורה ביותר.

ג. את היותנו קשורים במגמה מובהקת של הגנה על שטחינו, שאינה מרשה כמעט תמרון־נסיגה, וברוב המקרים אינה מאפשרת תמרון כזה כלל, לפחות, עד העברת הלחימה אל שטח האויב.

שלוש מגבלות אלו מכתיבות את דרכי האימון הצבאי, המוגבל יחסית, של שירות־החובה בצ.ה.ל. יחידותינו עלולות בודאי לעמוד בפני תפקידים קשים וממושכים, אשר בשיטות הלחימה "המקובלות" בלבד — ובאחוזי השחיקה המקובלים לגבי צבא בזמננו — יתכן ולא תוכלנה למלאתם. לכן ברור, אף בלי להביא בחשבון את נסיון העבר, כי תנאי הלחימה של צ.ה.ל. — ושל חיל־הרגלים שלנו בפרט — יהיו ודאי מן הבלתי־מקובלים ביותר, וחמורים למדי. החייל שלנו חייב, איפוא, להיות מוכן לכך. במידה שיקום ויחריף מחסור באמצעי הסיוע — יתרבו התפקידים שיעברו אל חיל־הרגלי. באם יחסרו תותחים נ"ט. בכמות הרצויה — יהא עליו "לצוד" את שריון האויב "במו ידיו", ומטוח קרוב. בחסור רכב, ובאיזור הררי, יהא עליו לנוע רגלית למרחקים וכן עליו להטיב מאוד להתחפר — כי לא תמיד תהא לו אש חופפת כנגד סוללות האויב. חייב יהא למלא תפקידים נרחבים במספר קטן ביותר של אנשים; ומשום כך עליו לדעת את הלילה והשדה, הפיק את מיטב התועלת מנשקו, הן האישי והן היחידתי. הכלל: לעתים קרובות יהא עליו

אימוניו, ולדעת שאין בהם גם תו אחד מיותר ומסולף. להכרה זו יוכל להגיע אך ורק באם האימון והחינוך יהיו לחזיון ממוזג אחד, ובאם המפקד ידבק במטרתו: אימון בסיסי התואם את מציאות הלחימה של צ.ה.ל.

אימון וחינוך שהם אחד — כיצד?

ראשית, "אין לך טוב מן החייל היודע גם למלא תפקידו באמונה — וגם להשאר בחיים". ועל מנת להשאר בחיים עליו לעלות ביכולת-קרב על האויב — ולכן עליו להיטיב לצעד מן האויב, להעלם בכל שטח ולנוע בכל מסתור, לנצל כל מזג אויר (ובעיקר — את הגרוע), ולשאת כל עמל ותלאה. עליו להיטיב לקלוע מאויבו, גם בתנאי עיפות רבה. עליו להתחפר ללא-לאות ולעמוד במשמר, אף בקור קשה ובמטר סוחף. עליו לדעת, בחושך האטום, להציב את רגלו בבטחון. כל אלה הנם בגדר אימון בסיסי.

אין לך דבר מסוכן מן הסיסמה, "זיעה חוסכת דם" כשזו תלויה באולם האכילה של הבסיס, והזיעה נושרת — ולא תמיד לצורך — רק על מגרש המסדרים. כי המלחמה נערכת בשדה, ולא על מגרש המסדרים. ושם, בשדה, חייב בראש וראשונה להעריך האמון הבסיסי על מנת שייחסך דם בזיעה.

צריך שהחייל יעשה לפחות כ-60% מזמן אימוניו בשדה. פירוש הדבר מאהל קרבי, מנות-קרב (במידת האפשר), מסע רגלי, והסואה אישית. ארבעה אלה הנם המסגרת לכל אימון-הנשק-השדה הניתן לפרט. תוך אלה יש לטעת את המשמעת הצבאית. ואין לך משמעת שתהא חריפה למדי לגבי טירון בצבא. המשמעת באה כדי להעמיד את החייל על האחריות למעשיו לפי תוצאות המעשים, ולא לפי כננתם — ותהא זו טהורה כאשר תהיה. משמעת — פירושה חיים; — והפרתה, — פגיעה בחייל הפרט וביחידה. וזאת יש ללמד בשדה; והעונשין על הפגיעה במשמעת חייבים להיות חמורים, שכן תועלת הצבא דורשת זאת, ומידיים — שכן תוצאות רשלנות ועבירה אף הנן תמיד כאלו בעת-הלחימה.

לא תמיד ניתן לערוך משפטים בפני המ"פ או המג"ד, ולא תמיד עומד חדר-המעצר לרשות המפקד: אך לעולם יהיו בידי המפקד אמצעי משמעת חריפים. ובידי המפקד הטוב, ביחידה מגובשת, החריף שבאמצעים אלה יהא לעתים מבט חודר, המעלה סומק בפני החייל, אף ללא מלה. המשמעת חייבת לדבר אל מצפוננו של הלוחם.

מבני תרגול-הסדר חדלו להיות מבנים טקטיים עוד לפני תחילת המאה העשרים. אך מספר שעות

תס"ח (שאינו עולה על 50—40) גורם סיפוק אסתטי מרובה לחייל העושה בו. אין לך כטכס נאה (מסדר המפקד) המרומם את רוח היחידה, ע"י ביצוע כאיש אחד, בתנועה אחת. אך אף אימון זה חייב להתבצע בלא הפרזות בצעקה, וודאי שלא בניבול-פה, מצד המדריך העוסק בו — שאז הופך הוא לאוגס מענה ולשגרה, שהחייל עוסק בו שלא בטובתו. מטרת תרגול-הסדר הוא גיבוש היחידה. ולאור מטרה זו חייב אימון זה להתנהל.

אימון הנשק הופך לעתים קרובות לענין סכימתי ביותר — מעין פזמון-שגרה של המדריך. מטרת האימון בכלי-הנשק היא להקנות לחייל את היכולת להפיק מכלי זה את האפקט הדרוש לגבי האויב. אז ידע החייל מה ברצונו להשיג. טוב יעשה המדריך אשר יציג לפני החייל את האפקט של כלי הנשק לפני שירצה באזניו את התיאוריה. יש להקדים הצגת-אש לכל כלי לפני האמון — ברובה, מקלע, תת-מקלע וכו'. ואם אפשר, יש גם לזרוק רימון או שנים. מכל מקום, המלל על "רימון מילס 36, בעל מסלול-תעופה גבוה וזוית ירידה תלולה..." אינו העיקר. הרימון הוא קודם כל פצצה, ובתור כזו יש להציג אותו לחניך. הרובה אינו "גרמני" או "צ'כי", "לי-אנפילד" או "גארנד" — אלא, קודם כל, נשק — נשקו האישי של החייל.

* *

החייל, אחרי שנח את מנוחת הלילה ואכל את ארוחת הבוקר, עשוי להיות קולע באופן טוב פחות או יותר מרובהו. הבעיה היא אם אמנם יוכל אותו חייל לעשות זאת גם בלא מנוחת-לילה ובלא ארוחת בוקר, ולא בתנאי של מטנח נוח ומרונח. — אלא לאחר ליל-שימורים של מסע, ללא ארוחה חמה, תוך "קפיצות" קרב, ובשפיפה, בשדה קוצים, ב"ליווי" אשם של מקלע או שנים — מקרוב. תרגילי יריות-שדה — הם-הם החייבים להיות, "אימון-קליעה עיקרי לחייל". עליהם לחזור ולהישנות מדי פעם במשך אימונו — ובצורות וגלגולים שונים. פקודות בקרת-האש חייבות להתבצע באש חיה, תוך שילוב שיעורי מתן האש, בדיקת פני-הקרקע לגילוי אויב, אבחנת וציון מטרות.

* *

המסע הרגלי חייב להיות חלק יום-יומי בחיי הטירון. ללא הכנות מרובות, בין "נפשיות" ובין כלליות-סידוריות, חייב החייל לקפל את מחנהו ולנוע, תוך הבטחה-עצמית ביחידתו, לכל מרחק ובכל מזג-אוויר — ולעתים, אף ללא מזון. סבילות ומאמץ פשוטים, ירכוש הטירון רק במסע — שכלל שיהא

ההדרכה. האימון הבסיסי — מטרתו להקנות לחייל בשדה כמה תכונות, שהן מעין תחליף לאינרטיביות הטבעיים בכל בעל-חי במלחמת קיומו. לכן, למד העלמה מצפורי-העוף או מן הנחש הצפעוני; הסואה — מן הזיקית. היבלע בשטח — ולא יודע מקומך. לבחור את דרכי התקדמותך למד מן השועל והכלב, מן החתול המתגנב אל הצפור. דע למצוא את המים במקום שהם מצויים ושימושם. רק לאחר זאת יבואו כלי-הנשק והשימוש בהם בשדה.

* *

כל אלו אינם, בעצם, אלא מקצת פרקי אימון הפרט בשדאות, עליהם חייבות להיות מושתתות כל הסכמות הטכניות המורכבות של פעולת היחידה; אל אותן תכונות נכספות כיונו גם בוני המערכים — בנסותם לתרגם אותם ללשון-הסבר מלולית. אכן, רע עושה המדריך אשר ההסבר והידיעה-הלהלכה ממלאים בשיעוריו את מקום התרגול והחדירה אל התודעה. לצערנו, מרובה עדיין מספר הנושאים הניתנים לטירון כשהם מחוסרי רוח-חיים. ה"הספק" המרובה יש והנו בגדר אשליה מסוכנת למדי, שאת מחירה עלולים אנו לשלם בבוא העת.

לא אוכל להתימר שיש בשורות אלו מן החידוש. בטוחני, שחלק-הארי מבין העוסקים בהדרכה בסיסית הנם תמימי דעים אתי במידה רבה. כונתי, כפי שאמרתי בתחילה, אינה לחדש אלא לנסות ולבחון, אם אמנם ממלאים אנו, ובאיזו מידה, אחר הדרישות שמציגה לנו המציאות. סרן רפאל שטרואוס

סגמה צבאית בכתב-הספר התיכון

היכרות עם אקדמיות-צבאיות מכל הסוגים בארצות אחרות * — להתרחק מאסוציאציות נמהרות-מדי בין הללו לבין ההצעה האמורה. עצם הגשתו של הרעיון אצלנו הריהי מקורית ומיוחדת לנו; ובין אם מחונר הדבר כבר עתה לבעליו או לאו, יש להאמין שבהתגשמותו, בצורה ההולמת את תנאינו ואת שאיפותינו, יהיה שונה מהצורות המקובלות במקומות אחרים, כשם ששונים מהן חזיונות כנח"ל.

* ברור הוא, כי כונת בעל-הרשימה איננה כאן אל אקדמיות-המטה-הכללי ואקדמיות צבאיות-גבוהות אחרות (לפי התואר הניתן לבתי-אולפנה כאלה, למשל, ברוסיה), ואף לא לבתי-ספר דו או תלת-שנתיים להכשרת קציני צבא-הקבע (ושימוש כזה בשם "אקדמיה" ידוע, למשל, מבריטניה ואף מארה"ב) — כי אם, ודאי, לבתי-ספר תיכונים, שאינם בבעלותו של הצבא אך הנם בעלי מגמה צבאית — ובתי-ספר אחדים מסוג זה קיימים בכמה ממדינותיהן של ארצות-הברית. — המער.

מפרך, כן ישקף יותר את המציאות. בחניה חייב הטירון להתחפר, ולו גם שלוש וארבע פעמים ביום; ולאחר זאת — להשאר במחפרתו, שכן זה אשר יידרש ממנו בשדה; לאחר שנתחפר, חייב יהא להסוות את עצמו מיד — ולהשאר דומם, עד לפקודה. כל אלה הנם פרטים "זעירים", אך עקובי זיעה; ואם לא זיעה — הרי יהיו עקובי-דם. לכל אחד מהפרטים הללו, ולרבים זולתם, חשיבות משלו; והעקביות בשמירתם בעת האימון, היא-היא חינוכו האמתי של החייל. המפקד, הנושא את הגורו עליו בעת המסע והמחייך עת גשמים סוחפים מרטיבים אותו עד העצם, הנו דמות מחנכת; והחייל הוגה לו אָמון מלא, אם לא למעלה מזה. עצם מציאותו של מדריך כזה יוצרת בחייל את הדריכות והרצון הפעיל. בין מדריך כזה לחייליו אין "דיסטנץ" מלאכותי ומשמעת-חובלים גרידא, אלא שותפות-הכרה ויחסי חיבה הדדית, ומשמעת-איתנה הנובעת ממצפון והכרה.

* *

רבים הם בין המפקדים הדואגים ל"הספק" ול"כמות" החומר הניתן לטירון משך היותו בבסיסי האימונים. ודאי שהספק זה הנו חשוב ביותר, שכן משקף הוא קודם כל את מסירותו ושקדנותו של המדריך. אך יש ושקדנות זו עזה עד כדי כך שה"הספק" הופך להיות מטרה-בפני-עצמה, והדבקות במטרת האימון הבסיסית לוקה. משום כך טוב יעשה המדריך בשוותו לעיניו את החומר הנלמד לא בדמות עשרות שעורים מסויימים, לפי סדרם במערכי

הסיסמה הכלולה בשמו של מאמר זה הונחה בימים אלה ע"י מוסדות-הצבא העליונים לא לפני משרד החינוך והתרבות בלבד, אלא אף לפני הציבור הרחב. מחנכים, אשר רעיון זה גמל בלבם במשך שנים רבות, יאוכזבו מאוד אם יעלה, חס וחלילה, בגורלו, להיות סלע-מחלוקת ונושא לניגודים אידיאולוגיים ודוקטרינריים, כפי שעלה בגורלם של כמה ענייני חינוך אחרים. מחלוקת אידיאולוגית, יש לה התכונה להתעלם מעצם העניין הנידון, ולראות במקומו את הרהורי לבה — הורודים או השחורים. מן הראוי היה אולי שיישמעו דבריהם של אנשי-מקצוע בטרם תוחתם ההצעה, לשבט או לחסד, בגושפנקאות שהשראתם יונקת ממקורות שאינם מן העניין הנידון-גופו.

יצוין, קודם כי על כולנו — גם על אלה שיש להם

או טיפולו של הצבא במעברות. ודאי שלא תעלה על הדעת בקשר עם הצעה זו כל תמונה של אקדמיות לבני "יונקרים" בפרוסיה, או אפילו של בתי ספר כ"קולבר" האמריקאי. ועוד שני דברים נוספים צריכים, כמדומני, להיות אף הם ברורים מראש: אין, ולא צריכה להיות, כאן כל כונה לגייס את חניכי המגמה, או לחייבם באינו צורה שהיא, מראש, לשירות מקצועי בצבא; כשם שאין זה הכרח כלל, שבוגרי מגמה ריאלית, למשל, ימשיכו את לימודיהם הגבוהים במקצוע ריאלי דוקא ויתעסקו בו — כך אין בחירת המגמה הצבאית אלא בחירת דרך-לחינוך בלבד. רק חופש חינוכי כזה יתן את המועמדים הרצויים; ורק הוא לא יעמיד את המגמה הזאת בסתירה אל העקרונות היסודיים בחינוך. מאידך גיסא, צריכים גם המהמנים גם הנוער וגם ההורים שלנו לדעת, שבין המקצועות הקיימים במדינת ישראל קיים — למשך אותו עתיד שניתן לחזותו מראש — גם המקצוע הצבאי — כמקצוע מכובד ונחוץ, שיש להביאו בחשבון במערכת-החינוך כולה.

שלוש אפשרויות מעשיות קיימות בתנאי בית-הספר התיכון שלנו להגשמתו של רעיון זה: (א) פנימיה מיוחדת על יד בית הספר, או אף נפרדת ומיוחדת-לכך בלבד; דרך, הקרובה ביותר לנוהג בארצות אחרות. (ב) מגמה צבאית נפרדת, בצד המגמות המתפצלות הקיימות כמו הספרותית, הריאלית, הכלכלית, החקלאית, וכו'. (ג) קביעת מקצועות-בחירה וחוגי-לימודים צבאיים שיהוו את ההשלמה הנדרשת לתכנית המינימום הכללית, ושאף יבואו, אולי, במקום מקצועות ובחינות מסוימים במגמות האחרות*.

האפשרות הראשונה איננה למעשה ענין לכאן. פנימיה כזאת היא מוסד נפרד, אשר מצד אחד יכול הצבא להקימו מבלי ההכרח בשיתוף מיוחד עם משרד החינוך ועם בית-הספר התיכון, ומצד שני — קשה לתאר שבית-ספר תיכון ממוצע שלנו יוכל להחזיקו בקרבו, וגם למצוא, דרך קבע, מספר מספיק של חניכים שיצדיקו את החזקתו. ענין הפנימיה יכול אמנם להיות נושא לויכוח, (וביחוד עשוי לעורר ויכוח דבר הפרדתם של החניכים שלה משאר התלמידים בני גילם) — אבל לא בקבלתו תלויה הגשמת הרעיון

* גלגולים שונים (ולעתים — שונים מאוד זה מזה) של צורה אחרונה זו אמנם מצויים במדינות שונות, מהן הרחוקות אשה-מרעותה כרוסיה המועצתית — מזה, ובריטניה — מזה: מקצת מן התכונות הנ"ל היה ב"ענף הצעיר" של "קורפוס הכשרת-הקצינים" שבכמה בתי-ספר תיכוניים בריטיים, וכן ב"קבינטים הצבאיים", שקוימו בעיקר על ידי הפיונרים הצעירים, אשר בבתי-ספר סובייטיים. — המער.

כולו, ואין הוא נראה כהכרח מהותי לו. אם מעונינים אנו בהכללתו של מספר גדול של חניכים במגמה הצבאית, ובהפיכתה של זו לחלק אורגני של החינוך התיכון שלנו, נראה כי יש לנקוט באחת מן האפשרויות האחרות, או בשתיהן. ברירה זו — טוב אולי, בדרך כלל, להשאירה בידי כל בית-ספר ובית-ספר, בהתאם למסורתו, לנטייתו ולאפשרויותיו.

אכן, כל אחת משתי דרכים אלו מחייבת תכנון, ופתרון של בעיות פדגוגיות וארגוניות אשר טיבן גלוי לאנשי-המקצוע, אולם במסגרת רשימה זו יש אולי יותר ענין בבדיקת אותה שאלה שכמעט כל השומע על מגמה-צבאית שואל אותה: מה ילמדו בה? אם מקצועות צבאיים מיוחדים — מה יהא על ההשכלה ועל תעודת-הבגרות? ואם ילמדו אותם מקצועות תיכוניים עצמם — במה תהיה כאן "המגמה צבאית"? האמת היא, שיש אפשרות גם ללמד מקצועות צבאיים, מבלי לפגום בתכנית ההשכלה התיכונית — וגם לתת השכלה וחינוך תיכוניים, בד בבד עם ההשכלה והחינוך הדרושים לצבא. אפשרויות אלו קיימות מן הטעם הפשוט — שהוא גלוי לאנשי-צבא שהם מחנכים, ולמחנכים שהם אנשי-צבא, — והוא: שהדרישות החינוכיות של הצבא אינן נבדלות בהרבה ממה שכל חינוך אזרחי טוב שם לעצמו כמטרה.

וזאת לדעת, שגם לפי הנוהג כיום חייב בוגר ב"ס תיכון להבחין בחינות-בגרות רק בארבעה מקצועות-יסוד: חיבור וספרות עבריים, תנ"ך, אנגלית, מתימטיקה יסודית. שתי בחינות נוספות צריכות להיות במקצועות-בחירה, המותאמים לפי המגמות הקיימות או לפי בחירתם של הבוגרים במקומות שבהם ההשתלמות במקצועות כאלה היא אפשרית. בין מקצועות-הבחירה נמצאת גם ידיעת הארץ, שהיא בלי ספק מקצוע הכרחי למגמה צבאית. יש מקום לשקול, אם אין לדרוש במגמה זו בחינה בערבית; אין גם קושי עקרוני לאשר מקצוע-בחירה נוסף בשביל מגמה זו, שיהיה "צבאי" יותר, כגון טופוגרפיה וקרטוגרפיה, או היסטוריה-צבאית. מאידך גיסא, אין צריכה להיות מצד הצבא מניעה שמקצוע-בחירה נוסף זה יהיה פסיקה או כימיה, או אפילו מקצוע הומניסטי. הצבא צריך לנתר מראש על כל שאיפה להישגים מקצועיים-גרידא ממגמה כזאת, כי הללו אינם מענינו הישיר של כל חינוך תיכון השכלתי. מאינו מגמה שהיא. אמנם, תנאי הכרחי למגמה הצבאית הוא אישורה של תכנית מורחבת לחינוך גופני, שתקיף גם אימונים צבאיים-יסודיים, ושהישגים טובים בה יהיה להם משקל

כלתכניות מורחבות במקצועות אחרים במגמות אחרות. עד כאן — נמצא הכל במסגרת הנהוגה התקנות של הבחינות, ואינו מחייב שום הסתגלות עקרונית מצד משרד החינוך והתרבות.

הקושי נעוץ בעובדה, שאפילו הסתגלות כזאת במקצועות הלימוד אינה מספקת את הדרישות החייגות המוצגות למגמה הצבאית. יש הכרח בסיגול כל המקצועות, זה אל זה, כדי שתיווצר אחדות חינוכית מסוימת; ויש הכרח באוירה חינוכית בבחירת המחנך והמורים של המגמה, ובעבודתם המשותפת והמאוחדת. יותר מכל חשובים אישיותם וגישתם הם לשירות בצבא ולתביעותיו; והם שיבראו אותה אוירה חינוכית — או שזיאו לא תיברא כלל. דבר זה מחייב, איפוא, שגם בשיטה של „מקצועות-בחירה“ אישיים יהיו תלמידי המגמה חטיבה חינוכית אחת, עם מחנך משותף לכולם; בזה נופלת ההכרעה יותר ויותר לצד האפשרות השניה, מאלו שנמנו לעיל.

סוג אחר של התאמה וסיגול לצרכיה של המגמה הצבאית כלול בשינויים מסוימים במקצועות-הלימוד היסודיים, הנתבעים עתה גם על ידי טוענים שאין להם קשר למגמה הצבאית — ואשר הצטרפות תביעותיה של זו אל תביעותיהם של הללו תכריע אולי את הכף. תכנית לימודי ההיסטוריה צריכה להרחיב הרבה יותר את לימוד התקופה האחרונה; לימוד האזרחות צריך להתבסס יותר ולקבל צורה ברורה: תכנית לימוד התנ"ך צריכה להעביר במקצת את מרכז הכובד שלה מענינים לשוניים, ספרותיים וליטורגיים, ומאופיה הבקיאותי המובהק, — אל ענינים מדיניים, גיאוגרפיים וריאליים, מבלי לפגוע, כמובן, בערכיה המוסריים, הלאומיים והחברתיים. שינויים נדרשים אלה — דים לסגל גם את מקצועות-היסוד לתביעותיה של המגמה הצבאית.

נוסף לזאת ניתן להיעשות הרבה ע"י הכללתם בתכנית המגמה של אמצעי-עזר לימודיים וחינוכיים כגון אלה, למשל, המפורטים להלן: (א) סיורים רחבים בארץ — בגבולות, ובאיזורים הקשורים במלחמת השחרור. (ב) תכנית מכוונת של ביקורים במוסדות ציבור, מוסדות ממשלה ובתקנים צבאיים. (ג) מועדים קצרים של חיי מחנה-צבאי. (ד) השתתפות שהוכנה-כדבעי, במבצעי שירות המקר

ימים ע"י הצבא, כגון הטיפול במעברות, וכן במפגנים צבאיים. (ה) עבודה מעשית באיזה מקצוע צבאי נבחר. גם בדברים אלה אין סטייה גדולה מן המקובל, וכולם קיימים למעשה במסגרת הגדנ"ע היזם; אך מגמה-צבאית, בשלב הגבוה של בי"ס תיכון, מאפשרת את שיכלולם והעלאתם לרמה גבוהה יותר. אין גם לראות, כמדומני, בדברים אלה, — ובדאי לא בתכנית המקצועית של המגמה — שום דבר שיפגום בחינוכם הכללי של התלמידים, או שיעמוד בניגוד חריף לערכים החינוכיים ולשיטות הנהוגות והמקובלות אצלנו בדרך כלל.

לאור דברים אלה נראית המגמה הצבאית גם כדבר שאינו „מהפכני“ כל-כך, וגם כדבר שהגשמתו אינה קשה מדי. אולם הקושי העיקרי נעוץ בבחירת המורים. תנאי שבלעדיו אין לגשת להגשמת הרעיון הוא: משיכת המורים המתאימים אליו; אלה הם, אולי, בראש ובראשונה משוחררי צה"ל — כאלה, שהם גם מחנכים ובעלי השכלה ואישיות מחנכת, וגם אנשי צבא, שירגישו את עצמם בו כ„בני-בית“.

נדמה לי שאחד הצעדים הבאים בענין זה צריך להיות כינוס צנוע ומעשי של מורים המעובדיים במגמה הצבאית, לשם שיתופם בעיצוב התכנית. יש מקום אולי להזהיר מפני הגררות-יתרה לא-רצויה אחרי דוגמאות הגדנ"ע ומסורתו; לפנינו כאן ענין ממין אחר וברמה אחרת. הדבר מחייב פניה אל כוחות-ההוראה האקדמאיים. יש מקום אולי לערוך השתלמויות מתאימות למורים העתידיים של המגמה הצבאית, ולהבטיח תנאים שיהיה בהם כוח-משיכה לגבי כוחות-ההוראה טובים מסוג זה. לפני המטכ"ל פרושה ודאי הרשימה של מורים שהשתתפו במלחמת השחרור, שיש להניח שהנם עתה עתודאים. אם יהיו מורים כאלה במספר מספיק, ואם יקוימו התנאים האחרים שהוזכרו כאן, לא יחסרו לעולם תלמידים טובים, ובמספר מספיק, שיימשכו משיכה פורה אל המגמה הצבאית.

אליהו ארבל

כמה מהנחותיו והצעותיו של בעל-הרשימה ודאי שהן עלולות-ויכות, וניתן להשיג עליהן. אולם יש ברשימה זו משום פתח רצוי לבירור מסביב לענין שהנו חדש לצה"ל ולציבור הישראלי כאחד. המערכת תשמח להעלות על דפי הירחון ביטויים נוספים למחשבה ושיקולים בנושא זה של המגמה-הצבאית בחינוכנו התיכוני. — המער.

השגות על הרתיעה, כלים ללא־רתע והרקטה*

א.

ה ש ג ו ת

טית), לפי פרינציפ הלא־רתע המובא במאמר. הוספה זאת אינה עוד חיונית: כפי שאפשר לראות מהדוגמה של ה"פיאט", שבו אין פריצת גזים לאחור, ואת ההקטנה הנוספת לעומת הפעולה הרקטית משיגים בעזרת קפיץ מחזיר חזק (כ־90 ק"ג), שבהתפוצו ע"י הדריכה האבטור מטית של הכלי בזמן הירייה, הריהו "בולע" חלק הגון מהרתיעה.

נוסף לזאת אין להתעלם ממספר גדול של גורמים משניים שהשפעתם על הרתיעה אינה קטנה כלל. די להביא את הדוגמא של ה"מגל"ד** שיש לו כל הנתונים לרתיעה קטנה מרתיעת ה"ברן", למשל, (משקל גדול יותר, קפיץ מחזיר חזק יותר, בלם בצואר־הקת), ואעפ"כ הרגיש כל מי שירה בשני הכלים שרתיעתו גדולה פי כמה מזו של הברן. ואין לתרץ זאת אף ע"י שוני בתחמושת. שהרי בין הרובה ה'צ'כי ובין הרובה האנגלי — אשר השוני בתחמושתם זהה עם השוני שבתחמושת הנ"ל — קשה להרגיש בהבדל ברתיעה.

ולסיום, — אין דעתי נוחה מהפסקה: "בשניהם נשאר הכלי בלתי־רתיע לחלוטין". יש, אמנם, הבדל עצום בין התותח בן 75 מ"מ שהיה מקובל בארטילריית השדה, לבין הכלי "הבלתי־נרתע" הקטן, בעל אותה עצמת־פגז, שניתן להציבו על כן של מק"ב. אבל, אעפ"כ לא הייתי מיעץ לאיש לנסות לירות בכלי האחרון. הבלתי־רתיע לחלוטין" כשזה מופעל ללא בסיס כלל, או תוך השענה על הכתף. ישנה לו עדיין רתיעה מספקת כדי לשבר עצם־כתף של המפקק בכך.

אני מקוה כי ימצא מקום ב"מערכות" לתיקון המאמר הנ"ל, אם ע"י פרסום הערותי, ואם ע"י פרסום מאמר שיהא מעמיק ומדויק יותר.

עמיקם אהרני

בחוברת ע"א של "מערכות" מחודש נובמבר 1951, בעמוד 71, נדפס מאמר מאת סרן ביחובסקי בשם "הרתיעה, כלים ללא־רתע, והרקטה". מחבר המאמר מתאר, בצורה טיפולרית, את בעית הרתיעה, אך כשהוא מגיע לחלק השני של הנושא, רקטה וכלים ללא־רתע, הוא פותר אותו בקטע הבא: "ואמנם, על עקרונות אלה נתבסס ייצורם בפועל של הכלים ללא־רתע והרקטה. בשניהם נשאר הכלי בלתי־רתיע לחלוטין, כשהפעולה מתאונת ע"י הגזים עצמם".

והנה, נכון אמנם שכאשר ניסו לראשונה ליצור כלים ללא־רתע נעשו הנסיונות בכיון זה, אלא שהשיטה הוכחה כבלתי־יעילה, מאחר שפרץ־הגזים מאחור היה מסוכן ליורה יותר מאשר הקליע לאויב, נפסק ייצורם עד אשר התחילו ליצר קלעי רקטות, וניתנה האפשרות לחבר רעיון זה עם שיטת־הרקטה. אמנם, גם בקלע רקטי, — בין אם הוא מחובר עם השיטה של איזון הרתע ע"י פרץ גזים (בזוקה), ובין שהוא משמש בפני־עצמו (פיאט!), פור־צים גזים לאחור, אלא שהם פורצים בזמן מעופו של הקלע, ומטרתו של "פרץ" זה אינה להקטין את הרתע, אלא להקנות לקלע תאוצה בזמן מעופו. ע"י כך מתבטל הצורך להפעיל כוח גדול בתוך הקנה, וממילא אין גם הרתיעה של הכלי גדולה (מה שמאפשר להקטין את משקלו). פעולה רקטית זאת היא האחראית בעיקר ליצירת ה"ארטילריה של כיס",* ורק לאחר שזאת כבר נוצרה ניתן לשכללה ע"י הקטנה נוספת של הרתיעה (אך קטנה לאין ערוך לעומת ההקטנה שמשיגים ע"י הפעולה הרק־

* הביטוי "ארטילריה של־כיס", נהוג, בעצם, לגבי רמוני־היד לסוגיו; ואלו לגבי הכלים־ללא־רתע, דומה כי כינוי כגון: "ארטילריה הכתף" יהלום די־צרכו את תכונותיהם המיוחדות וקלות־הטלת שלהם. — המ ע ר.
** הלא הוא, כידוע המקלע הקל MG 34.

ת ש ו ב ה

מכיל בו הפגז. בעצם, הרי כלי זה הוא מעין "שלב־ביניים", אשר בו הטילו על הפגז חלק מתפקידי הכלי כדי להקל על הכלי עצמו. מאידך גיסא — דוקא הרתיעה העצומה המורגשת ב"פיאט" היא אשר הניעה את העוסקים בכך למצוא פתרון אחר, אשר יביא לביטול הרתיעה.

בכלי רקטי "טהור" משמש כלי־היריה כמכון (או "מזנק" — מלשון זינוק) בלבד והוא פתוח משני צדיו. הפצצה מכילה בתוכה גם את תא־השריפה (או "המנוע") ואפשר לומר כי, בסיכומו של דבר, אין פועלים על המזנק במגמת הזנתו קדימה או אחורה שום כוחות. ולפיכך הוא

כוונתו העיקרית של המאמר אשר ע. אהרני משיג על פסקה מסוימת בתוכו היתה להסביר את מהות הרתיעה, ועל יסוד אלו חוקים אפשר לקבעה ולמדוד אותה. הפרק האחרון שבמאמר (פרק ח') נועד להוכיח את העובדה כי למען התגבר על הרתיעה עלינו לבטלה מעיקרה. לא היה בכונת המאמר להכנס לפרטי ענינם של הרקטה ושל הכלים ללא־רתע, על כל ההבדלים שביניהם.

לגופו של ענין, הרי קשה לראות את "הפיאט" ככלי רקטי טהור — וזאת על אף העובדה שאת מטען־ההדף

נשאר בלתי־רתיע לחלוטין. בזאת מושגת הדרישה שהובעה במאמר, בענין ביטול הרתיעה „מעיקרה“.

בכלי־לא־רתיע שונה התהליך במקצת, אך בסופו של דבר אף הוא מבטל את הרתיעה מעיקרה, כלומר — לא באופן כמותי, אלא באופן מוחלט! בכלים אלה העקרון הוא שויון הכוחות הפועלים לכל כיוון. אין זה „שכר לול“ הרקיטה והקטנה נוספת של הרתיעה, (אך קטנה לאין ערוך לעומת ההקטנה שמשיגים ע״י הפעולה הרק־טית) — כדברי עמיקם אהרוני. את השואת הכוחות משיגים בעזרת הגזים בדרך שנזכרה במאמר. העקרון הפיסיקלי המונח ביסוד כל הדברים הללו הוא „חוק שויון כמות התנועה“. בצורה מתימטית במקרה שלנו $MV = mv$ כאשר האגף השמאלי מתאר את מסת הקליע ומהירותו והאגף הימני את מסת הגזים ומהירותם. במקרה ומשיגים שויון זה — דבר אפשרי בהחלט ומציאותי — ישאר הכלי בלתי־רתיע לחלוטין. בעזרת הגזים, וכיוון תנועתם, אפשר לאזן את כל הכוחות הפועלים להעתקת הכלי (כגון — תנופת הסיבוב בגלל סיבוב הקליע בסלילים וכו׳). יתר על כן — אנו יכולים „לשחק“ בגזים כרצוננו ולגרומ לתנועת הכלי קדימה או לתת לו תנועה סיבובית. אופן חישוב הדברים הללו הוא מורכב מדי, אך זהו עיקרם. לפיכך הריני שולל מעיקרה את הנחתו של עמיקם

אהרוני שאין לבנות את הקנה־לא־רתיע בן 75 המ״מ בלתי־רתיע לחלוטין ולמי שאינו מאמין — אוכל להזכיר שהצבא האמריקאי הדגים בשעתו את פעולת הכלי הנ״ל לפני הצבא הצרפתי (הדבר הוצג גם בארץ בימן קולנועי) ע״י זה שתלה את הכלי הנ״ל על חוט והפעילו — והכלי לא נע ולא זע. (בניגוד לרובה, באותה הדגמה, אשר קפץ ורתע רתיעה חזקה).

מתוך שיקולים אחרים לגמרי — כגון הדיוק בתעשייה ובייצור, או ענין בלאי הכלי ואיכול פתח־מוצא הגזים מרוב יריות — אין להפעיל את הכלי אלא מעל כן מתאים. בענין ההבדל ברתיעה בין המגל״ד וה„ברן“ אוכל לומר, בקיצור, כי יש הבדל ניכר בין הרתיעה הנמדדת והרתיעה התחושית. האחרונה תלויה מאד באדם היורה ובאופן בנין הכלי. גודל הרתיעה הנמדדת של שני הכלים אינו שונה בהרבה (ביריה בודדת!). אך בפעולה יש לזכור כי: קצב האש (ביריה שוטפת!) של המגל״ד הוא בממוצע פי אחת ומחצה או כמעט פי שתיים, גדול מזה של ה„ברן“, ורעידתו חזקה בהרבה. אין ברצוני להכנס לבעית „התופעות המשניות“ בגלל השוני שבעיק־רון ההפעלה האבטומטי (רתיעה קצרה — או גזים) שבין שני הכלים.

סרן דוד ביחובסקי

ב.

ה ש ג ו ת

תכונה האופיינית לגזים הנוצרים מבעירתם של „ח.ג.ה.“, אשר תבערתם היא מאוד איטית, יחסית (סנטימטר לשניה) (ולעומתם, הח.ג.מ. — 6 ק״מ); תבערה איטית זו יוצרת גזים השואפים להתפשט — ואז הדחיקה על ידם, הפועלת לכל הצדדים, תשפיע על המקום „הנוח“ ביותר להיבקע; והרי זהו, במקרה הנדון, הקליע.

ואילו, אם ציור 4 אינו המשך לציור 3 — הרי באם בציור 3 ישנם עוד סיכויים לכך (וגם זאת — לא בבטחון), שהכדורים יעופו או ייהדפו — מאחר שהחלל מסביבם ריק — הרי בציורים 5 ו־6 אין ספק שהח.ג.מ. ירסק את בית־הקיבול שבתוכו הוא מונח, ולא יהדוף כלל את הכדור־רים. ועוד (לגבי הציור מס. 6): נסיוני לימדני כי אין לך פגז או פצצה הנורים מתוך כלי איזה שהוא — מרגמה, תותח, „פיאט“, רקטה, — אשר הכוח ההודף אותם יהא מורכב מחומר־נפץ־מרסק, (היינו „ח.ג.מ.“).

ב. בקטע ז' שבמאמר (עמ' 73) מוזכר רובה־טוקריוב הרוסי, שהורכב עליו בלם־לוע.

איני יכול לומר מי היה ממציאם של בלם־הלוע; אך במידה שידוע לי, הרי גם התת־מקלע „תומפסון“, סימן 1 מצויד בבלם־לוע שניתן לפרקו מעליו. אלא שתפקידו

הערות והשגות לי למאמרו של סרן דוד ביחובסקי, ב„מערכות“ חוב' ע"א, על „כלים־לא־רתיע“.

א. אנו מבחינים שם בציור 3 (בתמונה העליונה), בין שני הכדורים שבו — במטען ט.ג.ט. דלוק (מסומן TNT). כזאת חוזר גם בציורים 5 ו־6.

במיטב ידיעותי, וסבורני כי כל העוסק במקצועות שקשר להם עם חומר־הנפץ יצטרף לדעתי, — הרי מכירים אנו את הח.ג.מ. בין חומר־הנפץ המרסקים (ח.ג.מ.), שמתפקידם לא להדוף אלא לרסק. בציור 3 לא תהא פעור לתו, איפוא, להדוף את שני הכדורים, כפי שתואר, אלא לרסקם; ואזי — כל התיאוריה שבמאמר לא תהיה נכונה. כי אם ציור 4 הנו המשך לציור 3, ואף בתוך התרמיל נמצא הח.ג.מ. „חנ״מי“ (ולמעשה ודאי שאין זה נכון, כי בתרמיל נמצא „חנ״ה“ — חומר נפץ הודף לצורותיו: קורדיט, אבק־שריפה או „מקרונים“, הם ה„צינוריות“) — לא יהדפו הגזים הנוצרים את הקלע לכיוון החץ, אלא כל הקנה יתרסק — וזאת, כיון שההפרדה בחומר־הנפץ המרסקים, שה־ט.ג.ט. נכלל בתוכם, היא מידיית, וגורמת להתפוצצות היוצרת לחץ־גזים המשמיד, במידת כוחו, כל דבר הנתקל בו. גזים אלה חסרים אותה

של בלם-הלוע אינו בעצירת רתיעתו של הכלי לאחור, כי אם נועד הוא לעצור את הרתיעה כלפ מ ע ל ה. הנסיון מוכיח (וכל אחד יכול לנסות זאת בעצמו) כי בכל כלי חצי-אבטומטי או אבטומטי, — שהסדן מוצמד בו עד קצה-גבול-היכולת, לשם ניצול מכסימלי של הגזים להדיפת הקליע — נוצרת, עם פרוץ הקליע מהלוע, רתיעה כלפי מעלה; והאקדח, ככלי חצי-אבטומטי, הנגו ההוכחה הטובה ביותר לכך. ומשום כך הומצא בלם-הלוע לשם שמירה על איזון הכלי, כלומר על שיווי-משקלו של החלק העליון שבו: אין מקום לשום תפקיד אחר לבלם זה, ובמיוחד בולט הדבר באם נסתכל היטב בצורת החתכים הישרים שבבלם.

התפקיד לעצור את רתיעת הכל לאחור מוטל בכלי חצי-אבטומטי, או אבטומטי, על הסדן — אשר בהפתחו לשם דריכה-מחדש מאפשר לגזים לפרוץ מאחור.

ת ש ו ב ה

ראשית עלי לציין שמסרתי בזמנו למערכת על מספר שיבושים שנפלו במאמר בזמן עריכתו והדפסתו, וכן — בציורים (וראה עלי-כך ב"מי ומה" בחוברת זו — המער.) אשר לנאמר ע"י א. ירדני ביחס לחומר-הדף וחומר-נפץ, וההבדל שביניהם — הרי הדבר ידוע ומובן; ובטכסט-הכתוב הקפדתי במיוחד על המושג "חומר-הדף". כל המעיין בגוף המאמר ייוכח מיד בדבר. (והרי מספר דוגמאות: "בכלי-נשק יתואר הדבר בצורה עקרונית זו (ציור 4), מצד אחד הקליע... מצד שני — כלי היריה... ובאמצע — חומר-הדף". (!) "התלקחות חומר-הדף גורמת לתנור עתו של הקליע..."; וכן הלאה. או, בראש פרק ג': "חומר-הדף עצמו מגביר את הרתיעה"; וכן — בכל הפרק. אף לגב ציור 5 נאמר: "אפשר לקחת שני כדורים שונים, להניח ביניהם חומר-הדף...", וכו'. לגבי ציור 6 נאמר: "אם נשמיט, עתה, את הכדור השני — נקבל... חומר-הדף וקליע"). בשני מקומות בלבד נשתבש בזמן ההדפסה המושג חומר-הדף ב"חומר-נפץ". לפיכך חושבני, שכל קורא נבון עמד מעצמו על השגיאה מצד הצייר; ואין לבנות על יסוד זה מאומה. דרך אגב, עלי להעיר על טעות מסוימת בשאלה זו במכתבו של הסמל ירדני — באמרו, שמהירות בעירת ח.ג.ה. היא "סנטימטר לשניה". זהו מקרה-פרטי בלבד, בפתיל-שחור המכונן מלכתחילה לכך. בדרך כלל, תלויה מהירות הבעירה בלחץ; והיא עולה באופן מהיר מאוד עם עליית הלחץ. בכלי-יריה, אשר בהם הלחצים מתפתחים עד ל-4000 אטמוספירות, משתנית מהירות הבעירה עם התפתחות הלחץ, והיא מגבירה את עצמה, תוך כדי פעולה, עשרות-מונים.

אולם, אם בשאלה זו אפשר עדיין להסכים עם הכותב —

כשהם משתוים במידת-מה לגזים הנפרצים לפני. הנטייה לשימוש בגזים הנפלטים מבית-הבליעה לשם הקלת הרתיעה — מורגשת בעיקר במקלע ה"ברן", אשר בו נסת-הגזים והבוכנה נמצאם בשליש השני של הקנה, וכן, ב"מגלד", אשר בו ההיתקלות של הגזים בקונוס שליד הלוע נותנת את הפתיחה לסדן, וההפלטה נעשית בבת-אחת לשני הכיוונים.

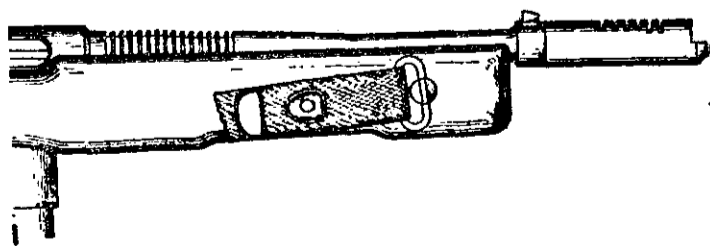
ג. ועוד שאלה: האם כונת המאמר לומר, כי הכלי ללא-ריתע בן 75 המ"מ, שתמונתו מובאת בסוף המאמר, אינו נרתע משום שהגזים נפלטים מחלקו האחורי (כבציור 6) ? באם כן, הרי נראים בכך החסרונות:

א. איבוד גזים; ב. סיכון היורים.

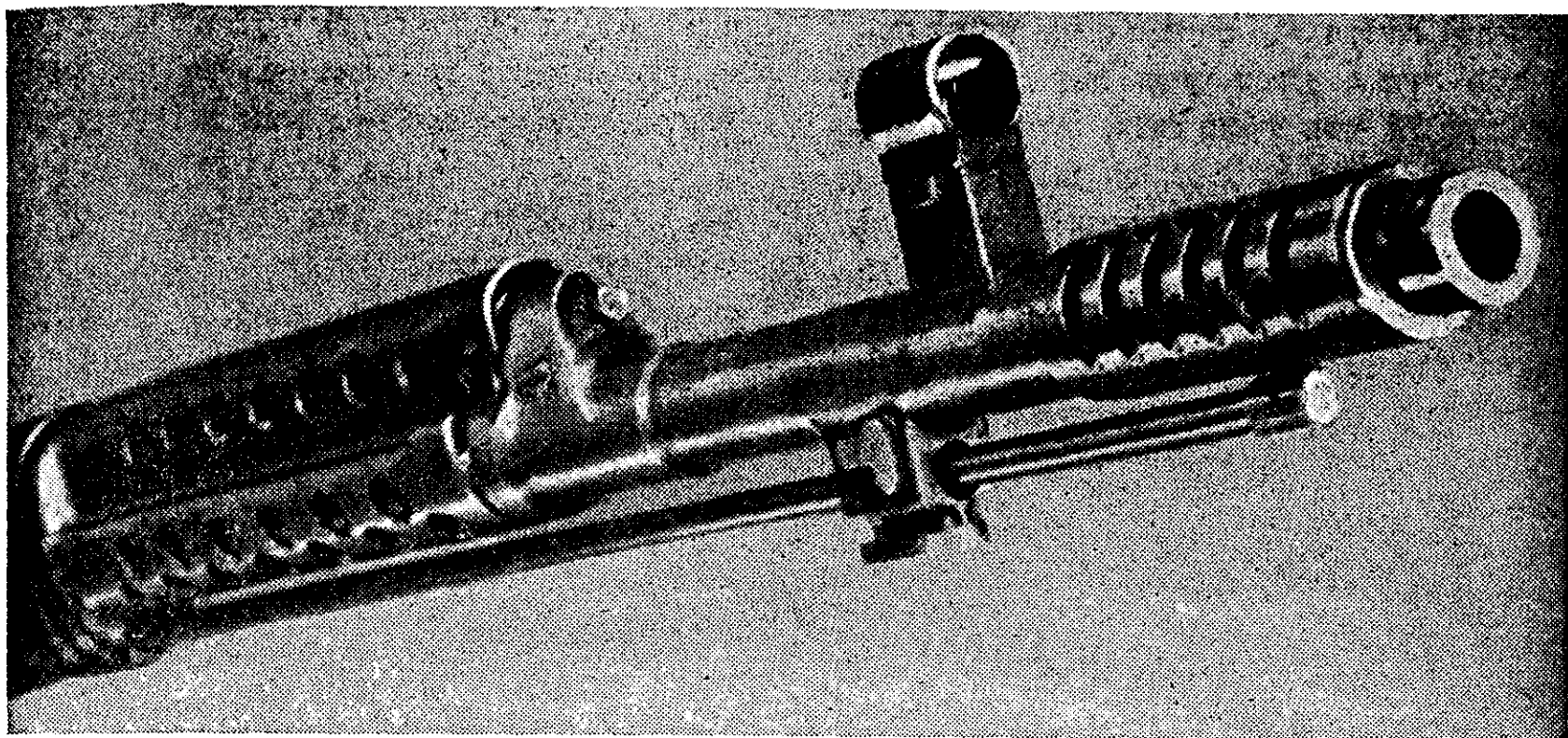
הכלי-ללא-ריתע בן 75 המ"מ ניתן לפעולה, אך לא לפי ההסבר שניתן במאמר — וטעון עוד הסבר משכנע יותר. סמל אלידן ירדני

הרי בשאר הנקודות עלי לאכזבו לחלוטין. בקשר לנאמר לגבי בלם-הלוע מחליף הוא את המתקן הזה בקומפונט-סטר ("מאזן"), אשר תפקידו לקזז את תנועת הכלי כלפי מעלה; וזהו המתקן הנמצא בתת-מקלע "תומפסון", או ב"ברטה" האיטלקי. אך מלבדו ישנו — בכלים אחרים — המתקן הקרוי בלם-לוע. הוא נמצא ב"טוקריוב" הרר-סי, או ברובה הנגד-טנקי הגרמני, ובעיקר — בתותחים; ותפקידו להקל על הרתיעה. כל הסברתו של א. י. על אופן פעולת הקומפונסטור, ותפקיד הסדן בעצירת הרתיעה, אינה מובנת לי לחלוטין; והמעט שהבינתי — מקורו בטעות.

אין אמת בהסברה, שיתרת הגזים, הנפלטים כלפי מעלה, עם עזוב הקלע את הקנה — לחיצתם כלפי מטה, בהתקלם באויר שמעל לקנה, מחזקת את הכלי השורף אף להתרומם בחלקו העליון. לפי זה, במקרה ולא היה אויר מעל הקנה — לא היה לגזים במה להתקל; ולא היתה מתקבלת כל תגובה. האמת היא, שהפעולה היתה אז משתפרת. ההסברה הנכונה לדבר היא עקרון התגובה, שלפיו טסה הרקיטה, גם הרקיטה — מטיבה לפעול באטמוספירה העליונה, הקלושה, מאשר בסמוך לפני

המאזן (קומפונסטור) בתת-מקלע מסוג רייסינג או תומפסון. שים-לב: פתחי הגזים (או החריצים) הנם רק כלפי מעלה

בלם-לוע על הרובה המיטען הרוסי טוקריוב.
 שים-לב: פתח-הגזים הנם לצדדים (אמנם, נסיתם הקטנה כלפי מעלה באה לשם איזון).

תמהתי למקרא הפיסקה ש"הנטיה לשימוש בגזים הנפ" לטים מבית-הבליעה לשם הקלת הרתיעה מור- גשת בעיקר במקלע "ברן", אשר נסת-הגזים והבוכנה נמ- צאים בו בשליש השני של הקנה", ולכל ההסברה בקשר לשימוש בגזים הנפלים מבית-הבליעה.

כל פתיחה מוקדמת-מדי של הסדן היא הרתיסכנות דוקא בגלל הגזים הללו. כל זמן שקיים לחץ בקנה, לחוץ התרמיל בחזקה לדפנות בית-הבליעה; וכל נסיון לפתיחה של הסדן יגרום לקריעת התרמיל או הכרכוב. על כן משהים את זמן פתיחת הסדן עד אשר הלחץ יורד במידה המספקת כדי להוציא את התרמיל בבטחון. הדבר קורה זמן רב (יחסית!) אחרי עזוב הכדור את הקנה, אשר אז יורד הלחץ במהירות רבה. אין "הברן" יוצא מכלל זה. למרות היות בו מקום וסת-הגזים בשליש השני של הקנה, קיימת דרך חפשיית מסוימת של הבוכנה עד אשר היא פותחת את הסדן. אמנם, קיים "לחץ-גותר" מסוים בזמן הפתיחה, והוא מנוצל לשם עזרה להסעת הסדן אחר רנית. אולם קיימת הבעיה, עד כמה משפיעה תנועת המנג' נון בכלי אבטומטי על הרתיעה. נגעת בשאלה זו, קצרות, בפרק ד' ("השפעתו של מנגנון הכלי האבטומטי"). כדי לברר יותר את השאלה, ברצוני לצטט מספר דברים שנאמ' רו בבעיה זו ע"י אחד המומחים האמריקאים לנשק קל, מיור-גנרל האטצ'ר (Hatcher) בספרו:

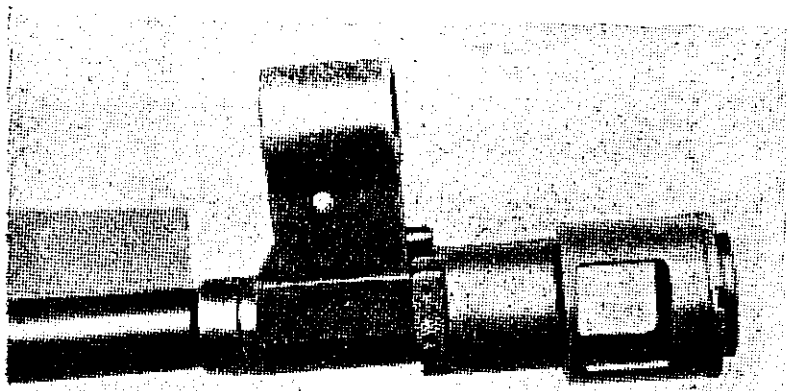
"לפעמים נשאלה השאלה, משום מה הרובה החצי- אבטומטי "גראנד" (מופעל ע"י גזים) גותן מכתרתע פחותה מרובה-השירות (ואם כי משקלם כמעט ושוה). באופן מוזר למדי היו כמה שטענו שהמכה חריטה יותר.

האדמה. מתוך שויון כמויות-התנועה יוצא (הריני מצטט כאן את הנאמר במאמרי הנדון על נושא הרתיעה): — "כל תנועה בכיוון מסוים של אחד הגורמים — מלונה בתנועה בכיוון הפוך של הגורם השני. קשר הדוק זה בין שתי התנועות קיים בכל עת התהליך... אין סיבה, מדוע לא נראה את הגזים כגוף (מסה) הנע קדימה... הגזים מתפרצים דרך הלוע קדימה במהירות גדולה וגורמים לפעולת-תגובה של הכלי בדומה לפעולת הרקיטה או לפעולת מים היוצאם מממטרה מסתובבת. ההבדל הוא שבכך, שברקיטה מתפרצים הגזים אחורה — וגורמים לגוף הרקיטה לנוע קדימה. כל כמה שהגזים יתפשטו יותר ויקבלו מהירות גדולה יותר (כאשר יקרה באויר- קלוש, שבו ישנה להם אפשרות רבה יותר להתפשט) — כן תגדל תגובתם לגבי הרקיטה, וההיא תנוע במהירות רבה יותר. פעולתה הטובה ביותר של הרקיטה תהיה בחלל-ריק ולפיכך הרי היא האמצעי היחיד המתאים לתנועה הבין-כוכבית".

מן האמור מובן, שהפעולה המתהווה בקומפוסטור תתבאר בזאת, שתנועת הגזים, המכוננים כלפי מעלה, גורמת לתנועת-תגובה של הכלי, כלפי מטה. ותנועת הגזים היתה מתגברת אלמלי פגשו במעצור האויר.

בלם-הלוע (המכון את מוצא הגזים לצדדין או אחורה!), מנצל את אנרגית התנועה של הגזים, ושינוי כיונם, לשם לחץ על הקנה בכיוון קדימה — ובזאת בולם הוא את הרתיעה.

הדגמה לקשר-סיבתי זה — משמש מבנהו של בלם- הלוע, שבציור הניתן כאן.

בלס-לוע על רובה נ.ט. גרמני.

הרתיעה החלשה-יותר, המורגשת ב"ברן" או ב"מלג"ד", באה בגלל משקלם — הגדול לעומת הרובה הרגיל. וכפי שהוסבר, הגדלת המשקל פיישתים גורמת להקטנת הרתיעה עד-חציה.

מכאן אני בא לשאלתו האחרונה של א. י.: זו בענין הכלי-לא-ריתע, — שאלה, שהנה תמוהה-מעיקרה. מצדי, אוכל להרגיעו: אין הסברי מצוץ-מן-האצבע, ואינו השערה גרידא — אלא, למעשה, הכלי-לא-ריתע בן 75 המ"מ — הנו בעל שני פתחים מאחור, אשר דרכם נפלטים הגזים — ומאזנים בכך את תנועתו של הקליע קדימה. תרמילו של התחמיש מחורר כולו; ובשעת היריה פורצים הגזים, דרך חורים אלה, מן התרמיל אל תא-השריפה — ומשם, דרך הפתחים החוצה. שני החסרונות שצויינו ע"י הכותב — איבוד גזים, ואזור-סכנה המתהווה מאחור — אמנם קיימים למעשה; והם חלק ממגבלותיו של הכלי הנדון.

סרן דוד ביחובסקי

מר גראנד, בדונו בבעיה זו עמי ב-1947, הצהיר שרר-בהו נותן, בערך, את אותה מידת הרתיעה כמו רובה-השירות; אך ההרגשה שהיא רכה יותר באה בגלל זאת, שקצב העברת המכה הוא שונה — כי חלק מאנרגית-הרתיעה מועבר, בעזרת הקפיץ הראשי, במשך-זמן ארוך יותר.

לגבי כלים אוטומטיים הפועלים על יסוד רתיעה קצרה, וכדומה, הוא כותב:

"לגבי כמה מהכלים האבטומטיים או מהמטענים, המיוסדים על רתיעה, משערים שהם סופגים חלק מהמכה בגלל תנועת חלקיהם הרוטתים. במרביתם, אין הדבר כן. הם עלולים — ולעתים תדירות כך הוא הדבר — לתת מכה קשה יותר, מאשר בשעה שהמנגנון נעול באופן שאינו יכול לפעול".

"הדבר נבחן ע"י יריתם של כלים אבטומטיים-למחצה ידועים-שם במדר-רתיעה. ראשית ירו בכלים בפעולתם האבטומטית, והרתיעה נמדדה. לאחר מכן, נעל המנגנון, מבלי יכולת פעולה — וחזרו על הניסוי. ברובים שנוסו נמצא, שהרתיעה שנמדדה-למעשה היתה פחותה בהרבה כשהמנגנון האבטומטי-למחצה היה נעול.

סיבת הדבר היתה, כי במקרה של פעולה אבטומטית לא הכלי כולו מקבל את הרתיעה — אלא רק הקנה והמנגנון, הסגורים יחדיו והנעים דרך חפשיית מסוימת עד מסרם את אנרגית-הרתיעה לצינה. כיון שמשקלם קל יותר — רתיעתם-בלבד חזקה יותר. מסיבת האלסטיות שבפלדה, מועברת רתיעה זו, בצורת מכה, אל כתפו של היריה.

על מערכת, "מערכות" לציין שהן ניתוח עקרונות-מבנה ותכונותיו הבליסטיים של הכלי-לא-ריתע, והן ציון מגבלותיו הטקטיות המסוימות, כבר ניתנו, וחזרו ונשנו, מעל דפי הירחון זה כמה וכמה פעמים — ולקורא הער ניתנה ההזדמנות לרכוש לעצמו מושגים אלה. נזכיר כאן רק את: מאמרו של גנר-מיור פרופ' פוקרובסקי, "הרקטה — ככלי-קרב", בחוברת ל"ז; "תותח אינר-תע", בחוב' מ'; "כלי-יריה ללא-ריתע", לקול. שאופלברגר, בחוב' נ"ז ונ"ח; מאמרו של מיור פולקנר, שבחוברת נ"ח — וכן, "קנים ללא-ריתע — שיקולים ומגמות"; "שימוש טקטי בקנה ללא-ריתע"; ו"מגמות בכלי-נשק נגד-טנקיים", בחוב' ס"ד. אכן, עם הופעתו בקרוב של "מפתח לכרכי, "מערכות" — ייקל על הקוראים המעוניינים לא להסתפק, מדי פעם, בנייתן

להם במסגרתו של מאמר מסוים — אלא אף ליטול מן המדף את אותן החוברות בהן כלול חומר-ידיעה קודם בשאלה או סוגית-מקצוע האמורה; וע"י קריאה באלה להרחיב את אופקם ואת מידת התמצאותם בנושא.

אכן, במה דברים אמורים — בקורא, שאין בו משום רתיעה בפני לימוד. עלינו להודות כי כמה מהערותיו של א. ירדני מעידות על גישה שטחית ובוטחת מדי — ללא נסיון ללימוד קודם. ראינו לתת, בין השאר, על מנת לאפשר את פרסום תשובתו המנומקת של ד. ב., אשר שביליה של סוגיה זו נהירים לו. הדבר היה רצוי במיוחד, באשר קיצורים ושיבושים שחלו ברשימה שבחוב' ע"א (וב-ציורים הנלוים אליה) גרמו לכמה אי-הבנות אצל קוראים שונים.

המערכת

על חיל-הרגלים ב..מכתבים טקטיים" ובמציאות

לוחם יקר,

קראתי את מכתביך הטקטיים — או, אולי, במלים אחרות, „קול קורא במדבר“. אנסה להסביר לך, על שום מה לא הגבתי עליהם; ובעיקר — על אלה הדנים בחיל-הרגלים.

בכל המלחמות האחרונות — ואף במלחמת העולם השנייה ומלחמת השחרור — נלמדו ביחס לחיל-הרגלים אותם פרקי-לקח עצמם; ואיני מסוגל להבין, מה בעצם קורה לו ללקח הזה.

הרי לפנינו חיל-הרגלים, אשר כולם מקבלים אותו כדבר שהגו, במידת-מה, „מובן מאליו“. אלה הם הלוחמים העוסקים במלאכתם יומם ולילה, ובכל מזג-אוויר שהוא; הם-הם אותה זרוע של כוחות-הקרב המשיגה את ההכרעה — בעזרתם של יסודות-צבא אחרים, ולעתים — אף ללא עזרה זו. יעילותו של חיל-הרגלים, הנאבק להתקדמות בסיוע של ארטי-לריה, טנקים, אוויריה ונשקו האורגני הוא, וכן בסיוע השירותים המנהלתיים — היא המשמשת עדין קנה-מידה ריאלי למתרחש בשדה-הקרב; ומשום כך, הריהי גם קנה-המידה לכשלון — או להצלחה.

באם חיל-הרגלים מתקדם — ניצחנו. באם הוא נסוג — הפסדנו. כל המצאותינו, כל הרכב שלנו, כל הנשק שלנו, כל מאמצינו מרוכזים לתכלית אחת: כיצד להביא את הרגלי קדימה. והסיבה לכך הנה די פשוטה, בעצם: הן זהו „כלי-הנשק“ היחידי אשר ביכולתו להחזיק בקרקע. המלחמה החדשה, כמו המלחמה הקדומה, דאגה תמיד להביא את חיל-הרגלים קדימה — לאפשר לו להרוג את האויב — ולהחזיק בקרקע על אף גורמי העיפות, הפחד, הפצ-עים, המות, וגורמים אחרים שהם נפשיים בעיקר.

משום מה חדלים אנו להבין, שתהיה המלחמה אשר תהא — ראשיתה תמיד בבוקר. חיה"ר חייב להב-קיע את דרכו; וכידוע לך, טרם נמצאו לזה פתרון קל, או דרך-ביצוע זולה. היו רבים — וכפי הנראה גם יהיו רבים — אשר הבטיחו ובישרו שיטה מהירה, זולה וקלה; והם תמיד משכו את אלה, שחיפשו אחר נוסחא-לקרב — שאין לו נוסחא — ואשר לא רצו לראות את הקרב כמות-שהוא. ואנשי-מקצוע צבאיים, אשר דרשו חומר אנושי מתאים, ציד מתאים ומשך-זמן הכרחי לאימון, ואשר התנגדו לפתרונות הקלים — כונו תמיד „פרופסיונלים“, „עיקשים“, „צרי-מוח“, „קשיחים“, „שמרנים“, „חסרי-זמה“, ועוד הגדרות מזהירות, אשר הצנועה שבהן היתה ש„אינם מתאי-

מים לרוח הזמן“. ומכאוב לראות, כיצד לאחר שהצ-לחנו ליצור תמונה ריאליסטית באשר לחשיבותו ולמקומו של חיל-הרגלים הרינו זונחים אותה, תחת להקדיש לה את תשומת-הלב הראויה, תחת לראות את ציוויה כדברים בהכרח, אשר ביצועם ומימושם הנם בגדר חובה וחוב שאנו חבים לאותם הנערים אשר נשאו בעול-הקרב במלחמות של אתמול, ואשר הם שיוסיפו לשאת בו.

טרם נמצא „בעל-עט“ בארץ אשר הצליח לתאר את איש חיל-הרגלים, זה המלוכלך בבוקר, כולו מוזנח, עייף, רעב — ועם זה אציל. וכל עוד לא יקום סופר כזה, בעל תיאור כזה — סבורני שלא יתואר עדיין, בכל אמיתותו, החיל הזה. שמחתי לראות את המא-מצים לתת בעברית את „FBI“ שיר ההלל של „חיל-הרגלים הארוך, המלוכלך“ — ותודה על כך. צריך להיות ברור, שכאלה הנם מלאכתו ופעלו של הרגלי. וחשוב שיימצאו השפה והסגנון לתאורם בצבעים שאינם-דהים. בין אם נרצה ובין אם לא נרצה בכך, יש הכרח לאמן את הרגלי ולחשלו ללחימה בתנאים כאלה. עובדה זאת — יש להנחילה לרבים, להפיצה; צריך שדברים על כך ייקראו בצמאון. כי אין לך דבר מרתק יותר מאשר, למשל, גלגוליו של מפקד-כיתה, המוליך את כיתתו כשהוא משמש גם גשש וגם מ. כ. כאחד. אין חיל-הרגלים רוצה שיהללו אותו. רוצים הם שתנתן להם האפשרות לעשות מלאכתם כראות, ולע-שות נפשות לה, כזו הניתנת לאחרים — והרי אין זו דרישה גדולה כל כך, לעומת הנדרש מהם — ולעומת התוצאות האפשריות.

לאיש חיל-הרגלים שלנו ישנם התכונות, הניתר-נים, והאינטלגנציה הנחוצים כדי שיוכשר ויודרך כך, כי ידע את אשר עליו לדעת וכיצד להשתמש בכושרו. אולם ה„למה ומדוע“ — אשר בשפתנו נקרא „הסברה“ — אינו עונה על מה שהוא מחפש; הוא חסר משהו, אשר נקרא רוח-חיילית, והאימון.

בין כל החילות חיל-הרגלים הנו הריאליסטי ביותר, באשר הוא הקרוב והצמוד ביותר אל מציאות-הקרב הישירה. על כן צריכה אף הגישה אליו להיות מעשית; הרי זהו, סוף-סוף, הנשק הכביר ביותר של צבא, והוא גם הסיס לכל קרב!

סלח לי על ההתפרצות, אולם יתכן ורציתי, עיי-דברי-אמת מרים, להורידך קמעה מן השמים — ולהעמידך על הארץ.

שלך, „רגלי“

בטחון בדרכים

למספר נהגים הופסקה זמנית רשות הנהיגה בכלל מסיבות בריאות — והתברר שגם במקרה זה הוזנחה בדיקתם שנית במועד.

לבית-ספר לחי"ר יש קורס מצוין להכשרת נהגים, אשר עמד לרשותנו לשם מבחן נהגים ואימוניהם. ההשתלמויות לחידוש ושיפור מנהגי הנהיגה כללו הדגשות על נקודות מיוחדות כגון: — שמירת מרחקים בשיירות, נסיעה לאחור, סיבוב, וחוקי תנועה לעצירה וחניה.

המפקח המחוזי על בטחון-בדרכים סיפק לנו כרזות, תמונות, דברי-דפוס ומיני אמצעי הדרכה אחרים.

הבדיקה גילתה שחקירות משטרתיות של תאונות דרכים נוהלו רק במקרה שכתוצאה מהתאונה הוגשו תביעות נגד הממשלה לתשלום פיצויים, והדגש הושם בהן לא על הסיבות היסודיות של התאונה, כי על „מציאת האשם“. לרוב היתה חקירה כזאת מגיעה אל קיצה לאחר חדשים מספר וכשאי אפשר יהיה לאחוז באמצעים לשיפור המצב, — כי לעתים היה הנהג מועבר בינתיים ליחידה אחרת. אי-מסירת הדו"חים על כל תאונה ותאונה גררה אחריה ענשים אחדים. במקרה של תאונה אחת שלא דונח עליה נתגלה שקצין הסכים שהנהג האשם בתאונה ישלם פיצויים במקום. שניהם, הקצין והנהג, לא הבחינו בשוטר הצבאי אשר היה עד לתאונה ושדיוח עליה כחוק. לאחר מקרה זה הוצאו הוראות מפורשות בדבר החובה לשלוח דו"ח על כל תאונה, תהיינה סיבותיה אשר תהיינה.

הצלחנו להרכיב חולית „בקר-רכב“. החוליה הורכבה משלושה בד"א שמתפקידם לבדוק מדי יום ביומו מספר כלי-רכב בכביש או על מגרש החניה. מספר כלי-הרכב שנבדק על-ידם בכל יום היה החלק ה-30 מהמספר הכללי של כלי-הרכב, כך שבמשך חודש אחד החוליה ראתה לפחות פעם אחת את כל

המכונית הממהרת התחלקה לתוך הסיבוב. הנהג, תוך המהירות השגעונית, הספיק במראית עין לראות את הגשר שבמיצרה, ונתחור לו כי תנופת מכוניתו נושאת אותו אל מעבר לגשר. הוא הסב את ההגה בכיוון ההתחלקות. עתה נכנס בצרה אמיתית. כשהיא סוטה לרוחב הכביש ופניה אל הגשר נטתה המכונית על צדה סמוך למעקה האבן. עץ אורן קשה עצר פתאום את המשך התחלקותה קדימה. הנהג, שלא נפגע, נד בראשו כשיכור וניסה לאמוד את הנזק. לאחר זמן לכשהעריכו את הנזקים וחייבו את חשבונם, נתברר לו שמחיר תיקון הכנפים, המגן, תיבת-ההילוכים והארגז התקרב לסכום של 500 דולר.

אחוז התאונות בגדוד ההובלה ה-52 של חיל-ההובלה בצבא ארצות-הברית ב-9 החודשים הרא-שונים בשנת 1949 היה 1.73 לכל 100.000 מילין של נהיגה — לעומת 1.7 שהוא האחוז הממוצע בצבא ארצות-הברית. בחודש אוקטובר של אותה השנה עלה האחוז ל-4.02. נקל להעריך את השפעתה של עליה כזו על קצב התובלה.

התכנית השגרתית „בטחון בדרכים“ של גדוד התובלה ה-52 כללה את ההוראות הרגילות של הצבא, כרזות-זהירות, אימון נהגים, בקורות תקופתיות של טיפול-מונע, דוחות תאונות דרכים, אספות „בטחון-דרכים“ בפלוגות ושימוש באמצעים משמעתיים רגילים.

עמדה בפנינו המשימה „למצוא, להגדיר ולתקן את התנאים והמסיבות הגורמים לתאונות“. הבדיקה הראשונה של תכנית בטחון-דרכים, אמון הנהגים, והפיקוח גילו מיד דברים מעניינים.

תחילה מצאנו שהמכוניות נשלחו למקום עבודתן בזמן, רק מעטות אחרו. מספר התלונות שנתקבלו מהמשטרה הצבאית ויחידות-הבטחון-בדרכים היו אפסיות. פרט לכמה מקרים יוצאים מהכלל נהגו במ-כוניות בסדר ורק בתפקיד רשמי. רשיונות הנהגות הוצאו בהתאם לפקודות הרישוי.

יתכן שהיו ליקויים בשיטת בחירת הנהגים, בחיי נתם ואימונם. התחלנו על-כן להקפיד על בחירה ואימון, אך הוגבלנו מאד ע"י משלוחים מרובים שהוטלו עלינו, וכיחידת עתודה כללית נדרשנו להח-זיק באופן קבוע פלוגה אחת באימונים, מצאנו שעבר-דתם של נהגים רבים הושבתה כינן שיחידותיהם לא חידשו במועד את רשיון הנהגות שפג תוקפן.

בפקודות-קבע לנהג. מדריך באחד מבסיסי ההדרכה של חי"ר מספר, כי בעת שחניכיו ירדו מהמכוניות שהובילום לתרגול בשטח, פנה אליו מפקד כיתת-ההובלה שהסיעה אותם וביקש את רשותו לאסוף את כל הנהגים, ובשעת ההמתנה לערוך אספת בטחון-בדרכים ליד המכוניות, בשדה. ה"מ. כ., לאחר שקיבל את הרשות המבוקשת, אסף את הנהגים, שלף מכיסו את פקודות-הקבע-לנהג והחל לקרוא סעיף-סעיף. לאחר כל סעיף ביקש את אחד הנהגים לבאר לשאר הנהגים. כאשר נסתכם הדיון על סעיף אחד, עבר ה"מ. כ. למשנהו.

* * *

התחלנו לחקור בעצמנו את כל התאונות על מנת לקבוע את גורמיהן העיקריים. על-ידי זאת יצרנו יסוד שעליו ביססנו את כל פעולותינו לשיפור המצב ומניעת התאונות. תאמנו את עבודתנו עם פקידי ציבור ומועדונים אזרחיים ועם התעשייה המקור מית, בהביאנו בפני האנשים והמפקחים המשתייכים אליהם את דבר מניעת התאונות. הפיקוח מצד הפיקוד המשיך להדגיש את חשיבות הטיפול המונע ותיקון כלי-הרכב כדי להבטיח את פעולתם התקינה בכל עת. בעזרת קצין-בטחון-דרכים, מטה הגדוד, קציני הפלוגות וכל המשק"ים והבד"א הגענו לנוסחה של אספות „בטחון דרכים" גודדיים, אשר משכה את השומת לבם והתענינותם של כל הנהגים, — וכתר צאה מכך נמנעו תאונות.

כל האספות נערכו בערבים בזמנם הפנוי של האנשים. לא היתה כל אפשרות לכנס את הגדוד ביום, ורציתי שהאנשים יתרגלו להקריב משהו למען מניעת התאונות. באספה הראשונה (נובמבר 1949), כשהסדר ברתי שהנני מוכן לתרום 12 שעות מזמני הפנוי במשך השנה כדי למנוע אפילו תאונה קטלנית אחת בגדוד, לא שמעתי כל תגובה, וכששאלתי האם מישהו מהנוכחים מוכן להקריב אותו הזמן מזמנו הפנוי הוא, כדי להציל חיי אחד מחבריו — או אפילו את חייו הוא — לא הורמה אף יד אחת. הודעתי להם שהאספה תתחיל תמיד בשעה 1900 ותגמר בדיוק ב-20.00. הבטחה זו קוימה!

לפני כל אספה עברנו, קצין-הבטחון-בדרכים ואני, על תכנית האספה. חלק ממנה הוכן ע"י קצינים אחרים בתאום עם קצין הבטחון; עוררנו גם את קצין הדת להשתתף והקצבנו לו 5 דקות שידבר אל האנשים על בטחון בדרכים מנקודת ראותו הוא פעם ביקשנוהו לערוך טכס-אזכרה קצר לקרבנות תאונות-הדרכים.

קצין-הבטחון בדרכים היה פותח, נוטל את הטבלא

אחד מכלי-הרכב אשר ליחידה. דוחות הבדיקה הובאו אלי כל יום, ולאחר אישורי הועברו דרך הצינורות הרגילים ליחידות לשם ביצוע תיקונים בכלי-הרכב. לאחר הבקורת קיבל כל נהג מיד במקום העתק מדו"ח הבדיקה, למען יוכל לתקן את הדברים שמתפר-קידו לתקנם. נהגים שבמכוניותיהם לא נמצאו מגר-עות קיבלו כפרס תעודות-חופשה לשלושה ימים החל ממחרת היום, וזה בלי להתחשב במספר הקצאות אשר הוטלו על יחידתם. לידי הפלוגה שהצטיינה במשך החודש הועבר למשך חודש ימים „שלט המכוניות המעולות".

פיתחנו שיטה מיוחדת לטיפול בנהגים מעורבים בתאונות דרכים שהיו כרוכות בהן סיבות האפייניות לתאונה. שיטה זו כללה פרסום רחב של מסיבות כל תאונה ותאונה והאמצעים שיש לאחוז בהם כדי למנעה; והשגנו תוצאות מצוינות מבלי להזדקק לבתי-דין צבאיים.

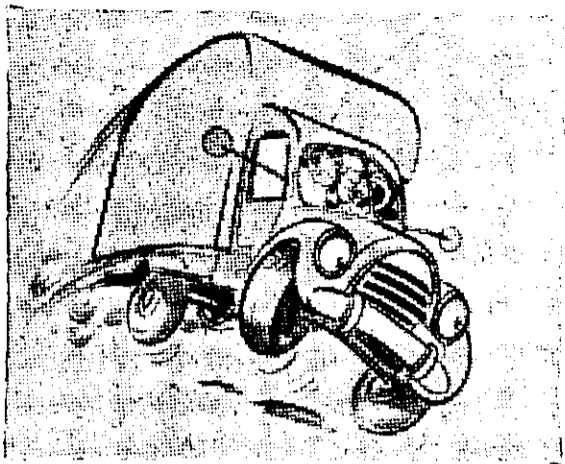
סיבת רוב התאונות היא אימון ובקורת לקויים. מדוע, איפוא, להעמיד אדם בפני בית-דין צבאי ולחפות על אי-יעילותו של פיקוד? הנהג גויס כדי להפכו לחייל ולא כדי למלא את בתי-הכלא באזרחים שמשלמים את כלכלתם.

הזכרתי את „תעודת-החופשה" ואת „שלט המכור-ניות המעולות". חשובה מהן היא הטבלא לרישום התאונות, רשלנות בטיפול-מונע ברכב, עבירות תנועה, וציונים לשבח, שהמציאו. טבלא זו שימשה כלוח הישגים לנהגים המצטיינים וציינה את מצב תאונות-הדרכים ביחידה.

דרכים אחרות לעודד את התענינות האנשים בתכנית למניעת תאונות דרכים כללה: אספות חדשיות בגדודים ובפלוגות, כרזות, תמונות, מודעות, טבלאות, מודעות בעתונים, והכנסת סיסמאות-זהירות בפתקי-התשלומים השבועי. ראיונות עם נהגים, ועדות חקירה וחזרות פומביות לאחר תאונות, תעודות-חופשה כפרס, זכות עדיפות לבחירת מכונית והקצאת אות לעבודה.

כדי להבהיר לכולם את כוננותנו הברורות הכי-בוננו פקודות-קבע לבטחון-דרכים וכולם נדרשו לבצען. מילוי פקודות-הקבע דרש שכל הנהגים בגדוד יפנו תשומת-לב מרובה למגרעות שהורידו את יעילות העבודה. הדברים הובאו בתמידות לידיעת כל החיילים.

כל הגורמים המעורבים, כגון תחנות-ויסות, משטרה-צבאית, המפקח על בטחון בדרכים, ויחידות תובלה שונות, תואמו בדרך מנהלתית, ובמיוחד הודגשו יסודות הנהיגה הבטוחה כפי שהם מפורטים

קצין הבטחון. אני מכחיש זאת. האחריות מוטלה כולה על שכם המפקד, ואין כל אפשרות להעבירה לאחר. לפי הוראות הצבא מקבל המפקד אחריות בלתי מוגבלת מתוך הנחה שהוא יאחז באי-אילו צעדים לתיקון המצב. אך מפקדי יחידות אחדות לא הצליחו להפעיל רשות בלתי מוגבלת זו. באם החייל הפרט מגיב על יעילות המבצע לבטחון בדרכים ביחידתו ב"ככה" אדיש, יש להסיק את המסקנה שמפקדיו הישירים של אותו חייל אמנם קראו את הפקודה אך לא הבינוה כראוי.

איננו יכולים לקבל רק את הצד הטוב שבחייל על מגרש המסדרים ולהעלים עין מחולשתיו, אלא אם הגיע לדרגה הנמוכה ביותר, או שהוא בלתי-רצוי לצבא. החייל מסור לאחריותנו המלאה. ותאונות-דרכים שלא בתפקיד מפחיתות את יעילותנו, פוגעות בכוח האדם המצוי בידנו, ומכתימות את כושר-מנהיגותנו. עלינו לקבל על עצמנו את האחריות גם להתנהגות במשמעת, כשם שאנו מקבלים על עצמנו את האחריות להתנהגות נאה. אחריותנו איננה דבר שיגרתני שאפשר לקבלו או להזניחו. מגיעת תאונות היא אחריות שמפקדי-היחידות אינם יכולים להתכחש לה — כשבאפשרותם לאחוז באמצעים כדי למנוע את הסיוט הזה העולה בחיי אדם וברכוש רב.

לא לה המרגישים שהם אכן עשו את כל הניתן להעשות למנוע תאונות, ברצוני לומר כי כננתני בבקורת הנתמחת כאן, היא לעורר פעילות-יתר. שמעתי לא פעם כי השיטות שהזכרנו לעיל מתרכזות במשימות מועטות, ועל-כן יכולות הן להפריע לאיזון הכללי. אינני חושב שזה תמיד נכון. לכל בעיה נקודת תורפה מרכזית אחת. המלחמה בתאונות חייבת להיות מכוונת כלפי הנסיבות הישירות והמציבים שגורמים לתאונות דומות ואשר פוגעים ביעיי

(סוף בעמ' 125)

שלו ומסכם את מצב התאונות בגדוד בחודש החולף. קצין הבטחון המחוזי היה ממלא אחרי קצין הבטחון הגדודי באותו הקו, ומשלב את דבריו באמצעי-עזר הדרכתיים — מפות, תרשימים, ודי-אגרמות.

החלק המעניין של האספה היה מתחיל רק לאחר זאת. נהגים שהיו מעורבים בתאונות רואיינו ע"י קצין הבטחון על הבמה. הדבר לא נעשה כדי לנקוט בצעדים משמעותיים נגדם (כפי שהבהרנו לכולם למפרע) כי אם בכדי להצביע על שגיאות.

כל איש הסביר בעזרת תרשימים — מרשם מוגדל שהראה את מצב המכוניות והכביש — כיצד אירעה לו התאונה. לאחר שאלות מספר לענין המהירות, מצב הבלמים, מצב הכביש וכדומה, נשאל הנהג איך יכול היה, לדעתו, למנוע את התאונה. 500 המאזינים משננים לעצמם מתוך התשובות מושגים כגון שמירה על מהירות מוגבלת, זהירות בסיבובים ובני-סיעה לאחור. האנשים הסיקו בעצמם את מסקנותיהם מתיאור התאונה.

לאחר זאת היה מופיע מגיד העתידות, שבעזרת כדור זכוכית היה מנבא גורלות, לקול תרועת צחוקו של הקהל. אספות הבטחון שלנו נמשכו בדיוק שעה. הם תוכננו וזומנו באופן שכל מרצה לא היה על הבמה למעלה מ-5 דקות, אפילו קצין הבטחון הוזהר שהרמקול יוחלש במקרה שיכביר מלים וסטטיסטיקות למעלה מן הזמן המוקצב לו. חזרות היו קצרות, היות ולא הכינונו את הראיון עם הנהג המעורב בתאונה. רצינו שמבצעי התאונות יספרו באופן טבעי על המקרה. אם רחקנו כאן לפעמים מן ההדר הצבאי, לא פגע הדבר במשמעת שלנו. בעצם אין כל הדר בתאונות דרכים — בלי הבדל דרגה ותפקיד.

היתו זו תכנית שגרתית, מבוססת על בחירת גורמי תאונות אשר דרשו טיפול ותיקון מידי. השתמשנו בכל הסטירה שחוננו בה כדי להדגיש מצבים מיוחדים ואת האמצעים שיש לנקוט בהם כדי למנוע תאונות. כתוצאה מהתרכזות זו בסיבות לתאונות ואמצעים מניעתן הגענו תוצאות חשובות. הערך הממוצע של הנזקים שנגרמו לכלי-הרכב בתאונות ירד ב-31%. סיכום האחוז של תאונות-המכוניות במחצית הראשונה של שנת 1950 היה 1,28 לעומת הממוצע של 1,88 בשנת 1949, — ז"א ירידה של 32%. השגים אחרים צוינו ברמת הטיפול-המונע, שקודם לכן היה מתחת למינימום הנדרש.

שמעתי שהאחריות לריבוי התאונות מוטלת על

ציונים להכנת תכנית-גיוס לשירותים טכניים

(לפי ה"השקפה הצבאית" האמריקאית. נובמבר 1951 — מאמרו של מיור גנרל ו. מידלסווארט — צבא ארה"ב).

נודעים במלחמת העולם, בבעיות התכנון שלנו. וגנרל גאבין אמר: — "עלינו לעסוק בתכנונו במלוא המרץ, ההתלהבות, והדמיון המצויים בקרבנו". וכאן מציג בעל ההרצאה את סימן השאלה מול התביעה ל"דמיון", באמרו: "סגולה זו, יקרת המציאות שבתכונות רוח-האדם, לא תמיד ניתן להעלותה מאי-שם. רק מנהיגים גדולים מחוננים בה — ביכולת לראות את הנסתר כאת הגלוי, לראות את הבעיה כולה בשלמותה". בגישתו אל הצגת גוף-הנושא, אומר הוא: "היות ובסופר-שליחשבון התועלת שבצבא, ואף הטעם היחיד לקיומו, הם הנהלת המלחמה — הרי שכל תכנית צבאית שהיא, הנה, במהותה, תכנית מלחמה, ויהא טיבה כאשר יהיה". סדר התכנון הצבאי הכולל הנו זה:

1. עריכת תכנית-ל-מ-ל-ח-מ-ה, לכשתבוא ע"י הרשות הצבאית העליונה (מיניסטריון ההגנה), בשביל הנהגת מבצעי הצבא.

2. תכנית-גיוס, אשר נועדה לתמוך בתכנית מבצעי האדם והציוד. ("אכ"א ואג"א").

3. תכנית להנהלת הצבא בימות שלום; בזאת הריני מתכוון למערכת-ארגון, אשר תאפשר הרחבה מהירה של כוחותינו וסידורנו על הבסיס של רמות היכולת המצויות כבר בידינו".

עד כאן — התכנון לטוח-ארוך. אך מה ינחהו?

הרי שמכאן אנו עוברים אל בעית היחס שבין התכניות השלובות של גיוס האומה והצבא לענפיו.

השרטוט הסכמטי שכותרתו: "היחס שבין התכניות", מפגין את שלבי סולם ההנחיה, מתכנית-המלחמה של ועדת-ראשי-המטות שבפסגת הסולם — ועד לתכניות החלקיות והמקומיות של הגיוס האפסנאי. ועדת ראשי-המטות, בתכנית המלחמה שלה, מציגת את מועד הביצוע המשוער, שהוא בגדר הצצה אל תוך העתיד, המתבססת על הערכה המתקבלת על הדעת של אפשרות פרוץ-מלחמה. זהו מעין סיכום של ה"מתי-היכן-מה" של כוח המחץ אשר לאומה — סיכום המוגבל ע"י האומדן של תחומי הכלכלה הלאומית, של המצב המדיני ושל אופי המלחמה, הנראה כאפשרי ביותר באותו זמן נתון. היות והמדובר הוא בגיוס — יש לזכור שאחד הצעדים הראשונים בתכנון המתיחס לתחום זה, מתבטא בקביעת תכנית-גיוס מטעם ועדת-ראשי-המטות — שהיא שלוחה מתכנית-המלחמה שלהם — אך ממנה עצמה מסתעפות תכניות-גיוס המיוחדות של חיל-הצבא, של צי-המלחמה ושל חיל-האוויר.

בצבאות בעלי התפישה החדשה משתרשת יותר ויותר הדעה האומרת כי כדי שה"מכונה" של צבא גדול תוכל ל"טקטק" כהלכה — בין בעתות שלום ובין בעתות מלחמה — הכרח הוא כי כלל מפקדיו של אותו צבא, הגבוהים, הבינוניים והנמוכים, ידעו ויבין את מבנה וארחות פעולתה של אותה מכונה; ואף אם המדובר הוא בבחינותיה המנהלתיות המובהקות של ה"מכונה" — גם אז קיים הצורך כי קציני-המטה הכלליים, ובמידת האפשר כל הכוחות-הלוחמים והשירותים למיניהם ידעו ויבינו את האפיקים בהם מקיים כל-הצבא את הפונקציות הללו, ההכרחיות להגשמת תעודותיו. על כן אין, בעצם, מן המתמיה, כי בחוברת נובמבר 1951 של "ההשקפה הצבאית", כלי-המבטא של "ביה"ס לפיקוד ולמטה הכללי" של צבא ארה"ב, נתפרסמה הרצאתו של הגנרל ו. מידלסווארט, מראשי האפסנאות שב"פיקוד האירופאי" של הצבא האמריקאי, המוקדשת לבעית תכנון התגיסותם, לעת מלחמה, של ה"שירותים-הטכניים" המובהקים שבצבא. כי ההנחה — לפי בעל ההרצאה — הנה: "תכנית גיוס הנה תכנית-מלחמה אשר לאחר שאנו מתחילים בה מן היכולת המוגבלת שבעתות שלום, הרינו מתכננים למעבר מהיר אל מעמד-של-מלחמה. כולם, במידה גדולה או פחותה, מושפעים ע"י תכנית זו וכרוכים בה". לפי הגדרת מ"ג. מידלסווארט הרי מלאכתו, בתור איש התכנון האפסנאי-הצבאי, הנה מלאכת "המחשבה-מראש" — כי "התכנון הנו תהליך מאורגן של הצצה-אל-תוך-העתיד ונסיון לפתור, מראש, את בעיות המחר ככל שניתן לראותן כיום".

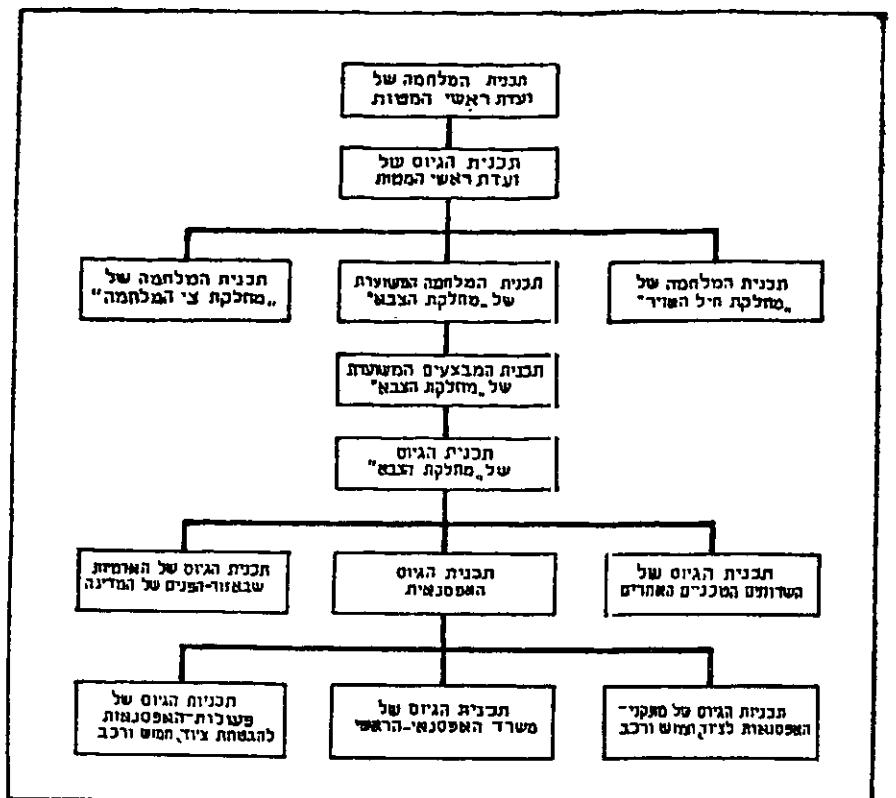
למגמת מחשבתה הצבאית של אמריקה בימים אלה, אופינית אחת מהערות-הפתיחה שלו, אשר לה, אמנם, גם בחינה כללית יותר, האקטואלית לגבי כל צבא, גם כזה שמצבו הגיאוגרפי והבטחוני הנו מוגן הרבה פחות מזה של צבא ארה"ב והמטרופולין שלו: "הדבר הרצוי ביותר לעוסק בעבודת התכנון — הוא זמן-בשפע. בעבר — אפילו לאחר האסונות בהם גפתחה מלחמת העולם השנייה — היה מצוי לנו הזמן בשביל תהליך זה של המחשבה מראש; וסבורני כי לקחו החמור של אותו מאבק דרבן אותנו לקראת דבר-מה המתחיל להדמות לראית-הנולד. ואכן, התקדמנו. אולם אפשר וברגע זה הזמן הולך ואוזל, כאותו זרם הגרגירים הזורם מתוך שעון החול; המהירות חייבת להיות סיסמתנו. וכד בבד עם הרהורים אלה עולה הקטע הבא: "אשתקד, שעה שעבדתי על הבחינות האפסנאיות של המבצעים-המוטסים, דנתי עם מיור גנרל גאבין, מפקדם של כמה מבצעים-מוטסים

כגון: ציוד שדה, חמרי דלק וסיכה; להגיש לחיל כמה וכמה שירותים בעלי אופי מיוחד — כגון: חידוש-אספקתו בדרך האויר מזה, וסידורי כביסה ורחצה מזה; אחדים משירותים אלה מספק חיל-האפסנאות האמריקאי גם לצי-המלחמה ולחיל-האויר. במסגרת תפקידיו אלה של חיל-האפסנאות עוסקת „מחלקת התכנון הצבאי“ שלו בפיקוח על פעולות התכנון בקרב החיל, המסתעפות מההנחיות הכרוכות בתכנון הגיוס של הצבא. היא קובעת, למשל, את שטח ההחסנה הנדרש בשביל לקים את עצמת-הגייסות-המשוערת בכל שלב משלבי גיוסו של כלל הצבא (כפי שצוינה בתכנית-הגיוס של הצבא); החשוב בתכנונו של זה הוא לא רק, שיהא גדול כדי היקף ההספקה שתדרש, אלא שאף תנוחתו הגיאוגרפית תאפשר את הגשת הסיוע-האפסנאי המלא ביותר, הן לגלילות-הפיקוד השונים שבאותה הארץ, והן לפיקודי הזירות שמעבר-לים. בסיסי-המחסנים צריכים לחלוש על אפשרויות תובלה מתאימות, ולהיות סמוכים אל מרכזי מסה"ב. אפשרויות מתאימות באשר למסה"ב הן בגדר תנאי-ותביעה ראשונים. וכאן יש לציין כי ענין ההחסנה חייב לכלול לא רק את אשר ידרש להחסנת האספקה הניתנת מטעם חיל-האפסנאות עצמו, אלא אף לזו שבטיפול שאר השירותים-הטכניים (במסגרת בסיסי-מחסנים כלליים). אכן, את פרטי תכנית הגיוס שלו קובע כל שירות-טכני בתחום סמכותו הוא; אולם לאחר שנתאשרו, ולעתים אף הושלמו, ע"י „מחלקת הצבא“ (הוא מיניסטריון המלחמה בארה"ב) כולם משתל-בים יחד, בתוך תכנית-הגיוס הכללית של הצבא.

כמה קיים מענינים למבנה של תכנית-הגיוס האפסנאית. בפתחה — מבוא כללי, המציין את המטרה, הבסיס והנחות היסוד של תכנית גיוס אפסנאית. מבוא זה משמש הכנה לתכנון-משני ע"י המתקנים האפסנאיים. שאר התכנית בנויה כסדרת „נספחות“, „נספח כוח-האדם“ קובע את ההנחיה לפיתוח תכניות מפורטות בענין כוח-האדם, תכניות אשר תבטחנה, בתחום ה„שיאים“ המספריים, את כוח-האדם האזרחי, שיהא ביכולתו לבצע את משימותיו של חיל-האפסנאות; דהיינו, נספח זה אומר לכל אחד מהמתקנים מהו מספר האנשים אשר יעמדו לרשותו בכל שלב מסוים של תהליך הגיוס לביצוע משימתו הוא; וכן קובע הוא את כללי היסוד לשימוש בכוח אדם זה.

„נספח המודיעין“ מסמן את המטרות האפסנאיות בשטח המודיעין ואת הפעולות הנחוצות בשביל לספק את הנדרש עם הגיוס.

„נספח האימונים“ מכיל ידיעות מספיקות בשביל מפקדות המתקנים, מפקדי הארמיות ופיקוד „כוחות-השדה של הצבא“ (שבחלק מתחומי סמכותו משמש הוא כמעין „פיקוד הדרכה“) בענין קוי-היסוד של חיל-

היחס שבין התכניות

עתה בא תורה של הנחיה מיוחדת מטעם ועדת-ראשי-המטות, המטילה על כל אחד משלושת השירותים-המזוינים לקבוע את תכנית-הגיוס שלו ולשלב שילובי-שלי-ממש בתכנית-הגיוס הכוללת. בד בבד עם זה, כשלוחה מתכנית המלחמה של ועדת-ראשי-המטות, נקבעת ע"י מפקדת הצבא תכנית מלחמה משוערת של הצבא. תכנית זו עצמה משמשת כהנחיה לעיבודה ולניסוחה של תכנית מבצעית של הצבא — ובו בזמן הריהי מספרת את גורמיה-הנחיה לפיתוחה של תכנית-הגיוס של הצבא גופא.

משפותחה תכנית-הגיוס של הצבא — הרי כמה כהוראה-מכוננת לכל הפיקודים שבצבא, כולל את השרותים-הטכניים, המטילה על כל אחד מהם את תכנון גיוסו הוא. תכנית הגיוס של הצבא כוללת את גיוסם ואימונם של כל היחידות וכל כוח האדם אשר ידרשו למלוי תכניות המלחמה, כולל ההגנה על שטח המדינה אשר אינו נתון באזורי המבצעים; את הבסיס לתכנון הגיוס התעשיתי; ולבסוף — את ציון המטרה אשר לקראתה חייב הצבא לכוון את פעולותיו בימות שלום; הכלל — את המגמות הכוננות כולה.

תכנון הגיוס האפסנאי

כדוגמא לתכנית הגיוס של שירותים-טכניים יכול לשמש בנינה של תכנית הגיוס האפסנאית, אשר בעיקרה דומה היא לאלו של כל אחד משאר השירותים הטכניים.

„יסוד משימתו של חיל-האפסנאות — להאכיל את החיל ולהלבישו; להמציא אספקה מכמה סוגים אחרים,

למתקנור-שלו, אשר תשמש כקרמנחה לעצמו, או ליורשו באם יוחלף, בביצוע משימת הגיוס שלו. תכנית-גיוס של המתקן חייבת להראות מה ידרש להיעשות בכל מהלכה של תקופת הגיוס, וכיצד — בקוים כלליים — יצטרכו הדברים להבצע. היא תפרט את התכניות להתפשטות כוח-העבודה; להרחבת שטחי ההחסנה; את הדרישות לציווד הנוסף שיהא בו צורך למען שאת במעמסה הנוספת שתבוא עם הגיוס; ואת צעדי הזהירות הנוספים לבטחוננו של המתקן. ואין אלה אלא בודדים מתוך הנושאים הרבים אשר תכנית-הגיוס המפורטת של המתקן תצטרך לכלול.

רשימות-גייסות

אחת החשובות שבבחינותיו השונות של תכנון-הגיוס — הנה הכנתה של "רשימת-הגייסות" של השירותים-הטכניים, אשר חייבת להראות מה הם גייסות השירות שיידרשו לתמיכה בגייסות-הקרוב, פריסותיהם של גייסות אלה, וכן מהן המשימות בשבילן תשמשנה כחלקיה של תפישת-היסוד האסטרטגית. החלק המכונן של תכנית-הגיוס של הצבא סיפק כבר כמה הנחות-יסוד ונתוני-תכנון להנחיה בנדון זה. למשל, אותה הוראה-מכונת הניחה ודאי את קיומו של צבא-פעיל בגודל והרכב מסוימים באותו יום אשר יהיה "יום-הגיוס". יתכן וצבא-פעיל זה יהיה אותו חיל-הצבא כפי שהוא נתקים במועד מתן ההוראה-המכונת הנ"ל — או שיהא זה צבא בגודל שמניחים כי יהיה מצוי כעבור, נאמר, x חדשים.

אותה-הוראה-מכונת מסמנת את עצמתו הגדלה-בהדרגה של הצבא, החל מ"יום-הגיוס" המשוער, וכלה באותו היקף-מכסימום, אשר מתכונים להגיע אליו. תהליך זה של בניה וצבירה מחולק, כרגיל, לשלבי-זמן — לפי חודשים ולפי רבעי-שנה. לכל שלב ושלב שכזה נערך גם חישוב מיוחד, המפרק את התכנית לגרמיה: זמן לראות את הנדרש בכל שלב באשר לעצמת הכוחות-הלוחמים, את המצב של הזרמת גייסות-התגבורת וגייסות-החליפין אל מעבר-לים, כוח-האדם המפעיל את "איזור-הפנים" המרחבי שבארץ המטרופולין, וכוח-האדם השירותי שבכל אחד מהשירותים-הטכניים. אותה הוראה-מכונת חייבת גם לכלול את רשימת מספרם, טיבם ופריסתם של גופי הגייסות-הלוחמים העיקריים — ובו בזמן עליה גם לציין את הסה"כ של עצמת-האדם המשוערת, בכל שלב ושלב, שבכל אחת ואחת מזירות המבצעים. ויצויין, כי באותה הוראה עצמה יסופקו גם נתונים דומים (אמנם, מפורטים פחות) ביחס לציר המלחמה ולחיל-האוויר — היות והכרחי הוא לחיל-האפסנאות לדעת כיצד לחשב את הסיוע-האפסנאי שידרש מצדו בשביל הצי וחיל-האוויר.

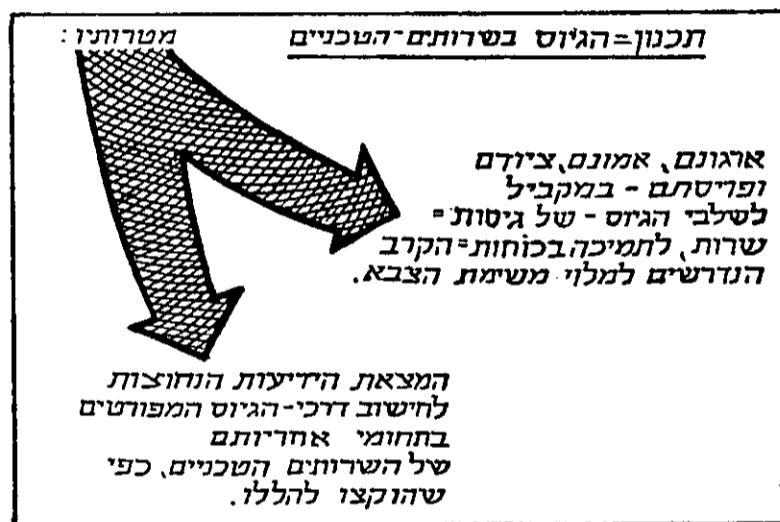
תוצאתה הסופית של ההכנה שניתנה באותה הנחיה תהיה: — מתן אמת-מידה בידי חיל-האפסנאות, אשר

האפסנאות לאימון הפרטים והיחידות שלאימונם הוא אחראי. ה"נספח-הלוגיסטי" — הכולל מתחלק עצמו למספר תכניות: לאספקה, להשגחה, לשירות, ולמחקר-ופיתוח; התכנית לאספקה, למשל, מציגת למפקדי הבסיסים המסוימים את משימות הגיוס שלהם במפורט, ואילו תכנית-השירות מציגת להם מהו שטח ההחסנה שתוכנן לכל בסיס.

אחרון הנספחים הנו "נספח תקציב הכספים" — וענינו משתמע משמו.

תכליתו של תכנון-הגיוס בשירותים-הטכניים

אכן, אין להבין את מבנה של תכנית-הגיוס המסוימת מבלי לראות נכונה את תכליות הסופיות של כל תהליכי-תכנון אלה. שרטוט המצורף לשורות אלו, מנסה לסמן את תכליות:

האחת — ארגונים, אימונם, ציודם ופריסתם-לפעולה — הכל שלבים-שלבים, לפי דרגי תהליך הגיוס-הכולל — של גייסות השירות, שנועדו לתמוך בכוחות הנדרשים, בכל שלב. לביצוע משימות הצבא. והשניה — מתן ידיעות הנחוצות שניתן יהיה להשתמש בהן בחישובו המפורש של הנדרש לצרכי הגיוס, בתחום אחריותו, המיוחד-לו, של כל אחד מהשירותים-הטכניים.

הרי דוגמא לכך, כיצד בחיל-האפסנאות, למשל, מפעילה "תכנית-הגיוס-האפסנאית", את הבסיס-האפסנאי של, נאמר, "מצודת-זורת" (מרכז-אפסנאי גדול שבמדינת טכסס), מפקד הבסיס למד מתוך התכנית לדעת את משימת הגיוס שלו, את השיא שיקבע לו לגבי שכירת כוחות עבודה, ואת השטח שהוקצה לו — בין ע"י מסירת שטח קיים לשימוש, בין ע"י שכירת שטח-מחסנים מסחרי, ובין ע"י בניה חדשה. "נוסף לכך הוא מקבל את הידיעה על קוים שלפיהם תכונן פעולת גיוס של חיל-האפסנאות; כשידיעה זו ברשותו — הרי תהא זו עתה אחריותו הוא לפתח תכנית מפורטת

יהיה עוד צורך להחליט היכן וכיצד תאומנה יחידות אלה. אולם אין ניתן לקבוע זאת אלא מתוך התחשבות בסידורים בשטח השיכון, במתקני הצבא השונים אשר יוקצו לכך ע"י ה"ג. 4" (ראש אגף האפסנאות) שבמטה הכללי. הצעד הבא הוא: לבטא את "בסיס הגייסות", שנקבע כנ"ל, באמצעות "עומס האימונים", הערוך שלבים שלבים, במהלך תקופת הגיוס כולה. "עומס אימונים" זה חייב לכלול בתוכו את האימונים הבסיסיים ב"מרכוז האימונים לאנשי יחידות" (דהיינו, להכשרת אנשי יחידות חלופת הנש"לחים ליחידות שמעבר-לים הזקוקות לכך, עקב אבידות מחלות וכיוצ"ב), את אימוני היחידות (דהיינו, יחידות אפסנאיות שלמות המוקמות והולכות), את אימוני אנשי המקצועות בבתי-הספר המיוחדים לכך, איש איש לפי מקצועו-הצבאי ואת ה"אימוני-תוך-עבודה". "עומס אימונים" זה יכלול לא רק את סיפוק הדרישות לכווח-האדם האפסנאי, אלא גם את אימונם של פרטים, לפי "מקצוע ההתעסקות הצבאית", הנדרשים ל"שלוחות וחיל-האוויר. יצוין כי חיל האפסנאות מאמן קצינים וחיילים בשביל מחלקת-הצי בתחומי שירות-המוון, הנהלת מאפיות, חייטות, תיקון געלים, בדק מכונות משרד, והשגת "מצרכי הפרט"; וכן, בדומה לנ"ל — נהוג לגבי הכשרת קצינים וחיילים של חיל-האוויר.

"עומס האימונים", משנקבע סופית, בצירוף הדרישות למתן כוח-אדם, שישמש את הבסיסים ואת שאר מתקני האפסנאות והפעולות האפסנאיות — הם המהוים את הבסיס לקביעת הנדרש בשביל שחלוקת-כוח-האדם ולכלל היחידות המנהלתיות. "ובכך ייעשה הצעד הרביעי, והמסיים, בהכנת "בסיס-הגייסות" לצרכי הגיוס בשרותים-הטכניים".

* *

סקירת-הרצאתו של מ.ג.ג. מידלסוארט מכילה גם פרק מענין בענין התיאום שבין חיל-האפסנאות לשאר השירותים הטכניים וכן פרקים על הפעולות-האפסנאיות ל"השגת-ההספקה" (Supply Procurement), המודיעין האפסנאי, מתקני האפסנאות ופעולותיה. אולם יאה לאלה ציון נפרד, בהזדמנות אחרת אשר ודאי עוד תמצא באחת מחוברות "מערכות" הבאות.

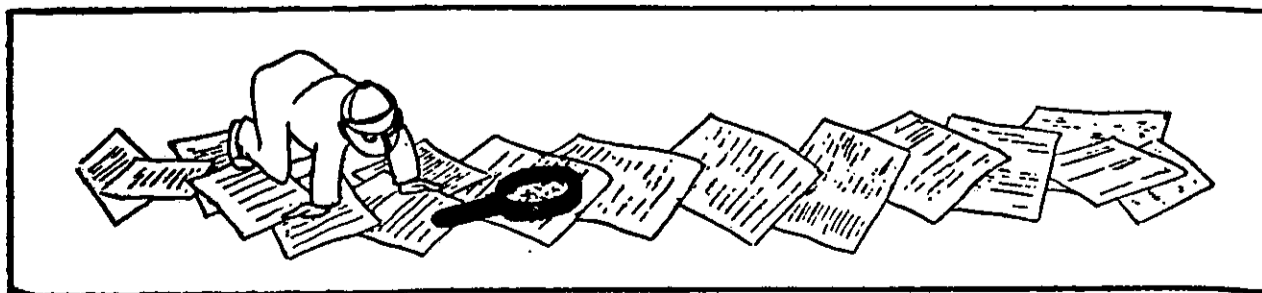
בעזרתה יוכל מעתה להעריך ולחשב מה יהיה מספרן של יחידות האפסנאות מכל סוג וסוג אשר תדרשנה; מתי תדרשנה; והיכן תדרשנה. ואמת-מידה כזו הנה תנאי לכך, שיוכל לקיים את המוטל עליו במסגרת תפישת היסוד האסטרטגית של ועדת-ראשי-המטות.

"אמת-מידה זו, במוחשיותה, אינה מיצגת אלא "כמו-יות"; אולם "כמויות" אלו עצמן מיצגות סוגי יכולת; אלא שהיכולת תצטרך להתבסס על אותן הגייסות שיהיו לנו בעין ולא על אלה שהיינו רוצים כי יהיו לנו. הסיבה לכך היא, שאותה אמת-מידה מותנית ומוגבלת ע"י "שיאי גייסות", אשר הוקצבו לחיל-האפסנאות ע"י "מחלקת-הצבא", ומותנית ומוגבלת שוב ע"י גורמים כגון מציאותו של שיכון לגייסות, הסידורים לאימון, ומידת יכולתו של חיל-האפסנאות לבנות במהירות למחרתו של יום-הגיוס ארגון הדרכה מתאים. "עצם החישובים הכרוכים בקביעת מספרם של הגייסות האפסנאיים, וסוגיהם, שידרשו לסייע בידי הכוחות הלוח-מים, הנם חישובים מורכבים למדי — עד כדי כך, שאין זה ניתן לדון בהם כאן לפרטיהם".

אכן, "יכולת-הסיוע" של כל יחידה אפסנאית (דהיינו, הקף השירותים אשר ביכולתה לקיים, ולאיוזה ממדים של כוחות-לוחמים יהיה ביכולתם של כוחות-שירותיים אלה לספק את צרכיהם), פורטו ב"טבלאות הארגון והציוד" של הצבא האמריקאי. טבלאות אלו מציגות, למשל, מהו מספר טונות-האספקה אשר יחידה נתונה יכולה לטפל בהן בפרק זמן מסוים — ומה מספר ליטראות הלחם אשר יחידה אחרת מסוגלת לאפותן. משהוצגו גורמי-חישוב אלה לעומת ממדי הגייסות אשר יש לספק את צרכיהם — מתברר מספרן של היחידות האפסנאיות מכל סוג נתון, אשר יהיה צורך לקיימן. אולם אין זה אלא גורם אחד בלבד בין גורמי החישוב. גורמים אחרים כוללים את מידת פיזורם של הכוחות שיש לסייע בידיהם, את תנאי האקלים והשטח, וכן את טיבם של מבצעים מסויימים.

אימונן של יחידות אפסנאות

לאחר שתהליך החישוב המתואר כאן יעלה שלבים-שלבים את רשימת-הגייסות של היחידות האפסנאיות הצריכות לקום בהתאם ל"לוחות הארגון והציוד" הנ"ל,

קבוצת הקרב

בגליון ינואר של "רבעון הצבא" הבריטי, נתפרסמה, בחתימת נורמן ארצ'ר, רשימה על "קבוצת-הקרב" הגרמנית, כפי שנתגלתה לאנשי-הצבא הבריטיים במערכות נורמנדיה, ב־1944. רשימה זו הגה בבחינת "מועט המחזיק את המרובה" לגבי כמה התגלויות טקטיות ואופרטיביות של אורח-הפעלת-החילות המשולב, בדרגים לא-גבוהים — יחסית — של גופי צבא. להלן עיבוד חפשי של הרשימה, תוך קיצורים מסוימים. כפי שכבר צוין במקום אחר בחוברת זו, יש לראות בתמצית זו מעין השלמה לנושא בו מטפל המאמר על "אגד-קרב פלוגתי", המתפרסם אף הוא בגליון זה של "מערכות".

שהיקפם היה מעבר-לכל-יחס לעומת גודלו המספרי של מבנה מעין זה. אף התקדמותו של קורפוס שלם היתה נעצרת ונבלמת — עד אשר יחוסל הטריז שנוצר ע"י "קבוצה" כזו. בדרך כלל, הרי החייל הנתון-בקרב לא ייטיב להלחם שעה שחש הוא באיום כלפי עורפו; והצבא החדיש, שענייני הספקה כה מודגשים בו, עלול לצאת עד מהרה מכלל פעולה יעילה משחדלים הדלק והתחמושת להגיע אליו. אכן, צבאות פעלו, תקופות ממושכות למדי, אף במעט מזון, או ללא-מזון כלל, וודאי שיוסיפו לפעול כך גם במלחמות אשר תבואנה. אך התותחים והשריון חייבים לקבל את המזונות שלהם — פן יגוע הצבא. בתורת צבא. ואלו "קבוצת-הקרב", בהיותה מסור גלת, אף בהנתקה מהכוחות-העיקריים, להלחם פרק זמן לא כ"כ קצר בכוחותיה היא, סיפקה את המכשיר הטקטי והאופרטיבי לטריזים-איים בתוך מערכות-היריב אשר היה בהם כדי ליצור מצבי-שיבוש, הפרעת-תחבורה, ואף "איגופי-עורף" נועזים. אכן, סוד הצלחתה של קבוצת-הקרב הגרמנית טמון היה בהיותה בבחינת "חיה-נושא-את-עצמו". ועל תקיפות-עמידתה אף בפני כוחות עדיפים היתה חייבת-תודה לשילוב-היסודות, ה"מוכן-מראש", בו הצטיינה. מהרגלים שבה לא נדרש לאסור קרב עם שריון היריב כשהם-לעצמם, כי אם, בפשטות, היה עליהם רק "להשמיע קול צפצוף", לקרוא לעזרתם המידית את תותחי 88 מ"מ (הסע-עצמיים, המבקיעים אף את השריון הכבד-ביותר) או את הטנקים מה"קבוצה" שלהם — ואזי נהגו להחזיק בעק-שנות בנקודות החיוניות, למשך ימים. "לו רק היו הם נתמכים כראוי גם מן האויר — יתכן והיו מרחיקים-לכת בהקהית מחצה של התקפת בעלות-הברית ואף בהדיפתה-אחורה, אל החופים שכיבושם

הבריטים והאמריקאים נתקלו ב"קבוצות הקרב" הגרמניות בשטחים מכוסים הצמחיה והמבותרים של נורמנדיה לאחר הנחיתות המוצלחות שב"יום האפס" (D-DAY). ידה של הארמיה-השביעית הגרמנית, אשר ניצבה בפני עליונותו המכרעת של היריב בתותחים ובאויר, היתה בהחלט על התחוננה — ועל כך נוסף עוד חוסר הניידות שלה, כמוכח משימושה הנרחב בתובלה גרורת-סוסים. משימתה — עד לימי ההבקעה-המשורית של פאטון, באגף ימין של בעלי-הברית, והנסיגה הגרמנית הכללית לעבר בלגיה והולנד, שבאה בעקבותיה, — היתה כמעט כולה הגנתית; מערכת-הגנה, שבה עמדו ולחמו בשצף-קצף, במשך חדשים תמימים. אכן, הפיקוד-העליון הגרמני נכשל במשגה חמור, כאשר לא חיזק ארמיה זו אף לאחר שנתברה, כעבור זמן קצר למדי, כי כאן, בגזרת-החזית שלה, מתרחש מעשה-המלחמה הראשי. אולם באם שגו בשטח האסטרטגי והאופרטיבי הגדול, הרי בתחום הטקטי, בתוך התוהו ובוהו של קלחת-הקרב, פיתחו הגרמנים את "קבוצת-הקרב" שלהם*.

מבנים-ארעיים אלה, כרגיל בעצמת בטליון-רגלים אחד הנתמך בכמה תותחים סע-עצמיים וקומץ טנקים, היו מבקיעים פרצה בחזיתתה של דיביזיה בריטית, וגורמים לשיבוש המערך והמנגנון במימדים

* הביטוי "קבוצת-קרב", ככינוי לגוף מעורב (וזמני) של יחידות-משנה מקרב הילות שונים, איננו — כפי שאולי יחשוב הקורא — ביטוי שנשאל מאת הגרמנים דוקא. כך, למשל, — מבלי לדבר כלל על ה־Combat Team האמריקאי, הקרוב מאוד במשמעותו — כבר בקיץ 1942, בשעת הנסיגה מעבר טוברוק והקרבות ליד מרסה-מטרון, דובר על "Battle Groups" כאלו בקרב הדיביזיה הגיר זלנדית, בפרצה לעצמה דרך בשרשרת-הגייסות הגרמניים מדרום וממזרח למרסה-מטרון — המער.

ביכולתו לנוע לפני התקפת-השריון ולפרוץ לה נתיב".

ועוד. כל מגע-של-ממש בין הרגלים לבין הטנק מהיר-התנועה הוכיח את הצורך בבדיקה-מחדש מרחיקה-לכת בענין איתות-הגומלין שבין שנים אלה. כמעט כל ספר מספרי תולדות-הגדודים במלחמת-העולם השניה מכיל כמה הערות עוקצניות, לגבי "מבצע משולב" זה או אחר, בו לא ננקטו צעדים שהיו הכרחיים מבחינה זו.

בשביל לראות בבליטות-ראיה מספקת את המהפכני והמחדש שבחזיון זה של "קבוצת-הקרוב" — אין אולי אלא לכוון לרגע את מבטנו אל מצב-הדברים ה"תקין" אשר קדם להופעתה, ואשר מתוך ניגוד לו — וניצול החולשות שבו — נוצרה.

באם ניטול לדוגמה את הדיביזיה הבריטית, בת שלוש הבריגדות ו"יחידות-התוספת" של חיל-הקשר, חיל-התותחנים, האספקה וכו', נתקל בחלוקה והפרדה נוקשה למדי של תפקידיהם ופעולתם של סוגי-הנשק השונים. אכן, במלחמת העולם הראשונה היה תפקידו של החי"ר, אף במהותו הטקטית של אז, פשוט יחסית מבחינת ה"טכניקה" היומ-יומית שבו. אי-שם, בעורפו של כל בטליון שבקרה-חזית, היתה מצויה ארטילריה-השדה, ומעט מאחריה — הארטילריה-הכבדה. חיל-המהנדסים, חיל-הרפואה ו"אנשי-מקצועות" למיניהם היו מסופחים לגוף-צבא מסוים, לעתים — בקביעות, אולם לעתים קרובות — היו הללו נלקחים ומועברים אל יחידות אחרות ממש דוקא כאשר החלו, סוף-סוף, "למצוא את מקומם" ולעבוד בתיאום טבעי והרמוני עם הדיביזיה או הבריגדה שבמסגרתה פעלו. קציני-התצפית הארטילרי "גר" בקרה-חזית, או בסמוך לו, והיה נענה לכל תביעה של חי"ר ל"משימות-אש" סכנה" ורשם מטרות לידיעת סוללותיו שבעורף; אך, בכ"ז נשאר בגדר זר לרגלים, היה מסולק מתפקידו מחמת פצעים, מות, או העברה — ואדם חדש היה מתחיל, תוך קושי ועמל אין-קץ, להסתגל למילוי-מקומו. יש והסוללות, שעמדו תיהן — אך לא הן עצמן — היו קבע בחזית — היו יוצאות לתור-המנוחה שלהן כשאת תותחיהן הן משאירות לסוללה המחליפה, מוצבים בשוחותיהם — אלא שאותה סוללה חדשה לא ידעה ולא הכירה כלל לא את השטח של הגזרה ולא את בעיותיה. ובינתיים היה חיל-הרגלים מוסיף להזיע בקדרות את יוצי-המות בשגרת-המלחמה הקטלנית: שבוע בקרה-חזית, שבוע ברזב-הקרוב, שבוע ברזב העמוק —

עלה בקשיים כה מרובים. ולהדגשה נמרצת ביותר ראויה העובדה, שהשמדתו המוחלטת-כמעט של חיל-האוויר הגרמני — היא שהיתה הגורם הראשון-במעלה בהבסת הארמיה-השביעית הגרמנית בנור-מנדיה". ודוקא במצבי הניתוק-מבפנים והשיתוק-למחצה, אשר נגרמו מדי פעם למנגנונה של הארמיה הגרמנית ע"י פגיעותיה של אווירית-הברית, גילתה "קבוצת-הקרוב" את האפשרויות הטמונות בה לקיום התגוננות תקיפה, ואף פעילה, על אף איגופים, ניתוק-אספקה וחוסר מגע עם שכנים.

בהתאם למסיבות, העשויות להיות שונות ביותר — ואף משתנות, יכולה "קבוצת קרב" לכלול יחידת רגלים או מספר יחידות, החל מעצמת בטליון וכלה בזו של בריגדה, כשהזין האינפנטרי אשר באלו משולב שילוב-גומלין מלא ביחידות השריון, חיל-התותחנים, והחילות והשירותים המסייעים והמשלי-מים. באם אפשרי הדבר, רצוי שכנף (או גם טייסת) של מטוסים יתאמן מלכתחילה עם כוח-הקרקע הנ"ל — בשביל שייטיב אח"כ לפעול, תוך שיתוף-קרוב מהודק ביותר, יחד אתו; וע"י כך אולי תמעטנה אי-ההבנות, השגיאות והאבידות-לשוא שצינו לעתים את השיתוף בין המטוסים לכוחות-הקרקע בסיציליה, נורמנדיה ועוד.

כאן מן הראוי לציין את גורם-הכוח הבא לה, ל"קבוצת-הקרוב", מההשתלבות-ההדדית האינטימית בין הרגלים לשריון שבה. בדרך כלל, הרי דרכו של השיתוף בין חיל-הרגלים לטנקים זרועה חתחתים הרבה. ה"מדשדש-ברגליו" — נוהג לראות בטנקים דבר-מה אשר יש לקרוא להופעתו בכל הזדמנות בה מחמירים משהו הענינים. ואילו איש-הטנקים המנוסה ידע-ידוע, מנסיונות מרים, את המגבלות שבכלי-נשקו זה; והרי, בדרך-כלל, עתה — עם הופעתם של כלי-זין אנטטי-טנקיים משוכללים יותר, והצטרפותם של הללו עם שדות-המוקשים, זו מפתם-הנצחית של הטנקים מאז (במידה שהמוקשים מצויים בפועל) — נתון רכב-הקרוב, אשר מחירו יקר והוא פגיע לפגעים רבים, במצב מעבר; והוא-הוא המצריך דוקא את השימוש ברכב-שריון, ככל האפשר, תוך עזרת-גומלין מרחיקה-לכת של החילות השונים.

כאן מענינת הדעה הנשמעת, כי אפשר ועם מהלך הזמן, יצטרף רכב-השריון אל אניות-המערכה של אתמול, במוזיאון' כלי-הקרוב שהיה הכרח לותר עליהם — אלא אם ימצא איזה גלגול חדש של, שולה-מוקשים' או, משחית-מוקשים' גייה, אשר יהיה

של בטליון. יהיה גדולה אשר יהיה, "קבוצת-הקרב" העתידה יכולה להשאר חלק מן הבריגדה, הדיביזיה או הקרופוס אליהם השתייכה ישירות. אולם בשעת פעולת-הקרב גופא — תהא עצמאית לגמרי, מבחינת יכולתה, "לעמוד על רגליה היא" — ותהווה, לאמתו של דבר, מעין "צבא-מעט בתוך צבא". וכאן מן הראוי הוא להזכר בפעלם ההירואי של "הצרפתים החפשיים" ליד ביר-חכים*, זו "הנקודה הגיאומטרית" בלב-מדבר, מקום בו הם עמדו (לאחר שהת-חפרו בשלמות, בתוך מערך-הגנה היקפי), עד הסוף, בפני כל התקפותיהם של השריון ומפציצי-הצלילה אשר לרומל. פעולות-קרב שכאלו — הן אשר תכרענה את כפות-המאזנים במערכות-העתיד. הדברתם של גופי-צבא מעין אלה, הרי הן מבצע עולה-ביוקר ומבזבז-זמנו של כל מפקד המנצח-על-התקפה; אכן, הפעלתם, אורח-קבע, בנוהגם של צבאות חדישים, עודו צפון בחיקה-המחר.

"הנסיון הזכיר כי מחשבתו של איש-צבא אינה משתנה אלא באטיות. רק בכור-המבחנים של המלחמה מופיעה נכונות — לעתים, מתוך אירצון פנימי — לנסות רעיונות חדשים ילודי מצבים-נואשים. אולם קצב המצאתם המהיר של כל-יזון חדשים — מן ההכרח שיגרום לשידוד-מערכותיה של הפקטיקה — אם גם לא לזה של האימטרטניה, המוסיפה, בכ"ז, לשמש גורם-מלחמה בעל אופי מתמיד מדי".

* באגף הדרום הקיצוני, והמבודד, של חזית-הברית במערכת-לוב של ראשית יוני 1942, היתה עצמתם: ברי-גדה מוגברת. — המער.

וה"שחיקה" היום-יומית מצמיקה את שורותיו. אכן, אותה נוקשות של מערכות הצבא הבריטי במלה"ע הראשונה, — הובחנה ע"י הגרמנים וצוינה על-ידם. אחד ממצביאיהם ציין בפירושו, כי לדעתו כל ההתקפות הבריטיות, פרט לאחת או שתיים (כגון זו של קמברה, בה הושגה הצלחתו הגדולה הראשונה של השריון, בשלהי 1917) התנהלו תמיד לפי "דגם-של-קבע, מבלי כל חידוש והסתגלות שיופקו מלקח הנסיונות הקודמים; והגרמנים אמנם היו עורכים את חכניות-ההגנה שלהם בהתאם לעובדה ידועה זו. האמת היא, כי נאמר לא-פעם, ע"י סופרים ידועים בעניני-מלחמה, על הגרמנים עצמם כי אף הם לא היטיברעשות, וכי משובש דבר בתכניותיהם — היו מסתלקים מהמבצע-הנתון מבלי לגלות יכולת לפתרונות "מאולתרים". אלא שהללו, לפחות, למדו במשך הזמן — וטכסיסי-ההסתגנות שלהם, שכמעט ונתנו להם את הנצחון במלחמה בשנת 1918 — יוכיחו.

את אשר הושג על-ידם אז, בשלהי מלחמת-העולם הראשונה, בתחום הטקטיקה-הזעירה ע"י אורח-ההסתגנות הנ"ל — ניסו הם להשיג בשלהי מלחמה השנייה, בתחום הטקטיקה-האופרטיבי, ע"י הפעלת "קבוצות-הקרב" כנ"ל — בנצלם, שוב, את מידת הנוקשות אשר עדיין נותרה במבנה הדיביזיות והקרופוסים הבריטיים, על אף ההתפתחות הראויה לציון שחלה בהם במשך השנים. ויש להניח כי אף לעתיד ישמר תוקפו של לקח זה — ורעיון "קבוצות-הקרב" יהפוך למציאות-מקובלת בשדות-המערכה החדישים של מחר.

גודל ה"קבוצה" יהא מותנה במסיבות הגנה או התקפה, אולם לא יעלה, כפי הנראה, בעצמתו על בריגדה, ויש לשער יותר, שיוגבל ויועמד על עצמתו

המאמצים אפשר להשיג תוצאות".

כאשר אני מביא בחישובי את האפשרות כי אני עלול להכשל במשימתי הראשית מחמת התערבותם של גורמים צדדיים פעוטים, כלום צריך אני לקפוא על שמרי מפני שמשימתי לא ציינה זאת? גישה כזו לא היתה נסבלת בתעשייה האמריקאית. גישה כזו לא תהיה נסבלת גם בעת מלחמה. מה גדושים יהיו טורי המפגרים-בקרב ומה ריקות תהיינה שוחות-השועל של חיילים לוחמים בקו-החזית, אם לא יהיה בידינו להתגבר על מצבים שתוארו כאן בימי שלום. מניעת תאונות פירושה יעילות. בלעדי האחת לא נשיג את השניה.

בטחון בדרכים / (119 מעמ')

לות העבודה. ההגיון מחייב כיוון כל מאמצי המניעה כלפי הנקודה שבה קל יותר להשיג שיפורים ותי-קונים. קראתי בעלון למניעת תאונות בתעשייה את השורות הבאות: —

"ברור, שבכל מקרה של תאונה ופציעה שבאו כתוצאה ממעשה בלתי זהיר, קדם המעשה הבלתי-זהיר לתאונה; ואילו מנעו אותו אזי פעולתו של כל אחד ואחד משאר הגורמים שקדמו לתאונה, ושל כולם ביחד, היתה חסרת השפעה. לכן, הקו ההגיוני שיש לנקוט בו לשם מניעת תאונות עבודה הוא חיר-סולו של כל מעשה בלתי זהיר. רק ע"י ריכוז כל

פרקי לקח זירת-קוריאאה

יריב לא חזקים, למען עכב את התקדמותם. הדיביזיה נעה צפונה, על-פני השטח ההררי, דרך פונגסאן — קאפסאן — וביום 21.12 הגיעו יחידות-המשנה הקדור-מניות של רגימנט-הרגלים ה-17 אל הגבול המנג'ורי ליד האסאנג'ין, בעוד שעיקר הדיביזיה נמצא אז מרחק-מה מאחור. ב-22 ימי המסע עברו על-פני 150 ק"מ — דהיינו, ממוצע יומי של שבעה קילומטרים.

תוצאה זו נראית כמענינת במיוחד שעה שמשוים אותה להשגי המסע של הדיביזיות הקוריאא-ניות אשר לא היו להן אלא מכוניות מעטות, ובכל זאת במשך שבועות רצופים השיגו במסעות-יום בלתי פוסקים את הממוצע של 21 ו-24 ק"מ. פירוש הדבר, כי הם הגדילו עשה יותר מאשר פי שלושה לעומת דיביזיות-הרגלים הממונעת מינוע מרחיק לכת.

עצמת-האש לעומת רוחב גזרות-החזית

עשרים החודש הראשונים של מלחמת קוריאאה, ניתן לחלקם לשתי תקופות בעלות אופי מיוחד כ"א: השנה הראשונה, בה רבו הנסיגות-וההתקדמויות — על פני מאות ק"מ וגם לבסוף — היו עדיין בעלות עומק ניכר בן כמה וכמה עשרות ק"מ; והחדשים הרבים מאז ("חודשי המשא-ומתן לשביתת-הנשק") אשר בהם, כמעט ונבלמו אהדי (כנראה לא רק בגלל הצד המדיני-והפסיכולוגי שבדבר, אלא אף מתוך יחסי הכוחות הצבאיים והתנאים האופרטיביים), רצונות ההתקדמות הסותרים, ונתיצבו קוי החזית. אין לדעת אל הנכון מהן המסקנות אשר מסיקים שני הצדדים ממצב דברים זה, ומה השינויים, אשר אולי יראו להכניסם במבנה יחידותיהם, בצידום ובדרכי הקרב שלהם. אולם גם ביחס לתקופה הראשונה, זו של מלחמת-התנועה המובהקת, טרם הגיעו, כנראה, לידי סיכומים סופיים. על כל פנים, נראה כי כך הוא באותו צד אשר עליו ועל חישוביו ודעותיו ניתן לדעת יותר, היינו צד כוחות-הברית, ובראש וראשונה צבא ארה"ב הפועל בקוריאאה.

מתוך נסיונות שנת המלחמה הראשונה יצאו האמריקאים ברושם חיובי, ביחס למבנה הכללי של דיביזיות-הרגלים שלהם, הגם שישנם המציעים תיקור-נים שונים; אולם, בדרך כלל, מסתייגים הם תוך ציון, כי נסיונותיהם בקוריאאה הצטמצמו ברובם בתחום ההגנה, ומעטות, יחסית, היו ההזדמנויות לבחינת המבנה-הדיביזיוני — במסגרת מבצעים-התקפה גדולים, וביחוד — מבצעים ממושכים

להלן — צירוף קטעים ותמציות ממאמרו המקיף של קולונל מטה-כללי שביצרי, מכס ויאבל אשר נתפרסם בהמשכים בחוברות קיץ אשתקד של "כתב-העת הצבאי השביצרי". קטעים אלה, על אף היותם מ"כלי-שני" הנם רבי ענין ומאירים כמה סוגיות חשובות בתחור מי הטקטיקה, החימוש והארגון.

כושר צעידתו של חיל-הרגלים

הדגמה מענינת לכך, שאף בימינו אלה דורשת המלחמה יכולת-מסע גדולה, אפשר למצוא במסע התקדמותו של קורפוס "ר.ש.ק." הראשון ("ר.ש.ק.") פירושו: רפובליקה-של-קוריאאה, היא מדינת קוריאאה (הדרומית) לאחר התפרצות כוחות-הברית מראש הגשר שבדרום מזרחו של חצי האי, בספטמבר 1950. הקורפוס כלל אז שתי דיביזיות רגלים: את "דיביזית-הבירה" * ואת דיביזית-ר.ש.ק. השלישית. מבנה שתיהן היה כשל דיביזיה אמריקאית או אירופית רגלי לה, אולם היו להן רק יחידות מעטות של שירותי הער רף השונים ובעיקר — אמצעי תובלה פחותים. כל דיביזיה מנתה, בערך, 11.000 איש ו-200—150 כלי רכב, שמהם כ-10% היו מכוניות-משא מהטיפוס האמריקאי של "בנות 2½ טון".

מאז ההתפרצות מתוך ראש-הגשר ב-20 בספטמבר, ועד ל-17 באוקטובר, עשתה "דיביזית הבירה" את מסעה על-פני כ-650 ק"מ — דהיינו, מסע-יום ממוצא של 24 ק"מ משך 27 ימי מסע הבאים רצופים בזה אחר זה. דיביזית "רשק" השלישית עברה, מ-20 בספטמבר עד 13 באוקטובר, על פני כברת דרך בת כ-485 ק"מ — דהיינו, ממוצע יומי של 21 ק"מ. השגי מסע אלה היו ראויים לציון מיוחד משום שהמסע חל בחלקו בארץ הרים קשת-תנועה, על פני דרכים גרועות מאד, ולעתים תכופות מול התנגדות אויב חזקה למדי. ראייה לגורם אחרון זה יכולה לשמש העובדה, כי במשך מסע-התקדמות זה הגיע מספר חלליו של הקורפוס הראשון ל-465.

"דוגמת-כנגד" מענינת אפשר למצוא במסעה של דיביזית הרגלים האמריקאית השביעית, בהתקד-מותה אל עבר הגבול המנג'ורי. הדיביזיה, לאחר שהגיעה לחוף בצפון-מזרחה של קוריאאה בשיירה בת 50 ספינות-תובלה, הועלתה עם בוקר 29.11.50 בחוף איוון. הן בשעת העליה אל החוף, והן במסע ההת-קדמות שלאחר-כך, לא נתקלו תחילה בהתנגדות. רק לאחר מכן התיצבו לעומתן, מדי פעם, מאספי

* הכונה — לעיר-הבירה, ולא למשקה השיכר — המער.

הללו היו עתים בהם עצמתו של היריב, בגזרות-פלוגה מסויימת, היתה עולה על זו של המגינים אפילו פיר-עשרה ופיר-עשרים. ואף אם יובא בחשבון שבצבא הצפון-קוריאני היו כבר באותו זמן רבים שקיבלו הכשרה צבאית מעטה — בכל זאת מוסיף קרב-המגן של אותו גדוד להיות אחד המקרים המפתיעים וקשי-הביצוע ביותר המזדקרים מתוך אותו מסע-מלחמה בלתי-רגיל. כי מול עמידת-המגן שלו בחזית הרחבה כל-כך התנפצו במשך שבועים התקפותיהן של שתיים מדיביזיות-הצפון, אשר — לפי טענות שקשה לעמוד על דיוקן — הפסידה אחת מהן כשני-שליש מהרכבה, והשניה — שש-שביעיות!

בסקירתו על קרבות-המגן מסיק הלויט-קול. ט.ו. אדורדס את המסקנות הבאות: הגדוד הוכיח כי חיל-רגלים תקיף, הנתמך ע"י סיוע ארטילרי ואוירי המתואם אתו במהודק (ואכן, יש לשער ששני גורמים אלה הביאו לאחוז הגבוה של אבידות המתקיפים — המער.), יש ביכולתו להחזיק בגזרת חזית נרחבת מאוד אף בפני יתרון מספרי חזק של האויב. הוא הראה, כי הגנה תקיפה מסוג זה, אשר מנהלים אותה בכשרון, עשויה לגרום ליריב נזק אשר לא יהיה עוד בידו לתקנו — ועם זאת עשויה היא לסלול את הדרך להתקפת-נגד מוצלחת, משיבוא הזמן לכך.

חימושי-הרגלים במבחן

אחת השאלות הראשונות שהתיצבה עם בחינת לקח קוריאנה היתה: כיצד עמד במבחן חימושו החדש של חיל הרגלים? דהיינו: א. האם אותם כלי-הזין אשר ההתארגנות-מחדש שבאה מאז מלחמת העולם ה-2 לא נגעה בהם מספיקים עדיין למלוי תעודתם? ב. האם כלי-הזין שהונהגו מחדש הצדיקו את התקוות שתלו בהם? (יש לציין כי, בעצם, השימוש במלה „חדש“ הנו כאן יחסי עד מאוד, כי הלא מאז 1945 לא הונהג בשימוש חיל-הרגלים האמריקאי שוב כלי-זין אשר יהיה חדש באמת, ואשר לא נודע כלל עד 1945).

בקיום כלליים, התשובות אשר מקבלים אותן בדרך כלל בתגובה לשאלות הנ"ל הן:

תביעותיו של חיל-הרגלים האמריקאי לגבי חימושו התרכזו — ביחוד בשלבים הראשונים של מסע-המלחמה הקוריאני, אך גם לאחר מכן — שוב ושוב בשני דברים: ההגנה בפני התקפות-בהמון של רגלים, וההגנה בפני כלי-רכב משוריינים. ניתן לשער כי להגנה בפני ההתקפות-בהמון, היו כלי-הזין המצויים מספיקים למדי, אלא שחסר לרוב מספר מספיק של

מסוג זה (נסיונות מאוחרים יותר בהתקפה היו גם חלקיים ברובם וגם התנהלו כבר בתנאי מלחמת-עמדות מפורשת). ותמיד מציינים הקצינים האמריקאים, שלהשואת הפעולה נגד גייסות צפון-קוריאניים וסיניים אל התמודדות אפשרית למול יריבים מסוג אחר — חסרה אמת-מידה מדויקת.

לעומת הסתייגויות כלליות אלה, נוטים כבר עכשיו לדעה כי יש להעלות את חלקו של הרגלי בעצמתה הכוללת של הדיביזיה. אחוז הלוחמים בכלל בדיביזיה (58%) נראה מועט מדי לעומת אחוזם של הבלתי-לוחמים שבה (42%). לפי ההשערות הרי לא רק בדיביזיות הסיניות אלא אף באלו הסוביטיות אחוז היסודות הבלתי-לוחמים נמוך בהרבה, ומגיע, לפי הערכות שונות, ל-20%—25%. לעומת זאת מעריכים האמריקאים את עצמת-האש של דיביזיות-הרגלים שלהם, בת 18.000 האיש, כעולה ב-50% על זאת של דיביזיות הרגלים הסוביטית המונה, כנראה כ-10.000 עד 12.000 איש. כך שנראה כי לעומת עצמת-האדם שבהן שוה יחסית עצמת-האש שבשני טיפוסים הדיביזיות.

באופן בולט במיוחד הגיעה לידי ביטוי עצמת אשה של דיביזיות הרגלים האמריקאית בשעת ההגנה על „ראש-הגשר“, לאורכו של הנהר נאקטונג, בראשית ספטמבר 1950, כשכוחות המגינים היו מעטים ואילו ההגנה על האזור שמסביב לנמל פוסאן, היתה בגדר תנאי לעצם המשך קיומו של צבא ארה"ב בקוריאנה. במסגרת אותו „ראש-גשר“ הוקצתה לדיביזיות הרגלים האמריקאית ה-2 גזרה בת 72 ק"מ. על רגימנט הרגלים ה-23 של אותה דיביזיה הוטל להגן על גזרת חזית של למעלה מ-16 ק"מ, ולא היה לו לתכלית זו אלא בטליון אחד בלבד. כי גדוד אחר של אותו רגימנט נלקח מלכתחילה לשמש כרזרב דיביזיוני ואת השלישי היה הכרח למסור לדיביזיה אחרת („דיביזיות הפרשים הראשונה“)! הרי שהבטליון הראשון חייב היה לחפות על גזרת-הרגימנט כולה; ואכן, הפתרון שניתן ע"י מפקד הגדוד לא היה בין „המתחכמים“. הוא ערך את שלושת הפלוגות הרובאיות בחזית, זו בצד זו, אף כל פלוגה ערכה בתוכה את כל מחלקותיה חזיתית, זו בצד זו. אולם אפילו אז הוסיפה גזרת החזית הממוצעת של מחלקה רובאית להשתרע על פני 1800 מ'. על פני גזרת החזית המתוחה למרחק זה של 72 ק"מ, כששני אנפיו מגולים, ניהל הגדוד קרב מגן קשה, אך מוכתר הצלחה, במשך 15 יום — כנגד יריב שעלה עליו במספרו פי כמה — וביום ה-16 הצטרף אל מבצע ההתפרצות מתוך „ראש-הגשר“. במהלך קרבות-המגן

לוחמים למען שמשם. על כן בחחילה היה עולה לרוב בידי הצפון-קוריאנים (ואחר כך, במשך תקופה ידועה, גם בידי הסינים) לחמוק מפגיעתה של האש ולהסתגל. ככל שנכונה היא בעיקרה הנחת היסוד האומרת כי עם עליית עצמת-האש של חיל-הרגלים, ניתן להפחית ממספר הלוחמים — הרי לאחר הכל וככלות הכל, חייב בכל זאת תהליך זה של חליפין להשאיר בתחום מסוים, ואין לחרוג ממנו. וכאן יש לזכור, כי בשטחי הרים וכן בכל סוג-שטח שהנו מבוחר או מכוסה מאוד — תחום המינימום לעצמת הלוחמים היחסית שאין להפחית ממנה נתחם בהם תחימה צרה יותר מאשר בשטחים פתוחים ומישוריים.

באשר לכלי-זין מסוימים, הרי בצד מכונת-היריה, זה הנשק עוצר-הרגלים המובהק מימי מלחמת-העולם הראשונה, נוטים עתה לשבח מאוד את פעולתן של המרגמות מכל הסוגים — החל ב-60 מ"מ (הפלוגתית), דרך 81 מ"מ (הגדודית) ועד ל-107 מ"מ (היא 4,2 אינטש — מרגמת הרגימנט) — בתור נשק הגורם לאבידות רבות לא רק לאויב שמעבר למחפה אלא גם לחיל-הרגלים התוקף. אשר לנשק שטוח-המסלול, יש לציין במיוחד כי נסיון שילובו של המקלע הבינוני (M1919A6) הוא המקלע הבינוני האמריקאי ה"קל", בעל הקוטר של 0.300 אף הוא, אך בעל קירור-האוויר* — אל תוך המחלקה הרובאית הצדיק את עצמו מאוד לפי דברי כל המעריכים, הסה"כ המקובל הוא כי חימוש הרגלים האמריקאי כפי שהתפתח לסוף מלחמת העולם, הנו מספק, — פרט ליוצאים-מן-הכלל אחדים אשר עליהם יש לעמוד במיוחד.

ההגנה בפני טנקים

בתחום המלחמה הפעילה בטנקים אויבים נתגלתה בעית החימוש קשה הרבה מכפי שהיתה במצבים של הדיפת לוחמים של היריב. אמנם, מחסומי מוקשים היה בהם כדי לתת מחפה טוב יחסית — אולם גם עתה היו כרוכים בהם כל הליקויים, אשר נראו כבר במלחמת העולם ה-2. ידוע כי בראשיתו של מסע המלחמה הקוריאני — על אף העובדה שמן הצד שכנגד טרם הופיעו כל כלי-שריון שיהיו כבדים או חדישים מהטנק הסובייטי T 34 (זה האחרון, אולי — תוך שיפורים ידועים, באשר לשריונו הקדמי) — פרץ בצד האמריקאי ממש, "משבר טנקים" טקטי ופסיכור-לוגי. הנשק האנטי-טנקי שהיה מצוי בשעה ההיא

* ולא קירור המים, כבמקלע הבינוני ה"כבד", זה שבפלוגה המסייעת הגדודית.

בידי הגייסות האמריקאים, ה"בזוקה" בת 2.36 האינטש אשר מוצאה עוד מימי מלחמת-העולם השניה, היה ביכולתו להבקיע את שריון הצדדים העורף אשר ל-34 T אולם לא את שריון החזית שלו; ועל כן לא היתה הבזוקה אלא, "כלי-נשק להזדמנות" — אשר, כמובן, אי אפשרי היה, "להזמין" נה"מראש; ואילו למול הסתערותו הישירה של טנק זה, לא היה בה כדי להושיע את הרגלי, בשוחתו או מאחורי מחפהו, אשר ניסה לשים בה את מבטחו. אשר ל"בזוקה" החדישה ואדירת הפגיעה יותר — עוד ידובר בה להלן, לחד.

בענין הקנים-ללא-רתע מצויות ידיעות והערכות שונות, אשר בדרך כלל הנן חיוביות. מענין הדבר כי ה"קנה-ללא-רתע" הקל יותר, זה בן 57 המ"מ המשולב בארגונה של הפלוגה הרובאית (ב"מחלקת הנשק" שבה), הוא שנתגלה כרב-ערך ביותר, וזאת משום היותו נייד עד מאוד ומתאים לשימוש רב-צדדי, לצרכים טקטיים שונים. ביחס ל"קנה" בן 75 המ"מ, יש הסבורים כי הוא מגלה את עצמו ככלי מועיל יותר בהתקפה מאשר בהגנה. קרן הגזים הבוערים הנפלטת מן הקנה אל-אחור עם כל יריה עלולה מדי לאתרו ליריב, שעה שהוא מוצב לפעולה בתנאי קרב יציבים (האופייניים למצבי הגנה); ואילו הנדידה המתמדת אל עמדות חליפין הנה בכל זאת דבר קשה יותר בשביל קנה 75 מ"מ וצותו מאשר בשביל "אחיו" הקטן ממנו. אמנם, טווחו של כלי זה עולה פי כמה על זה של ה"בזוקה" בת 3.5 האינטש; אולם, לעומת זאת כושר-ההבקעה של פגז הקנה-ללא-רתע אינו אלא כמחציתו של כושר ההבקעה אשר לפגז ה"בזוקה" ההיא (M20). שעה שיצליחו להנהיג את השימוש בפגזי-המטען-החלול" בשביל פעולה מקנים ללא-רתע — רק אז, כנראה, ישתנה מצב-דברים זה (ואמנם, לפי כל הידיעות זוהי המגמה בה מתגלה רובו של המחקר המעשי בארה"ב בענין פיתוחם ושכלולם של כלים בעלי יכולת פעולה אנטי-טנקית מכרעת).

כתוצאה מן המצב המתואר כאן מוסיפה בעיה הלחימה נגד-טנקים במרחקים בינוניים (עד ל-2000 מ') להיות בגדר בעיה שטרם נפתרה לגבי חיל-הרגלים, במידה שאין עומדים לרשותו של הלוחם טנקים משלו. ואמנם, הפתרון שנוקט לע"ע הצבא האמריקאי הוא שילובם של טנקים במבנה יחידות חיל-הרגלים, (החל מן הרגימנט), ושילובם הטקטי אף ביחידות הקטנות הרבה, כגודד וכפלוגה של רגלים; ועד שיושג הפתרון הטכני המבוקש

הנ"ל — על התותח בן 90 המ"מ (התותח הא.ט. החדש של הצבא האמריקאי) לשאת בעולו של תפקיד זה כשהוא מוצב בתוך טנק או פועל בתור כלי הארטילריה האנטי-טנקית.

יש עדיין להמתין ולראות האם יהיה ביכולתו של הקנה-ללא-רתע החדש, בן 105 המ"מ, שכושר ההבקעה שלו רב יותר, לשמש פתרון לבעיה זו. גם כלי זה — תלויה מאחוריו קופת החסרונות של כל כלי-הזין „ללא-רתע" באשר הם אמנם קנה בן 105 מ"מ (M 27) זה שוקל, בלי פגז, רק 261 ק"ג, משקל שהנו קל ביותר לעומת הקליבר של פגזו, וניידותו על גיפ, הנה רבה מאוד, הן מבחינת מהירות המסע והן באשר לתנועה בשטחים מבוטרים. אף טוח המכסימום שלו הנו ניכר מאוד: 7400 מ'! אולם זאת לזכור: אין מתקן-הכינון שלו עשוי ליריה-מכוונת אלא עד 2400 מ' בלבד! בתור תחמושת מצויים בשבילו 4 סוגי פגזים, כל אחד במשקל של כ-20 ק"ג: פגז חנ"מ; פגז עשן; ושני סוגים שונים של פגזים מבקיעי-שריון. ה„קרן הערפית", הנפלטת עם מתן היריה, מסכנת אנשים לפחות במרחק של 30 מטר מאחורי כלי-היריה; חלונות או מבנים קלים עלולים להנזק עד כדי מרחק של 100 מטר.

רק מן השעה שהחלו מפעילים בחזית קוריאא את ה„בוזקה" החדשה אדירת-הפגיעה יותר, באה לו לחיל-הרגלים הקלה-של-ממש, כי „בוזקה" זו בת 3,5 האינטש (88 המ"מ) יכול תוכל לו ל"34-T" ובפגז "M 20" שלה הריהי מבקיעה אף את צריחו כשם שתבקיע את שריון-הקדמי. אכן, בו בזמן שטכנאי הנשק המוסמכים היו סבורים, ש„בוזקה" זו ניתן להפעילה אף בטווחים עד כדי 800 מ', דעתם של אנשי הגייסות הנה כי אין לירות מתוכה, ירי ברהצלחה, אלא בטווחים שלמטה מ-200 מ'. בתור קצב האש המכסימלי המעשי מקבלים את המספר של 8 יריות לדקה; אולם, במצבים תקינים יש לקבל כבר 4 יריות לדקה כקצב הראוי-להערכה — ואף אותו ניתן, כנראה, לקים רק במשך זמן קצר עד למאד.

הגם שביריות האימונים בתחמושת-קרב נקבע תחום הבטחון ל„בוזקה" בת 3,5 האינטש כבן 90 מטר, הרי במלחמה ירו בה אף למרחקים פחותים הרבה מזה. הפגיעה-הניצחת במרחק המינימלי בטנק "34-T" ע"י בוזקת "3,5", בוצעה, עד כמה שידוע, בטוח של 13,5 מ' — וזאת מבלי שניזוק משהו מאנשי הצות של ה„בוזקה".

הניחו לנשים לעשות אתן

מאמרו של קול. ג'. דיוויס, מדריך במוסד-התכשרה הגבוה שבצבא ארה"ב, „קולג'ה-המלחמה של הצבא", שנתפרסם בשלהי שנת 1951*. אופייני להלכי הרוח העולים עתה בקרב החוגים הצבאיים של אמריקה, עם גבור התכונה לקראת מצבים בהם יופיע הצורך בהגנה על שטח ארץ-המטרופולין עצמה. המחבר פותח בבעיות-הגנה כוללות — ומותח בהדרגה את דרך המחשבה לקראת הצעות שבשביל ארה"ב הן נראות מהפכניות.

ב-1948, בישיבתם רבת-החשיבות של ראשי-המטות לשלושת השירותים-הלוחמים האמריקאיים בקירוסט שבפלורידה, הוגדרו תפקידיהם של כל אחד משלושת השירותים — כך פותח קול. דיוויס. אחת התעודות שהוטלו על הצבא היתה: „לספק את כוחות הצבא להגנת ארה"ב בפני-התקפת אויר, בהתאם להלכה ואורח-פעולה המשותפות שבאישורם של ועדת-ראשי-המטות". לצי-המלחמה ולחיל-האוויר הוקצו תעודות מקבילות, לפי סוגי-יכולתו של כל אחד מהם. נוסף לכך הוטלה על חיל-האוויר האחריות

האחידה להגנת-האוויר על ארה"ב. חלוקת התפקידים הנה כדלקמן: חיל-האוויר מספק מטוסי-המלכוד ואת מערכת האזהרה המוקדמת (מקם * ועוד). הצי מעמיד מטוסים כנדרש ואת האמצעים להגנת האוויר המושטים-בים, כגון, אניות אנטי-מטוסיות וספינות-מצפה. הצבא „תורם" מצדו את הארטילריה האנטי-מטוסית ואת הקליעים המונחים „מקרקע לאויר". הן לצבא והן לצי ישנם מק"ם וציוד-לאזהרה-בפני-מטוסים, אורגניים משלהם, המשלימים את מערכת-האזהרה-המוקדמת המופעלת ע"י חיל-האוויר.

מערכת-אמצעים מורכבת זו הנה יקרה עד מאוד. היא מצריכה גם אנשים לרוב (נבונים ומאומנים היטב) למען הפעילה. זאת ועוד: מאמץ עצום זה הנו הגנת-י-גרידא. „כל מטוס המועסק בהגנה בפני התקפות-אוויר הנו מטוס אחד פחות לסיוע-האוויר הטקטי". „כל חייל שליח תותח אנטי-מטוסי בארה"ב הרי הוא חייל אחד פחות למבצעים תוקפניים". על-כן, ההחלטה על היקף האמצעים שיופעלו לתכלית זו

* מקם — הוא ראדאר.

* בהשקפה הצבאית האמריקאית.

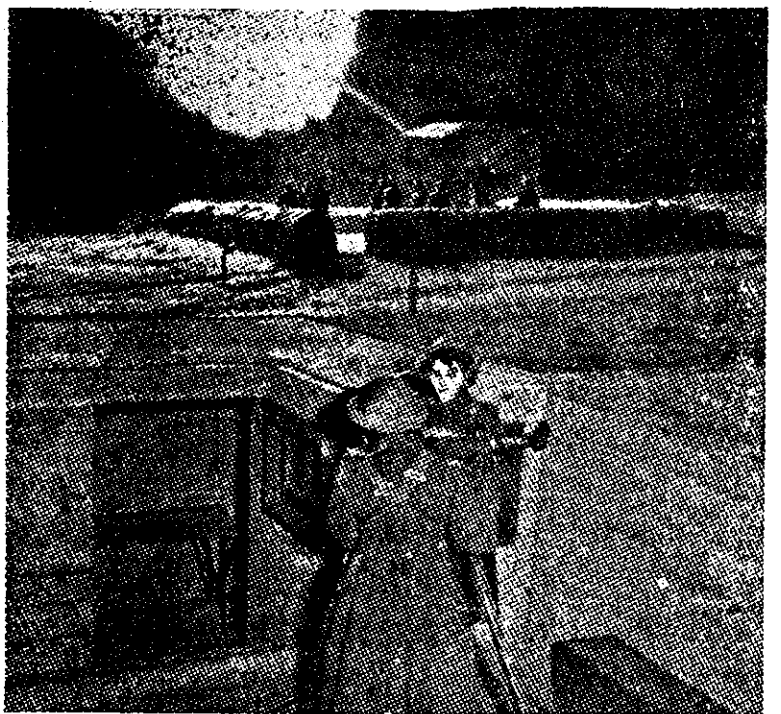
אמצעי התקפה, דהיינו אניות, מטוסים ודיביזיות, להנהלה מוכתרת-בהצלחה של כל מלחמה העלולה לפרוץ — ועם זאת מתן הגנה לאותם האזורים בארץ המולדת, אשר תרומתם חיונית ביותר לקיום אותם אמצעי התקפה עצמם.

ההנחה היא, כי את מיטב ההגנה — וההגנה הבטוחה היחידה — יש לראות בחיסול יכולת הפגיעה של היריב. „אף המשובחים שבאמצעי ההגנה, אשר הבריטים והאמריקאים יכלו לספקם, היה בהם רק כדי להמתיק את הפצצת לונדון על ידי ה„V-1“ הגרמניים, אך לא כדי למנוע בעדה. רק עם כיבוש פאד־ה־קלה (שבצפון־מזרח צרפת), של בלגיה ושל דרום הולנד, על ידי דיביזיות הברית — סרה סכנה זו. ועם זאת, לא היה המאמץ שהושקע בהגנת לונדון בפני „V-1“ בגדר מעשה־שוא. כמאמץ־הגנה הוא הצליח מאוד, ולבסוף הגיע להכחדת 70% מהקליעים ששוגרו. ובדומה לנל־דרושה הקצאת אמצעים להגנת־האוויר גם של ארה״ב — אולם הקצאת „צנע“, ולא שפע. כי זאת לזכור: אין לדלדל את עצמת־ההתקפה. ברם, הכוחות שידרשו להגנה על הארץ בפני התקפות אוויר יהיו ניכרים.

תפקיד חיל־הצבא בהגנת האוויר יהיה לא מן המבוטלים, ואפשר כי הוא שיתרום את מרבית הציוד וכוחות האדם. „עם התפתחות הקליעים־המונחים, מקרקע־לאויר“ — יתכן מאוד כי כלי הזין של הצבא הם אשר יהוו את חוט השדרה של הגנת האוויר. ויתכן אפילו כי מטוסי הקרב יידחקו לתפקיד משני בלבד: ככוח־לוחם נ״ד, לצורך הגברת הגנת־האוויר הסטטית, שבגזרה זו או אחרת, או לסתימת פרצות בה. היות וקול. דיויס חושש שמא ינהגו בציוניו אלה נוהג־ספקנות, הרי הוא מעלה מספר דוגמאות עובדתיות.

* *

כלי־היריה האנטי־מטוסיים גרמו ב־1943 לשיש מהאבידות של „חיל האוויר ה־8“, מעל לשטחה של גרמניה (הוא חיל־האוויר האמריקאי שהוטלה עליו הפצצה מרוכזת על גרמניה). ואילו ב־1944־5 גרמו כלי יריה אלה לשני שלישים מהפגיעות במפציצים שהופלו; „ומספרים ניכרים אמנם הופלו בפועל“. אכן, ב־1944 החל כבר חיל־האוויר הגרמני מפסיד מיכולתו, ודבר זה גרם להעלאת אחוזם של כלי־היריה הקרקעיים בפגיעות הנל. אך לכלי היריה הגרמניים לא היו אז לא מרעומי הקורבה (האופיניים מאותו זמן עצמו לארטילריה האנטי־מטוסיית האמריקאית) ולא

חיילות „א.ט.ס.“ בריטיות מפעילות, בצד עמדת־זרקור, טלסקופ־לזיהוי־מטוסים

הנה החלטה נכבדה, הכרוכה בגורמים לרוב, ולה תוצאות מרחיקות לכת.

הגרמנים, היפנים והבריטים, אשר הוצבו בפני ברירות מסוג זה במלחמת העולם ה־2, אחזו בפתרונות שונים. המשותף היה כובד העול אשר הפתרונות השונים הטילו על שכמה של מדינה הנתונה־במלחמה. „מיליון וחצי האנשים שהופעלו ע״י הגרמנים להגנת האוויר, והמאמץ התעשייתי שהושקע ביצור מטוסים, זין ותחמושת לכך — היו גורמים רבי חשיבות, שסייעו לקרב את התבוסה. בדומה לכך, מאמץ הגנת־האוויר בבריטניה הגדולה היה לעול, אשר הורגש קשות משך המלחמה כולה“. ואפילו בארה״ב, שנמצאו אז במרחק מסכנה, אנשים שכוחם־אתם שימשו ליד תותחים אנטי־מטוסיים להגנת ושינגטון ואזורים חיוניים אחרים.

משהוצגה עתה גם אמריקה עצמה בפני סכנת התקפות (כולל אפשרות של התקפה אטומית) התיצבו גם לפניה ברירות לא־קלות: „הניתן להשאיר את הארץ בלתי מוגנת בפני התקפת אוויר? קול. דיויס משיב: — „לאו“; „לאו, אשר יהיה לפסקני יותר ויותר עם התקדמות הזמן — ועם התגברות היקפן של סכנות ההפצצה האטומית“. „אך האם על הגנת האוויר של הארץ להיות למשימה־ראשה במלחמה? ושוב, התשובה היא „לאו“; „זוהי משימה שאפשר לה גם לבלוע את הפוטנציאל הצבאי שלנו כולו — מבלי שיובטח ע״י כך יותר מאשר אחוז אבידות גבוה במטוסי אויב תוקפים“. המענה, ברור שנמצא אי־שם בין שני הקצוות: — דגש חזק על

להפעלת מערכת זין אנטי-מטוסית. כשבגרמניה הועסק ה"שיא", בן המיליון וחצי. בהגנת האויר — הרי 850.000 מאלה שימשו את כלי-הזין הא.מ. בבריטניה היה מספר המכסימום של המשמשים בתפקיד זה רק במקצת למעלה מ-300.000; אך מספר זה לא כלל את אנשי חיל-האויר הנחוצים, שהיו מפעילים את מחסומי הכדורים הפורחים וכן את כלי-הנשק האבטומטיים, שבמערכת ההגנה של שדות-התעופה.

ההתפתחות הטכנית מאז מלחמת העולם שינתה את התמונה במקצת. הראדאר דחק את רגלו של הזרקאור הא.מ. מחסומי הכדורים — עבר זמנם. במידה שהמדובר הוא בארה"ב, (להבדיל מצרכי המגן של הגייסות בשדה, ועוד צרכים) הרי פצצת האטום כמעט וחסלה את הצורך בכלים-אבטומטיים אנטי-מטוסיים. באם רוצים שפצצת אטום תשיג את נפץ-האויר בעל מחץ-ההדף המכסימלי — צריך שהמטוס הנושא אותה ישחררנה בגובה כזה מעל פני הארץ שיהא חורג הרחק מעבר לטנחם התכליתי של כלים-אבטומטיים. כמובן, מצויות גם מטרות מסוימות אשר מיטב סיכויי ההצלחה להתקפה עליהן ניתנים דוקא בגובה מועט; אך אלו — מעטות יחסית. אפשר ואף התותח הא.מ. עצמו עומד על סף ההתישנות; אולם כל עוד מצויים, בתור מטרותיה, מטוסים מן הסוג של B-29 ("מצודות-רבתי מעופפות") ודומיהם, הרי הוא כלי תכליתי עד מאוד. אכן, לכשיתרבה השימוש בקליעים-מונחים, מקרקע לאויר, אפשר כי בזמן מן הזמנים יירשו אלה את מקומו.

"הרי שיש לצפות לכך כי ההגנה האנטי-מטוסית של ארה"ב תהיה מורכבת מאחוז קטן של כלים-אבטומטיים, מאחוז מכריע-בגודלו של תותחים א.מ. ואחוז קטן, אך גדל, של קליעים-מונחים. ואפילו משנמחקו הזרקאורים ומחסומי הכדורים, והדרישה לכלים-אבטומטיים פחתה — הרי הביקוש לכוח אדם עוד יוסיף להיות בר-מידות".

"כבריטניה כן גרמניה נכנסו למלחמת העולם כשמערכות ההגנה הא.מ. שלהן מופעלות ע"י אנשים צעירים ובעלי כושר גופני; — כוח אדם, המתאים מבחינה גופנית לשירות בזירות-הקרב. על שתיהן היה לשנות מדרכן".

לקח הנסיונות הבריטי והגרמני

בעית כוח האדם החלה להציק לבריטים כבר בראשית מלחמת העולם — ומאז סוף 1940 החלו הנסיונות בענין שיתוף גברים ונשים

נערות "א.ט.ס." בוחנות, בעזרת קינה-תיאודוליט, את דיוק היריות, ב"הסריטן" את נפצי-הפגזים

ראדאר, אשר ישוה בסגולותיו למכשיר "SCR 584" והרי נאמר כי שכלולים טכניים אלה הגבירו פי-כמה את קטלנותה של הארטילריה האנטי-מטוסית.

משך 11 החודש שבין "יום האפס" של הפלישה לנורמנדיה לבין סיום מעשי האיבה באירופה זכתה הארטילריה האנטי-מטוסית של "קבוצת הארמיות ה-12" של ארצות-הברית ב-2100 של מה-שקוראים "קטילות שנתאשרו" במטוסי האויב, כשהיא גורמת להם אחוז-שחיקה של כ-11% מהמטוסים המופיעים. והנה, על אף היתרון המוחץ אשר היה אז לבעלי הברית באויר — מעולם לא התקרב מספר ה"קטילות" ע"י מטוסי הקרב שלהם אל המספרים הנ"ל. ב-1 בינואר 1945 חל אחד ממאמצי ההתקפה הגדולים ביותר של הגרמנים במלחמת האויר, כשהופעלו 700-750 גיחות-מטוס, המכוננות בעיקר נגד שדות-תעופה. הארטילריה הא.מ. של הברית השמידה 220 מהתוקפים; ואלו מטוסי הקרב — פחות מ-100*.

נראה, כי די בשתי דוגמאות אלו כהוכחה לגודל חלקם הממשי של כלי יריה קרקעיים בכל מערכת הגנה ראוייה-לשמה בפני התקפות מהאויר.

* *

שיקול אחר, המתבלט מתוך נסיון מלחמת העולם השנייה, הוא גודל ההשקעה-בכוח-אדם הנדרשת

* כמובן, שבכל המספרים בענין ה"קטילות שנתאשרו" ממטוסי הצד שכנגד — יש לנהוג תמיד זהירות ולראותם כמיגזמים במידה זו או אחרת. אלא שהסתייגות זו חלה, כמובן, על טענות-הזכיה הן של תותחים א.מ. והן של מטוסי קרב...

פאחד ב"סוללות מעורבות". הנסיון לונה ספקות וחששות בחוגים רשמיים: "מה תגיד דעת-הציבור?" "מה יהא על אופין העדין של הנשים ועל מוסרן?" אך התוצאה נראתה כהצלחה. מספרן של נשים, שהתנדבו לארטיילריה א.מ., אומנו ואורגנו לבסוף ב"סוללות מעורבות" — הגיע עד ל-74.000. (שוהר הערך של 4 דיביזיות). "סברו, כי לו היו מצויות 170.000 מתנדבות — אף אותן ניתן היה להעסיק". דעת-הציבור הבריטית היתה גאה על תפקיד נשי ארצם בהגנה על אותה ארץ. רמת-המוסר ב"סוללות המעורבות" לא היתה ירודה מזו שבחיים האזרחיים. ה"דבר המפתיע" היה זה, כי הנשים הוכיחו במציאות כי הן היטיבו לבצע את משימותיהן מן החייל-הגבר הממוצע. "קור-רוחן ואומץ-לבן הופגנו למכביר במאות קרבות א.מ. במשך שנות המלחמה הנותרות". עם כל שנת מלחמה רבו הגברים הצעירים, פשריי הגוף, שהועתקו מההגנה הא.מ. אל יחידות-לוחמות שמעבר לים, ותחתם באו אנשים קשישים ולקויי-כושר מהם. לימים הופעל בתפקיד זה גם חלק של "משמר הארץ" (כמובן — במסגרת השירות-החלקי, כנהוג ב"משמר"). "לסוף המלחמה היתה ההגנה הא.מ. נעשית בידי גברים קשישים או לקויי כושר גופני, אנשי משמר הארץ ונשים".

הנסיון הגרמני היה גם מקביל לבריטי, וגם שונה ממנו. עד סוף 1942 הוסיפו יחידות ההגנה הא.מ. שבתוך ארץ המטרופולין להיות מורכבות מאנשים שמבחינה גופנית היו עשויים לשרת גם בחזית לוחמת. מ-1943, עם החמרת בעית כוח האדם (סטלינגרד ותוניס...) החלו שואבים תגבורת לחזית מיחידות אלו. להחלפת היוצאים, אורגן "כוח-עזר להגנה א.מ.", תערובת פועלי חרושת, נתינים זרים, שבויים ונשים. הוא הגיע עד ל-44% מאנשי יחידות א.מ., ושאר 56% היו אנשי צבא סדירים — אך רובם קשישים ובעלי כושר גופני מוגבל.

נשים הופעלו במספרים מוגבלים, אך אימונן היה לקוי ושירותן לא היה מספק ביותר. "הנסיון הגרמני, בכללו, אינו נראה כהצלחה".

הצורך בהגנה האוירית

אכן, יש שוני מהותי בין ראשית שנות הארבעים לזמן הנוכחי. קצב השמדת תעשיותיה ואוכלוסיתה של אומה ע"י חמרי נפץ "מקובלים" פיגר הרבה לעומת זה שניתן עתה להשיגו באמצעות זין-ההכחדה-בהמון לסוגיו. "על אף מהלומות-אויר כבדות-פגיעה היה לבריטניה ולגרמניה כאחת זמן

מה להתאים מערכות הגנתן לצפוי. הזמן היה יקר אז, אולם הנו יקר-ערך שבעתיים עתה. החדש הראשון, אפילו הימים הראשונים, של מלחמה — אפשר ויחזו באבידות ונזקים חמורים מאוד שייגרמו לארץ זו (ארה"ב של אמריקה — המערב) ואם אפילו לא כדי הפיכתה לבעלת מום חסרת און". הרי שברור הדבר — סבור בעל המאמר — כי גורמי ההגנה הא.מ. שבחיל הצבא, בציה-המלחמה ובחיל-האויר חייבים, בשל דחיפות הסכנות, להיות בעלי מלאכה עצמה הנקבעת בשבילם, מאומנים היטב ויעילים.

ג'. דיויס מניח כי מלכתחילה יוכל חיל-הצבא למלא, בשלמות או חלקית, את חלקו המוטל עליו ב"הגנת האויר" של שטח ארה"ב, ע"י שיקצו לכך יחידות א.מ. קיימות — הן משל הצבא הסדיר, הן מתוך ה"משמר הלאומי" המיליציוני שבמדינות, והן מתוך "רזרבה הצבא המאורגן" — שנועדו מעיקרון לשירות מעבר-ליים, אך טרם נשלחו שמה. אכן, "מסוכן לסמוך מדי על תחבולה זו". "תביעה בעלת דחיפות לא-פחותה תתקיים לגבי מתן הבטחה א.מ. ע"י יחידות אלו עצמן לכוחות-השדה שמעבר לים, בסיסיהם ונמליהם, לשדות התעופה ולבסיסי האויר שמעבר לים. ודאי שהצורך בארטיילריה א.מ. יחריף בשלביה המוקדמים של המערכה-על-עליונות-באויר. שמירה על הפרש-בטחון הכרחי מחייבת כי לפחות גרעין של יחידות א.מ. ישורין להגנת-האויר של ארה"ב".

חיילות וחיילים בולשים בעזרת "מאתר", מעמדת-תותחנים, אחרי מטוסי-אויב — בזמן ה"מערכה-על-בריטניה"

ועוד: — „יחידות א.מ. שתופעלנה בתמידות בהגנת האויר של ארה״ב — צריך שתהיינה מורכבות מאנשים אשר מבחינה גופנית לא יצלחו לשירות באזור הקרבות, וודאי שאללהן להכיל אנשים כשרי גוף העשויים להדרש לשירות אחר לכשתופענה דרישות דחופות לכוח אדם מסוג זה.“

„יש להמנע מאבדן היעילות, ומתנועת אנשים מבזבזת-המרץ, שיהיו תוצאה מכך. והרי הברירות לכך הנן מוגבלות: פועלי תעשיה, אנשים בגיל גבוה ובעלי יכולת גופנית מוגבלת, ונשים.“

„הנחת-יסוד להצעות בענין פועלי התעשיה היא, כי עיקר הארטילריה הא.מ. יוצב באזורי תעשיה או בסמוך, וניתן יהא לארגן פועלים ביחידות א.מ. נוסח „משמר הארץ“, למען יפעלו בשרות-לזמן-אזע-קות או בשרות-חלקי. אך מצויים פגמים רציניים בהצעות אלו: רוב יחידות א.מ. תמצאנה מחוץ לאזור המוגן, וזאת למען לכוד מטוסים-תוקפים בטרם יטילו פצצותיהם. אפשר ומרחקים אלה מן האזור המוגן לא יהיו גדולים, ועם זאת יהיה די בהם כדי ליצור בעית תובלה. עוד חמורה מזה, ובהרבה, בעית אי-מון. „קרבות א.מ. הנם קצרים ונמרצים. נדרשים כאן תיאום ומנים, שיתוף פעולה ועבודת-צות מושלמים. יש צורך בחדשים שלמים כדי לאמן אנשים בהפעלתם והחזקתם של מערכות הראדאר, ציוד-בקרת-האש והחימוש. שליטה, פיקוח ומשמעת הגם חיוניים. ואלו השימוש בפועלים אין בו כדי לספק אחד מבין גורמים אלה. צרף לכך את הבעיות שהן תולדות הרכב-האדם המתחלף בתמידות, מקרי מחלה, העדרות והשתעממות — והרי לך מצב שאי-אפשר לעמוד בו. ערך הציוד ויכולתו גדולים מכדי שיבזבזו תוך כדי סידורים כגון אלה.“

לעומת זה, אין סיבה המונעת הקמת יחידות א.מ. יעילות ותכליתיות, ואימונן הראוי, כשמשמשים לכך באנשים שמעל לגיל השירות-הצבאי ומוגבלי יכולת-גופנית. „כל תפקיד באחת המפקדות, או סוללות האש — יכולים אנשים מסוגים אלה למלאו כל זמן שאינם בגדר תשושי-כוח או בעלי-מום ללא תקנה. אולם צפויה התחרות רבה בין תפקידי השירות השונים אף בענין גברים אלה.“ אפשר להפעילם באופן מועיל במקומות אחרים בשירות הצבא — וביחוד באזורי העורף. ואף התעשיה חייבת, לאחר גיוס עובדים אחרים, להזקק הרבה לסוגי פועלים אלה, למען תוכל ליצר את מכשירי המלחמה.

„ביכולתן של נשים למלא כ־50—60% מהתפקידים שבסוללת תותחים בלתי-ניידת — והעובדה הנה כי הן ממלאות משימות אלו לא פחות טוב מן

הגברים, אם לא טוב מהם. משימות כאלו כוללות את הפעלת ציוד הראדאר ובקרת-האש, חישוב איתורן של מטרות, מערכות הטלפונים ומרכזיותיהן. עשויות הן לפעול כטבחות, פקידות ונהגות. במפקדות יכולות הנשים למלא אחוז תפקידים גבוה עוד יותר, ביעילות ולשביעות רצון. לעומת זאת הרי שימושם והפעלתם של התותחים עצמם חורגים מתחום יכולתה הגופנית של האשה הממוצעת. והרי, בעצם, אף לגבי הנשים אין לך „מלאי-כוחות“ בלתי מוגבל; לא זו בלבד שמשמשים בנשים לתועלת בחלקים אחרים של שלושת השירותים-המזוינים, אלא שאף התעשיה תהיה תלויה בהעסקת אחוז גבוה של פועלות.

בעל המאמר אינו מחשיב ביותר אותו מכשול להפעלת נשים ביחידות א.מ., שמקורו בחששות בפני דעת הקהל. סבור הוא, כי עם כל נכונותם של אישים וחוגים ידועים להתנגד לשירותן של נשים בגופים-לוחמים — „כי הרי אין להשיג בארץ זו אחידות-דעות לגבי שאלה כלשהי“ — הרי רוב רובו של הקהל „לא זו בלבד שיקבלו את הדבר, אלא אף יחבבוהו“. הוא מצטט דוגמאות לרוב ממסורת-נשים-לוחמות של בנות אמריקה, החל מהפעלת תותח-שדה באחת ממערכות מלחמת העצמאות, והמשך בחייהן של נשים חלוצות שהתערו בחיי הספר הקשים והמסור-כנים, ולא פעם נטלו נשק ביד להגנת עצמן וילדיהן. מענינת הערתו: „למען אלה שלבם נוקפם בענין זה, מן הראוי לציין שהשמדת מטוסים על-ידי אש תותחים הנו מעשה הרחוק מאוד מתחומו האישי של המשתף פעולה בו. הנשים המפעילות ציוד ראדאר ובקרת-אש, התורם תרומתו לפגיעה — אין הן, בעצם, עושות יותר מאשר הנשים בבתי-החרושת המיצרות תחמושת ומכונות-מלחמה“. והרי על כל פנים, „זו זכות-היתרה של כל אזרח, כגבר כאשה, ללחום בכל אויב המנסה להטיל הרס בארצו, ולהשמדהו“.

* *

מסקנותיו של קול' דייזיס הנן ברורות למדי. יש להפעיל ביחידות א.מ., להגנת שטח המדינה את הנשים וגברים קשישים מוגבלי-יכולת. אין ממש בטענה כי אין הכרח בהעסקת הנשים משום שניתן להעסיקן באורח מועיל יותר בתפקידי-שירות אחרים או בתעשיה חיונית. הראיה: — כי גם הבריטים וגם הגרמנים הכירו בהכרח הפעלת הנשים בהגנתן האנטי-מטוסית. הצעותיו הן:

1. להקים מיד יחידות ארטילריה א.מ. מעורבות, לשילובן ב„הגנת האויר“ הבלתי-ניידת של ארצות-הברית; לקבוע את אחוז הנשים שניתן

להעסיקן באורח מועיל, את אחוז הגברים הקשישים שאפשר להעסיקם בכך, ואת סוגי ליקויי-הגוף שאינם מונעים בעד ביצוע משימות כאלה.

2. לעודד אותם קצינים וחיילים שפצעו או מחלה גרעו מיכולתם, ואינם מתאימים עוד גופנית לקרב הפעיל — כי יעברו לשירות ביחידות א.מ. בלתי-ניידות. לאמנם כקציני-סוללות, קציני קשר וראדאר, בקרת-אש, ו"החזקת" תותחים וטיפולם.

3. לכוונן במכללות, במסגרת ה"קורפוס להכשרת קציני-מלואים", יחידות ארטילריות אנטי-מטור סיות בשביל נשים.

4. להרשות לנשים להכנס לקורסים המתאימים לארטילריה-אנטי-מטוסית ולקליעים-המונחים המתקיימים ב"מרכז לארטילריה אנטי-מטוסית ולקליעים-המונחים" העוסק בהכשרת קצינים ואנשי מקצועות לענף זה של הכוחות-הלוחמים האמריקאיים.

מ מ ד ר פ ה ס פ ר י ם

סגן אלוף ש. אבידן

זכרונות רבי-שריון גרמני - ולקחם

למלא תפקיד במדינת-לסביה המתהווה. מאוחר יותר, לאחר שובו לשירות ב"רייכסוואר" (כמפקד-פלוגה בגדוד ה"ציידים" הישן שלו), הריהו מעורב, ב"1920-21, בפעולות לדיכוי שביתות והתקוממויות פועלים בחבל-הרוהר ובגרימניה התיכונה. אכן, עבר נאה.

במשך שנות-העשרים מתחיל גודריאן מטפח את ה"גיית" סות האבטומוביליים, ששימשו אח"כ גרעין להקמת חיל-שריון גרמני ואשר נבנו בשבילם גם מספר טנקים-דמיוניים ע"י סידורים בחו"ל (ברוסיה ובשבדיה). עם עלות היטלר לשלטון מפתח הוא את חיל-השריון הגלוי, הגדל במהירות. בזמן הפלישה לפולין הוא מפקד על זרוע-שריון, שבמהירות הבזק הכניסה טריז בין הכוחות הפולנים — והוא מכתרם ומשמידם בלחימה של ימים ספורים. בכיבוש צרפת — כאן חלקו של גודריאן יתכן והיה מכריע. ברוסיה הוא מפקד קודם על "קבוצת-שריון", בת כמה קורפוסים, אח"כ — על "ארמית-השריון השנייה". יותר מאוחר, לאחר פיטוריו ע"י היטלר, ושנה של "חי-אזרח" מאונס — הוא מתמנה כמפקח-כללי על כוחות-השריון. מיולי 1944 עד מרס 1945, סמוך לגמר המלחמה, פועל גודריאן גם כ"ממלא-התפקיד של ראש-מטה-הצבא.

מה היתה תפיסת-היסוד שלו לגבי תפקידם של כוחות-שריון?

גודריאן מטיל על השריון את תפקיד ההכרעה בקרב, החל מהשלב הראשון — ועד לסיומו. על כן, אין הטנק בשבילו "נשק-מסייע", אלא הוא רואה אותו בתור החיל העיקרי. כל יתר היחידות, בין שהן נמנות על חיל-

הספרות הצבאית-המחודשת הגרמנית, על ספריה הרבים-למדי שהופיעו במשך השנה החולפת, נראה שהיא ממלאת שני תפקידים: (1) מלבנת ומסכמת את הנסיון הטקטי והאופרטיבי של מלחמת-העולם — ומסיכום זה יש והיא מסיקה מסקנות אף לגבי עניינים שבציוד ובחימוש — תוך דאגה לרמתו של הצבא הגרמני העתיד-לקום; (2) בונה-מחדש את המיתוס של הפיקוד-העליון הגרמני הבלתי-מנוצח, וממילא אף להצדיק את המשמעת העיוורת, בה נהג החייל הגרמני כלפי המנהיגות הנאצית. (אכן, לגבי היטלר מבליט מחברו של הספר בו אנו עוסקים, את עובדת "תבוסתו הגופנית, הנפשית, המדינית והצבאית" של הארכי-מנהיג הנאצי).

האיש גודריאן קיבל את החינוך שהיה המקובל בכת-הקצינות הפרוסית (הגם ששולת-היוחסין של-עצמו בכת זו לא התחילה אלא עם אביו). עוד בטרם מלאו לו 13 שנה הוכנס לבית-ספר לקדטים. עד פרוץ מלחמת-העולם הראשונה — לאחר שעשה בשני בתי-ספר לקדטים ובבית-ספר צבאי לקצינים, — הגיע לדרגת לויטננט, שירת בגדוד "ציידים", וזמן-מה — אף בגדוד-קשר טלגרפי, והספיק לשהות כשנה באקדמית-המלחמה שבברלין. בתקופת מלחמת-העולם הוא משמש תחילה כמפקד תחנת-אלחוט בחזית-המערב; ומאביב 1915 משרת בתפקידים פיקודיים (תקופה קצרה של פיקוד על גדוד-רגלים), אך בעיקר בתפקידים אירגוניים וכקצין-מטה-כללי — במטות וליד יחידות בחזית. כן משתלם הוא בקורס-קציני-מטה (בחזית המערב). אחרי גמר המלחמה אנו מוצאים אותו מוצב תחילה לפיקוד יחידות-הספר, בהתנגשויות-הגבול (של 1918-19) בין פולין לגרמניה; לאחר מכן פועל הוא ב"דיביזיית-הברזל" הגרמנית ה"בלתי-רשמית" הנודעת, אשר ניסתה

* "Erinnerungen eines Soldaten". K. Vowinkel Verlag, Heidelberg, 1951.

מציין). את הפריצה ביצע גודריאן בלי הכנה ארטיטרית, בכוח אשה שריון בלבד. ניצול הפתח הזה, שהושגה בדרך זו, היה מכסימלי. היתה זו הפעם הראשונה שמכשירי קשר מתאימים אפשרו לקיים קשר יעיל בין הקרקע לאויר; ואימון מוקדם נאות איפשר את הניצול התכליתי של סיוע ישיר מצד כוחות האויריה. ה"שטוקה" — אוירון הצלילה הגרמני — נעשתה לשם דבר ולמושג; ופעולתה על היריב היתה הרסנית ביותר.

באותו מסע מלחמה נוסח בוק הגיע הקורפוס המשוריין הממונע של גודריאן כבר כעבור שבועים (ל-14 בספטמבר) עד אל קירבתה של בריסק-דליטא. זה מפתח העורף של זירת-המגן הפולנית. ב-17 בספטמבר כבר נכבשה מצודת-העיר של בריסק. ובעוד ג' ימים כבר התחילה מסירת העיר לבריגדת-השריון הסובייטית, של גנ' קריבושאן, לפי תנאי ההסכם הגרמני-הרוסי — שלוותה במסדר הכוחות, וטכס חילופי-דגלים. המענין כאן הוא, כי בהזדמנות הראשונה שניתנה לגודריאן לראות מקרוב את הצבא הרוסי החדש — היו כאן דוקא יחידות-שריון. ובאותה מהירות-בזק, כעבור עוד 2-3 ימים, כבר עברו כוחותיו דרך פולין הכבושה — וחזרו לחניה ונופש בפרוסיה-המזרחית. הרי זו מהירות עוצרת-נשימה, סגנון חדש של מלחמה; אלא שהדאלקטיקה הצבאית וההיסטורית שמרה להם, לגרמנים, מאחרי מסך המחר, גם הפתעות הפוכות. אלא אז — בסתיו 1939 — טרם ערב יומם.

אף במערכה על צרפת עמדה שוב גישתו של גודריאן במבחן. לרשותם של כוחות הצרפתיים והבריטיים באותו

* אכן, הנחה זו טעונה הסתייגויות רציניות. מחשבת השריון, זו הטקטית וזו הטכנית והאירגונית, של הגרמנים — ושל גודריאן בכלל זה — אף היא לא "עמדה על המקום" במהלך המלחמה; כי אם, בדומה לתהליך שניכר היה הן אצל הבריטים והן אצל הרוסים התפתחה ועברה שלבים-שונים. ביחוד מאז גברה יכולתם של כלי-הרגלים האנטי-טנקיים. — ומשנתקלו, ברוסיה, בחיל-שריון יריב חזק — החלו הגרמנים מרבים דוקא בשילובם של טנקים, ואח"כ — של תותחי-המונע המשוריינים ה"סע" עצמיים", במערכות חיל-הרגלים. וגודריאן — הוא שנלחם ממושכות בעד שילוב גדודי-סיוע משוריינים כאלה (שאמנם לא היו "טנקים" מפורשים) בדיביזיות רגלים; אלא שהשיג זאת רק באחור. אף תביעתו לציודם של תותחי-המונע המשוריינים הענקיים, מסוג "פרדיננד", גם במכונות-יריה — נתכונה להגברת יכולתם בקרבות-מגע, תוך שילוב גמיש עם חיל-הרגלים נלווה, מסייע — ומסתייע. מאלף הוא, כי דוקא "קבוצות הקרב" הגרמניות המעורבות-הגמישות (ראה במקום אחר בחוב' זו) — הן שעוררו התרשמות עמוקה (לא רק בס" כומים מאוחרים-יותר, אלא בעיקר — בדו"חות וכתבות בשעת-המעשה) אצל גייסות-הברית שנתקלו בהן. ובמסגרת מצומצמת יותר (אך, בכל זאת, בהיקף של מניין דיביזיות) ניתן ביטוי לרעיון "צות-הקרב" האורגני ע"י הקמת "דיביזיות-רמני-השריון", עם מעט הטנקים שבהן ועם הגופים הגדולים של חיל-הרגלים (אמנם — חיל-רגלים ממונע, ואף משוריין-חלקית). — המער.

הרגלים, על חיל-התותחנים או על חיל-האויר, — חייבות להתאים את עצמן, במבנה ובחימוש, לתפקידי כוחות-מסייעים התומכים בחיל-השריון הפורץ, המכתר והמשמיד. הדגש הוא על המהירות, הטוח ועצמת-האש. ומאחר שמהירות הפגז-הארטילרי גדולה אף מזו של טנק המתקדם במהירות; והנשק האנטי-טנקי, בעל קוטר וטנח שונים, נמצא עתה בידי חיל-הרגלים בכמות הולכת וגוברת, — הרי שיש, על כן, להקנות לשריון את השנים: — וכוח-אש — ולרכוז ביחידות גדולות, עד כמה שרק אפשרי הדבר. ומשנעשה כזאת, וננקטו הדרכים הטקטיות והאויר-פרכיות הנכונות — רואה גודריאן את הנצחון כמעט כמונח בקופסה. ריכוזי טנקים, במהירותם הגדולה וכוח-אשם ההרסני, יפרצו כל קווי-הגנה, יחדרו בשטפם עד אל העורף הבלתי-מובטח של היריב. יחידות-שריון, בלוי תגבורת-מסייעת מסויימת של חיל-הרגלים (גודריאן קובע את היחס 1:2 — יחידת חיל-הרגלים-ממונע אחת — על שתי יחידות-שריון) מסוגלות גם להבטיח לעצמן את האגפים ואת העורף, אפילו במצבי חדירה נועזה — ואין הן צריכות להמתין לגוף-הכוחות העיקרי של צבאן, הנע אותו זמן, ביתר איטיות, בעקבותיהן. כי הרי יש באפ-שרותן, בינתיים, לנצל את ההפתעה — ולהגיע עד אל המגמה הסופית.

מחבר הספר מתנגד, לעומת זאת, בדרך כלל לנוהג הטקטי (והוא קובע גם תפיסה אופרטיבית) המתבטא בהק-צבה שיטתית של יחידות שריון לעזרת יחידות חיל-הרגלי — דבר, שבא לידי גילוי עוד בראשית דרכו ה"משוריינת", בבקרו את הדרך שנקטו בנידון כך הצרפתים, ובווי-כוחיו עם קצינים בריטיים. לפי זה, הרי הוא נראה כשולל את האפשרות לניצולו הנכון של השריון במקרים של הקמת "צות קרב"*. בדרך כלל, כל פיצול של חיל-השריון בתור-ש-כזה — הוא בשבילו סטייה מן העיקרון: — שהטנק הוא הנשק המרכזי; ואם כן, ממילא נמצא פיצול כזה פסול.

* *

ניתן לומר כי במערכה על כיבוש פולין — הוכיח גודריאן את נכונות גישתו. אמנם, הרכב הכוחות שבפ"י קודו (קורפוס-הצבא 6) לא היה עדיין בהתאם לתפיסה שנתגבשה אצלו אח"כ — והקורפוס מנה דיביזיות-שריון אחת ושתי דיביזיות של חיל-הרגלים ממונע. אולם למול הצבא הפולני, שכמעט וחסר את השריון כליל, הספיק לו גם זה. הוא פורץ דרך ה"פרוזדור" הפולני, שחצה אז את פרוסיה המערבית — ותוך שלושה ימים מתקדם עד אל הגדה המזרחית של הויסלה (ודוקא ליד עיר-מולדתו של גודריאן, קולם!). בדרכו משלים הוא את כיתורן והכנעתן של שתיים עד שלוש דיביזיות-רגלים ובריגדת-פרשים פולניות (שאת אומץ-לבן בקרב הוא

הזמן (אמנם, לפי ידיעות שאולי לא היו מציאותיות בשל-
מותן) היו כ-4000 טנקים — לעומת 2200 שריונים גרמניים.
נוסף על כך הקימה צרפת לעצמה את קר-מאג'ינו — קר-
הביצורים החזק ביותר שבעולם. השריון הצרפתי היה
עדיף על שריונו של הטנק הגרמני, וטוח תותחיו של רכב-
השריון הצרפתי אף הוא היה גדול יותר. לעומת זה, היו
הטנקים הגרמניים כהירים יותר; ואמצעי-הקשר בין
שריון ושריון וכן בין קרקע לאויר — מפותחים יותר. אך
יתכן, כי עיקר ההבדל היה בעריכת הכוחות ובהפ-
עלתם האופרטיבית והטקטית. והפיקוד הצר-
פתי, כבר מלכתחילה, פיצל את כוחות-השריון שלו לארבעה
גופים ללא מגמה אופרטיבית משותפת מרכזית. ואילו
גודריאן שוב מפעיל את כוחותיו בגוף אחד, במתואם לגופי-
שריון גרמניים אחרים שפעלו במסגרת תכניתו הנור-
עזת של פ. מנשטין, וכראש-מחץ אחד, הפורץ בשטף וללא
הכנה-ארטילרית. אלא שהפעם אף היחס בין חיל-רגלים
לשריון היה כרצוי לו: — 1:2 (שתי דיביזיות-שריון
ודיביזיות-רגלים וממונעת אחת). ב-17 ימי-לחימה פורץ
גודריאן מגבול לוכסנבורג ועד ל"תעלה" האנגלית, בעברו
מרחק של כ-600 ק"מ. מכניס טריז מכריע בין כוחות בנות-
הברית שבבלגיה (כולל הבריטים, והארמיה הצרפתית
הראשונה) לבין אלה שבצפון-צרפת ובמזרחה; הוא משבש
והורס את ארגון-העורף כולו ומדלדל את יכולת-העמידה
של בעלי-הברית למערכה הנוספת הצפויה. ודרך אגב,
במסע-בזק זה, שלא היה לו תקדים, הוכיח הוא גם ששימוש
נכון בכוחות-שלי-שריון (אמנם — הפעם דוקא כ"צות" —
בעזרת חיל-רגלים מובהק, ארטילריה — ואף תותחים
אנטי-טנקים דוקא!) מאפשר אף כיבוש מוצרים.
כי בלחימה של יום אחד נכבשה, בהסתערות, מצודת
חומת-העיר העתיקות של בולון. לפי דבריו של
גודריאן, רק הפקודה "לעזור", שיצאה מאת היטלר עצמו,
היא שמנעה ממנו את הכיתור של כוחות הברית שבדונ-
קירק — ואמנם, לגבי פרשת-דונקירק מודה הוא בנצחונו
המזהיר של חיל-האויר הבריטי על זה הגרמני, שלידו
מסרו "מלאכת-גמר זו".

אולם את המפלה הגדולה ביותר לכוחות-שריון גרמניים
ערוכים-בהמון הנחילו הרוסים כבר בשלב-מלחמה שלאחר
מערכת-סטלינגרד: באופנסיב-הנפל הגרמנית על "קשת-
קורסק", שעה שגודריאן, שחזר לפני-כן מדימוסו, לא כיהן
כבר אלא כמפקח-כללי לשריון הגרמני — ולפי טענתו,
אף התנגד, בהתייעצויות, בתוקף לאותו נסיון, שלא היו
לו אלא "רגלי-חומר" — והוא אף כונן לאפיקו של טכסיס
אופרטיבי נדוש-מדי, שהיה יותר מדי "מובן-מאליו" למת-
גוננים. היה זה ביולי 1943. לשם ביצוע הפריצה —

אולם את המפלה הגדולה ביותר לכוחות-שריון גרמניים
ערוכים-בהמון הנחילו הרוסים כבר בשלב-מלחמה שלאחר
מערכת-סטלינגרד: באופנסיב-הנפל הגרמנית על "קשת-
קורסק", שעה שגודריאן, שחזר לפני-כן מדימוסו, לא כיהן
כבר אלא כמפקח-כללי לשריון הגרמני — ולפי טענתו,
אף התנגד, בהתייעצויות, בתוקף לאותו נסיון, שלא היו
לו אלא "רגלי-חומר" — והוא אף כונן לאפיקו של טכסיס
אופרטיבי נדוש-מדי, שהיה יותר מדי "מובן-מאליו" למת-
גוננים. היה זה ביולי 1943. לשם ביצוע הפריצה —

ג. מעלה בספרו סיפור מענין, כיצד — לדבריו —
נתעורר לראשונה בגרמניה הרושם כי יתכן ורוסיה הקדי-
מתה בפיתוח רכב-שריון. בראשית 1941 הבטיח היטלר
במפורש לוועדת-קצינים סובייטית, שביקרה בגרמניה, כי
יראו לה את הכל בביה"ס ובבה"ח הגרמניים לשריון.
אולם כשראו הרוסים את "טנק סימן 4" הגרמני, לא רצו
להאמין כי אכן זהו הכבד בשריוניה של גרמניה, וטענו
כי מסתירים מהם את המבנים החדישים ביותר, ומחו
נגד "הפרת הבטחתו של היטלר". מול הפצרותיהם התקיי-
פות, עלה בדעת החרשתנים וקציני-החימוש הגרמניים: —
"נראה, כי בידי הרוסים עצמם כבר טיפוסו-טנקים הכבדים
משלנו". תופעה זו נצטרפה אל ידיעתו של גודריאן על
היתרון המספרי הניכר של חיל-השריון הסובייטי
(לדבריו, כבר ב-1933 נוכח כי ביח"ר סובייטי אחד
לשריון מפיך ליום 22 טנקים מטיפוס "קריסטי-הרוסי"
ואלו הייצור הגרמני השנתי, ל-1941, לא עלה הרבה
על אלף כלי-השריון מכל הסוגים — וההתמודדות ברוסיה
היתה אופיינית למנית-הגדולה ההיטלרית). הוא מסיים
באמרו: "הטנק T 34 שהופיע לפני חזיתנו בסוף יולי
1941, גילה את המבנה-החדיש של הרוסים" (עמ' 129).
הערתו זו של גודריאן אינה מדויקת. כבר בימי-המלחמה
הראשונים (אמנם — אולי רק בחזית דרום-המערב, שבה
לא היתה לג. גישה ישירה) פעלו, אם כי במספר מוגבל,
גם ראשוני הטנקים T 34 הסובייטיים. — המער.

בשתי זרועות, כ"מלקחים" כלפי "קשת-קורסק" — ריכוז הגרמנים 36 דיביזיות, מהן 17 משורינות ו-3 של "רמני-שריון-ממונעים". כוח זה, בחלק המשורין שבו, היה גדול במקצת מהכוחות שהסתערו בשנת 1940 על צרפת. בשני גושים, של כ-1000 טנקים, פרצו הגרמנים את קוי הצבא-האדום. היום הראשון איפשר להם פריצה והתקדמות לעומק של 3 ק"מ בלבד. חיל-הרגלים והגשק האנטי-טנקי הרוסיים, וכן טנקים רבים, שנתחפרו ונשארו בעורף (דרך אגב — נוהג, שהתחילו בו הגרמנים דוקא) הוסיפו לפעול. התקפות-נגד של שריון רוסי, לאגף-הימין הגרמני, האיטו את ההתקדמות. בצפון לא הגיעה זו אלא לכ-10 ק"מ; ואף בדרום, אם כי הגיעה ההתקדמות לכמה עשרות ק"מ — לא היה בה כדי ל"קטוע" את הבלטיה-ה"קשת". ביום השמיני של האופנסיבה הטילה המפקדה הסביטית 4 דיביזיות-שריון לעומק האגף-השמאלי הגרמני. בקרב-איתנים נלחמו כ-2000 טנקים משני הצדדים. שני הצדדים סבלו אבידות כבדות; אבל חיל-הרגלים הרוסי, שהיה חלק אורגני של המערך האופרטיבי אשר עבר מהגנה להתקפה, השלים את המלאכה. וב-15 ביולי כבר התחילה התקפה רוסיית על אוריל, — צומת-דרכים ומעוז-מגן שמאגפה הצפוני (השמאלי) של חזית-הגרמנים אשר מול ה"קשת". בדרך כלל, אחרי 13 ימי לחימה, נמצא כי הגרמנים נהדפו אל קו-המוצא שלהם. מדיביזיות-השריון שהופעלו — לא נשארו לפיקוד הגרמני, כבעלות עצמה הניתנת להפעלה, אלא 7 בלבד. ממכה איזמה זו הם לא התאוששו עוד; ומעתה — נסיגה רדפה נסיגה. גודיאן מסיק את המסקנות: מהירות רכב-השריון אינה מספיקה, וגודלן של יחידות חיל-הרגלים המצורפות אל השריון — אין בו כדי לאפשר, במהלכה של התקפה, את פתרונה של בעיית ההתבססות. כן הודגש שוב הצורך בחימוש רציני במכונות-יריה לטנקים: גם לקרב-מקרב — אך גם בשביל לדכא את קני-המכ"י של המגינים (מבלי שהטנק הכבד יאלץ, לצורך זה, ממש "לירות בתותחים על אנקורים") ולאפשר ע"י כך לחיל-הרגלים הנלווה לנוע יחד עם השריון ולהגן, אף הוא, על זה האחרון (הדוגמה של "פרדיננד" — ג. נזכר כאן בנקודת-תורפה זו של הרכב הכבד הנ"ל אשר כבר פרץ, ב"קשת-קורסק", עד אל המערך-הארטילרי הסוביטי — אך "נתקע" ואבד מחמת חוסר חימוש-מכ"י — וניתוק מהרגלים). הוא גם מגדיל את מספר התותחים האנטי-טנקיים המונעים שבדיביזיה, מטפח טיפוס חדש של "משחית-טנקים" קל; משורין, על מרכוב-טנקים, וחמוש בתותח-ללא-רתע — אלא שלא הספיק לצייד באלה אלא את שליש פלוגות ה"משחיתים" שבדיביזיות-רגליות. אכן, כל זה היה מאוחר מדי. ההפצצות של חיל-האוויר של בנות-הברית בגרמניה עצמה והתקפות הבלתי-פוסקות בחזית-המזרח, ואחר כך גם

באיטליה ובצרפת, מכרסמות יחידה גרמנית אחר יחידה — אין עוד להדביק את קצבו של "בלאי-המלחמה האנזרי".

* *

ספרו של גודריאן הוא מעין יומן כרונולוגי של המחבר, כמפקד וכמארגן-צבאי בשנות מלחמת-העולם השניה. ואם תיאוריו והסברותיו הם גם, לרוב, בדרג של קורפוסים וארמיות — דהיינו, במימדי גופי-צבא שאינם בנמצא אצלנו — הרי, עם זאת, בסיפורו ובניתוחו נוהג הוא בכובד-ראש אף בפרטים הטכניים והטקטיים הכרוכים בחימושה או פעולתה של היחידה הקטנה ביותר, ולפרקים עומד הוא בהרחבה. כמפתח-מושגים, להבנת כל הראיה המקצועית בה חדור הספר יש לציין את מאמרו של ג. משלהי 1937, על יסודותיה של מלחמת-שריון — שניתן בשלמותו בספר. המאמר עצמו אינו אלא תמצית-המחשבות של הספר (שם-הספר: "שימור-לב! השריונים!") אשר פירסם גודריאן בשעתו ואשר זכה אז לתשומת-לב מרובה (ולתרגומים לצרפתית ולרוסית).

פרק גדול בספרו מוקדש לצמרת הפשיסטית, למפקדת ה.ס.ס. ולהנהגת המפלגה הנאצית. כן מרבה הוא להסביר את מושגיו על דמוקרטיה, מוסר ושלום-בין-האומות. הרי שזהו גם ספר פוליטי. לצד זה שבספר יש רק להעיר: המלה "יהודי" אינה נזכרת בספרו של ג. אלא פעמים: — כשהוא פוסל את היטלר ב"אשמת הזלזול בגזעים ועמים האחרים — דבר אשר נתגלה בגרמניה, עוד מלפני המלחמה, בקוצר-הראות הרה-הגורל ובקשי-הלב חסר-האחריות אשר נהגו ביהודים. ועתה קיבלו אלו צורות גרועות יותר ויותר"...; ובצינו את גבלס כ"דמגוג מסוכן, חסר-מצפון בתעמולתו נגד הכנסיות והיהודים, נגד הורים ומ"חנכים, שותף-באשמה ל"לילה-הגבישים" הזכור-לזוועה, בנובמבר 1938". * ששה מיליונים מאחינו — כאילו לא הושמדו. ליתר דיוק: אין גנרל גודריאן (לאחרונה — מ"מ ראש-המטה של חיל-הצבא) מוצא לנחוץ לקבוע את יחסו לכך. למחנות-הריכוז ולציון הודעזעותו ("משנודע לו, עם תום המלחמה, על מלוא נוראותיהם") הוא מקדיש 7 שורות מן 460 העמודים. גם את הפקודה על הוצאה-להורג של כל קומיסר סוביטי מזכיר הוא במלים לא-רבות. הרי שזה ספר צבאי-פוליטי...

שמו של גודריאן מופיע בזמן האחרון לעתים תכופות, כשמדובר במועמדים לפיקוד על הצבא הגרמני לכשיוקם; ועכ"פ, אין ספק בהשפעתו הצבאית-המקצועית. יש, אם כן, לשים לב להנחותיו ולמחשבותיו. נסיונו ומסר קנותיו ישפיעו, ללא ספק על המבנה וטקטיקה של כל צבא גרמני העלול לקום.

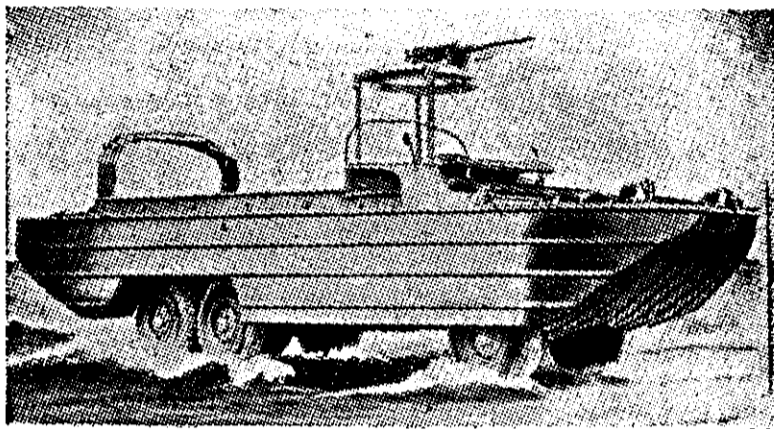
* דהיינו — התפרעותם הגדולה של הנאצים כלפי יהודי גרמניה, משכנותיהם ורכושם, לאחר שנהרג פון-ראת. — המער.

בתחומה של מלחמה אמפיבית

רביסרון ש. ארם

ה"דק" - "DUKW", מכונית אמפיבית בת 2 1/2 טון

1. תיאור כללי

„הריהם מחישים את זרם ההספקה לחופים... אף השתמשו בהם כבסירות-הסתערות“.
גנרל דויט אייזנהאואר

תאור הגוף — משקל כללי — כ"מ 9 1/2 טון.

גובהו כ"מ 2.44 מ'.

אורכו — כ"מ 9.30 מ'.

רוחבו — כ"מ 2.30 מ'.

גובהו מעל הקרקע — 25 ס"מ.

גודל הצמיגים — 11.00 x 18.

הרוחב בין הצמיגים — 1.60 מ'.

המערכת החשמלית — בת 6 וולט.

מיכל-הדלק מכיל — 50 גלון.

חימושו הרגיל — 1 מקלע כבד (מכ"י כבדה) בן 0.5 אינץ'.

שריון — אין

המשא — עומס תקין של מטען-נישא — 2 1/2 טון.

עומס תקין של מטען-נגרר — 2 טון

בשעת-הכרה, עשוי לשאת גם 10 טון

ביבשה, ו-4 טון — בים.

מהירות — 80 ק"מ ביבשה, 10 ק"מ — בים.

טווח-הפעולה — 320 ק"מ ביבשה, 50 ק"מ — בים.

צוות-הפעלה — בן 2 אנשים.**

בושרי-עליה-זירידה

עשוי לעלות על חוף, שתלילותו 38°.

עשוי לירד מחוף, שתלילות מגעת ל-26°.

* D: — היינו, שייצורו בוצע ע"י חברת „גנרל מוטורס“, ושמנו נקבע בהתאם לטרמינולוגית מחלקת ההנדסה שלה. — סימונה לכלי הרכב שייצרה ב-1942, K סימונה לכלי-רכב בעל הנעה קדמית, W — סימונה לכלי-רכב בעל 2 צירי נהיגה-אחוריים. ** אינו כולל את צנתות ההטענה והפריקה. עיין להלן.

שקיעתו במים — ללא מטען — 67 ס"מ.
עם מטען מכסימלי — 122 1/2 ס"מ.

משאבה צנטריפוגלית — המצויה בבטן הכלי, עשוי הוא להמשיך ולצוף על-פני המים. סוער — נקיים בכלי מים מועטים בלבד. אפילו נפגע ונתהוו בו בקיעים רציניים, עשוי הוא להמשיך ולצוף על-פני המים.

הגנת-המנוע בפני הצפה, היא כה מושלמת, שגם אש המכוונת אליו לא תפגע בו על-נקלה. בעזרת המערכת המרכזית להתאמת לחץ הצמיגים, שה"דק" מצויד בה, עשוי הנהג, מבלי למוש ממקומו, לכוון את לחץ הצמיגים בהתאם לתנאי-הקרקע. נקבע: לחץ של 10 ליברות (כ"מ 4 1/2 ק"ג) דרוש לקרקע-חולות רכה. לחץ של 40 ליברות (כ"מ 18 1/2 ק"ג) — לדרכים נוקשות.

השאתו אינה כרוכה בקשיים. אפשר לשימו על ספון-האניה, במקום סירות-העליה-בחופים לרכב-ולאדם (LCPV)*, או בין קרשי-המעצור של אלה, הטוענים על הספון.

* Landing Craft Personnel Vehicles

2. איך בא ה"דק לעולם?

החקר להגנה הלאומית נקבע לדצמבר 1942 ניסוי בוסף.

מספר ימים לפני הניסוי חילץ "דק" בקרבת מקום הניסוי, שבעה אנשים שספינתם עלתה על שרטון וירדה בדיעבד לתהומות (עיין מאמרו של ד"ר ו. בוש, ב"מערכות" ס"ח). בעת הניסוי עצמו הצליחו מכוניות "דק" לטעון מהאניה ולפרוק על החוף כלייזריה מטיפוס הוביצר בני 105 מ"מ, כשהם חותרים ועוברים בהצלחה גמורה במשברי-גלים בגובה של 1-2 מ'...

לאור הצלחה זו פקד משרד-המלחמה על חלוקת 100 "דקים" לנסיון, בכל ד' זירות-המלחמה של ארה"ב. הניסיון לא עלה יפה, שכן לא נשלחו עמהם נהגים שקיבלו את האימון הקצר (אך — החיוני!), שיאפשר להפעילם כיאות. ואמנם, משחזרו ונשלחו נהגים מאומנים להפעלת ה"דק" — עלה הניסיון.

אכן, מכל החידושים שנועדו ע"י ועדת החקר להגנה הלאומית לאורח-המלחמה האמפיבי — נתגלה ה"דק" כמוצלח ביותר. זו היתה התשובה המתוכננת לבעיה שהטרידה אז: מה יעלה את האספקה בחופי סיציליה, שמימיהם רדודים ואינם מניחים לספינת-האספקה לקרב אליהם. משהגיע ה"דק" לחוף — עשוי הוא, ע"י שינוי לחץ הצמיגים, להעלות על חוף-החול הרך, כשם שיכול הוא לפעול בחוף רב-שרטונים וסלעים, מבלי שייפגע כל עיקר.

בפעולתו

תימה, שגנרל פטון נזדרז ותבע להרבות במש"לוחם של אלה לשם העלאת אספקה בחוף. לא עברו ימים מרובים, והשכילו למצוא את אורח השימוש הנכון בהם. שכן נוכחו לדעת, כי אם יפרקו ה"דקים" את מטענם בנקודת-עירום, שייקד בעו ליד החוף, ולא ימשיכו במסעם לתוך האי — יוכפל ההספק היומי של פלוגת "דקים". לאור זה יש להבין את הפקודה שניתנה באחת משעות המשבר של מסע-המלחמה בסיציליה, ימים מועטים לפני כיבוש פלרמו: לגייס את כל הרכב החטיבתני * לשם הזרמת תחמושת לקלטניסטה (בטבורו של האי); פרט... לאמבולנסים ו"דקים". משמע: יש לשמור בקפדנות יתרה על מקומו הנכון במערך התחבורה — ואין להשתמש בו, גם בשעות קריטיות ביותר להעברת תחמושת הלאה מן החוף.

* הכונה כאן — לרכבם של הריגמנטים (הרג'יים). — המער.

לא היה זה אלא ב-1942 שהוחל בטיפול, הלכה למעשה בכינון רכב-תובלה אמפיבי: — נוסע מזה, ושט מזה. הבעיה הראשונה היתה: האם להתאים סירה לתנאי תחבורה-יבשתית — או להתאים כלי-רכב-יבשתי לתנאים. נבחרה — המכונית, על שום שכיחותה היתרה בצבא — שהקלה, לפיכך, את הדאגה לחלקי-חילוף, לאימון-המיוחד הקצר של נהגים וכו'.

הבעיה השניה היתה — איזו מכונית לבור. לאחר שהג'יפ האמפיבי לא הניח את הדעת ולא מילא את התקוות שתלו בו — נקבעה המכונית בת 2½ הטון, שיש בה משום מיצוע בין הצורך בכלי-רכב, שאפשר יהיה להעמיס עליו מטען ניכר, ובין הצורך שכלי זה לא יהא גדול יתר-על-המדה ויוכל לפעול בתנאי-חול קשים, משורטנים ומשוננים, מקום בו רכב גדול לא יוכל להבקיע לעצמו דרך.

החוגים הגבוהים של הפיקוד הצבאי התיחסו לכל השקולים והניסויים הללו בחשדנות רבה. אך, עם-זאת, הוחל בייצור המכונית-האמפיבית ב-24.4.49, ומקץ 338 ימים הושלמה הדוגמה הראשונה. בניסוי הראשון ב-3.6.42 היא הסיעה בים 63 אנשים במהירות של 8½ ק"מ לשעה. עם-זאת, פסק מפקד קורפוס-המהנדסים, שאין צורך בכלי-רכב כגון זה.

בלחץ "המשרד לחקר והתפתחות מדעית" ו"ועדת

3. ה"דק"

א. העברת אספקה וגייסות

אכן, שימוש העיקרי: העברת ציוד ואנשים מהאניות — העוגנות מחוץ לטנה תותח-האויב שביבשה — אל החוף. ובתור שכזה, הופיע ופעל במלוא הצלחה בכל שלוש הזירות: זירות-ים התיכון, האוקיינוס-האטלנטי והאוקיינוס-השקט.

(1) במסע סיציליה.

"מטות-האספקה נדרשו שוב ללמוד את הבעיה — והגיעו עתה לכלל הכרה אופטימיסטית יותר מזה, שהגיעו אליה שבועות מספר קודם-לכן. "תמורה זו היתה תוצאת הייצור ההמוני של ה"דקים", אלה כלי-הרכב האמפיביים, שנתגלו כאחד מאבזרי-הציוד רבי-הערך ביותר, שנוצרו ע"י ארה"ב במלחמה זו." (גנ' ד. אייזנהאואר "מסע-המלחמה באירופה").

מסע המלחמה בסיציליה הפגין את הצלחתם הראשונה. בין ה-10.7 ל-12.7 — במשך יומים — הועלו בחוף 80.000 חייל, 7000 כלי-רכב, 300 טנקים והררי-אספקה, מרביתם בעיקר ע"י ה"דקים". אין

(2) במסע-נורמנדיה.

התנאים חברו יחד לעשות את ה"דק" הכרחי באמת להצלחת המבצע "ד"ר גיימס פיניי באכטר ג' — (אנשי המדע בתחרות עם הזמן)

2,000 "דק"ים פעלו בנורמנדיה למן ראשית הפלישה עד ליום ע + 60% 40 ממלאכת הבאת-האס-סקה, שבוצעה בחוף בין ה-6 ביוני ל-1 בספטמבר, נעשתה על-ידי ה"דק"ים. $\frac{1}{3}$ מסירות-העליה-בחופים, מטפוסי LCT ו-LCM * נתקעו ונשתקעו בשרטונים; ואילו ה"דק"ים גלגלו והלכו בהתמדה את המטען מן האניות (שנמצאו כ-10 מילין מן החוף), ולעתים — הביאוהו עד אל האיש הלוחם-בפועל. הם פעלו בכל מזג-אוויר שהוא; ולא שבתו בזעף סערות וסופות. הם עלו בשתי גזרות-החוף של הפלישה — "חוף-יוטה" ו"חוף אומהה" (בין ארומנש, וגרנדקאמפ), שבו במיוחד נתגלעו קשיי-אספקה.

מיה-החוף היו רצופים מכשולים ומוקשים תת-מימיים; בחוף — נתקלו באש האויב ובמוקשי-היבשה; ועם זאת, נפגעו נהגי ה"דק" באופן יחסי פחות מנהגי מכוניות** שכן תבת-המנוע הקדומנית והגלגלים הקדמיים, המרוחקים יותר-מהרגיל ממושב הנהג, ספגו את הדף ההתפוצצות (כשהמדובר היה במוקשים).

אכן, התקלות שארעו לו בשל נסיבות פעולתו הצריכו יחידה-טכנית, שתוכל לטפל בנוקי ה"דק" ולהחזירו לפעולה. ואמנם, יחידה כגון זו היתה צמודה לגזרת פעולתם של ה"דק"ים.

(3) בזירת המזרח הרחוק.

זירת המזרח-הרחוק היתה זירת-פעולה-טבעית בשביל ה"דק"ים. בכל העליות-בחופים במרכז האר-קינזו-השקט, בסוף 1943 — בסייפאן וגואם (מן האיים המריאניים), בפלאילאו ואנגאר (מאיי-פלאו, סמוך ומזרחה לפיליפינים) — השתמשו להעברת מטען אך ורק ב"דק"ים, כל עוד לא נפרצו — במרוצת הפעולה — מסילות-ימיות בין שני-האלמוגים.

במערכת אוקינבה הפגין ה"דק" באורח מופתי את סגולתו לפעול במשברי-גלים. בה בשעה, ששאר הרכב האמפיבי פעל בעתות-שפל בלבד, היה ה"דק" היחיד שפעל — ובהצלחה יתרה! — בשפל וגיאות כאחד***.

* "Landing Craft Mechanic" "Landing Craft Tank"

** באיבו גימה נפגעו במחוצע בכל פלוגת "דקים", שמנתה 184 איש — 13, מהם 3 הרוגים ו-10 פצועים.

בין ההספקה שהחיש ה"דק" במערכה זו היה דלק-למטוסים, שהעבירו מן האניה עד לשדות-התעופה. גם באוקינבה צריכים היו לפרוץ מסילות-ימיות בין שני האלמוגים, שהשתרעו עד 200 מ' מהחוף. וכל-עוד לא נפרצו הללו — היה ה"דק" היחיד שפעל אז והיחיד שלא נפגע ממחטי-האלמוגים.

המחסור בתחמושת בראשית מערכה זו, בעיקר ביום השלישי לתחילתה, נגרם מחמת שנקלחו ה"דק"ים, בחינת מחסני-תחמושת ניידים, עם היחידות-הלוחמות, עם הכנסן לתוך שטח האי.

במבצעי לייטה-סמר (Leyte-Samar) — האיים המר-כזיים-המזרחיים של איי-הפיליפינים) — הגיע ה"דק" לכלל ניצול מלא. שכן החוף שם מפורץ ביותר, עתיר-שירטונים, וקרקע-היבשה שעם החוף בוצית וקשה לתנועה. בנסיבות טופוגרפיות כאלה — קשה לתאר את ביצוע המבצעים ללא ה"דק".

הפשיטה בבוסיאנגה (אי קטון בצפ-מזרח פלואו, צפונית לבורנאו הבריטית) בוצעה על-ידי ה"דק"ים בלבד, ששימשו — איפוא — גם לסיור, הן במים והן ביבשה.

ב. העלאת ארטילריה בחופים

אחד משימושי החשובים ביותר בזירת האוקינזו-השקט, היה העלאת כל-י-תותח על החוף. באי-האלמוגים קנילין (Kwajalein) — אחד מאיי-מרשל, צפונית מזרחית לאיים הקרוליניים) העלו ה"דק"ים 4 סוללות כלי-105 מ"מ (הוביצרים) ולמעלה מ-100,000 אלף פגזיהם, שמחצו את הגנת האי. מכאן ואילך הפך שימוש זה קבע לפעולות ה"דק" באוקינזו השקט. נתגבשו תרגול ואורח-פעולה, החוסכים זמן במידה ניכרת. התותחים והתחמושת הוטענו מבעוד-מועד על ה"דק"ים, בעודם על האניה. על כל 5 "דק"ים שהפליגו מהאניה עם תחמושת ותותחים לחוף — הפליג "דק" אחד, שהותקן עליו מדלה**** אמפיבי בצורת A.

צות מאומן-כהלכה עשוי להתקין את המדלה ולפרוק את התותחים ב-75 שניות. להציב סוללה בעמדת-הפעולה אפשר במשך 7 דקות למן העליה על החוף.

ג. חיפוי-מקרום

לגייסות העולים בחופים ניתן חיפוי-מקרום ע"י רקיטות שנורו מ"דק"ים.

*** עיין "צבא ארה"ב במלחמת העולם ה-2 / המלחמה באוקינזו השקט", הכרך "אוקינבה — המערכה האחרונה", (הוצאת האגף ההיסטורי במשרד-הצבא של ממשלת ארצות הברית) עמ' 79. **** Crane, בלע"ז.

באראו Arawe — הנמל באי „בריטניה החדשה“ בארכיפלג של ביסמרק, הסמוך ביותר לגוינאה החדשה) השתמשו לראשונה וביעילות יתרה, ביורי רקיטות בני 4½ אינץ', שהותקנו על שני „דק“ים, לתמיכה בגייסות הקרבים לחוף. עם תום ההרעשה של תותחיה הצי, כיסו יורי הרקיטות את החוף באשם, עד שהגל הראשון של העולים בחוף היה כ־150 מ' ממנו. צירוף אש זה מחץ את הכל, וה„גל“ נתקל רק ביריות רובה בודדות, אעפ"י שלפנים היו במקום זה 3 תותחי 75 מ"מ. מכאן ואילך, נהגו ליתן חיפוי צמוד זה בכל מבצעי דרום מערב האוקינוס השקט. אגב, אותם יורי רקיטות הופעלו גם בפעולה נגד מטוסי (ביאק Biak — ע"י גוינאה החדשה) נזקפים לזכותם כמה מטוסים יפאנים, שצוללו לתהומות האוקינוס.

ד. העברת פצועים

בגלל כושרם לנוע ביבשה ובים, בכל התנאים, השתמשו ב„דק“ים להעברת פצועים במישרין משדה המערכה עד לספינת הגייסות והטנקים*. באיבורגימה במיוחד הציל הדבר נפשות מרובות, שאלמלא ה„דק“ים — צריך היה לטלטל את הפצועים מנקודות האיסוף — לחוף; משם, באלוני קות, — על פני השרטונים, — לסירות העליה בחר פים, ומאלה — לאניות. ברור, שפצועים קשה לא היו עומדים בטלטול כגון זה.

שימושי ה„דק“ לא נתמצו בזה. השתמשו בו גם להנחת קווי טלפון לאורך תעלות מים, לגרירת כלירכב, לחילוץ צנתות ומטען של אניות שנחבלו (למשל, של נושאת המטען שנתקעה בשן האלמוגים בסייפאן, וגלי הים שטפו והלכו את הספינה).

ס י כ ו ם

זוהי טעינה נכונה, שכן קיבולו אינו בלתי מוגבל.

(3) הכרחי צות, המאומן בטעינה ופריקה כבי נהיגת הכלי. ההכשרה היא קצרה, אך הכרחית.

(4) יש צורך בצמידות של טכנאים וחלקי חילוף.

(5) בחוף תלול של אדמה רכה — ה„דק“ אינו עשוי לפעול. באיבורגימה, למשל, נמצאו רק מקומות מספר, שאפשר היה להפעילו בהם; וגם שם הכרח היה להקטין את לחץ הצמיגים ל־2½ ליברות.

* * *

אין ספק, שקיימת פעולת גומלין הדוקה בין החי דושים הטכניים המדעיים ובין אורחות הביצוע הטקטי. ודאי, שהמצאות מדעיות בלבד אין בהן כדי להכריע את הכף. אולם, קרוב לודאי שללא הסתייעות בהמצאות החדשות ללבקרים של המדע המעשי — יהיה תמיד מחיר הנצחון יקר פי כמה, ומועדו — מרוחק יותר.

בבחינתם של חידושי התחבולות המדעיות חייבים, איפוא, מפקדי צבא וקציני צי כאחד להשתחרר מנוקשות של שיגרה. גם בנידון זה יפה כוחם של הדמיון היוצר והתנופה היוזמת — כ„ציוד התכונתי“ המעולה ביותר של המפקד הצבאי.

„לצפות את הבלתי צפוי“ — הוא לא רק „מסימנה האמתי של רוח מתקדמת“, כמאמרו אל אוסקר וילד, אלא אף בגדר הכרח למפקד המצליח.

3.800 „דק“ים, ב־76 פלוגות מיוחדות, היו בפעולה במסגרת הצבא האמריקאי, עם תום המלחמה. כל פלוגה היא בת 50 „דק“ים ומשמשים אותם כ־170 איש. 2 אנשים צמודים לנהיגת כל כלי, ויתרם — צנתות העמסה ופריקה.

על החשיבות הרבה, המיוחסת ל„דק“ים ע"י המטה הכללי של צבא ארה"ב, יעיד שיעור הרכישה של כלים אלה — עד תום המלחמה נרכשו 21.000 „דק“ים והוחלט על רכישת 7000 נוספים.

ועם זאת, אין להתעלם ממגבלותיו. שקילת כשריו — מזה, ומגבלותיו מזה — יש בה כדי ליתן מושג ברור על אפשרויות שימושו בפועל: —

(1) מהירות תנועתו במים היא קטנה ביותר — כ־10 ק"מ לשעה. נמצא, שכדי להחיש את פריקת האספקה שומה על האניה להיות סמוכה ככל האפשר לחוף. ואכן, למעשה, יעילותה היתה של ה„דק“ — כ־2 ק"מ מהחוף. — כ־3 ק"מ מהחוף*.

כדי ליצור את פעולתו עד מכסימום, יש להקטין, איפוא, עד מינימום את נתיב פעולתו: ע"י קרוב האניות — מזה, ומניעת הסעות לפנים הארץ (מחוץ לתחום החוף) — מזה.

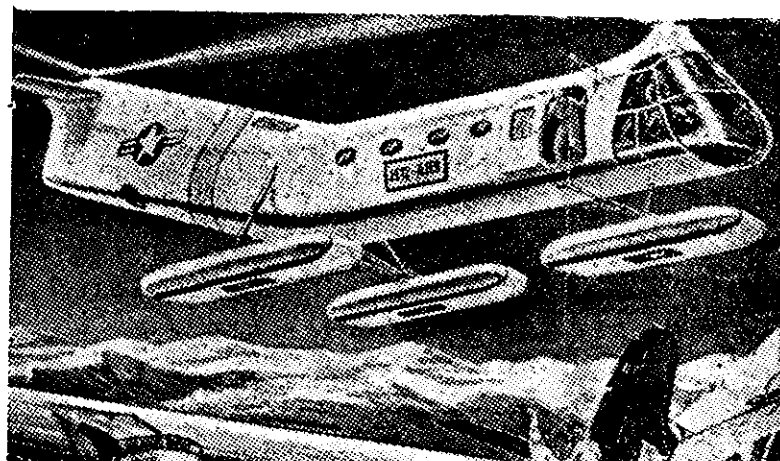
(2) גורם נוסף, החוסך בזמן ומרבה מטען —

* הגם, כפי שזכר לעיל, במצבים טקטיים בהם מנעה אש אויבת את התקרבות האניות לחוף כדי מרחק כזה — בוצעו הסעות באמצעות „דק“ים אף מטוחים הגדולים מזה בהרבה. — המער.

אורית-מלחמה ובעיותיה

נשק האויר החדיש בחיל-אויר של ימינו

ה ל י ק ו פ ט ר י ם

חשיבות הגדלה והולכת מיום ליום נודעת להלי-קופטרים של חיל-האויר, כפי שהוכיח השימוש בהם בקוריאה. מטוסים אלה זכו לאחרונה בתשבחות על-שום התאמתם למשימות של הצלת טייסים בים ופינוי פצועים ביבשה. הם הוכיחו את תועלתם בהעברת אנשים וציוד למרחקים קצרים בשטחים קשי-מעבר, על פני נהרות והרים, ולהעברת אספקה לעמדות קדומניות. ה"סיקורסקי" 5 — ובמידה ידועה גם ה"באל" 13 — נוסו בהצלחה בקוריאה.

תכנית להליקופטר בעל יכולת-נחיתה על מים, קרח ושלג וצבא-הקרקע, בהיותו הליקופטר "סילוני", שנועד להעברת משאות כבדים.

עתה נוקטים הצעדים לקראת תיקונו ובניתו של מטוס "דו-שימושי" — דהיינו: מטוס שיהא מסוגל להתרומם אנכית מן הקרקע — כמו הליקופטר; אך, לאחר-מכן — "להפוך עורר" ולטוס טיסה מהירה קדימה — כמטוס.

עתה מתנהל מחקר מקיף בדבר הליקופטרים גדולים יותר, בעלי קיבול גדול יותר וכושר-תנועה על-פני טנחים גדולים יותר, כגון: ה"פיאסקו" xh^{-16} וה"קלט-היוז" xh^{-17} . ה"16-xh" הוא הליקופטר להעברת נוסעים, שגופו בנוי כולו פלדה ויש לו 2 רוטורים**. הוא עשוי להכיל 25 חיילים וכן ניתן להצמיד אליו תא-מטען ברחיבור-הפרדה. ה"17-xh" ניתפן לצרכים מיוחדים של חיל-האויר

ק ל י ע י ם - מ ו נ ח י ם

המחקר בשדה זה על ידי חיל-האויר (בשנת 1939), נמנית "הפצצה הדאָה" — קליע, המשוגר ממטוס בטיסתו והוא דואה-גולש אל אזור-המטרה. השתמשו בו בהצלחה מעל לגרמניה במלחמת-העולם-השנייה; והוא שופר לאחר-מכן על ידי הוספת מערכות-בקרה אלחוטיות, שאיפשרו למפציצן לכוון את מהלך-הפצצה — לאחר שזו כבר שוגרה לעבר המטרה. אך, פיתוח של דוגמה מתוקנת זו לא הקדים דיו, כדי לאפשר את השימוש בה במלחמת-העולם-השנייה. פצצות אחרות, המבוקרות ממרחק, תוך טיסתן, ע"י המטוס המשגרן, נימנות על סוג הפצצות המבוקרות אנכית והן מכילות גם תחבולה "מחפשת-מטרה". דוגמות כאלו הן "אזון" וה"ראזון".

ה"אזון" ניתנת לבקרה לגבי כיוונה — כלומר, סטייתה לימין או לשמאל — והשתמשו בה בזירות-הפעולה באירופה ובבורמה.

ה"ראזון" ניתנת לבקרה ולתיקון — הן לגבי הכיוון והן לגבי הטנת.

ישנם מומחי חיל-האויר, הסבורים שלא ירחק היום והמטוסים, התותחים והפצצות המקובלות כיום יוחלפו "בקליעים-מונחים"; וכי קליעים "מקרקע-אל-קרקע" ישוכללו עד שיהא להם שימוש חשוב בתחום מבצעי-ההפצצה הטקטיים והאיסטרטגיים כאחד. ואכן, מתוך שקילת האפשרויות הגנוזות בקליעים-המונחים — הוחשו ביותר פעולות הפיתוח בתחום הקליעים המונחים.

מתוך שאיפה לשפר כל-כמה-שניתן את מילוי משימותיו העיקריות של חיל-האויר — טופחו ארבעה סוגים עיקריים של קליעים (הגם שרק מחציתם — לשימוש מהאויר):

- "מאויר — לאויר", "מקרקע — לאויר",
- "מאויר — לקרקע", "מקרקע — לקרקע".

בין טיפוסי הקליעים המונחים, שטופחו מאז החל

* לפי מאמרו של מיור-גנ' ד. שלטר, המשך מחוב' ע"א ** רוטור — מעין "מדחף אופקי", המניע את ההליקופטר ומקימו באויר.

הקליעים מקרקע לקרקע — המונעים בכוח-
עצמם ועשויים לטוס מרחק ניכר, — עתידים להיות
רבי-ערך להפצצה איסטרטגית של מטרות מוגנות
היטב. עליהן להיות מסוגלות להנחית מהלומה מוחצת
על מטרה מסוימת, כדי להצדיק את ההוצאה של זמן-
העבודה והחומרים המושקעים בכל קליע.

כשטנח פעולתו הוא אלפי ק"מ רבים — חייבת
פעולת כל-ינשק כאלה להיות מכוונת בכל-זאת יותר
לדיוק של פגיעה מאשר להפצצת-שטח "סתם",
כפי שהיה במקרה של ה-V2 הגרמניות.

הראשונים בקליעים אלה — המונעים בכוח-עצמם
— יהיו בודאי בעלי מבנה מטוסי מקובל, עם "כנפי-
חץ" (נטויות לאחור), בעלי מהירות תת-קולית והם
מופעלים ע"י מנועי טורבו-סילון, הדומים לאלה
המצויים במטוסי-קרב סילוניים. גודלם יהיה מותנה
בטוח ובמשקל של חומרי-הנפץ הרצויים והנחיתם
תושג ע"י אמצעים אלקטרוניים, המוכרים כיום.

קליעים-מאוייר-לאוייר משוגרים ממטוסים תוך-
טיסתם — והם מוסיפים לטוס בכוח-עצמם במהירות
על-קולית אל מטרות, המרוחקות מילין מספר
ממקום-השיגור. ראדאר — או טיפוס אחר של
תחבולת-הכונה-למטרה — שבתוך הקליע, מנחהו
אל המטרה. ומשהוא קרב אל האויב עד אל טנח-
הפגיעה — לגבי קליעים אלה מתפונים גם
לאפשרות של פגיעות ישירות — הריהו מכונן
בעזרת מרעום-קורבה. קליעים כאלה חייבים להיות
קטנים, מדוחסים ומכילים בגוף לא גדול את
הדרוש, — כדי לאפשר נשיאת מספר מכסימלי של
קליעים במטוסי-המלכוד.

בקליעים-מאוייר-לאוייר לעומת-זאת, אפשר
להשתמש להגדלת טנח פעולתם של מטוסים מקוב-
לים, דבר המאפשר למפציצים תוקפים להישאר מחוץ
לאזורי מערכות-המגן המרוכזות של האויב. פצצות-
מונחות ללא כוח-הינע משל עצמן — הן מטיפוס
הקליעים מאוייר-לקרקע. טיפוס פצצה זה הופעל
ביעילות ניכרת בזירת קוריאה. הצלחתן הטקטית
בהפצצת "מטרות-חוד-מחט" זיכתה אותן בתמיכתם
הנלהבת של המפקד על היחידות בשדה.

ההתפתחות ההגיונית הבאה בתחום הקליעים
המונחים תהיה: קליעים, המכילים את אמצעי-ההינע
עצמם. קליעים כאלה, ניתן לשגרם ממטוסי-אם,
מחוץ לאזורי המוגנים היטב של האויב, — והם
עשויים לנוע בכוח רקטי, או ע"י מנוע מגח-סילון,
במהירות על-קולית, עד אל המטרה.

תקופת המלחמה באמצעות בקרה-והנחיה-מרחוק

עודנה חבויה בחיק העתיד, מאחר שקיימים עדיין
כשיים טכניים רבים, שיש עוד להתגבר עליהם. הקשה
שבבעיות כרוכה בפיתוח מערכת כלי-הנחיה. ועם
פיתוחן של כפות-נפץ * אטומיות אין סיבה לחשוב,
שאי-אפשר יהיה לשאת גם אותן בקליעים-מונחים.
בעיות רבות, שלא היו קיימות במהלך מלחמת-
העולם-השניה — היו לשיקולים ראשוניים-במעלה
בתכנון של אורחות-הפצצה מאז באו לעולם מטוסי-
ההפצצה בעלי המהירות הגדולה וריקעי-הטיסה
הרמות. גורמים כגון הבחנה בעמים באמצעים
ראדאריים ואופטיים והשפעתה של זו על העקיבה-
אחרי-המטרה ועל זיהויה; הבליסטיקה של תעופת-
הפצצה; ניווט בין יבשתי רב-דיוק, וטעויות במכר-
שירי הניווט והניהוג, המתהוות עם טיסה במהירויות
על-קוליות — לכל אלה נודעת חשיבות ניכרת מאד
והם מהווים בעיות כבירות בתיכונן של מערכות-
הפצצה עתירות פעולה.

שיטות הפצצה

כדי לקלוע בפצצה אל המטרה הנדרשת בכל מקום
שהוא על-פני כדור-הארץ ובכל תנאי מזג-אוויר, —
ולגרום לשיעור-הריסה האפשרי הגדול-ביותר
במטרה — צריך שמערכות-ההפצצה הנוכחיות
תשוכללנה בהתמדה וכי תטופחנה מערכות חדשות.
נערכים עתה מחקרים, כדי לקבוע כיצד לשפר את
ההבחנה המושגת ע"י החלק הראדארי של מערכת-
ההפצצה וכיצד לקבוע את האופנים הטובים ביותר
לשיגור הפצצה מן המטוס, כדי שיושג על-ידי-כך
דיוק הפצצה רב יותר.

בקרת-אש באמצעות ראדאר

כדי להגן על מפציצינו ועל מטוסי-הקרב שלנו
בפני התקפתם של מטוסי-אויב, וכדי להשלים
בהצלחה משימה-שהוטלה-עליהם — הכרחי לצייד
מטוסים כאלה בציוד-ראדארי-לבקרת-אש, כשאש זו
מופעלת במצבי התקפה או התגוננות. כמה סוגים
חדשים של ציוד-ראדארי-לבקרת-אש מצויים עתה
בשלב-של-עיון.

אפשר שבין כל צעדי ההתפתחות, שחלו בשטח
זה, לא היה אף אחד אשר לו תוצאות כה מסועפות.
נרחבות וחשובות, כאשר לעובדה שניתן עתה להשיג
נתוני-טוחים מדויקים באמצעות הראדאר. טיווח-
ראדאר אבטומטי הביא לידי מהפכה בכל התפישה
של בקרת-אש. ביסודו של דבר, מחליף הראדאר את
הכונת — והתותחן הופך כיום למפעיל-ראדאר.

* הבטוי מקביל לזה הנהוג בטורפדות ימיות, בשביל
ציון התא-הקדמי, המכיל את מטען-הנפץ שבטורפדו.

מעיקרו בולש הרדאר ובוחר בגורה מסוימת בשמים אחרי מטרת-סטות באויר ואת כל המתגלה על-ידי הוא מציג לפני מפעילו על גבי מסך המכשיר המיוחד (אוסצילוסקופ של קרני-קתוד).

מגמות התפתחות נוספות

כלי-הנשק הסטנדרטי, שהופעל במטוסי-קרב במהלך מלחמת-העולם-השניה היה מקלע כבד בקוטר של 0.50 אינטש. הישגיו היו מצוינים. עם-זאת, מעולם לא השתמשו בו במלוא-יכולתו — וזאת מחמת אי-הדיוקים שבמערכת בקרת-האש, שבתוכה שולבו דרושים היו שכלולים בכושר-הפעלה של מכשיר-החישוב*. רק עם סוף המלחמה עמדה כוננת-מחשבת לרשותם של מטוסי-הקרב. כוננת זו, שטופחה לראשונה ע"י הבריטים בשביל שימוש עם כלי-יריה הניתנים לסיבוב על צירם, לצרכי התגוננות מפציצים — נתקבלה אחר כך ע"י חיל-האויר האמריקאי (בו נודעה כ"כוננת A-14"). לשימוש במטוסי קרב**. התפתחות מאוחרת יותר הבשילה את כוננת-התותחים A-1, שניתן להשתמש בה לא רק לצרכי תותחנות, אלא גם ל"רקטנות" ולהפצצה.

אמצעים-טכניים אחרים לשיפור סיכווי-הפגיעה במטרה — היו אף הם נושא למחקר ולפיתוח מתמידים ע"י חיל-האויר האמריקאי.

הופעת כלי-נשק בעלי כוח-הרס-מהפכני — וכן

* Computer — האמור כאן הוא בחלק בכוננת-המחשבת Computing Sight שבעזרתה מדייק לפגוע חימושו של המטוס, תוך כדי טיסתו המהירה, במטוס האויב. — המער. **דהיינו, לכלי יריה בלתי-סביבים. — המער.

ראשית הטיסה שמעבר ומעל למהירות-הקול — עוררו הרבה בעיות חדשות. בתחום כלי-הנשק של המטוסים — מכונן המאמץ לקראת פיתוח כלי-נשק והערכות-בקרת-אש, שכושר ההפעלה שלהם יהלום את התקדמות הישגיהם של המטוסים הלוחמים. הציוד החדש צריך שיהא מסוגל לפעול בתנאים של מהירות-טיסה גדולה, גובהי-טיסה רמים ובתנאי טמפרטורות נמוכות. תותחי המטוסים, והקליעים המשוגרים מהם, צריך שיהיו מאוכסנים במטוס פנימה, כדי להפחית את השפעתה של התנגדות האויר לתנועתו של המטוס. זאת ועוד: כלי-נשק אלה — בדין שאפשר יהיה לירותם בכל מזג-אויר, תוך רמת דיוק גבוהה.

בדומה לכך, מושקע מאמץ רב בתחומים רבים אחרים, כדי להגדיל את היעילות הפנימית של החלקים במנועי טורבו-סילון, מנועים-רקטיים ומנועי מדחף-טורביניים, כדי ליצור חמרים העומדים בפני-חום טובים יותר; כדי להמציא חמרי-דלק והינע חדשים ומשופרים יותר; כדי לקבוע שימושים נוספים לאלקטרוניקה בבקרת-קליעים-ואש ובניווט; כדי להגדיל את בטחון המטוס, וכדי לפתח אורחות משוכלים לצילום וסיור אויריים.

בתוך כל ההתקדמויות הללו, המורכבות ומגוונות עד מאד, שבתחום כלי-הנשק הקטלניים בני-זמננו — מזדקרת עובדה אחת במלוא הבהירות: אי-אפשר שיהא מעין "סוף-פסוק" בתהליך החידושים באשר לתכונם והפעלתם של מטוסים וקליעים. ואין כאן מקום לא להפוגות-נופש ולא לרגיעה עלי זרע-דפנה מימים קודמים.

הליקופטר מסוג H-19 משמש ל"תובלת-סער" הדלת הרחבה מאפשרת את יציאתה המהירה של יחידת הרובאים

החיל האנטי־מטוסי החדש - כוחו אתו

סית של נומך טיסתם-הפעלתם...), יעשו את השימוש בכוחות־קרקע א.מ. בין מסוג הארטילריה ה"קנית" (ה"תותחית") ה"מסורתית", ובין מן הסוג הרקטי, חסר־הקנים, — לדלי־יכולת ולרחוק־מתכלית. משום כך, במידה שראו בכלל עתיד להתגוננות מטוֹר סית מן הקרקע — ראוהו, בראש וראשונה, בטיפוח הקליעים־המונחים, על גלגוליהם ואפשרות יותיהם השונים. באופן גלוי למדי דובר על כך, למשל, בסקירות על פעולתם והישגיהם של מהנדסי־הצבא הצרפתיים, כשהוטלה עליהם משימת ההכנות לכינון מערכת יעילה של כוחות־מגן אנטי־מטוסיים. וכן ידועה התכונה הרבה בארה"ב להעברה הדרגתית של הארטילריה הנגד־מטוסיית — עכ"פ, בחלק ניכר — על פסים של שיגור קליעים־מונחים; והרי אין זו רק תכונה מחקרית, או אף הדרכתית, בלבד — כי אם ראשית כינון רשת היחידות המיוחדות־לכך.

והנה, הידיעות המצטברות והולכות בהתמדה מח־זית קוריאה — מעידות כאילו על כך שחל כבר איזה מפנה־של־ממש באפשרויותיה בפועל של ההגנה האנטי־מטוסיית הקרקעית.

לרגלי הצטרפות של מסיבות, שאינן מענינה של רשימה זו, פועלת האויריה האמריקאית בקוריאה (וכן כוחות־האויר הבריטיים, האוסטרליים, הדרום־אפריקאיים הנלויים אליה), ברוב המכריע של משי־מות־הטיסה שלה, מעל לשטחים התפוסים בידי הכוחות הסיניים והצפון־קוריאניים. כידוע, אבידותיה אינן מבוטלות, גם אם אינן כבדות ביותר. על תוצאות התנגשויות בין מטוסי שני הצדדים — ועל כמה מהנתונים הפועלים במלחמת־האויר שבזירת־קוריאה, ובעיקר — מצד תכונות המטוסיים של הצדדים היריבים — עמדנו כבר בחוברות קודמות (עיין חוב' ס"ט, עמ' 92; וחוב' ע', עמ' 77). אולם המפתיע הוא:

גודלו של אחוז המטוסיים שנפגעו ע"י כלים הפועלים מן הקרקע. זיונם האנטי־מטוסי של הכוחות הצפון־קוריאניים והסיניים כאחד לא עורר, מלכתחילה, את הרושם כי אמנם מצוי כאן בר־התמודדות רציני לחיל־האויר האמריקאי. הסבר־מה אפשר למצוא בעובדה הנ"ל

ידיעות החוזרות־ונשנות מחזית־קוריאה — מאי־רות מחדש את בעית עתידה של ההגנה האנטי־מטוֹר סית. על סף מלה"ע ב', — וכן בכמה פרשות, מהעיקריות והאופיניות באותה מלחמה, וביחוד בראשיתה — רוחה הדעה כי מטוֹס־הקרב ממלא את התפקיד הראשי בה"א־הידיעה בין אמצעי־ההתגוננות בפני התקפות־אויר אויבות; ואלו כלי היריה האנטי־מטוסי הפועל־מהקרקע לא נודעה לו, בעצם, אלא תעודה משנית ומסייעת בלבד. ואכן, סיכומים סטטיסטיים של כמה מערכות קרקע־אויר שבאותה מלחמה אישרו במידה רבה הנחה כללית זו. אפילו שעה שהונהג, במערכת־בריטניה, בראשית סתיו 1940, "מחסום־האש החדש" "The New Barrage" כפי שפונה משום דרכי־הירות — דהיינו, מחסום־האש הרקטי הראשון — הרי עם כל העזרה המוגברת שניתנה על ידיו לכוחות־המגן האויריים הבריטיים, לא היה בכך כדי לשנות מיסודה את ההערכה המקובלת הנ"ל; וכן — אף לא את היחס האחוזי הכללי בין מטוסי־הגרמנים שהופלו ע"י "ספיט־פיירים" ו"האריקנים" — לבין אלה שהופלו ע"י אש־הקרקע הא.מ., על כליה וסוגיה השונים. לפי ההערכות הבריטיות — אחד מכל שבעה מטוסי־אויב ש"חוסלו" מעל לבריטניה בשנתים הראשונות של המלחמה הופלו על ידי הארטילריה הא.מ. (המספרים־המוחלטים הרשמיים היו: 600 — ע"י הא.מ.; 3.900 — ע"י מטוסי־הקרב). אכן, בחודשי מרס־אפריל 1941, למשל, היתה כבר ההנחה כי לעומת כל שני קרבנות של מטוסי־הקרב — הופל מטוס אחד ע"י התותחים הא.מ..

הופעת מטוסי־ה"ג'ט", שחלה בשלב האחרון של המלחמה, והתפתחותם והשתכללותם המהירות במשך השנים מאז — על תוספת־המהירות הכ־ללית, בכל סוגי אוירית־המלחמה (בתוך זה — גם במפציצים, ולא רק במטוסי־הקרב בלבד) — ועד להופעתו, בסוף, של מטוֹס־ה"ג'ט" אף בגלגוליו כמפי־ציץ — כל אלה, נראה כי נטו כאילו לחזק אותה הנחה מלפני 10—12 שנה. נתפשטה הדעה האומרת כי מהירות טיסתם של טיפוסי־המטוסיים החדשים — מזה, והגובה האפשרי של מעופם והפעלתם — מזה (ובמקרים מסוימים — דוקא התחבולה הטק־

בשלהי 1951 (שבוע המסתיים ב־10 בנובמבר 1951) שלא היה כנראה יוצא־דופן מבחינת סיכומי האבי־דעות במטוסים, הביא לחיל־האוויר של בעלי־הברית את הפסד של 7 מטוסים מאש־קרקע אויבת לעומת שני המטוסים אשר הפסידו בקרבות־אוויר. בסיכום אחר, לחודש ינואר 1952 — אבדו לבעלי־הברית 50 מטוסים — ומאלה 44 מאש ההגנה הא.מ. על כל סוגיה, מכלים שעל־פניה־הקרקע. והרי כמה דוגמאות — במידה שעלה לכנסן, והן לאו דוקא „מבוררות” לצורך קרהוכחה מסוים (ועצם תוכנן יעיד על כך): —

כי כוחות־האוויר האמריקאיים בקוריאה פועלים כמ־עט תמיד מעל השטחים הנתונים בידי יריביהם. אולם הן כך היה גם בפרשת ההתקפות הגר־מניות על בריטניה, למשל, ובפרשת ההתקפות של בעלי הברית על גרמניה. ואין לומר (עכ"פ, ודאי שלא במחצית־השנה האחרונה) כי תרפעה זו מקורה עתה בכך שכוחות־האוויר הסיניים נפלו, יחסית, במידה רבה ממטוסי־ההגנה הבריטיים בשנות 1940-41, או הגרמניים — ב־44-1942; ושעל כן ניתן אפילו לאבידות מעטות מאש־הקרקע להוות אחוז גבוה מאוד בכלל אבידות־המטוסים. שבוע אחד

5 מטוסי־ברית אבדו בקרבות־אוויר, 3 ע"י אש־קרקע.

"	"	"	7	"	"	"	"	"	2	—
"	"	"	0	"	"	"	"	"	1	—
"	"	"	0	"	"	"	"	"	2	—
"	"	"	0	"	"	"	"	"	7	—
"	"	"	2	"	"	"	"	"	5	—
"	"	"	0	"	"	"	"	"	0	—
"	"	"	0	"	"	"	"	"	0	—
"	"	"	5	"	"	"	"	"	0	—
"	"	"	8	"	"	"	"	"	2	—

בשבוע של 20-26 אוקטובר 1951

(בהם כמה B-29 — הם „מצודות־רבתי מעופפות”)

בשבוע	4-10/11
בשבוע	18-24/11
(על אף העובדה שנערכו התקפות רבות על מטרות־קרקע, וה„מצודות” נתקלו באש א.מ. כבדה מאוד).	
בשבוע	25/11-1/12
(הגם שמספר התקפות־הקרקע, תוך סיוע־אוויר מהודק, הגיע באותו שבוע לשיא ללא־תקדים).	
בשבוע	26/11-6/12
"	1-7/12
"	8-15/12
"	21-28/12
"	29/12/51-4/1/52
"	12-18/1/52

על אף התנודות הבולטות, שבין סיכום־חל־קי אחד למשנהו — בולטת אחידות־המגמה: יכולת בלתי־מבוטלת (אם כי מוגבלת) של כלי־הקרקע הא.מ. לפגוע בתוקפים־מן־האוויר, ועל כן גם לצמצם, לעתים, את היקף ההתקפות, ולעתים אף את היקף הישגיהן הממשיים. דברים אלה אמורים בחשבון ה„טכני” של פגיעות, או של מניעת התקפות וכו' — בלי כל ציון לצד האופרטיבי, העשוי להתבטא בשחרור־יתר (ולו גם יחסי) של הצד־המתגונן לפעולות יזומות, עקב האפשרות להניח במידת־מה את ההגנה על נקודות חיוניות עלולות־פגיעה לכלים א.מ.

היש ליחס יעילות ותכליתיות אלו (יחסיות, לפחות) של ההגנה הא.מ. הסינית והצפון־קוריאנית לאיזה שכלול בולט שחל במערכות כליה השונים: — תותחים א.מ. ניידים או ניחים חד־קניים או רב־קניים; מתקנים רקטיים וגלגוליהם (באם הופעלו

יש אמנם לציין, כי חלק ממטוסי־הברית הללו היו מטוסי בוכנה (אמריקאיים ואוסטרליים), לאו דוקא מטוסי „ג'ט”; אולם המדובר הוא במיעוט. מספר ה„מצודות־רבתי” בין המטוסים שנפגעו לא היה רב יחסית. רוב קרבנותיה של אש־הקרקע נמנו, בדרך־הטבע, על סוג „מפציצי־הקרב” (ביתר דיוק — „מטוסי־קרב — מפציצים־קלים”).

יתכן, כי הבלטה רבה יותר למציאות־הדברים תינתן ע"י שני סיכומים נוספים כוללים־יותר. בנובמבר 1951 — אבדו 6 מטוסי־ברית בקרבות־אוויר; 21 הופלו ע"י אש־קרקע.

מכתבו של מיניסטר־האוויריה האמריקאי, בינואר 1952, ציין כי עד ל־18/12 נפגעו 87 אחוז ממטוסי־הברית שאבדו (384 — היה מספרם הכולל) מאש־הקרקע.

המיניסטר מסביר כי הסיבה לכך היא ריכוז פער־לוח־סיוע־מהודק.

זו שלישי אבידות המפציצים האמריקאיים מעל לגרמנים; ואילו ב־45—1944 — שלישיים; והרי זו התקדמות רבת־רושם, אף אם ניחס לפחות חלק מהירידה היחסית הזאת שבהישגי מטוסי־הקרוב הגרמניים לירידה מסוימת אשר חלה בינתיים בכוחם המוחלט. והרי גם גייסות־הפלישה הבריטיים־האמריקאיים באירופה הגיעו באותן שנים לאחוז גבוה של פגיעות במטוסי־הגרמנים (כעשירית, מדי הופעתם) ועלו על הפגיעות שע"י מטוסי־הקרוב. הרי שלפנינו חזיון האופייני למצבים אפשריים מסוימים ביחס־הכוחות שבין מטוסים לכלי־הקרע בצבאות מתמודדים. והלקח המשתמע ממנו הוא כי אם גם תבוא אולי שעת־הבטלות־המאונס של מערכת ההגנה הקרקעית ואבדן ערכה — הרי שעה זו טרם הגיעה; ובאם יושקע מאמץ ראוי בחימושו ואימונו של חיל אנטי־מטוסי — הריהו מאמץ כדאי, משתלם — ואף חיוני.

כללו של דבר: אף שאין ביכולתנו לקבוע ניתוחים מבוססים ובטוחים לגבי הרכבה ואורח־פעולתה של מערכת ההגנה־הנגד־מטוסיית הקרקעית אשר לכוחות הסיניים והצפון־קוריאניים, (ודרך אגב, יש לציין כי הגנה זו לא יכלה למנוע פגיעות קשות מאוד מן האויר הן בגייסות הלוחמים והן בתעבורה ונקודות־צומת בעורף — ודאי שלא גרעה כלל מן ההכרח הכללי והכולל של הסוואה נגד־מטוסיית משובחת) — יש להדגיש את העובד־דה האזביקטיבית המשתמעת מידיעות כנ"ל, כי בכל גוף־צבא, חייבות להיות מוקדשות תשומת־לב, מת־שבה ושקידה מתמידות לענין מערכת הגנתו האנטי־מטוסיית האקטיבית (בשילוב עם הסוואה והעלמה ראויות־לשמן). והוא הדין — לגבי מרכזי־ישוב, מפ־עלים ודרכים שבעורף.

שם כאלה); ואחרון למנין, אך לא אחרון בחשיבותו בבנין כוח א.מ. — כלי־הרגלים האבטומטיים השונים או אף מטחים־קיבוציים של נשק־פרט? אין ידיעות מיוחדות על כך; ואין גם סיבה להניח כי בזאת שורש מצב הדברים המתואר. במידה שטמון כאן „סוד“, יתכן והוא צפון בשלושה אלה: במתן מידה מספיקה של הנשק המתאים ה„רגיל“ (אנטי־מטוסי מיוחד, ואבטומטי־כללי) לגייסות; דריכות כללית למילוד התפקיד של מתן אש נגד־מטוסיית, ואימון מתמיד לכך; ההסוואה הטובה, — שצוינה בכל הדרו־חות. והיא אולי היחיד בין גורמים אלה שאת קיומו אפשר לציין בודאות — המגדילה ממילא את סיכונם של המטוסים התוקפים, הן ע"י מניעת פגיעה־מוקדמת בקני הכלים הא.מ., והן בשל מתן־האש מתוכם, כלפי המטוסים, במפתיע. במידה שהערות אלו הן מציאותיות — הרי יש בלקח הידיעות־מקוריה משום אות־מדרבן לגייסות האנטי־מטוסיים שבכל צבא וצבא — וכן למאמץ האימון הנגד־מטוסי בגייסות־הלוחמים בכללם, שהנו מתפ־קידם הן של מוסדות ההדרכה הכלל־צבאיים והן של הפיקוד הישיר.

* *

לקח זירת־האויר בקוריאה הוצג עד כה, ברשימה זו, לעומת הסיכומים משנותיה הראשונות של מלחמת־העולם. דבר זה עלול לעורר את הרור־שם, כי לפנינו חזיון של עליה פתאומית בערכה של ההגנה האנטי־מטוסיית, ואילו לאמתו של דבר אין כאן אלא שמירה על מעמדה הקודם — כפי שאפשר להינכח מכמה דוגמאות ממציתת השניה של מלה"ע. הבולטת שבהן הנה זו של ההגנה הא.מ. הקרקעית של הגרמנים: ב־1943 קצרה

הריהי בגדר אמצעי־מגן נוסף, שנועד למתן הגנה במקום לנקודות־מפתח מסוימות. דוגמה מאלפת לכגון אלה — אפשר לר־אות בצי, במסעו בימים. מטוסי־קרוב, שב־סיסם ב„נושאות־מטוסים“, שומרים על הש־ייטת בכללה בפני התקפת־אויר אויבת; ואלו מערכת־המגן הנגד־מטוסיית שבכל אניה וא־ניה — מגינה על אותה ספינה מסוימת. וכאשר בצי ובהגנה הארצית — כך הוא גם בצבא, הפועל בחזית.

גנ. אירבין, מפקד הפיקוד־הנגד־מטוסי של צבא ארה"ב

שילובם של חיל־האויר המגין ופיקוד החיל הנגד־מטוסי מאפשר הגנה־של־ממש; והוא נשען על האורח היעיל שפיתח חיל־האויר להפעלת מערכת־האזהרה וכוחות מטוסי־המלכוד אשר לו. מטוסי־קרוב אלה, בעלי הניידות הטקטית והאיסטרטגית הרבה, הם זינה התכליתי ביותר של ההגנה־על־אזורים. ואילו עצמתה של האש הנגד־מטוסיית, מ„קרע־אל־אויר“, אשר לחיל־הצבא — המ־קוימת ע"י תותחים, או ע"י קליעים־מונחים —

להתפתחותם של טקטיקה ואמון-גייסות, אטומיים

קלה לפני ההתפוצצות נצטוו האנשים להביט בכיוון הפוך, למען יימנעו מסינוור-זמני ע"י התפוצצות-הראשית, דבר אשר עלול היה להפריע בעדם מלר-אות את "שאר-המחזה". עם התקרב המטוס אל מט-רתו נשמע מרמקולים מבין השניות. אח"כ — הפצצה שוגרה! לאחר הבהק המסנור של אור-לבן, שפרץ עם ההתפוצצות, נצטוו האנשים: "סובו!" מעל לקר-קע המדבר השתרע כדור-אש מבהיק, שעה שעל פני הקרקע עצמם תימר והתפשט ענן-אבק למרחק של קילומטרים על קילומטרים, לכל הכיוונים. תוך הסתכלותם של הצופים החלה האדמה רועדת. היה זה "גל-ההדף, אשר עבר מתחתם בהתפשטו מן המרכז. ה"עמוד" האטומי התחיל "רוחח", בצבעי כחול וארגמן. לאחר זאת בה הקול — חביטה אדירה, אשר דחפה לאחור את ראשיהם של החיילים המת-בוננים. כעבור מספר שניות עלה הענן הענקי לגובה של כ-6 אלף מטרים, ואח"כ — כ-10—9 אלפים מ'. שם אחזו בו רוחות עזות והחלו גוררות אותו לעבר ההרים. למשך שעתים נוספות, הוסיף הענן לרתוח בשלל-צבעים דמיוני".

הליקופטר של חיל-הצבא המריא מעמדות-התצ-פית אל אזור-הפיצוץ, ואתו מכשירי אומדן ובדיקה. צוות-בדיקה קרקעיים עלו, עם מכשיריהם, על כלי-רכב וזינקו לקראת מרכז ההתפוצצות, כשהם בוחנים ורושמים תוך תנועתם זו את מידת הרדיאקטיביות. תוך שעה קלה נמצאו כל אנשי-הצבא על גבי כלי-רכב, בדרכם אל האזור בו התפוצצה הפצצה.

כ-3,5 קילומטרים לפני הגיעם אל מרכז האיזור שהותקף, החלו רואים את תוצאותיה הנוראות של ההתפוצצות. "לו היו מצויים בניינים באותו איזור — היו נהרסים". קרוב יותר אל "אפס-הקרקע" (המ-קום, שנמצא ישירות מתחת לנקודת-ההתפוצצות שבאזור) ניתנה הרשות לחיילים לבחון את כלי-הרכב ושאר הציוד, אשר הושארו שם מקודם תחת מחפה. בהללו ניכרים היו סימני צריבה, ואולם הנזק היה "מתון בלבד"; "הם עוד היו ניתנים לשימוש". הגם שצוין כי "שום יצור-אנוש, לו היה נמצא על פני השטח, לא היה מסוגל להשאר בחיים תוך השניות הראשונות האחדות שלאחר ההתפוצצות" — הרי כבשים אשר הושמו, בטרם ההתפוצצות, מתחת לפני-השטח, בשוחות, או ב"תיבות-שדה" מעליו, נמצאו עתה חיות ולא נגרם להן נזק. מסקנת הדו"ת הצבאי היתה: "פירוש הדבר, כי חייל שנמצא במצב דומה היה בטוח אף הוא בפני פגיעה".

בתכנית אימונו של הצבא האמריקאי לשנת 1952 מתבלטת יותר ויותר הפעלתם-הטקטית של כלי-זין אטומיים. לפי הודעתו של גנרל מרק קלרק, ראש "כוחות-השדה של הצבא", הוכללה ההפעלה הטקטית של קליעים-אטומיים בכל השלבים של אימון הג-ייסות; "כל אנשי-הצבא, מן הרובאי-הפרט ועד למ-טות ארמיות-פועלות, מתחילים לקבל הסברה וחד-רכה לטקטיקה התוקפנית וההגנתית של אורח-המל-חמה האטומי". לויט. גנ. קניטנברגר, מנהל התימ-רונים לתרגיל "ברדת-השלג", הודיע כי "בפעם הראשונה בתולדות הצבא וחיל-האוויר של ארה"ב בוימה הפעלת כלי-נשק אטומיים טקטיים תוך מהלך התימרונים עד אל דרג הדיביזיה (אך לא למטה ממנה). כפי שמציינת עתונות-הצבא האמריקאית, הרי הגייסות שעמדו לקחת חלק בתרגיל "ברדת-השלג", בינואר ופברואר 1952, צריכים היו להגשים את השימוש הטקטי-בפועל באותה ידיעה שנרכשה בעת המבחנים האטומיים שנערכו בשלבי 1951 בס-ביבת "סלע-המדבר" ("דזרט-רוק") שבמדינת נבאדה. לפי דברי הגנרל קריטנברגר הנ"ל: "התרגיל "ברדת-השלג" נועד להיות ההזדמנות הראשונה שבה "פצצה-אטומית" מבוימת תשפיע על מהלך מבצעהם של גייסות-הקרקע בתוך תמרון-אימונים משותף של הצבא ושל חיל-האוויר. על חשבונן של יחידות יוקפו או הישגים או אבידות תוך מבצעהן, בהתאם לפער-לה המשוערת של ההתפוצצויות שתבוימנה. האומי-דנים הללו ייקבעו ע"י צותי-שופטים שאומנו במ-יחד לכך".

* *

לנוכח מגמה זו באימון גייסותיהם של ארה"ב השנה — רב במיוחד הענין שבתאור ההזדמנות ל"היכרות-אישית" עם התפוצצות-אטומית, אשר ניתנה למבחר אנשי הצבא האמריקאי. בסוף נובמבר 1951, ליד "סלע-המדבר" שבמדינת נבאדה, הוצגה התפוצצות "מוקטנת"; חזו בה יחידות של גייסות, מומחים טכניים לרוב, ו-250 משקיפים מיוחדים מטעם הצבא.

אולם מאז התפרסמו ידיעות על התפוצצויות אדירות יותר, אשר למעלה מ-5000 אנשי צבא היו עדים להן, ולהלן — קטעים מתיאורן. הצופים הוצבו במרחק של כ-11,5 ק"מ ממקום פיצוזה של הפצצה. מעמדותיהם, שהוכשרו במיוחד לכך, ראו הם את התקרבות המטוס אל השטח המ-רוחק מהם במדבר — ואך בקושי גרעה להם. שעה

(בענין חישובים אלה — ראה ב"מערכות" חוב' ס"רס"ז, ברשימה: "החייל בשוחה — והפצצה האטומית").

הד"ח של הצבא ציין, שהחיילים בתרגיל "סלע-המדבר" — נזכחו בכך כי פצצה-אטומית יכולה אמנם להיות בעלת השפעה-של-מש מרובה מאוד במלחמת-הקרקע — אולם ערכם של אנשי חיל-הרגלים לא השתנה". ובסיימו: — "אנשי-רגלים, שאומ-נו כיאות, יכולים להשאר בחיים לאחר הדף-אטומי — ועדיין להיות מוכשרים למילוי משימתם".

החיילים שנמצאו בתפקיד-התבוננות זה, נזכחו, כי שוחת-שועל היתה מאפשרת להם בטחון-מפגיעה במרחק כה קצר ממרכז ההתפוצצות, שלא יאומן כלל; כי הרדיו-אקטיביות איננה בגדר סכנה כל-כוללת; וכי אין מגיעה לכך שגייסות-קרקע ישתמשו בשטח כבר דקות מעטות לאחר ההתפוצצות".

* *

בתרגיל שתואר כאן השתתף, בין השאר, כגוף-צבא שלם, גם "צוות-קרב גדודי מוגבר" אחד. בעלון-הוראות, שחולק למשתתפים, צוינו שלוש שות סוגי השפעת הפצצה: הדף, חום, והקרנה. לגבי ההדף צוין, כי גל-האור שבמקום-ההתבוננות ידמה לפרק-רוח פתאומי חזק — אך לא למעלה מזה; הרעש ידמה לקול רעם רם. אשר לבהק האור — יידרשו כולם להשקיף אל העבר ההפוך, לעומת מקום ההתפוצצות, ולהמתין שלוש שניות לאחריה, בטרם יביטו אל כדור-האש. העוברים על הוראה זו, עלולים להפסיד כושר ראייתם למשך כמה דקות. אשר לחום — אנשים רגישים אפשר ויחושו בגל של אויר חם; אחרים לא ירגישו בכך כלל. לגייסות שבעמדות-התצפית לא תהיה צפויה סכנה מהקרנה. "מורי-דרך" מאומנים יקדימו את הגייסות שעה שהללו ינרעו קרוב יותר למקום ההתפוצצות — ולא יניחו לאף אחד מאנשי-הצבא להכנס לכל שטח אשר יתכן ותהיה נשקפת בו סכנה מהקרנה-נמשכת.

* *

גילוי אחר של שילוב ה"גורם האטומי" באימון הגייסות — אם גם בלי הפעלת-הלמעשה של פצצה — אך תוך בקשת צורות טקטיות חדשות — ניתן בנובמבר 1951 בתימרוני ההסתערות-אלי-חוף האמפיבית הגדולה של דיביזית צבא-הצי ("מארינס") השניה של ארה"ב. הפעם הופעל אורח

אחר של התקרבות סירות-הסער אל החוף בו נצטותה לעלות הדיביזיה. תחת מערך-חזיתי של סירות — הנעות, ברוחים, זו בצד זו — היו עתה סירות-הסער מזנקות בטורים עורפיים, ארוכים אך מעטים. אמנם, היה בדבר כדי לגרוע ממחצה הראשון של ההסתערות-על-החוף — אולם מפקדי "צבא-הצי" קיוו כי ע"י כך ישיגו לאנשיהם מידה רבה יותר של בטחון בפני התפוצצות אטומית תת-מימית. וזו הסיבה להנהגת נוהג-קבע-טקטי חדש. בכל זאת, היתה ההנחה התיאורטית כי 7% מן הכוחות המסתערים אבדו בטרם הגיע הגל הראשון אל חופי-העליה. כי לפי הנחה זו, פצצה אטומית מתפוצצת-בים (אשר אורה ה"מבויס" האיר את דמויות אניות-הפלישה, הממתינות הרחק מחוף) הכחידה כ-1500 איש מ-20,000 הגייסות שנועדו לעליה-בחוף. אשר לנזק המשוער שנגרם לאניות — סירבה מפקדת צי-המלחמה, שניצחה על הפעולה-המשולבת כולה, לגלות את דעתה. צדדים אחרים של תרגיל רב-היקף זה כללו התגוננות שיירות-הפלישה בפני הצוללות והמטוסים, הקמת "ראש-חוף", גישור על-פני תעלות-תחבורה גדולות, וחצית-סער (בעזרת סירות-סער, דוברות וכ"ו) של נהרות.

* *

עוד בחינה נוספת אחת של ה"תכונה האטומית" הזאת נתגלתה בהודעתה של מפקדת צבא ארה"ב באירופה, כי נערכים בקביעות קורסים, שבועיים אורכם, לאימונם של אנשים שנבחרו ל"התגורנות בפני מלחמה אטומית, ביאולוגית וכימית". תשובה-בכתב, לשאלה שהוצגה ע"י העתונאים בפני מפקדה זו בענין האפשרות שיופעלו כלי-זין אטומיים טקטיים נגד גייסותיה, אמרה: "מוסכם ומקובל הוא, כי מעצמה המסוגלת לעשות מלחמה נגד ארה"ב — מצויה ברשותה הפצצה האטומית. ופצצה זו ניתנת להשתמש בה באורח טקטי, כשם שניתן להשתמש בה באורח אסטרטגי".

* *

במשך החדשים המעטים, מאז חוברה סקירה זו, עוד גבר קצב התכונה האטומית-הטקטית. התפוצצות יות בשיתוף גייסות — הפכו קבע (ואף זכו לשידור בטלביזיה...). "צבא-הצי" לארה"ב שיתף בכך, צות-גדוד מוגבר" משלו. נבנתה נושאת-מטוסים הבריטית המחושבת לפי צרכי האבטחה בפני הפצצה-אטומית. אכן — קדמה...

ה פ ו ר צ י ם

שיקול, כל תנועה שעושה המ"מ החדש — מספרים לאנשיו המנוסים „עם מי יש להם עסק". הוא חש בכך, כמובן, ותחושת הגאווה המפעמת אותו לאחר בגרו את הקורס, גמהלת בחרדה שמא לא יעמוד במבחן — ואף ברגש-נחיתות מסוים, על אשר חסר-נסיון הנו.

המצב הנו מן העדינים, ויש בו כדי לתבוע מכל הנוגעים בדבר שיגלו את מיטב הטקט וההתחשבות-בזולת. ביחוד נדרשים לגלות תכונות אלו המ"מ החדש עצמו — והסמל הותיק, שהמתיחות הרבה ביותר הנה זו הנוצרת ביניהם; ואשר ביחסיהם ההדדיים תלוי לעתים גורלה של המחלקה כולה. כאשר הסמל מבין כי אין טעם להאבק על „זכות הבכורה" שלו לפקד על המחלקה — ומוטב, למען טובת הכלל, להקל על כניסתו של המ"מ החדש ל„מסלול" ולהחשישה — בא הכל על מקומו בשלום; וכעבור פרק-זמן מסוים בשרות-שדה רוכש הקצין לעצמו את תורת-השדה — והוא ממזגה עם התורה שהורבצה בו בקורס. עתה מסוגל הוא אף ללמד דבר או שנים גם את הותיקים עצמם.

הסרט „הפורצים", שהוצג בארץ השנה בחודשי החורף והאביב, מטפל בבעיה זו, על רקע קרבות-הפלישה לנורמנדיה, והוא פותר אותה בדרך שצוינה לעיל. כבדרך-אגב, ניתן להיאמר על סרט זה שהנו עולה על חברי-הסרטים בני סוגו ומינו, בהנזרותו מן ה„בימתי" וה„קולנעי", ובבחרו תחת זה בהזדהות תיאורו עם מציי אות-הקרב. הוא מעלה, נוסף על החזיונות שצוינו כאן, אף כמה בעיות-שדה-קרב נוספות: — עייפות-הקרב, גבורה ופחד, נצירת חיי-אדם לעומת הדבקות במטרה, ועוד. כמור כן מראה הסרט בהצלחה רבה קטעי לחימה, באותו נוף מיוחד-במינו, חצוי השורות הארוכות של ה„גדרות החיות" של נורמנדיה, אשר היה אופייני לרוב הקרבות בשלב נסיונות הפריצה מתוך פאתו-הדרומית של „ראש-הגשר" הנורמנדי — ובמיוחד גם לאותה מערכת-הכרעה שנתרחשה בסוף יולי 1944, בסביבות העיירה סן-לו, ושהיא-היא המשמשת רקע ומסגרת לסרט. „משקיף"

כאשר עומד החייל מול אש האויב מתעוררות בקרבו ופועלות על הכרתו תחושות רבות, שמקורן במזגו, באופיו, בעברו, במצבו הגופני ובטיב הינוכי האזרחי והצבאי. ברגע-מבחן זה, אשר אין כמוהו לחשוף את כל משקעיו הנפשיים ותסביכיו הנסתרים של האדם, מכתוב לו „סיכומו" של שפעת-תחושות זה את מעשיו, ומאלצו להסתער קדימה — או להמלט אחורה; מאפשר לו לחשב את מעשיו בצל-לות-דעת — או גורם לאיבוד עשתונותיו.

דבר זה אמנם נהיר וידוע, למשל, לאלה הממיינים מועד-מדים לקורסים ולמקצועות השונים בצבא; וכל שכן ידוע הנו לבוחני המועמדים לקורסים-לקצינים, המעבירים את המועמדים דרך מספר רב של מבחנים-מסוננים ומבררים מתוכם את אנשי ה„עידית", אשר לפי הניתונים יש לצפות כי תהלום את הדרישות הכרוכות בניהוג אנשים בשדה הקרב. אותה „עידית" עוברת לאחר מכן את כור-ההיתוך של הקורס עצמו, ה„סיגים" האחרונים מתפרצים מעליה (כך, על כל פנים, צריך שיהיה), ובסופו של דבר הרינו מקבלים את המוצר-השלם, — בוגר קורס קצינים המוכן — מבחינה נפשית, השכלתית וגופנית, — ליטול מחלקה ולנהוג אותה בשדה-הקרב.

אך אם בתקופת-מלחמה עסקינו, ונשלח הוא אל מחלקה ביחידה-לוחמת, מחלקה אשר משק"יה ואנשיה רכשו לעצמם נסיון-קרב לפני מפקדם מקרוב-בא, הרי שית-רחש הבלתי-נמנע: — התנגשות בין הלמדנות של הקצין — והנסיון של אנשיו ומפקדי-המשנה שלו; ומעל לכולם — הנסיון של הסמל-המחלקתי שלו, המסוגל בעצם למלא ביתר הצלחה ממנו את מקומו של מפקד-המחלקה החדש — דבר, הנהיר לו גופא ולאנשי-המחלקה כאחד.

תחילה, אמנם, נהנה הקצין החדש מן הספק. הסמל יאנשי המחלקה עוקבים אחריו בעינים בוחנות. כמעשם זה, — אם כי מנקודת-מבטם הם, האחרת והשונה — עושים, כמובן, גם מפקד הפלוגה ומפקד הגדוד. כל החלטה, כל

• עם רשמי הסרט „ההבקעה" —

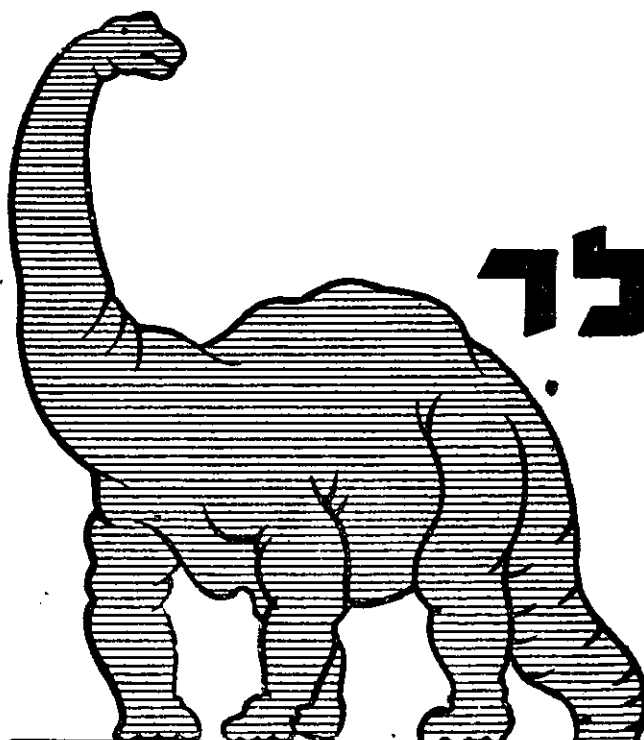
לצבא הגנה לישראל

„אתה יודוך אחיך -

ידך בעורף אחיבך”

משה קרסו ובניו בע"מ

מכונות נוסעים ומשא, צמיגים ופנימיים,
שמני סיכה וגריז, מכונות ומכשיריהם.

סינקלו^{ב"ב}

שמני סיכה
תוצרת ארה"ב

SINCLAIR
LUBRICATING OILS
MADE IN USA

משה קרסו ובניו בע"מ
רח' החשמל 20 · טל. 4723 · תל-אביב

י. פנטא - י. סלפטר

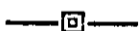
„מקם“

מהנדסים וקבלנים מאוחדים בע"מ

חברה „פרילוד“ למזרח הקרוב בע"מ

מיכלים (בריכות וסילון)
עגולים על פני ומחתת הקרקע
מבטון מאומץ מראש

חליאביב רח' דב הז 19, טלפון 67822
חיפה רח' המלכים, בנין ברקליס בנק.
ת.ד. 49. טלפון 2721

קבלנים ומהנדסים ובעלי פמנא ה.ב.ר.
לקונסטרוקציות גנות מטרום בטון מזוין

תיאטרון וקולנוע

ש ר ו ן

נחניה

אולם האמנות המפואר

והמשוכלל ביותר בארץ

ככר ציון • טלפון 209

עמידר

החברה הלאומית לשיכון עולים בישראל בע"מ

"עמידר", החברה הלאומית לשיכון עולים בישראל בע"מ, נוסדה במחצית הראשונה של שנת 1949 עם התגברות זרם העליה והחמרת בעית שכונם של העולים בארץ, על ידי הממשלה, הסוה"י, והקהק"ל, מתוך שתוף פעולת חברות שכונ צבוריות, בהון של 5 מליון ל"י. התחלת פעולתה של עמידר חלה בזמן חמור לבנייה בכלל, ולשיכון עולים בפרט, ולכן קבלה על עצמה החברה — מלבד הבניה העצמית — לעודד גם את בנייתם של גופים צבוריים אחרים (חברות שכונ צבוריות, רשויות מקומיות) ע"י מתן ממון. לאחר זמן העמידה עמידר את פעולתה על בניה עצמית בלבד. במשך שתי שנות פעולתה נודעה עמידר כחברה הראשית לבניה בשביל שכונ עולים ותפסה במשך כל הזמן הזה את המקום הראשון בהספקת דירות לעולים חדשים על ידי מחלקת הקליטה של הסוה"י. היקף פעולתה של החברה במשך השנתיים מסתכם במספרים הבאים (לפי המצב שבמחצית השניה של 1951):

בניה עצמית של עמידר:		בניה בממון עמידר	
בניה קשה	10,000 יחידות דיור	4,800 יחידות דיור	
בתי עץ	4,000 "	18,800 סה"כ	
	14,000 סה"כ	נמצאים בבניה לפי תכנית	
		השנה השוטפת	4,000

מספר המקומות בארץ שבהם הוקמו שכונות עמידר מגיע ל-55, ובתוך זה 13 מקומות ששכונות עמידר בהם מהווים ישובים חדשים לגמרי. עמידר נתבעה להקים ריכוזי שכונ גדולים במקומות חדשים ועל ידי כך נוסדו על ידה ישובים חדשים, שהטילו עליה תפקידים נוספים. היה עליה לבנות בשכונות מוסדות צבור שונים, וכן גם חנויות ובתי מלאכה, כדי לספק את צרכי תושביהם של שכונים אלה. כן היה על החברה לפתח את השטחים החדשים, לדאוג להספקת מים וחשמל, לסלילת כבישים ולשרותים צבוריים שונים. כך נבנו על ידי עמידר במשך התקופה הנדונה ונמסרו לשמוש בשכונים הנ"ל מבנים ל-350 מוסדות צבור, כגון: בתי-ספר, גני-ילדים, טפילות, בתי כנסת, לשכות סעד, לשכות עבודה, מרפאות קופת-חולים ואחרים. כן נבנו ונמסרו לשמוש מבנים ל-250 בתי עסק ומלאכה. מלבד זה נמצאים עוד בבנייה מבנים נוספים ל-400 מוסדות צבור ובתי עסק בשכונותיה של עמידר. אורך הכבישים שנבנו בשכונות עמידר מגיע עד כה לכדי 35 קילומטר, ואורכם של צנורות המים שהונחו עד עכשיו בשכונות עמידר מגיע ל-50 קילומטר. כל הבנייה של עמידר מוצאת לפועל על קרקע הקהק"ל והממשלה, וכל הדירות הנבנות על ידה מתחלקות רק באישור מחלקת הקליטה של הסוכנות היהודית לא"י. יחד עם המגבית היהודית באפריקה הדרומית יסדה עמידר לידה חברה משותפת לשיכון בשם "אפרידר". הון המניות של החברה מגיע לסך 1 מיליון ל"י, מחציתו מטעם המגבית בדרום אפריקה ומחציתו מטעם "עמידר". חברת "אפרידר" ניגשה להגשמת תכנית בניה באשקלון, שתשמש יסוד להקמת העיר החדשה. עד עתה נמצאות בבניה במקום זה 600 יחידות דיור. כוונת אפרידר להרחיב במשך הזמן את פעולותיה באשקלון עצמה וגם במקומות אחרים בארץ. כל פעולות "אפרידר" מוצאות לפועל ע"י המנגנון של חברת "עמידר".

" פ ל ס "

קבלנים לבנין

ח פ י ה
ת.ד. 9 5 4
טלפון 2274

"רמט" בע"מ

חברה קבלנית
להנדסה, סלילה ובנין

•
מוציאה לפועל עבודות בנין מכל
הסוגים, עבודות שכון, כיוב, כבישים,
גשרים וכו'.

•
תל-אביב
ליבונטין 9/7 ■ טל. 4898

חברת החמצן לא"י

ביחיד ליצור חמצן ואצטילן

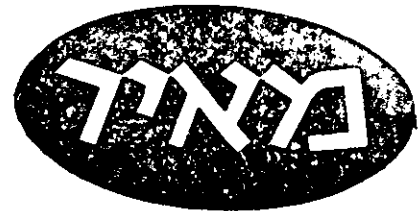

ח פ ה
ת.ד. 290 סל.: משרד: 3295 בית החרושת: 7215

שלמה המלך – היצואן הראשון

תולדות סחר החליפין של ארצנו ראשיתם במלך שלמה אשר שלח לחירם מלך צור עשרים כור שמן כתית עבור ארזי הלבנון לבנין המקדש.

חלוץ מסחר החליפין (ברטר) בימינו היתה חברת מאיר להשקעות בע"מ שהחלה לראשונה בפתוח ענף חשוב זה עוד בשנת 1946, ומאז בוצעו באמצעותה הסכמי החליפין הגדולים בין ישראל לסקנדינביה ומדינות אחרות. הודות לכך הובטחה לארץ הספקה חיונית של מזון, ציוד וחמרים אחרים ובכך נסללה הדרך ליצואם של אריגינינו לבירות העולם. הנה כך נתחדשה המסורת העתיקה של סחר החליפין הישראלי.

חברה להשקעות בע"מ

תל-אביב. שדרות רוטשילד 6. ת.ד. 1188. טל. 5038

קור

א.ר.י.ב.

בע"מ

חברה לבנין ושיכון

קבלנים כלליים
לשיכונים. עבודות בנין.
סלילת כבישים.
עבודות ביוב וכו.

תל-אביב. רחוב אחוזת-בית 3. טלפון 4965

"לודזיה"

חברה לטקסטיל בע"מ

תל-אביב

טלפון 3639

חולון

טל. 80817

מיצרת סחורה מטיב משובח

גדבים / לבני טריקו

לבני משי / בגדי תנוקות

פ ר נ ן ל ו י ב ע " מ

בית חרושת לגומי

ת.ד. 787 חיפה טלפון 3552

צנורות גומי

בדי גומי

כל מוצרי גומי

מפעלי קרמיקה ישראלים
"חרסה" בע"מ

יצרני
אסלות ב"כ
קערות רחצה
קערות מטבח
לוחות קיר מחרסניה
סבונים ות
ספלים

בתי החרושת

במפרץ חיפה טלפון 7252 • 7252 ת.ד. חיפה 563
בבאר-שבע

עומסים חברה ישראלית לסבלות נמלים בע"מ

קבלנים לעבודות סבלות בנמל חיפה

סואר בע"מ

טעינת ופריקת אניות בנמל חיפה

שחק חברה ישראלית לספנות נמלים בע"מ

סיראות, אספקת מים ודלק לאניות

בנמל חיפה

רח' כיאט 6

המשרד חיפה

ת. ד. 1322, 1790, 571, טלפונים 3537, 3757, 4019

הפניקס הישראלי

חברה לבטוח בע"מ

המשרד הראשי:

רחוב אלנבי 103
ת.ד. 2070, טלפון 66280
ת ל א ב י ב

ירושלים: רח' בריהודה 4, טל. 5446
חיפה: רח' המגינים 62

דוד י. חנאי

בטוח ופיננסים

ת ל א ב י ב ירושלים ח י פ ה
אלנבי 103 בריהודה 4 המגינים 62
טלפון 66280 טלפון 5446

"במעסה"

ביח"ר לתריסים מתקפלים
וסלילי עץ

ת ל א ב י ב

גבעת הרצל 121 טלפון 4966

אלוף נהגי

אביב בע"מ

שרות המוניות
הבינעירוני
בישראל

שרות נוסעים
משלוחי אכספרס
העברת כספים
וגובינה

נסיעות מיוחדות לכל חלקי הארץ

צפת

חיפה

טל. 2660, 2738

תל-אביב טבריה ירושלים
טל. 5656, 2162 טל. 98 טל. 4034, 2401

בית חדשת לאוצרי השאל וקרוד

פ. שביט
(ש. צ. י. ג. ל. י. ק.)

בית מסחר תל-אביב
רח' אלנבי 39
ת.ד. 4102 • טלפון 2051

חיים אלוני בע"מ

בית חדשת למצר מלט

מרצפות

מדרגות

רעפים

חיפה • תבת דאר 2194
המשדר: רחוב הרצל 63 — טלפון 2376
בית החרושת: דרך נצרת, ק"מ 4.5 — טלפון 2376

מ. כדורי ושות'

קבלנים לבנין

חיפה. רחוב הרצל 26 טלפון 2348

מוציאים לפועל:

בניני תעשייה

בניני מגורים

שיכונים

המגפר בע"מ

בית חרושת למוצרי גומי

המשרד הראשי ובית-החרושת: מפרץ חיפה, ת.ד. חיפה 1335, טלפון 7218
סניפים: תל-אביב, רחוב הגליל 9, מול תחנת האוטובוסים המרכזית
חיפה, רחוב אלנבי 14, טלפון 2195.

נעלי התעמלות — נעלי בית — נעלי רחוב — צנורות גומי וצנורות פלסטיקה — סוליות ועקבים
מגומי — חלקי מכוניות — מוצרי אבוניט — סרטים נעים — ציוד טכני — חרוש צמיגים

חברה לתעשייה ומסחר הקדם בע"מ

חמרי בנין
קדמה
חמרי בדוד
רקמת פלדה
חמרי אובסט
לבני שמוט

חיפה

רח' המגנים ת.ד. 741 טלפון 4752

חברת גרב

רמת-גן, טלפון 7217

בית חרושת לגרבים

גרבי-ני-לון, גרבי-צמר וצ"ג

ש. פרידמן ושות'

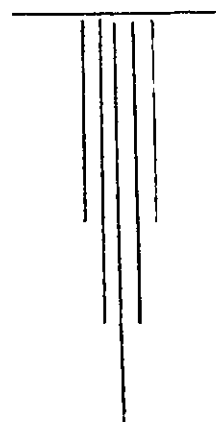
שחרור, רשום ומשלוח פהורות, קומיסיון.

סוכני מכס מורשים,
אקספרטים מוסמכים
לחמרי בנין

חיפה, רחוב המלכים 37, ת.ד. 1716, טל. 6959-6376

י. לוסטיג ושות'

קבלנים לבנין

תל-אביב, שד' רוטשילד 4

«בונה»

חברה לבנין והשקעות בע"מ

קבלנים לבנין ועבודות צבוריות

חיפה, רח' הנמל 48

טלפון 3424

ת.ד. 350

ה. צימרמן בע"מ

חמרי בנין

חיפה
תל-אביב

מפעלי זכוכית ארצישראלים „פניציה“ בע"מ

תבת דאר 168 • חיפה • טלפון 7239

המפעל היחיד במזרח התיכון לייצור מכני של זכוכית שטוחה
ייצור אוטומטי של בקבוקים וצנצנות וכלי בית שונים מזכוכית
ייצור אמפולות • בנין בתי זכוכית לגידול צמחים ופרחים

מחלקה לייצור מכשירי זכוכית בפיקוח המכון לחימיה
פיזיקאלית של האוניברסיטה העברית בירושלים.

סדור שלטי „נאון“
מכשירי „פניקה“ בע"מ

תבת דאר 342 • ירושלים • טלפון 4775

החברה הארצית לעבודות עפר בישראל

מוציאה לפועל עבודות סיקול, חרישים, ניקוז ותעלות השקאה, בונה מעפר מקוות
מים ובריכות לגידול דגים. יישור שטחים לשכונים, פילוס דרכים לכבישים,
סוללות למסילות ברזל, בכל סוגי קרקע ובכל שטחי הארץ, בצידוד חדיש של
מחפרים, טרקטורים, דחפורים וסקריפרים אוטומטיים מהגדולים והחדשים ביותר.

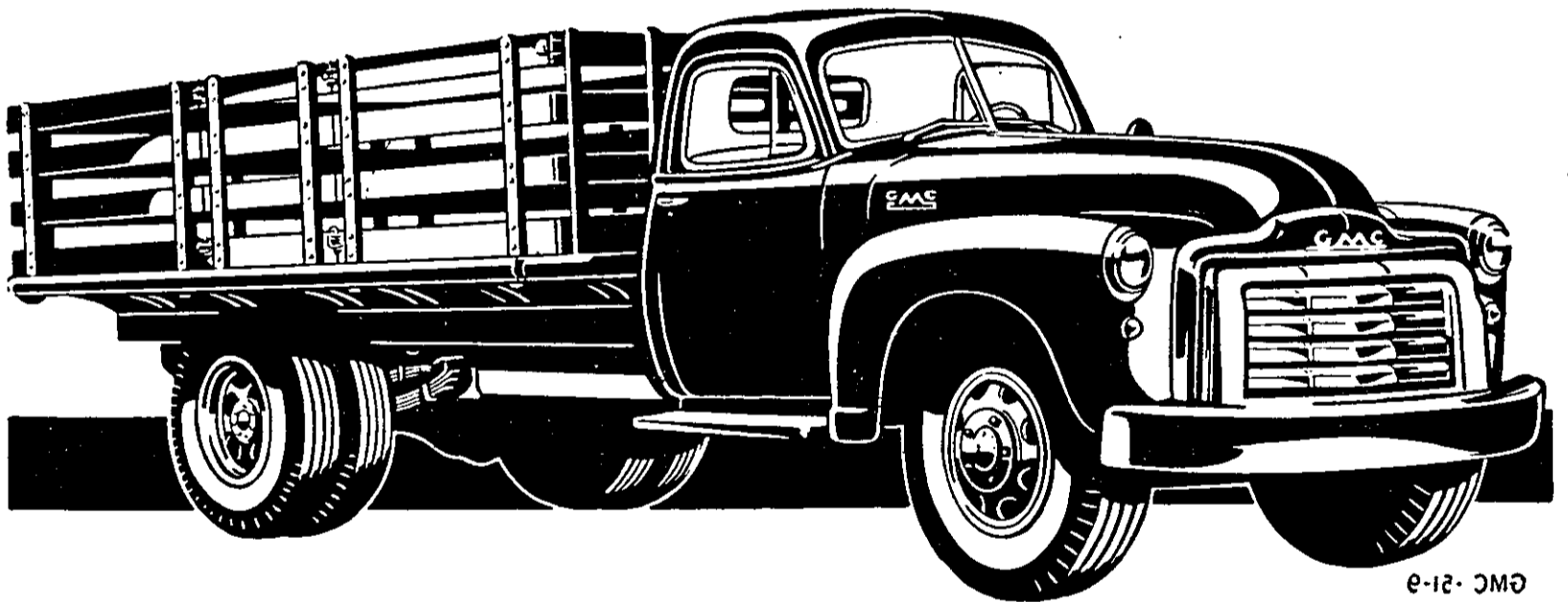
„חריש“ חברה קואופרטיבית חקלאית בע"מ
תל-אביב, רח' לבונטין 30, טל. 3122

סוכניסם ומפיציסם בישראל:
חברת «נוע» בע"מ

משרד ראשי: מוסחן מרכזי
 תל אביב, רחוב האסגור, בנין חברת. גועי בע"מ סל. 4031
 סניד"י חיפה, דרה העצמאות 104 • טלפון 62221

טמג-12-S

טמג 21-0

טמג-12-6

סולל בונה בע"מ

המרכז הקבילני

של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בישראל

מוציא לפועל **עבודות בנין. סלילת כבישים
ועבודות צבוריות אחרות**

המשרד הראשי:

חיפה. רח' הנמל 65. בית סולל-בונה

ת. ד. 563. טלפון 4311-15

סניפים:

תל-אביב. רח' לילנבלום 39. ת. ד. 1267. טלפון 38-6031

ירושלים. רח' בני-הודיה 1

ת. ד. 1344. טלפון 2486

הבעלים המנהלים של המפעלים הבאים:

כור - חברת חרשת מלאכה בע"מ.

החברה המתאמת את מפעלי החרשת של סולל בונה בע"מ

בחי יציקה **וולקן** בע"מ. חיפה

חמת - מפעלי מחכת - נחלת יצחק

מפעלי זכוכית ארצישראליים **פניציה** בע"מ. חיפה

חמרי בנין כלליים **חבך** בע"מ. נחלת יהודה

חרסה - מפעלי קרמיקה. חיפה

תעשיית אבן וסיד. חיפה

אבן בע"מ. תעשיית אבן ושיש מלאכותי

מפעלי מלט פורטלנד ארצישראליים **נשר** בע"מ. (בעלות חלקים)

המגפר בע"מ. חיפה (בעלות חלקית)

חרות בע"מ. ספקים. קבלנים ויצרנים של חמרי אינסטלציה. ת"א. חיפה. ירושלים

סוכנויות **וולקן** - סוכנים להפצת מוצרי פירמות בריטיות.

הרכבה וייצור חלקים של תוצרתן

עגן בע"מ. חיפה - בניה ותקון סירות. שרות סירות-מונע בנסל חיפה

החברה לשכון עממי בע"מ תל-אביב

חברת בוני חיפה בע"מ חיפה

קרקעות חיפה בע"מ חיפה

חברות שכון

לצבא-הגנה-לישראל

ד"ר עוז

ד"ר שאת

ו. ס. ס. ב. ק. ו. מ. ו. צ. ר. י. מ. ת. כ. ת. ב. ע. ע. ב. מ.

עשיה ומכירה בסיטונות של פרזול לבנין,
סחורות ברזל, כלי עבודה וחקלאות.
ה ס פ ק ה ת ע ש י ת י ת

ת. ד. 954, טלפון 5643

תל-אביב, רח' הגליל 9

קדימה

חברה לתעשיות כימיקלים בע"מ

טלפון 7458

ת. ד. 345

חיפה, ישראל

KADIMAH

CHEMICAL CORPORATION LTD.

P. O. B. 345 HAIFA, ISRAEL
CABLE ADDRESS-KADCHEM, HAIFA

מ. ע. פ. ר. (בלחטובסקי)

הנדסה וקבלנות

רח' נחמני 14

תל-אביב

מוציא לפועל כל עבודות

בנין ועבודות ציבוריות

כל עולה ואזרח - בהסנה יבוטח

כמה עובדות על תרומת הסנה לכלכלת הארץ:

ל"י 13.000.000	סכום בטוח חיים
ל"י 2.000.000	דמי בטוח לנזקי רכוש בלבד
ל"י 3.000.000	השקעות בכל ענפי הכלכלה
ל"י 3.000.000	הון ורזרבות
ל"י 3.000.000	הכנסה שנתית

תוספת בטוח ללא תגמול למבוטחי חיים
מסורת ונמיון של 25 שנות פעולה בארץ

הסנה צועד בדאש כל חברות הבטוח בארץ

ההסנה

המשביר המרכזי

חברה קואופרטיבית להספקה של העובדים העובדים בישראל בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, בנין המשביר, ודך סלמה, ת.ד. 130, טל. 6011-16
פנימים: חיפה, בנין המשביר, ת.ד. 295 — ירושלים, ת.ד. 428

המוסד המרכזי להספקה של התנועה הקואופרטיבית בישראל

המחלקות והענפים:

מכלת — אספקה — תבואה — זרעים — חמיקליים — זבלים חימיים — מכונות
חקלאיות — כלי עבודה — ציוד מחלבות — קירור — צרכי השקאה — משאבות
אספקה לתעשייה — צרכי הנדסה מכל המינים — ציוד לים ודיג — חסרי בנין
שמני סיכה — טקסטיל, הגעלה וכו' — צרכי כתיבה ומשרד — כלי בית ומטבח

מפעלי ייצור:

„שמן“ בע"מ — „המגפר“ בע"מ — מפעלי מלט פורטלנד ארץ-ישראל בע"מ — „הצמר“
בע"מ — „מנעל“ בע"מ — טחנת קמח ומספוא — „החייל“ טקסטיל בע"מ — מכון
לניקוי ובירור זרעים — ייצור מכונות חקלאיות וחלקיהן במפעלי ייצור במשקים

חברות עזר:

המשביר המרכזי (כספיב והשקעות) חברה בע"מ — המשביר לצרכן בע"מ — המשביר חברה
מאושרת ליבוא ויצוא — מעבר בע"מ, מחסני ערובה, אשיות בע"מ — קרן לקואופרציה צרכנית בע"מ
חברים ובאייכות לישראל של בתי-החרושת וחברות אספקה מרכזיים באירופה ובאמריקה

חברים למוסדות המסחר של הקואופרציה הבין-לאומית:

The Co-operative Wholesale Society Ltd., Manchester — The International Co-operative
Trading Agency Ltd., London — International Co-operative Petroleum Association, New-York

החברה הארצישראלית המרכזית למסחר והשקעות בע"מ

הון המניות: -1,040,000 ל"י

נוסדה ע"י

החברה המאוחדת לצנורות ולמסחר ותעשייה בע"מ
מחסני ברזל בע"מ מחסני עצים בע"מ

מפיצים כלליים של

תוצרת מפעלי מלט פורטלנד א"י, „נשר“ בע"מ
ובתי יציקה „וולקן“ בע"מ

טכנוקפיץ

עשית קפיצים טכניים

ל ת ע ש י ה
ל מ כ ו נ ו ת
ל א ט ו מ ו ב י ל י מ
ו כ ו'

באחריות, בדיקנות ובמהירות

דרך פתח תקוה, 27, כנרת נחמני - מל 67981

פורד בראש

המפיצים בישראל:

חברה א"י לאוטומובילים בע"מ
תל-אביב • ירושלים • חיפה • יפו

ל. גליקמן בע"מ

חמרי בנין מכל הסוגים

4455-66721	טלפון	317	ת.ד.	:	ח י פ ה
3172	טלפון	52	ת.ד.	:	ת ל - א ב י ב
3118	טלפון	637	ת.ד.	:	י ר ו ש ל י מ

פלקרמיק

בע-מ

מפרץ חיפה

ת.ד. 888, חיפה, ישראל, טלפון 7124

ת ע ש י ת ק ר ה
א מ נ ו ת י ת ז ש א ו ש י ת

א ל י ע ז ר ס ק ר ב ע " מ

חמרי בנין והספקה מכנית
ציוד להשקאה והספקת מים

רחובות

רחוב הרצל
טלפון 261

טבריה

רחוב הגליל
טלפון 28

חיפה

רחוב המלכים 33
טלפון 4428/9

נוסד בשנת 1918

אורינוט טריידינג בע"מ

יבוא - יצוא

ח ר ו ת ב ע " מ

חמום ארכזי
אינסטלציה
סניטריית
ותעול

תל אביב
דרך יפו—תל אביב מס. 7
ת. ד. 1969, טלפון 80062

חיפה
רחוב הנמל 46
ת. ד. 648, טלפון 4789

ירושלים
רחוב הרצל 386
ת. ד. 342, טלפון 3096

"לים" בע"מ

חברה להספקה לאניות
מחפני ערובה בשטח הנמל

..

סוכנים ימיים יחידים
של סוקוני ואקאום לשמני סיכה

..

חיפה

שער סלמר 2, טלפונים 4271-4, 2255
סניפים: תל אביב, חבר הלאומים 3

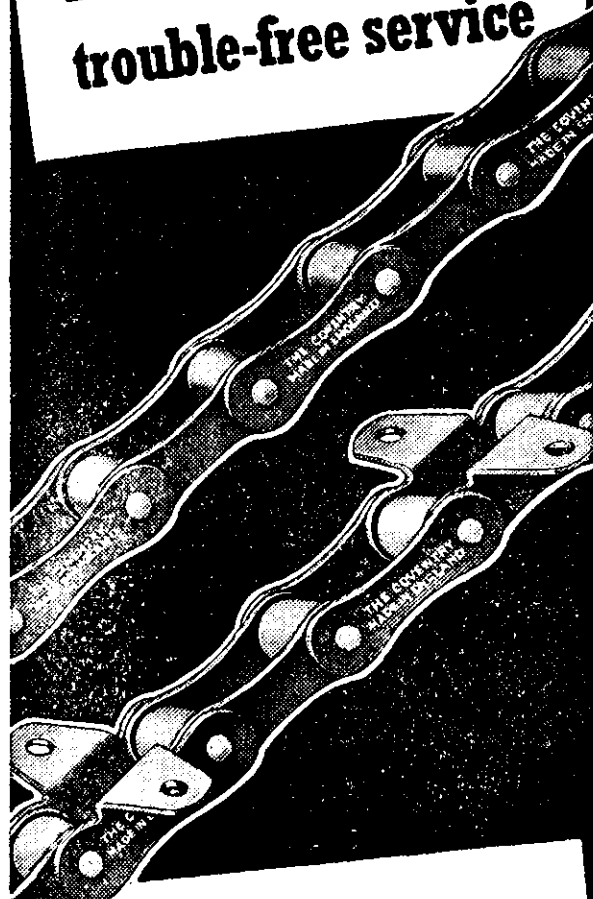
התאחדות בית הארחה בחיפה

משרד: חיפה, רחוב החלוץ 29
ת. ד. 875, טלפון 3309

מרקו השרשרות לישראל
 „סכניקה“ יעקב בוקשטיין
 רחוב רמבם 22, טלפון 3216 תל-אבי

For long life and
 trouble-free service

THE
COVENTRY-Mark 5

שרשרות וחלקי הנעה
 לתעשייה, חקלאות, ותחבורה.

בתי יציקה „וולקן“

בע"מ

חיפה

יוצקים ברזל ומתכות אל-ברזליות
 בונים מכונות, משאבות ומבני ברזל
 זוקפים קונסטרוקציות ברזל
 אדובות, וכו'

ש. פרידמן בע"מ / תעשייה טכנית

ירושלים • ת.ד. 1179 • טלפון 9-4258

תנורי בישול • תנורי חימום
 כלי בית מצופים אמיאל

א. קולודני

חמרי בנין

תל-אביב. דרך יפו 37. טלפון 4832

ירושלים. דרך אנריפס. טלפון 5386

אור-יש

בית חרשת לנורות חשמל

ח.י.פ.ה
בית התעשייה

(רחוב הרצל 92) • טלפון: 6487

יהודה

חברה לבטוח בע"מ

חברת הבטוח הותיקה בארץ

נוסדה בשנת 1922

המשרד הראשי: רחוב אלנבי 120. תל-אביב

ציון

חברה לבטוח בע"מ

כל עסיק בטוח

תל-אביב

ירושלים

ח.י.פ.ה

אסקרבע"מ

וויפה

האשוד: דח' הנמל 55, סל. 2146, חיפה
ביהח"ד, דרך חיפה-עכו, קמ. 185, סל. 7288

מספק כל סוגי צבע:

לבנון, מלאכה חרושת ועקרת הבית
אספלט קר לכבישים מדרכות וגגות
אספלטים קשים לציפוי צנורות
ולצרכי תעשייה

גפים תעשית אברים מלאכותיים
וארכז התקנה והתאמה

ספרץ חיפה
חצר וולקן

תעשית נעלים אורטופדיות

רחוב 302 מ. 7
י פ ו

יפן, וצריפין

בית חרושת קואופרטיבי לסבון

„קצף“ בע"מ

חיפה ת.ד. 89 • טלפון 4145

יצרני סבון כביסה, אבקת כביסה
אבקה סינטטית משחת, סבון
משחה סינטטית סבון, בנטונית
משחת ידיים משחת שנים

א. קרימולובסקי ושות'

ביחיד לעור מכני
ואוכפים לאופנים

מלפון: 2184 ת. ד. 1721

משרד: חיפה, ישראל

דרך העצמאות 51 קומה ב' • למברקים: מ ר נ ס ק ו

חברה
לתעשית
גפרורים

נוד"

ה. מ. ש. ד. :
דרך העצמאות 61
ת. ד. 365
מלפון 2444 2654
מברקים: נודממש
חיפה. ארץ ישראל

בית החרושת:
מלפון 7143
ת. ד. חיפה 635
ספרץ חיפה
עמק זבולון

קולנוע מאי

חיפה
מל. 2656

אות

דפוס קואופרטיבי בע"מ

בנקים:

קפת מלזה וחסכון של העובדים בחיפה
בנק לאומי בע"מ חיפה
הלואה וחסכון חיפה

המעון למברקים: אות חיפה

הדר הכרמל, רחוב הרצל 61, טלפון 2973

קפת מלזה של הפועל המזרחי בא"י בע"מ

תל-אביב, רח' אחד-העם 108, טל. 4474-66755

סניפים:

ירושלים, רחוב הרצל, בית כורי, טל. 5181
נתניה, רחוב הרצל, בית מוכרמן, טל. 321

התון הרשום — 200,000 ל"י

כל עסקי בנק
מחלקה מיוחדת לכל סוגי בטוח

צ. אר ליר

קבלן ממשלתי

יבואן — יצואן

מתכות
לתעשייה כבדה
ולבנין

מחסנים: תל-אביב-יפו: דרך שלמה 47, טל' 8-1386

חיפה: מפרץ, טלפון 7349

"שֶׁלֶב"

הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ

הובלת משאות לכל חלקי הארץ

המשרד הראשי תל-אביב, רח' מקוה ישראל, טלפונים: 3986, 4641/2, 4618/9

סניפים:

3026	טלפון	ירושלים:	"	"	"	"	ת"א, רח' הגשר 4
4394	"	חיפה:	"	"	"	"	" מרחביה 4
7157	"	רמת-גן:	"	"	"	"	" מרכז מסחרי 22, טלפון 4765
232	"	רחובות:	"	"	"	"	" יהודה הלוי 49, 2208
231	"	פתח-תקה:	"	"	"	"	
211	"	טבריה:	"	"	"	"	

באר-שבע

מחלקת חמרי בנין, אבן, חצץ, זיפזיף וכד.

שרות לילה
לדאר ועתונות

החברה הישראלית למימון ולהשקעות בע"מ

(מסונפת לבנק א"י לדיסקונט בע"מ)

תל-אביב, רחוב יהודה הלוי 29

ת. ד. 1688 — טלפונים: 6024/5

מספקת הון לפיתוח התעשייה בישראל

י ע ק ב ס ס ו ב ר

סוכן מכס ותחבורה

טלפון 3365

חיפה, רח' המלכים 37

ה ר ק ו ל ס

בע"מ

דרך פתח תקוה — מול רחוב מזא"ה
ת.ד. 2465 — תל-אביב — טלפון 3668

פתול

ושזור

מוטות

פלדה

לזיון

בטון

מטלוטכניקה

בע"מ

המנהלים: א. גרפטן ומהנדס נ. יפיון
רחוב העצמאות 25 — חיפה, ישראל

בית מסחר
לצרכי הנדסה,
סחורות ברזל,
כלי עבודה ומכונות

ת.ד. 394

טלפון 2656

ה. בראג חברה לבנין בע"מ

הנחלת בתים

בניה

תיווך דירות

תיווך נכסירדלאיניודי

תל-אביב, רח' זמנהוף 9, טלפון 2224

אשתם בע"מ

מפעלי מתכת צפת

יצרני

תנורי בשול (פרימוס)

פרזול בנין

אביזרי השמל

המפעל: צפת, מרכז תעשיתי
טלפון 94

המשרד: ת"א, מקוה ישראל 8
טלפון 67449

לצבא הגנה לישראל

משחרר חיפה
שא ברכה לחג החרות

« יצירה »

חברה לבנין בע"מ
הדר הכרמל, רח' הרצל 61
חיפה, ת.ד. 912, טל. 2884

האחים משולם

סוכני אניות ועמילי מכס

המשרד הראשי: חיפה, ת.ד. 376, טלפון 3772
סניף: תל-אביב, ת.ד. 1746, טלפון 5068

מחסני ערובה „משולם“ בע"מ

כתובת לטלגרמות: פינוסט

7213 טלפון

ת.ד. 376

עולמית

חברה א"י למפעלי אסבסטוס - מלט בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, בנין פלסין, טל. 5726
ביהח"ר: פתח-תקה, שכי סגולה, טל. 246
בקרוב ייצור צנורות!

שקמונה

חברת פתוח ובנין בע"מ

ח מ א ה ד ת א ת

חברת סרן לבנין בע"מ

• יעקב פריצקר

• קבוצת בנין בע"מ

• פוטחין את גולצקי

• טורצקי את סובוצקי

רח' שמדיהו לויז 3, ת.ד. 2234, טל. 3387

ח פ י ה

החברה הישראלית להשקעות ולפתוח בערבון מוגבל

סנהל כללי

יקותיאל פדרמן

חברות-בת או בעלות חלקית

קבוצת ישראל מיאמי בע"מ, חיפה
חברת ישראל מיאמי לבנין בע"מ
"ישראל-הוטלס", חברה להשקעות בע"מ
תעשייה ישראלית לאזכסטר-מלט בע"מ
מלון "קט-ה-דן" תל-אביב
טילת גליה בע"מ
חברה להספקה והובלה
"טרזקס", חברה לנסיעות ותיור

ח פ י ה

דרך העצמאות 51 ■ ת.ד. 596 ■ טל. 6319/2027